

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Planu Ogólnego Gminy Rymanów

- OPINIOWANIE / UZGADNIANIE -

WYKONAWCA:

REFUNDA Maciocha i Wspólnicy sp. k.

ul. Sikorskiego 3H/36, 53-659 Wrocław
www.refunda.pl
email: kontakt@refunda.pl
tel. 71 371 79 90 lub 793 992 996

AUTORZY OPRACOWANIA:

Katarzyna Helińska
Karolina Witkowska

Rymanów, 07 lipca 2025 r.

OŚWIADCZENIE

Ja, niżej podpisana **KATARZYNA HELIŃSKA** – kierująca zespołem autorów Prognozy oddziaływania na środowisko do Planu Ogólnego Gminy Rymanów oświadczam, że spełniam wymagania, o których mowa w art. 74a ust. 2 Ustawy z dnia 3 października o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z art. 74a ust 2 oświadczam, iż:

- ukończyłam studia wyższe, w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym, nauk przyrodniczych z dziedzin nauk biologicznych oraz nauk o Ziemi,
- posiadam ponad 5-letnie doświadczenie w pracach w zespołach przygotowujących raporty o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko i prognozy oddziaływania na środowisko przy czym uczestniczyłam w więcej niż 5 opracowaniach tego typu.

Jestem świadoma odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Rymanów, 07.07.2025

/-/ Katarzyna Helińska

SPIS TREŚCI

OŚWIADCZENIE	3
1. Wstęp	6
1.1. Podstawy prawne	6
1.2. Cel sporządzenia prognozy	6
1.3. Zakres merytoryczny, stopień szczegółowości i metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy	6
1.3.1. Zakres merytoryczny i stopień szczegółowości prognozy	6
1.3.2. Metody zastosowane przy sporządzeniu prognozy	7
2. Zawartość, główne cele Planu Ogólnego i powiązaniu ich z innymi dokumentami.....	10
2.1. Przedmiot i główne cele Planu Ogólnego.....	10
2.2. Związek między ustaleniami projektu planu ogólnego a innymi dokumentami.....	13
2.2.1. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego	13
2.2.2. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rymanów.....	16
2.2.3. Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego – Podkarpackie 2030	17
2.2.4. Strategia Rozwoju Gminy Rymanów na lata 2022 - 2030	19
3. Diagnoza stanu istniejącego środowiska.....	22
3.1. Położenie	22
3.2. Warunki klimatyczne	23
3.3. Powietrze	28
3.4. Hałas	30
3.5. Pola elektromagnetyczne	33
3.6. Zasoby wodne – wody powierzchniowe, podziemne i zagrożenie powodzią	34
3.7. Geologia.....	48
3.8. Gleby.....	53
3.9. Flora	55
3.10. Fauna	64
3.11. Formy ochrony przyrody.....	68
3.12. Obszary i obiekty posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego	71
4. Istotne problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu.....	76
5. Adaptacja do zmian klimatu oraz ekstremalnych zjawisk pogodowych	77
6. Potencjalne zmiany środowiska w przypadku braku realizacji Planu Ogólnego	79
7. Przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne i skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także środowisko	80

7.1.	Oddziaływanie na biotyczne elementy środowiska (różnorodność biologiczną, zwierzęta oraz siedliska roślinności, grzybów i porostów).....	80
7.2.	Oddziaływanie na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 i pozostałe formy ochrony przyrody ..	83
7.3.	Oddziaływanie na korzyści ekologiczne.....	90
7.4.	Oddziaływanie na ludzi.....	100
7.5.	Oddziaływanie na wody.....	101
7.6.	Oddziaływanie na powietrze.....	102
7.7.	Oddziaływanie na gleby, powierzchnię ziemi i zasoby naturalne	103
7.8.	Oddziaływanie na klimat i jego zmiany	104
7.9.	Oddziaływanie na dobra materialne, zabytki i krajobraz.....	105
7.10.	Oddziaływania skumulowane.....	106
8.	Rozwiązania mające na celu zapobieganie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru ...	106
9.	Rozwiązania alternatywne	109
10.	Transgraniczne oddziaływanie na środowisko.....	109
11.	Napotkane trudności i luki w wiedzy	109
12.	Przewidywane metody analizy skutków realizacji Planu Ogólnego	110
13.	Streszczenie w języku niespecjalistycznym.....	110
14.	Spis tabel.....	113
15.	Spis rysunków	114

1. Wstęp

1.1. Podstawy prawne

Prognoza wykonana została w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, którą reguluje ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. 2024 poz. 1112 ze zm.), zwana dalej ustawą ooś. Celem tej procedury jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu dokumentu.

Zgodnie z art. 46 ust. 1 pkt. 1 ustawy ooś „Przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymaga projekt: planu ogólnego gminy oraz planu zagospodarowania przestrzennego, wyznaczający

ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także koncepcji rozwoju kraju, strategii rozwoju, programu, polityki publicznej i dokumentu programowego, z zakresu polityki rozwoju, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko wymagane jest opracowanie prognozy oddziaływania na środowisko dla dokumentu pn.: „Plan Ogólny Gminy Rymanów” i przeprowadzenie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, dalej nazywana SOOŚ.

1.2. Cel sporządzenia prognozy

Procedura strategicznej oceny oddziaływania na środowisko stanowi formalny proces oceny oddziaływania na środowisko dokumentu pn. „Plan Ogólny Gminy Rymanów”. W ramach tej procedury określone jest jak realizacja zapisów analizowanego

dokumentu wpłynie na środowisko. Należy przy tym mieć na uwadze, że SOOŚ nie jest odrębnym dokumentem, a procedurą, w trakcie której powstają ściśle określone dokumenty, w tym prognoza oddziaływania na środowisko.

1.3. Zakres merytoryczny, stopień szczegółowości i metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy

1.3.1. Zakres merytoryczny i stopień szczegółowości prognozy

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie pismem z dnia 06.03.2025 roku, znak pisma WOOŚ.411.1.34.2025.AB.4 określił zakres i stopień szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko do dokumentu pn. „Plan Ogólny Gminy Rymanów”, zgodnie z art. 51, z uwzględnieniem art. 52 ustęp 1 i 2 ustawy ooś, z uwzględnieniem uwag przytoczonych w piśmie. Również Powiatowy Państwowy Inspektor Sanitarny w Krośnie, pismem z dnia 24.02.2025 roku r., znak

PSNZ.9022.4.8.2025 uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 51 i 52 ust 1 i 2 ustawy ooś.

Zakres Prognozy oddziaływania na środowisko powinien odpowiadać wymaganiom wynikającym z art. 51 ust. 2 cytowanej ustawy, według kolejności ustalonej w tym przepisie oraz przy zachowaniu warunków, o których mowa w art. 52 ust.1 i 2 ww. ustawy.

1.3.2. Metody zastosowane przy sporządzeniu prognozy

W prognozie analizie zostało poddane oddziaływanie zaproponowanych przedsięwzięć do realizacji w ramach projektu dokumentu pn.: „Plan Ogólny Gminy Rymanów” na poszczególne komponenty środowiska, w tym na zdrowie człowieka, z uwzględnieniem zależności między tymi komponentami.

Zgodnie z zapisami ustawy ooś informacje zawarte w Prognozie zostały opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów z nim powiązanych.

Prognoza oddziaływania na środowisko opracowana została przy wykorzystaniu poniższych metod:

- desk reserch - to metoda badawcza polegająca na kompilacji, analizowaniu oraz przetwarzaniu danych i informacji pochodzących z istniejących źródeł (np. GUS, bazy GIOŚ/WIOŚ, Raporty GIOŚ/WIOŚ, Bazy danych GDOŚ), a następnie formułowaniu na ich podstawie wniosków dotyczących badanego problemu.
- analizy statystyczne – badane dane zestawione zostały w formie tabelarycznej i opatrzone wnioskami z wykonanej analizy,
- analizy przestrzenne i wizualizacje kartograficzne – metoda ta polega na analizie danych przestrzennych mająca na celu ujawnienie lub uzyskanie nowej informacji przestrzennej, zwłaszcza geograficznej. Analiza przestrzenna umożliwia modelowanie złożonych zjawisk, relacji i procesów geograficznych, służąc ich monitorowaniu i prognozowaniu. Przeanalizowane przestrzenie i zwizualizowane kartograficznie zostały informacje dotyczące pakietów zadań i korytarzy transportowych na tle obszarów cennych przyrodniczo,
- metody opisowe – metoda ta polega na opisie danych statystycznych uzyskanych podczas badania statystycznego. Celem stosowania metod statystyki opisowej jest podsumowanie zbioru danych i wyciągnięcie pewnych podstawowych wniosków i uogólnień na temat zbioru.

Wykorzystane zostały materiały kartograficzne, opracowania archiwalne, planistyczne i strategiczne

z zakresu badań środowiska przyrodniczego na omawianym terenie oraz przeanalizowane zostały ustalenia projektu dokumentu pn.: „Plan Ogólny Gminy Rymanów”. Zastosowana w niniejszym opracowaniu metoda sporządzenia prognozy polegała na kompleksowej analizie oddziaływania potencjalnie możliwych do realizacji działań i charakteru wykorzystania terenu w ramach poszczególnych stref planistycznych wyznaczonych w projekcie dokumentu, porównaniu obecnego stanu środowiska przyrodniczego na analizowanym terenie i symulacji wpływu skutków ustaleń Planu Ogólnego na poszczególne komponenty środowiska oraz środowiska jako całości.

Kluczową część analizy Prognozy stanowi matryca oceny oddziaływania na środowisko i zadań w poszczególnych celach strategicznych projektu dokumentu pn.: „Plan Ogólny Gminy Rymanów” (przyjęty stopień analizy odpowiadający poziomowi szczegółowości dokumentu jako całości). W matrycy przyporządkowano każdej grupie wskazanych zadań kategorię potencjalnego oddziaływania na środowisko. Następnie, zgodnie z zapisami ustawy ooś, poddano poszczególne ustalenia planu ogólnego ocenie poszerzonej obejmującej rodzaj, skalę i charakter oddziaływania na poszczególne elementy środowiska.

W trakcie prac nad Prognozą przeanalizowane zostały również liczne dokumenty strategiczne dotyczące planowania zagospodarowania terenu powiązane z dokumentem pn.: „Plan Ogólny Gminy Rymanów”, które zostały przeanalizowane w rozdziale 2.2..

Informacje na temat lokalnych uwarunkowań środowiskowych obszaru oraz stanu i jakości środowiska czerpano z danych Rocznika Statystycznego GUS, publikacji Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, publikacji Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, publikacji GEOSERWISU (Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska), publikacji Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, publikacji specjalistycznej literatury eksperckiej w zakresie oddziaływania i zagrożeń dla stanu środowiska związanych z rozwojem zintegrowanym. Przeanalizowana została również treść uchwał Sejmiku Województwa Podkarpackiego dotyczących ochrony przed hałasem oraz programów ochrony powietrza.

SOOŚ odnosi się do szerokiego spectrum zagadnień. Inaczej niż w przypadku oceny oddziaływania planowanych przedsięwzięć nie ma tu możliwości odniesienia się do konkretnych rozwiązań technicznych. Poziom szczegółowości prowadzonej oceny oddziaływania jest ściśle powiązany z poziomem szczegółowości przedmiotowego dokumentu.

Dyrektywa 2001/42/WE przy sporządzaniu prognozy oddziaływania dokumentów strategicznych kładzie nacisk w szczególności na:

- Zebranie i przedstawienie danych na temat stanu środowiska, aktualnych problemów i ich prawdopodobnej przyszłej ewolucji,
- Przewidywanie znaczących oddziaływań środowiskowych ocenianego dokumentu,
- Wskazanie środków łagodzących i sposobu ich monitorowania,
- Konsultacje społeczne z odpowiednimi władzami, jako część procesu oceny,
- Monitoring oddziaływań środowiskowych podczas wdrażania dokumentu.

Zgodnie z art. 51 ust. 2 pkt.3 lit. b ustawy ooś (t.j. Dz. U. z 2023 poz. 1112 ze zm.) prognoza oddziaływania na środowisko projektu dokumentu pn.: „Plan Ogólny Gminy Rymanów” powinna przedstawiać rozwiązania

alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.

W ramach Prognozy dokonana została analiza wariantu podstawowego, którego planowane ustalenia planistyczne zostały poddane szczegółowej analizie. W rozdziale nr 6 przeanalizowano również skutki tzw. „wariantu 0” – polegającego na niezrealizowaniu projektu dokumentu pn.: „Plan Ogólny Gminy Rymanów” oraz jego potencjalne skutki zarówno dla stanu rozwoju terytorialnego, jak również skutki środowiskowe (podwyższone koszty środowiskowe).

Ostatecznie przyjęte rozwiązania są wynikiem szczegółowej analizy wariantów i wyboru tych, które w największym stopniu odpowiadają potrzebom gminy, zapewniając zrównoważony rozwój oraz harmonijne współistnienie przestrzeni inwestycyjnych, mieszkaniowych i przyrodniczych. Dzięki uwzględnieniu różnych scenariuszy zagospodarowania przestrzeni możliwe było wypracowanie optymalnej koncepcji, uwzględniającej zarówno uwarunkowania środowiskowe, jak i potrzeby mieszkańców oraz przedsiębiorców.

Zaplanowane ustalenia planistyczne będą oddziaływać w większości lokalnie (na terenie Gminy Rymanów).

Procedura oceny oddziaływania obejmowała etapy przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 1. Etapy SOOŚ projektu dokumentu pn. „Plan Ogólny Gminy Rymanów”

Etap SOOŚ	Cel
Ustalenie kontekstu i celów, określenie aktualnego stanu, zdecydowanie o zakresie Prognozy.	
Zidentyfikowanie innych ważnych planów lub programów i celów ochrony środowiska	Ocena, w jaki sposób na zawartość Planu Ogólnego ma wpływ ustalenie dokumentów wyższego rzędu, jak istniejące ograniczenia zewnętrzne mogą być uwzględnione oraz pomocne w określaniu celów SOOS
Zebranie informacji bazowych o stanie środowiska	Dostarczenie dowodów dla istniejących problemów środowiskowych, prognozowania oddziaływań na środowisko, zakresu monitoringu, pomoc w określeniu celów SOOS
Zidentyfikowanie problemów środowiskowych	Pomocne przy precyzowaniu oceny i jej pośrednich etapów, uwzględniając dane bazowe, określenie celów SOOS,

Etap SOOS	Cel
	prognozowaniu oddziaływań, określaniu zakresu monitoringu
Określenie celów SOOS	Dostarczenie instrumentów/środków służących do oszacowania wpływu Planu Ogólnego na środowisko
Określenie i doprecyzowanie alternatyw i oszacowanie oddziaływań	
Porównanie ustaleń Planu Ogólnego z celami SOOS	Identyfikacja potencjalnych synergii i niespójności pomiędzy celami Planów Ogólnych i celami SOOS
Rozwój strategicznych rozwiązań alternatywnych	Określenie i sprecyzowanie ewentualnych strategicznych alternatyw
Przewidywanie oddziaływań Planu Ogólnego uwzględniając alternatywy	Określenie znaczących środowiskowych oddziaływań programu i jego alternatyw
Oszacowanie efektów ustaleń Planu Ogólnego, uwzględniając ewentualne alternatywy	Walidacja przewidywanych oddziaływań Planu Ogólnego i jego alternatyw
Środki łagodzące oddziaływania niekorzystne	Zapewnienie, że oddziaływania niekorzystne zostały zidentyfikowane i potencjalne środki łagodzące zostały rozważone (uwzględnione)
Propozycja wskaźników monitorowania oddziaływań środowiskowych wdrożenia Planu Ogólnego	Wyznaczenie szczegółów, dla których wpływ środowiskowy Planu Ogólnego może zostać oszacowany
Przygotowanie prognozy oddziaływania	
Przygotowanie prognozy oddziaływania	Prezentacja przewidywanych oddziaływań środowiskowych ustaleń Planu Ogólnego, uwzględniając alternatywy, w formie odpowiedniej dla konsultacji społecznych i decydentów
Konsultacja projektu Planu Ogólnego i prognozy oddziaływania	
Konsultacje społeczne, konsultacje z odpowiednimi organami projektu Planu Ogólnego oraz prognozy oddziaływania	Zapewnienie udziału społeczeństwa i organów konsultujących oraz możliwości wyrażenia opinii do wniosków płynących SOOS
Zestawienie i rozpatrzenie uwag, które wpłynęły w ramach konsultacji społecznych i podjęcie decyzji o ich ujęciu lub odrzuceniu	Zapewnienie, że uwarunkowania środowiskowe jakichkolwiek poważnych zmian w projekcie Planu Ogólnego na tym etapie są określone i wzięte pod uwagę. Dostarczenie informacji, w jaki sposób wyniki oceny oddziaływania i konsultacji społecznych zostały wzięte pod uwagę w ostatecznej wersji dokumentu
Monitoring znaczących oddziaływań na środowisko wdrożenia Planu Ogólnego	
Zdefiniowanie celów i metod monitoringu	Aby określić efekt środowiskowy Planu Ogólnego należy określić gdzie prognozowane oddziaływania są takie jak

Etap SOOŚ	Cel
	w rzeczywistości, pomoc w identyfikacji oddziaływań niekorzystnych
Reakcja na oddziaływania niekorzystne	Przygotowanie odpowiedniej reakcji tam, gdzie zostały stwierdzone oddziaływania niekorzystne

Źródło: opracowanie własne

2. Zawartość, główne cele Planu Ogólnego i powiązaniu ich z innymi dokumentami

2.1. Przedmiot i główne cele Planu Ogólnego

Plan ogólny zgodnie z art. 13a ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym sporządza się dla obszaru całej gminy z wyłączeniem terenów zamkniętych innych niż ustalone przez ministra właściwego do spraw transportu. Opracowanie obejmuje cały obszar Gminy Rymanów, zlokalizowanej we wschodniej części powiatu krośnieńskiego, w województwie podkarpackim, a jej całkowita powierzchnia to 167 km².

Plan ogólny jest dokumentem planistycznym o fundamentalnym znaczeniu dla zrównoważonego rozwoju przestrzennego Gminy. Jego wprowadzenie, wraz z nową Strategią Rozwoju Lokalnego, ma na celu zastąpienie dotychczasowych Studiów Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego (SUiKZP), czyniąc Plan ogólny obligatoryjnym aktem prawa miejscowego. Oznacza to, że postanowienia zawarte w Planie ogólnym będą miały charakter wiążący, zarówno w kontekście uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jak i przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy (WZ). W praktyce oznacza to, że decyzje WZ będą mogły być wydawane wyłącznie na obszarach wyznaczonych w Planie ogólnym, co ma na celu ograniczenie niekontrolowanego rozwoju zabudowy oraz zapewnienie zorganizowanego i spójnego kształtowania przestrzeni gminnej.

Ustalenia Planu ogólnego zostały sporządzone z uwzględnieniem uwarunkowań rozwoju przestrzennego Gminy, które wynikają m.in. z Planu Zagospodarowania Województwa, obszarów chronionych występujących na obszarze opracowania, rozmieszczenia istniejącej lub planowanej infrastruktury Gminy.

Plan ogólny w formie danych przestrzennych, o których mowa w art. 67a ust. 3 i 3a ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym tworzonych zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 67b w/w ustawy obejmuje określone strefy planistyczne, gminne standardy urbanistyczne, obszar uzupełnienia zabudowy oraz obszar zabudowy śródmiejskiej. Wyznaczanie stref planistycznych determinowano biorąc pod uwagę obszary objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, dla których wyznaczono funkcję mieszkaniową oraz obszary uzupełnienia zabudowy w ramach już istniejącej zgodnie z art. 13a ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Dodatkowo wzięto pod uwagę zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową oraz obszary uzupełnienia zabudowy w ramach już istniejącej.

Plan ogólny Gminy Rymanów określa strefy planistyczne zgodnie z art. 13c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wyznaczając ich profil funkcjonalny oraz określając maksymalne dopuszczalne wskaźniki związane z nadziemną intensywnością zabudowy, wysokością zabudowy, udziałem powierzchni zabudowy oraz minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej, z zachowaniem przepisów wydanych na podstawie art. 13 m ust 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Opracowanie Planu ogólnego zostało wykonane w formie danych przestrzennych, o których mowa w art. 67a ust. 3 i 3a ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, które obejmują

m.in.: lokalizację przestrzenną obszaru objętego aktem w postaci wektorowej, atrybuty zawierające informacje o akcie, wskazanie granic stref planistycznych, obszarów uzupełnienia zabudowy, obszarów zabudowy śródmiejskiej, zbiór atrybutów zawierających informacje o obiektach przestrzennych ww.

Podczas wyznaczania stref planistycznych priorytetowo uwzględniono obowiązujące w Gminie Rymanów miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, ze szczególnym naciskiem na obszary, na których określono przeznaczenie umożliwiające realizację funkcji mieszkaniowej. W Planie ogólnym Gminy Rymanów wyznacza się w sposób rozłączny następujące strefy planistyczne:

a) SW – strefy wielofunkcyjne z zabudową mieszkaniową wielorodzinną - zabudową mieszkaniową wielorodzinną zostały wyznaczone na terenach, na których znajduje się już zabudowa mieszkaniowa wielorodzinną. Do tych stref zakwalifikowano także tereny usługowe, które będą zlokalizowane w pobliżu planowanej zabudowy. Strefy wielofunkcyjne z zabudową mieszkaniową wielorodzinną obejmują również tereny, które nie są objęte dotychczasowymi planami miejscowymi, uwzględniając aktualne uwarunkowania przestrzenne oraz zachowując zgodność z istniejącym stanem zabudowy w Gminie Rymanów.

Profil podstawowy: teren zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

b) SJ – strefy wielofunkcyjne z zabudową mieszkaniową jednorodzinną - zostały wyznaczone na terenach, na których znajduje się już zabudowa mieszkaniowa jednorodzinną lub została ona zaplanowana zgodnie z obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz w granicach obszarów uzupełnienia zabudowy. Do tych stref zakwalifikowano także tereny usługowe, które będą zlokalizowane w pobliżu planowanej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Strefy wielofunkcyjne z zabudową mieszkaniową jednorodzinną obejmują również tereny, które nie są objęte dotychczasowymi planami miejscowymi, uwzględniając aktualne

uwarunkowania przestrzenne oraz zachowując zgodność z istniejącym stanem zabudowy w Gminie Rymanów.

Profil podstawowy: teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

c) SZ – strefy wielofunkcyjne z zabudową zagrodową - zostały wyznaczone na terenach, na których znajduje się już zabudowa zagrodowa lub została ona zaplanowana zgodnie z obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz w granicach obszarów uzupełnienia zabudowy. Do tych stref zakwalifikowano także tereny usługowe, które będą zlokalizowane w pobliżu planowanej zabudowy. Strefy wielofunkcyjne z zabudową zagrodową obejmują również tereny, które nie są objęte dotychczasowymi planami miejscowymi, uwzględniając aktualne uwarunkowania przestrzenne oraz zachowując zgodność z istniejącym stanem zabudowy w Gminie Rymanów.

Profil podstawowy: teren zabudowy zagrodowej, teren produkcji w gospodarstwach rolnych, teren akwakultury i obsługi rybactwa, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

d) SU – strefy usługowe - zostały wyznaczone na terenach, na których znajduje się już zabudowa usługowa, oraz na obszarach przewidzianych do rozwoju tej funkcji w dotychczasowych dokumentach planistycznych, jako kontynuacja polityki przestrzennej Gminy. Określone standardy urbanistyczne stanowią kontynuację polityki przestrzennej Gminy.

Profil podstawowy: teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

e) SP – strefy gospodarcze - zostały wyznaczone na terenach, na których znajduje się już zabudowa produkcyjna lub produkcyjno-usługowa, oraz na obszarach przewidzianych do rozwoju tej funkcji w dotychczasowych dokumentach planistycznych, jako kontynuacja polityki przestrzennej Gminy. Określone standardy urbanistyczne stanowią kontynuację polityki przestrzennej Gminy.

Profil podstawowy: teren produkcji, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

f) SR – strefy produkcji rolniczej - zostały wyznaczone na terenach istniejącej produkcji w gospodarstwach rolnych oraz na obszarach przewidzianych do rozwoju tej funkcji w dotychczasowych dokumentach planistycznych, jako kontynuacja polityki przestrzennej Gminy. Określone standardy urbanistyczne stanowią kontynuację polityki przestrzennej Gminy.

Profil podstawowy: teren produkcji w gospodarstwach rolnych, teren wielkotowarowej produkcji rolnej, teren akwakultury i obsługi rybactwa, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

g) SI – strefy infrastrukturalne - zostały wyznaczone na terenach infrastruktury technicznej oraz na obszarach przewidzianych do rozwoju tej funkcji w dotychczasowych dokumentach planistycznych, jako kontynuacja polityki przestrzennej Gminy. Określone standardy urbanistyczne stanowią kontynuację polityki przestrzennej Gminy.

Profil podstawowy: teren infrastruktury technicznej, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych.

h) SN – strefy zieleni i rekreacji - zaplanowano na terenach turystycznych, sportowych i zielonych, zgodnie z dotychczasową polityką przestrzenną Gminy oraz zapisami wcześniejszych dokumentów planistycznych. Określone standardy urbanistyczne stanowią kontynuację polityki przestrzennej Gminy.

Profil podstawowy: teren zieleni urządzonej, teren plaży, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

i) SC. – strefy cmentarzy - wyznaczone zostały na terenach istniejących cmentarzy.

Profil podstawowy: teren cmentarza, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej

j) SG – strefa górnictwa - została wyznaczona na terenach, które w dotychczasowych dokumentach planistycznych były przeznaczone do eksploatacji złóż, a także na obszarach, które w przyszłości zostaną przeznaczone pod tę funkcję. W granicach tej strefy znajdują się udokumentowane złoża, a wskazane

ustalenia stanowią kontynuację polityki przestrzennej gminy.

Profil podstawowy: teren górnictwa i wydobywania, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

k) SK – strefy komunikacyjne - zostały wyznaczone na terenach dróg klasy głównej ruchu przyspieszonego, dróg klasy głównej oraz zbiorczej, a także w granicach kolejowego terenu zamkniętego. Ponadto, strefę komunikacyjną wskazano w granicach terenów przeznaczonych pod drogi w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Profil podstawowy: teren autostrady, teren drogi ekspresowej, teren drogi głównej ruchu przyspieszonego, teren drogi głównej, teren komunikacji kolejowej i szynowej, teren komunikacji kolei linowej, teren komunikacji wodnej, teren komunikacji lotniczej, teren obsługi komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

l) SO – strefy otwarte - zostały wyznaczone na terenach o cennych walorach przyrodniczych, zlokalizowanych poza obszarami zabudowy, w celu ochrony naturalnych ekosystemów i zachowania bioróżnorodności w Gminie zgodnie z polityką przestrzenną Gminy.

Profil podstawowy: teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren lasu, teren zieleni naturalnej, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

Dla każdej ze stref, z wyjątkiem strefy komunikacyjnej i strefy otwartej określono wartości minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej, nie mniejsze niż wynika to z przepisów Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów.

Dla stref planistycznych ustalono obowiązkowo wartości maksymalnej nadziemnej intensywności zabudowy, maksymalnego udziału powierzchni zabudowy oraz maksymalnej wysokości zabudowy.

Dla wybranych stref określono również profile dodatkowe.

Wykaz stref planistycznych w formie graficznej stanowi załącznik do Planu Ogólnego.

2.2. Związek między ustaleniami projektu planu ogólnego a innymi dokumentami

Ochrona środowiska na szczeblu międzynarodowym i wspólnotowym realizowana jest w Polsce między innymi poprzez wprowadzenie w życie odpowiednich aktów prawnych, w tym ustaw i rozporządzeń.

Plan ogólny jest aktem prawa miejscowego i jest podstawą do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu i musi być zgodny z tymi przepisami prawa. Plan ogólny nie ustala konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych a określa strefy planistyczne oraz gminne standardy urbanistyczne (parametry i wskaźniki urbanistyczne), co ma na celu zapewnienie zrównoważonego rozwoju gminy i harmonijnego zagospodarowania jej przestrzeni, bez niekontrolowanego rozlewu zabudowy.

Ustalenia „Planu Ogólnego Gminy Rymanów” realizują następujące istotne cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu krajowym i międzynarodowym, mające znaczenie w skali sporządzanego opracowania:

- ochrona powierzchni ziemi, racjonalne gospodarowanie i zachowanie wartości przyrodniczych określonych w przepisach szczegółowych – zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze;

- ochrona obiektów i obszarów o cennych walorach przyrodniczych – zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- ochrona korytarzy ekologicznych – zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Programem ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej, który jest przełożeniem Konwencji o różnorodności biologicznej z 1992 r. (Rio de Janeiro);
- ochrona udokumentowanych złóż kopalin oraz zapewnienie obecnych i przyszłych potrzeb eksploatacji tych złóż – zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska oraz ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze;
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych – zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska; ustawą z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków;
- ochrona gruntów rolnych i leśnych – zgodnie z ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych;
- ochrona walorów krajobrazowych środowiska.

Plan Ogólny Gminy Rymanów realizuje wymienione powyżej cele i umożliwia rozwój gospodarczy z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju na jej terenie.

2.2.1. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego

Obszar Gminy Rymanów został zakwalifikowany w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego (Uchwała nr LIX/930/18 z dnia 27 sierpnia 2018 r. (Dz. Urz. z 2018 r. poz. 3937 ze zm.) do obszarów o zagrożonych podstawach rozwoju.

Zgodnie z PZPWP Gmina Rymanów należy do Bieszczadzko-Beskidzkiego Obszaru Funkcjonalnego.

Bieszczadzko-Beskidzki Obszar Funkcjonalny (B-BOF) obejmuje 23 gminy o podobnym potencjale rozwojowym,

czyli 17 gmin wiejskich: Baligród, Besko, Bircza, Bukowsko, Czarna, Cisna, Dębowiec, Jaślica, Komańcza, Krempna, Lutowska, Nowy Żmigród, Olszanica, Osiek Jasielski, Solina, Tyrawa Wołoska, Zarszyn, 6 gmin miejsko wiejskich: Dukla, Iwonicz Zdrój, Lesko, Rymanów, Ustrzyki Dolne, Zagórz. Leżą one, w całości lub części, w obrębie Beskidu Niskiego, Bieszczadów Zachodnich lub Gór Sanocko-Turczańskich (zwanych niekiedy Bieszczadami Niskimi).

Bieszczadzko-Beskidzki Obszar Funkcjonalny z uwagi na swoje wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe należy do najatrakcyjniejszych turystycznie rejonów Polski i województwa podkarpackiego. Stanowi ważną część wspólnego europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Karpat. Burzliwe i tragiczne dzieje pogranicza, po obu wojnach światowych i wysiedleniach sprawiły, że tożsamość kulturowa tego obszaru została znacznie przekształcona. W miejscu dawnych osad i wiosek, gdzie współistniało wiele narodowości, grup etnicznych i etnograficznych, kultur i religii, pojawiły się lasy i dzika przyroda. Świadectwem dawnej wielokulturowości tego obszaru są jego zabytki.

Na ponad 90% powierzchni B-BOF ustanowiono różne formy ochrony zachowawczej, co z jednej strony pozwala na zachowanie wyjątkowych zasobów tego terenu, z drugiej jednak w znaczący sposób ogranicza jego możliwości rozwojowe. Zgodnie z danymi GUS na koniec 2023 roku 69,3% Gminy Rymanów pokrywały obszary prawnie chronione (formy ochrony przyrody).

Gmina Rymanów charakteryzuje się dużą różnorodnością przyrodniczą i krajobrazową, obejmującą tereny górskie, doliny rzeczne, obszary rolnicze oraz uzdrowiskowe. W kontekście zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska konieczne jest dostosowanie sposobu użytkowania tych terenów do ich specyfiki przyrodniczej. Poniżej przedstawiono kluczowe obszary wymagające szczególnej ochrony oraz zalecenia dotyczące ich użytkowania.

Sieć drogowa w Gminie Rymanów obejmuje drogi wojewódzkie, powiatowe, gminne oraz drogi wewnętrzne. System komunikacyjny stanowi fundament rozwoju przestrzennego i funkcjonalnego Gminy, decydując o jej dynamice rozwoju, ale również wprowadzając pewne

ograniczenia w zakresie zabudowy i zagospodarowania przestrzennego.

Do najistotniejszych dróg w Gminie należą poniższe drogi wojewódzkie i krajowe:

- Droga krajowa nr 28, Zator - Wadowice - Rabka - Limanowa - Nowy Sącz - Gorlice - Jasło - Krosno - Sanok - Kuźmina - Bircza - Przemyśl - Medyka - granica państwa (Ukraina),
- Droga krajowa nr S19 (w realizacji),
- Droga wojewódzka nr 887, Brzozów-Rymanów-Daliowa,
- Droga wojewódzka nr 889, Sieniawa - Bukowsko - Szczawne.

Dodatkowo, sieć dróg powiatowych składa się z dróg klasy zbiorczej oraz lokalnej, które wyznaczają główne kierunki przepływu ruchu transportowego w Gminie.

Wizja Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego zakłada następujące elementy, które bezpośrednio wpływają na rozwój Gminy Rymanów:

- Poprawa dostępności komunikacyjnej kraju będzie jednym z czynników wpływających na rozwój powiązań funkcjonalnych województwa z Warszawą, Krakowem, Lublinem i Kielcami, a także innymi ośrodkami. Nastąpi rozwój powiązań funkcjonalnych o charakterze transgranicznym, przede wszystkim z obszarem wschodniej Słowacji i jej głównymi ośrodkami miejskimi: Preszowem i Koszycami oraz z obwodem lwowskim na Ukrainie,
- Wzrośnie standard życia mieszkańców miast. Przestrzeń miejska kształtowana będzie w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców. Obszary zdegradowane poddane zostaną skutecznym procesom rewitalizacyjnym,
- Poprawi się jakość środowiska w miastach, między innymi poprzez rozwój terenów zielonych, znaczące ograniczenie tzw. niskiej emisji i efektywny transport publiczny ograniczający natężenie ruchu generowanego przez transport indywidualny,

- Powstrzymane zostanie rozlewanie się zabudowy i niekontrolowana suburbanizacja, skutkujące degradacją krajobrazu kulturowego regionu, chaosem urbanistycznym i utratą cennych pod względem przyrodniczym terenów. Wdrożone zostaną działania mające na celu przywracanie ładu przestrzennego,
- Zachowane zostaną walory środowiska przyrodniczego i krajobrazu, ze szczególnym uwzględnieniem elementów i cech specyficznych dla województwa, a jego ochronie będzie służył kompleksowy i spójny system obszarów chronionych krajowy i międzynarodowy, obejmujący cenne zasoby przyrodnicze. Znacznie poprawi się stan środowiska naturalnego w tym wód oraz powietrza (zmniejszony będzie poziom emisji CO₂), a także obniżony zostanie poziom hałasu. Na całym obszarze województwa zostanie zapewniona prawidłowa gospodarka wodno-ściekowa. Wdrożony zostanie prawidłowy system gospodarowania odpadami przy zastosowaniu nowoczesnych technologii,
- Ograniczone zostanie ryzyko powodziowe poprzez nowoczesne zarządzanie oraz właściwe zagospodarowanie przestrzenne dolin rzecznych i budowę urządzeń przeciwpowodziowych,
- Gospodarka przestrzenna prowadzona będzie z uwzględnieniem postępujących zmian klimatu, w celu maksymalnego ograniczenia negatywnych skutków z nimi związanych,
- Województwo charakteryzować się będzie dobrym stanem obiektów i założeń zabytkowych. Podlegać będą one skutecznej ochronie prawnej,
- Nastąpią zmiany w strukturze agrarnej, rozwinie się specjalizacja produkcji rolnej oraz przetwórstwo rolno-spożywcze. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich zostanie wzmocniony wzrostem atrakcyjności turystycznej województwa oraz konkurencyjnością produktu turystycznego,
- Podniesiona zostanie jakość kapitału społecznego oraz kulturowego mieszkańców regionu. Zapewniony zostanie wysoki poziom dostępu od instytucji kultury w tym do kultury wysokiej, a także powszechny dostęp do Internetu, jako nośnika przekazów edukacyjnych, kulturowych oraz jako narzędzia działalności gospodarczej,
- Poprawi się dostępność do podstawowej opieki zdrowotnej, specjalistycznej opieki medycznej oraz leczenia uzdrowiskowego, co wpłynie na dalsze wydłużenie się przeciętnej długości życia w regionie,
- Bezpieczeństwo energetyczne województwa zostanie zapewnione przez dywersyfikację źródeł energii, rozwój infrastruktury elektroenergetycznej oraz gazowej, a także znaczny wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,
- W prowadzonej polityce rozwojowej regionu, w tym polityce przestrzennej, będą uwzględniane zjawiska demograficzne oraz społeczne (przede wszystkim starzenie się społeczeństwa, niski przyrost naturalny, depopulacja niektórych obszarów województwa), w celu ograniczenia ich negatywnych skutków,
- Województwo podkarpackie stanie się miejscem atrakcyjnym i przyjaznym. Zmiany w sferze gospodarczej i społecznej, spowodują poprawę warunków i jakości życia mieszkańców, którzy będą mieli możliwość realizacji na jego obszarze swoich aspiracji zawodowych i życiowych.

Na obszarze gminy Rymanów nie przewiduje się realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Plan Ogólny Gminy Rymanów jest zgodny z celami analizowanego dokumentu.¹

2.2.2. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rymanów

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rymanów (Uchwała nr LV/554/14 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 czerwca 2014 r. ze zm.) dzieliło obszar Gminy Rymanów na 3 części:

- Część północną stanowiącą obszar intensywnego rozwoju rolnictwa (tereny rolnicze o dużej i średniej przydatności rolniczej);
- Część środkową - intensywnego rozwoju gospodarczego, obszar zagospodarowania uzdrowskiego i turystycznego;
- Część południową – obszar leśny, obszar zagospodarowania turystycznego.

Zgodnie ze Studium północna część gminy to obszar równin śródgórskich i tarasów akumulacyjnych, w którym zabudowa kształtuje się wzdłuż linii kolejowej, drogi wojewódzkiej 887 oraz wzdłuż rzeki Tabor. Teren ten (w szczególności północna dolinna część) predysponowany jest do rozwoju rolnictwa. Ze względu na korzystne warunki wiatrowe teren może być wykorzystany do rozwoju energetyki niekonwencjonalnej (siłownie wiatrowe). Środkowa część gminy to obszar pogórza bukowskiego z urozmaiconą rzeźbą zerodowanych wzgórz i dolin. Teren ten wyróżnia się największym stopniem zainwestowania oraz rozwoju w skali gminy i obejmuje między innymi miasto Rymanów, miejscowości Klimkówka, Sieniawa i Głębokie. Tereny zainwestowane o funkcjach mieszkaniowych, usługowych, rekreacyjnych, a także tereny urządzeń infrastruktury technicznej i komunalnej występują i rozwijają się głównie wzdłuż drogi krajowej nr 28 oraz dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Całkowicie odmienny charakter zabudowy oraz działalności charakteryzuje Rymanów – Zdrój, w którym występuje

uzdrowisko. Teren ten wyposażony jest w bogatą bazę noclegową. Obszar uzdrowiska charakteryzuje się układem południkowym, co wymuszone jest dolinnym i śródgórskim położeniem. Południowa część gminy Rymanów to obszar o krajobrazie typowo górskim, z wysoką lesistością, w którym układy zabudowy wsi (Królik Polski, Wisłoczek, Puławy) mają charakter ulicówki.

Plan ogólny Gminy Rymanów określa strefy planistyczne zgodne z art. 13c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, wyznaczając ich profil funkcjonalny oraz określając maksymalne dopuszczalne wskaźniki związane z nadziemną intensywnością zabudowy, wysokością zabudowy, udziałem powierzchni zabudowy oraz minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej, z zachowaniem przepisów wydanych na podstawie art. 13m ust 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Ustalenia Planu ogólnego zostały sporządzone z uwzględnieniem uwarunkowań rozwoju przestrzennego Gminy, które wynikają m.in. z obszarów o szczególnych zasadach zagospodarowania i ochrony występujących na obszarze opracowania, ustaleń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego oraz rozmieszczenia istniejącej lub planowanej infrastruktury Gminy.

Plan ogólny w formie danych przestrzennych, o których mowa w art. 67a ust. 3 i 3a ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, tworzonych zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 67b w/w ustawy obejmuje określone strefy planistyczne, gminne standardy urbanistyczne,

¹ Uchwała nr LIX/930/18 z dnia 27 sierpnia 2018 r. (Dz. Urz. z 2018 r. poz. 3937 ze zm.) ws. Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego

obszar uzupełniania zabudowy oraz obszar zabudowy śródmiejskiej. Wyznaczanie stref planistycznych determinowano biorąc pod uwagę obszary objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, dla których wyznaczono przeznaczenie umożliwiające realizację funkcji mieszkaniowej oraz

obszary uzupełnienia zabudowy w ramach już istniejącej zgodnie z art. 13a ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Plan Ogólny Gminy Rymanów jest zgodny z celami analizowanego dokumentu.

2.2.3. Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego – Podkarpackie 2030

Strategia Rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 (Uchwała nr 3871 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 13 października 2020 r.) wyznacza następującą wizję rozwoju województwa podkarpackiego: W 2030 roku województwo podkarpackie to obszar innowacyjnego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego, odpowiedzialnie wykorzystujący wewnętrzne potencjały i zapewniający wysoką jakość życia mieszkańców we wszystkich subregionach oraz lider rozwoju wśród województw makroregionu Polski Wschodniej i aktywny uczestnik relacji transgranicznych. Wizja będzie realizowana poprzez cele główne i cele strategiczne. Cel główny Strategii: Odpowiedzialne i efektywne wykorzystanie zasobów endo- i egzogenicznych regionu, zapewniające trwałą, zrównoważoną i terytorialnie równomierny rozwój gospodarczy oraz wysoką jakość życia mieszkańców województwa.

Natomiast cele tematyczne brzmią następująco:

- Gospodarka i nauka - Wzmacnianie potencjału regionalnej gospodarki oraz zwiększanie udziału nauki i badań dla innowacyjnego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa,
- Kapitał ludzki i społeczny - Wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego jako podstawy umożliwiającej rozwój regionu oraz podnoszenie poziomu życia mieszkańców,
- Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska - Rozbudowa infrastruktury służącej rozwojowi oraz optymalizacja wykorzystania zasobów naturalnych i energii przy zachowaniu dbałości o stan środowiska przyrodniczego,

- Dostępność usług - Zwiększenie dostępu obywateli do usług publicznych i podniesienie standardu ich świadczenia dla poprawy jakości życia i wzmacniania procesów rozwojowych.

Obszary Strategicznej Interwencji Strategii Rozwoju Gminy Rymanów zostały wskazane poprzez integrację OSI z dwóch poziomów: krajowego i wojewódzkiego. Wśród OSI wskazanych na poziomie krajowym tylko jedno odnosi się bezpośrednio do Gminy Rymanów, tj. OSI „Wschodnia Polska”. Zgodnie z poniższą mapą, wyżej wymienione OSI obejmuje całe województwo podkarpackie.

Województwo Podkarpackie, uwzględniając zapisy Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 wyznaczyło cztery regionalne obszary strategicznej interwencji. Są to:

- Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego,
- Funkcje metropolitalne Rzeszowa oraz jego obszaru funkcjonalnego,
- Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście zrównoważonego rozwoju,
- Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

Analiza planowanych interwencji w ww. obszarach pozwoliła ustalić ich potencjalny wpływ na zaprojektowaną w niniejszej Strategii politykę rozwoju Gminy. Należy przy tym zaznaczyć, że nie wszystkie regionalne OSI odnoszą się do Gminy Rymanów.

- Regionalne OSI: 7.1 Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego/ 7.1.4 Rozwój miast powiatowych i miast mniejszych Wskazany OSI odnosi się

do miasta Rymanowa, które pełni istotną rolę w kreowaniu uwarunkowań społeczno – gospodarczych poza strefami wpływu subregionalnych aglomeracji (najbliższe to Krosno i Sanok).

Zgodnie ze strategią wojewódzką działania w odniesieniu do takich miast jak Rymanów mają zostać nakierowane na wzmacnianie ich potencjału oraz roli w strukturze osadniczej, m.in. poprzez wsparcie w tworzeniu stabilnych podstaw rozwoju, wzrost aktywności gospodarczej i przedsiębiorczej, przemodelowanie rynku pracy (wzrost zatrudnienia), stymulowanie aktywności i zdobywania kompetencji przez społeczność lokalną oraz skuteczne budowanie partnerstw. Zakładane działania to m.in. niwelowanie barier transportowych, poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wzrost dostępu do usług publicznych, podejmowanie działań w zakresie ochrony przyrody i poprawy stanu środowiska, poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji oraz związanego z nim zjawiska smogu, wykorzystanie możliwości programowych i finansowych UE w obszarze polityki miejskiej. Wskazane cele rozwojowe dla Rymanowa są zgodne z ww. OSI.

- Regionalne OSI: 7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku Wskazany OSI, zgodnie z poniższą mapą odnosi się do wszystkich miejscowości wiejskich położonych w Gminie Rymanów. W jego ramach wyznaczono cztery podobszary, tj.:
 - 7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej;
 - 7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich;
 - 7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym;

– 7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej.

Regionalne OSI: 7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej Zgodnie z diagnozą przygotowaną na poziomie wojewódzkim obszary wiejskie dotyka zjawisko

postępującej marginalizacji i niskiego poziomu jakości życia.

Kluczową kwestią przeciwdziałającą tym trendom, uwzględnioną także w Strategii rozwoju Gminy Rymanów jest rozwój infrastruktury w szczególności: wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej oraz transportowej. Potencjałe działania to m.in. powstawanie miejsc pracy w sektorach pozarolniczych, dostępność do usług publicznych, przekwalifikowanie zawodowe oraz mobilność przestrzenna, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego.

- Regionalne OSI: 7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Rozwój obszarów wiejskich powinien opierać się na wykorzystaniu zróżnicowanych potencjałów rozwojowych, wzmocnieniu sektora rolnictwa oraz pozarolniczych specjalizacji gospodarczych. Zakładane działania w tym obszarze na poziomie wojewódzkim są zgodne z planowanymi w Gminie Rymanów przedsięwzięciami. Należą do nich w szczególności:
 - promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu – powstawania alternatywnych źródeł dochodów;
 - kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej;
 - wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych;
 - ukierunkowanie na dywersyfikację specjalizacji w celu podniesienia towarowości gospodarstw – rolniczych;
 - rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.
- Regionalne OSI: 7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym Zgodnie ze strategią wojewódzką kluczowym czynnikiem determinującym inicjowanie procesów rozwoju obszarów wiejskich jest wielokierunkowa aktywizacja

społeczności lokalnej. Zakładane działania w tym obszarze na poziomie wojewódzkim są zgodne z planowanymi w Gminie Rymanów przedsięwzięciami. Należą do nich w szczególności:

- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);
- Regionalne OSI: 7.4.4 Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej W Strategii Podkarpackie 2020 wskazano na potrzebę poprawy jakości przestrzeni obszarów wiejskich, która warunkuje możliwość i efektywność działań prorozwojowych. Zakładane działania w tym obszarze na poziomie wojewódzkim są zgodne

z planowanymi w Gminie Rymanów przedsięwzięciami. Należą do nich w szczególności:

- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców;
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej; – poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- budowa oraz modernizacja infrastruktury wspierającej rozwój funkcji kulturowo społecznych na terenach wiejskich.

Plan Ogólny Gminy Rymanów jest zgodny z celami analizowanego dokumentu.²

2.2.4. Strategia Rozwoju Gminy Rymanów na lata 2022 - 2030

² Uchwała nr 3871 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 13 października 2020 r. ws. Przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030.

Strategia Rozwoju Gminy Rymanów na lata 2022-2030 (Uchwała nr LXXIII/635/2022 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 25 listopada 2022 r.) określa wizję rozwoju gminy, wskazując główne kierunki strategiczne jej rozwoju na najbliższe lata, które obejmują:

- Wzmacnianie pozycji konkurencyjnej lokalnej gospodarki ze szczególnym uwzględnieniem turystyki,
- Tworzenie warunków wszechstronnego rozwoju i poprawy jakości życia mieszkańców,
- Rozwój infrastruktury przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska naturalnego.

Model docelowej struktury funkcjonalno – przestrzennej Gminy Rymanów w 2030 r. opiera się na następujących dążeniach i uwarunkowaniach:

- Gmina korzysta z wysokiej dostępności komunikacyjnej opartej na obwodnicy Rymanowa oraz łatwo dostępnej drodze ekspresowej S19;
- Uzdrowisko Rymanów - pełni rolę głównego ośrodka uzdrowskiego w województwie podkarpackim oraz rozpoznawalnego centrum uzdrowisko – turystycznego w skali kraju, a znajdujące się we wczesnej fazie rozwoju Uzdrowisko Rudawka Rymanowska stanowi nowoczesny ośrodek zrównoważonego rozwoju turystyki uzdrowskiej
- Bogate walory przyrodniczo – krajobrazowe gminy, zasoby materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, rozwinięta infrastruktura turystyczna oraz bazująca na nich zróżnicowana oferta przyciągają turystów z Polski i zagranicy;
- Rozwija się konkurencyjna gospodarka lokalna, powiązana z regionalnym systemem edukacji, aktywnością zawodową mieszkańców oraz nowymi funkcjami usługowymi i handlowymi, także w ramach stref aktywności gospodarczej;
- Rolnictwo na północy Gminy opiera się na dobrej jakości gruntach rolnych oraz dostępności do rynków zbytu, natomiast na południu rozwija się rolnictwo zrównoważone;

- Duża dostępność infrastruktury komunalnej, cyfrowej, sportowej i kulturalnej połączona z dbałością o środowisko naturalne i ład przestrzenny sprawiają, że gmina Rymanów jest miejscem przyjaznym i atrakcyjnym do życia, pracy oraz rekreacji i wypoczynku.

Docelowy model uwzględnia obecne sposoby wykorzystania przestrzeni, na które nałożono zaplanowane w Strategii przedsięwzięcia wynikające z przeprowadzonej analizy potrzeb i potencjałów rozwojowych. Na rysunku przedstawiono wybrane przedsięwzięcia z listy projektów kluczowych (rozdział IV.3), które najmocniej będą wpływać na docelowy model struktury funkcjonalno – przestrzennej Gminy Rymanów.

W Strategii Rozwoju Gminy Rymanów wyznaczone zostały następujące rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Rymanów:

- Zachowanie historycznej tkanki i struktury przestrzennej,
- Rozwój stref aktywności gospodarczej; w tym funkcji handlowych i inwestycyjnych w skali regionu;
- Utrzymanie funkcji centrum administracyjno – usługowego Gminy;
- Zwiększenie dostępności komunikacyjnej w transporcie drogowym;
- Uspokojenie ruchu w ścisłym centrum miasta wraz wyprowadzeniem ruchu tranzytowego na obwodnicę Rymanowa;
- Remont istniejącej zabudowy miasta;
- Rozwój funkcji mieszkaniowej miasta;
- Ochrona dziedzictwa kulturowego i materialnego Rymanowa - Zdroju;
- Ochrona walorów środowiskowych uzdrowiska Rymanowa - Zdroju;
- Zachowanie historycznej tkanki i struktury przestrzennej uzdrowiska;
- Rozwój infrastruktury lecznictwa uzdrowskiego; o Rozwój infrastruktury turystycznej w Rymanowie - Zdroju oraz

- turystyki aktywnej w obszarach sąsiadujących z Rymanowem - Zdrojem;
- Zapewnienie warunków zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości związanej z obsługą ruchu turystycznego;
- Utrzymanie dostępności obszarów atrakcyjnych dla inwestorów prywatnych poprzez uzbrajanie terenów inwestycyjnych w Rymanowie, jak i w pobliżu planowanej obwodnicy Rymanowa;
- Dobra organizacja miejsc parkingowych, zwłaszcza przy kluczowych obiektach użyteczności publicznej;
- Ograniczenie negatywnego wpływu działalności produkcyjnej na otoczenie, w tym zabudowę mieszkaniową i środowisko (np. tworzenie pasów zieleni izolacyjnej);
- Rozwój infrastruktury komunalnej, w tym sieci kanalizacji sanitarnej, wodociągowej;
- Stosowanie „zielonych” rozwiązań w zakresie zużycia energii, racjonalizacji zużycia zasobów oraz zagospodarowania odpadów;
- Podnoszenie jakości życia mieszkańców wsi poprzez dostęp do infrastruktury społecznej (ośrodki zdrowia, przedszkola, szkoły, place zabaw, skwery);
- Modernizacja infrastruktury sportowej i kulturalnej wspomagającej aktywność i integrację społeczną;
- Zwiększanie dostępności do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej;
- Kształtowanie i porządkowanie struktury przestrzennej wsi;
- Ochrona krajobrazu kulturowego wsi;
- Zapewnienie dostępności komunikacyjnej poprzez modernizację ciągów drogowych, utrzymanie i rozwój linii transportu publicznego oraz wyznaczanie tras rowerowych;
- Kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy zabudową związaną z działalnością rolniczą a mieszkaniową;
- Zachowanie, ochrona i zrównoważone wykorzystanie systemu przyrodniczego terenów leśnych;
- Zrównoważony rozwój turystyki aktywnej poprzez wykorzystanie naturalnych walorów terenów leśnych ale także budowę niezbędnej infrastruktury, np. miejsca parkingowe, oznakowania szlaków, mała architektura umożliwiająca edukację, rekreację i wypoczynek;
- Prowadzenie odpowiedzialnej i dalekowzrocznej gospodarki leśnej; uzupełnienia i poszerzanie kompleksów leśnych;
- Zwiększenie powierzchni i dostępności terenów zieleni; ochrona przed zmianami klimatycznymi;
- Wykorzystanie potencjału terenów zieleni do kształtowania i rozwoju oferty turystycznej;
- Poprawa estetyki Rymanowa oraz pozostałych miejscowości Gminy poprzez uporządkowanie oraz uatrakcyjnienie terenów zieleni;
- Utrzymanie i rozwój kompleksów użytków rolnych jako obszarów prowadzenia działalności rolniczej;
- Zachowanie tożsamości miejsko – wiejskiej Gminy;
- Zachowanie ciągłości wykorzystania zasobów w postaci gleb wysokiej jakości i przydatności rolniczej,
- Zachowanie i ochrona systemu przyrodniczego wsi;
- Ochrona bioróżnorodności użytków rolnych oraz zapobieganie rozdrobnieniu arealów gospodarstw rolnych.

Plan Ogólny Gminy Rymanów jest zgodny z celami analizowanego dokumentu.³

3. Diagnoza stanu istniejącego środowiska

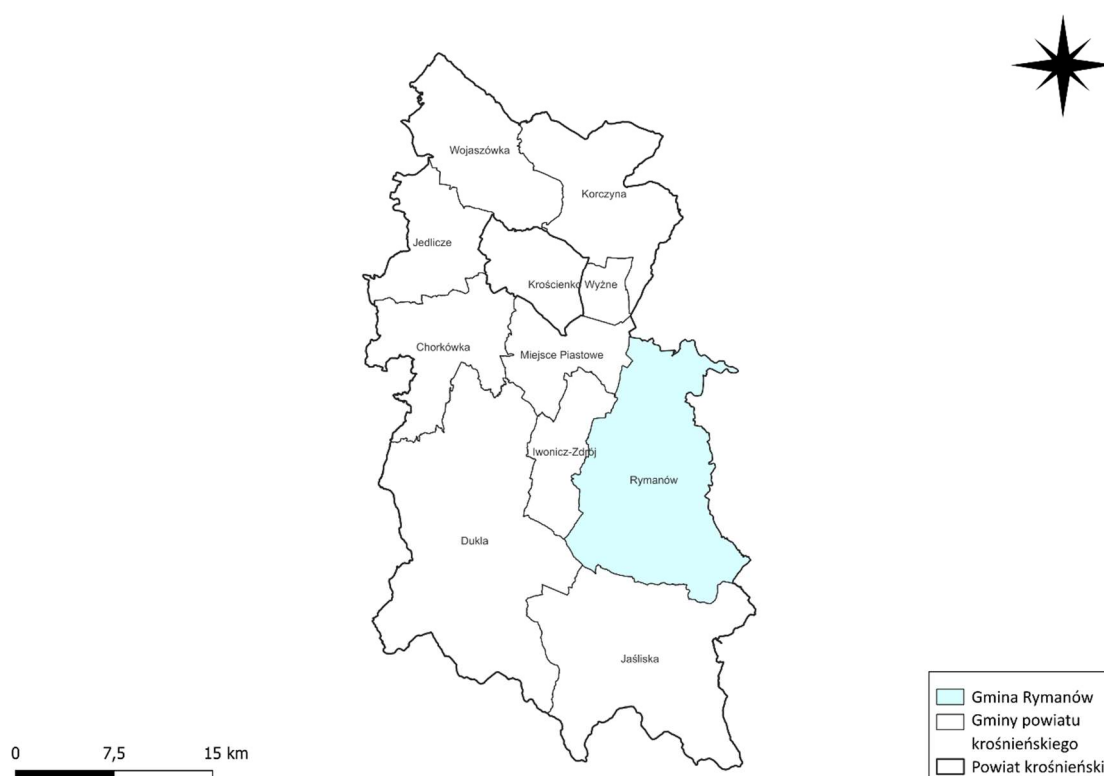
W rozdziale tym analizie poddano aktualny stan wszystkich komponentów środowiska. Dokonując analizy bazowano na danych GUS, Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie podkarpackim, Raporcie

wojewódzkim za rok 2023, publikacji GIOŚ „Stan środowiska w województwie podkarpackim Raport 2023”, bazy danych GDOŚ dotyczącej form ochrony przyrody.

3.1. Położenie

Gmina Rymanów znajduje się we wschodniej części powiatu krośnieńskiego, w województwie podkarpackim, a jej całkowita powierzchnia to 167 km². Od zachodu graniczy z gminami Iwonicz-Zdrój i Miejsce Piastowe,

od południa z gminami Dukla i Jaśliska, od północy z gminą Haczów, a od wschodu z gminami: Besko, Zarszyn i Komańcza.

Rysunek 1. Gminy powiatu krosnieńskiego

Źródło: opracowanie własne

³ UCHWAŁA NR LXXIII/635/2022 RADY MIEJSKIEJ W RYMANOWIE z dnia 25 listopada 2022 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Rymanów na lata 2022-2030.

Gminę Rymanów tworzy 16 sołectw: Bałucianka, Bzianka, Deszno, Głębokie, Klimkówka, Królik Polski, Ladzin, Łazy, Milcza, Posada Górna, Puławy, Sieniawa, Wisłoczek, Wróblak Królewski, Wróblak Szlachecki, Zmysłówka.

Gmina Rymanów znajduje się 15 km od siedziby powiatu – Krosna. Przez jej obszar przebiegają ważne ciągi komunikacyjne: droga krajowa nr 28 oraz drogi wojewódzkie nr 887 i 889, a także jednotorowa linia kolejowa nr 108 relacji Stróże – Krościenko. W gminie panuje specyficzny mikroklimat o cechach podgórskich, który jest zasobny w aerozole jodu, soli i olejków eterycznych. Zasoby przyrodnicze analizowanego obszaru w połączeniu z klimatem o dużych walorach zdrowotnych przyczyniają się do rozwoju charakteru uzdrowisko-turystycznego gminy.

3.2. Warunki klimatyczne

Postępujące na przestrzeni ostatnich lat zmiany klimatu jak np. wzrost temperatury, nasilające się zjawiska ekstremalne, nawalne deszcze itd. mają silny wpływ na różne aspekty życia człowieka oraz środowisko naturalne. W odpowiedzi na zachodzące zmiany, również na szczeblu lokalnym, powinny być podejmowane działania przeciwdziałające zmianom klimatycznym. W związku z powyższym konieczne jest wykorzystanie dostępnych narzędzi, w tym również planowania przestrzennego, w celu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i adaptacji do zmian klimatu, a w efekcie zminimalizowanie negatywnych skutków dla społeczeństwa, gospodarki i środowiska.

Według regionalizacji klimatycznej (Woś, 1994), obszar gminy Rymanów położony jest w granicach Regionu Tarnowsko-Rzeszowskiego, który swym zasięgiem obejmuje głównie wschodnią część Pogórza Karpackiego. Region ten jest odznaczony wyraźnymi granicami klimatycznymi, a jego cechą charakterystyczną jest częste występowanie dni bardzo ciepłych z jednoczesnym pojawianiem się opadów atmosferycznych. Częściej też na terenie omawianego regionu pojawiają się dni z pogodą przymrozkową, umiarkowanie chłodną.

Zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną, gmina Rymanów położona jest w następujących jednostkach:

- megaregion: Karpaty, Podkarpackie i Nizina Panońska (5);
- prowincja: Karpaty Zachodnie z Podkarpaciem Zachodnim i Północnym (51);
- podprowincja: Zewnętrzne Karpaty Zachodnie (513);
 - makroregion: Beskidy Środkowe (513.7);
 - mezoregion: Beskid Niski (513.71);
 - makroregion: Pogórze Środkowobeskidzkie (513.6);
 - mezoregion: Pogórze Bukowskie (513.69);
 - mezoregion: Kotlina Jasielsko-Krośnieńska (513.67).

Na lokalne warunki klimatyczne oddziałują czynniki radiacyjne i cyrkulacyjne, jak również uwarunkowania orograficzne i antropogeniczne. Szczególny wpływ ma bogata sieć hydrograficzna oraz zbiorniki wodne, które modyfikują temperaturę i wilgotność, oraz działalność człowieka, w tym rolnictwo, transport i przemysł, które mogą wpływać na mikroklimat obszaru.

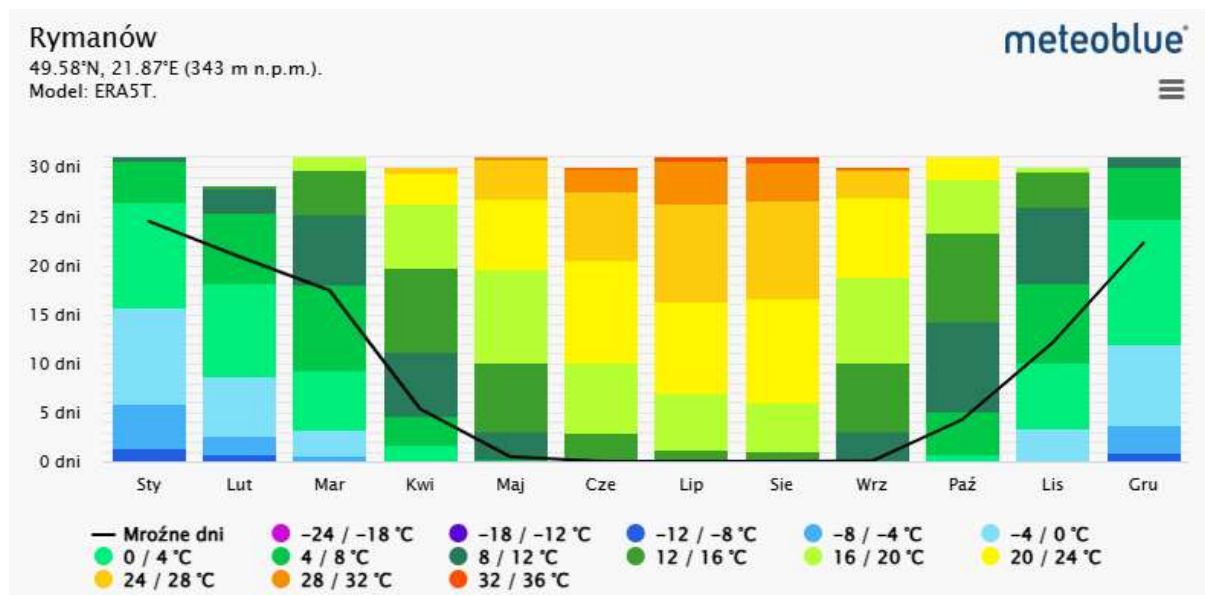
Na terenie gminy Rymanów nie funkcjonuje stacja synoptyczna IMGW-PIB. Najbliższa stacja zlokalizowana jest w miejscowości Krosno, która znajduje się ok. 10 km na zachód od granicy gminy. Charakterystykę poszczególnych wskaźników klimatycznych dla obszaru gminy oparto na danych meteorologicznych z okresu 1991-2023 dla stacji Krosno oraz innych ogólnodostępnych danych.

Warunki termiczne

Temperatura powietrza jest jednym z podstawowych czynników kształtujących warunki klimatyczne. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez IMGW średnia dobową temperatura powietrza z wielolecia 1991-2020 na stacji synoptycznej Krosno wynosi około 8,6°C, przy czym na przestrzeni lat obserwuje się niewielki, dodatni trend tego wskaźnika. Zgodnie z rocznikiem meteorologicznym w 2023 r. średnia temperatura wyniosła 10,0°C. Najcieplejszym miesiącem roku był sierpień ze średnią

temperaturą 25,7°C, z kolei najniższe temperatury odnotowano w lutym, kiedy średnia miesięczna temperatura wyniosła -2,0°C. Absolutne maksimum (31,4°C) odnotowano w lipcu, z kolei minimum w lutym (-

11,6°C). W 2023 r. zanotowano 48 dni gorących oraz 7 dni upalnych. Ilość dni przymrozkowych w roku nie przekracza 100. Pierwsze przymrozki występują w październiku, a kończą się w kwietniu.

Rysunek 2. Średnie temperatury maksymalne i minimalne [°C] – wartości z obserwacji 30-letnich

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.meteoblue.com

Ciśnienie atmosferyczne

Na podstawie danych z wielolecia 1991-2020 określono średnią wartość ciśnienia atmosferycznego, która wyniosła 977,3 hPa. W 2023 roku odczyt ze stacji w Krośnie wskazał maksymalną wartość ciśnienia

w lutym (1003,9 hPa) oraz w styczniu i grudniu (996,5 hPa). Z kolei najniższe wartości odczytano w grudniu (947,5 hPa) oraz w styczniu (948,4 hPa).

Zachmurzenie i usłonecznienie

Uśrednione warunki klimatyczne (1991-2020) dla stacji w Krośnie, wskazały na wartość średniego pokrycia nieba przez chmury na poziomie 4,8 oktantów. Najniższą wartość (3,9 oktantów) była odnotowywana w sierpniu, natomiast najwyższą (5,6 oktantów) w grudniu.

Roczna suma usłonecznienia na stacji w Krośnie w latach 1991-2020 wyniosła 1788,9 h. Najniższą wartość (51,4 h) odnotowywano w grudniu, natomiast najwyższą (246,1 h) w lipcu. Maksymalna miesięczna suma usłonecznienia została odczytana w lipcu 2006

roku – 363,4 h, a minimalna w grudniu 2009 roku – 17,8 h.

Roczna średnia liczba dni pochmurnych w latach 1991-2020 wyniosła 125,4. Najniższą liczbę takich dni odnotowano w sierpniu – 5,6 dnia, natomiast najwyższą w grudniu – 16,8 dnia. Roczna średnia liczba dni pogodnych w latach 1991-2020 wyniosła 64,4. Najniższą liczbę takich dni odnotowano w grudniu – 4,3 dnia, natomiast najwyższą w sierpniu – 6,6 dnia.

Wilgotność względna i mgły

W 2023 roku średnia wartość wilgotności względnej dla stacji Krosno została określona na 78%. Na przestrzeni

12 miesięcy całego roku wartość ta wahała się między 69 a 89%. Najniższy odczyt uzyskano w marcu – 27%.

Na podstawie danych z wielolecia 1991-2020 dla stacji Krosno określono średnią wartość prężności pary wodnej, która wyniosła 9,7 hPa. Najniższe wartości występowały w styczniu i lutym (4,7 i 5,0 hPa), a najwyższe w lipcu i sierpniu (16,1 hPa i 15,8 hPa).

Wilgotność względna w gminie Rymanów jest kształtowana przez kilka czynników, takich jak: głębokość wód gruntowych, pokrycie roślinne, rzeźba terenu oraz liczne ciek wodne i zbiorniki wodne występujące na tym obszarze. Obfitość wód powierzchniowych, w tym rzek, strumieni i jezior, sprzyja podwyższonej wilgotności powietrza, zwłaszcza w dolinach oraz terenach

podmokłych. Wyższe wartości wilgotności obserwuje się w pobliżu zbiorników wodnych i cieków, gdzie mikroklimat jest silnie uzależniony od obecności wody. Z kolei na wyżej położonych, bardziej otwartych przestrzeniach wilgotność jest nieco niższa. Występowanie mgieł w gminie Rymanów jest związane z temperaturą, wilgotnością powietrza oraz obecnością licznych cieków i zbiorników wodnych. Mgły najczęściej pojawiają się w miesiącach jesienno-zimowych, zwłaszcza w dolinach i rejonach o wysokim poziomie wód gruntowych. Mgły radiacyjne występują lokalnie, głównie wieczorem i rano, a w ciągu dnia zwykle szybko ustępują.

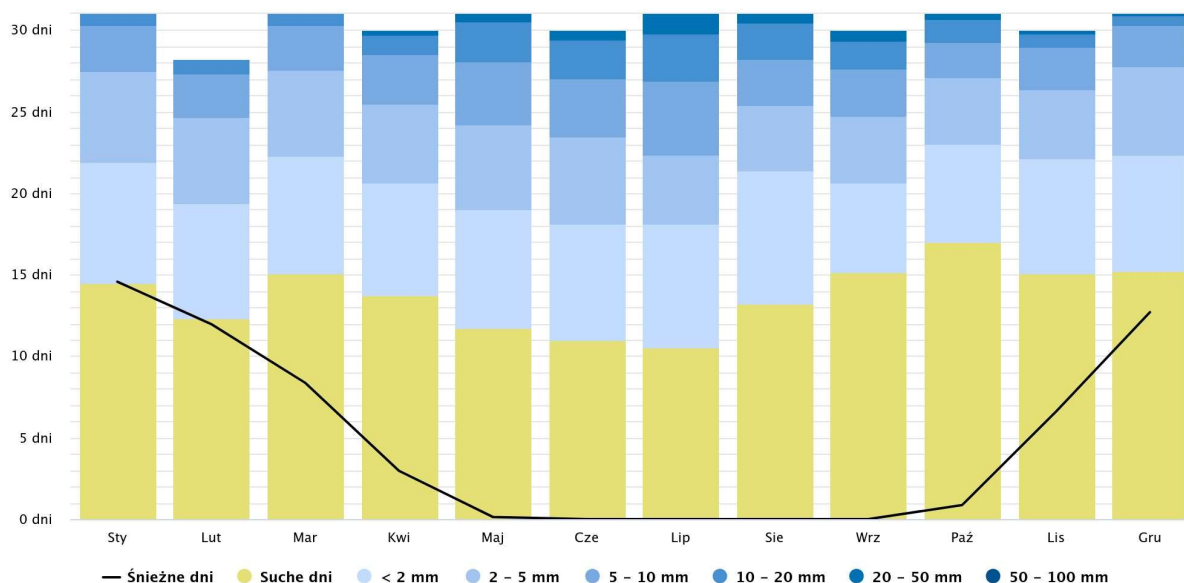
Opady atmosferyczne

Zgodnie z danymi z wielolecia 1991-2020 ze stacji Krosno, opady atmosferyczne w ciągu roku osiągają średnią wartość 757,9 mm. Najbardziej deszczowymi miesiącami w tych latach były maj (95,2 mm) i lipiec (105,6 mm). Maksymalną grubość pokrywy śnieżnej odnotowano w roku 2005 roku – 54 cm.

W 2023 r. roczny opad atmosferyczny wyniósł 908,7 mm. W przebiegu rocznym wyraźnie zaznaczało się maksimum opadów w okresie lata (czerwiec, lipiec, sierpień). Mniejsze opady obserwowane były w okresie jesienno i zimowym. W ciągu roku występowało 180 dni z opadem >0,1 mm, 129 dni z opadem >1,0 mm, 64 dni z opadem >5,0 mm, 24 dni z opadem >10,0 mm oraz 4 dni z opadem >20,0 mm.

Rymanów

49.58°N, 21.87°E (343 m n.p.m.).
Model: ERAST.

Rysunek 3. Opady atmosferyczne (mm) i liczba dni ze śniegiem – wartości z obserwacji 30-letnich

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.meteoblue.com

Opady atmosferyczne są czynnikiem, który wpływa na zmniejszenie poziomu stężenia zanieczyszczeń w powietrzu poprzez ich wymywanie. W porze zimowej, w przypadku wystąpienia długich okresów bezopadowych dochodzi do kumulacji zanieczyszczeń

w powietrzu pochodzących ze wzmożonego stosowania centralnych i lokalnych systemów grzewczych emitujących do atmosfery zwiększone ilości pyłów i dwutlenki siarki.

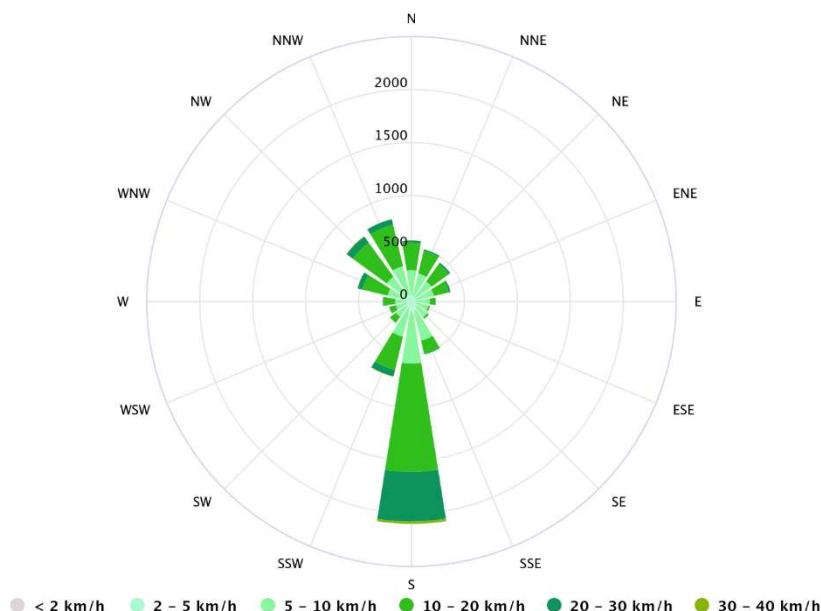
Warunki anemologiczne

Dla systemu przewietrzania gminy dominujące znaczenie ma kierunek napływu mas powietrza oraz ich prędkość, co wpływa w bezpośredni sposób na stężenia i rozkład przestrzenny zanieczyszczeń powietrza. Kierunki wiatrów

na terenie gminy uzależnione są od ogólnej cyrkulacji atmosferycznej, a jednocześnie są modyfikowane przez rzeźbę terenu oraz pokrycie terenu.

Rymanów

49.58°N, 21.87°E (343 m n.p.m.).
Model: ERA5T.

Rysunek 4. Róża wiatrów – średnia z obserwacji 30-letnich

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.meteoblue.com

Róża wiatrów dla gminy Rymanów, oparta na modelu ERA5T, wskazuje, że dominujące kierunki wiatru to południowy (S), południowo-południowo-zachodni (SSW) oraz północno-zachodni (NW). Najczęściej występują wiatry o prędkości 10–20 km/h, a także 5–10 km/h. Wiatry o prędkości 20–30 km/h pojawiają się rzadziej, natomiast o prędkości powyżej 30 km/h są sporadyczne i najczęściej pochodzą z kierunku południowego.

W 2023 roku odczyty z wiatromierza na stacji Krosno wskazywały, że najczęściej odnotowane wiatry

pochodziły z kierunku południowego (23,8 przypadków) i północno-zachodniego (18,0 przypadków). Najrzadziej natomiast wiało z północno-wschodu (5,8 przypadków) i z północny (6,0 przypadków). Dominowały wiatry o prędkości 3-5 m/s oraz 0-2 m/s. W roku 2023 nie odnotowano w ogóle wiatrów o prędkości powyżej 11 m/s. Na system przepływu oraz regenerację powietrza nad gminą mają wpływ zarówno czynniki zewnętrzne – ruch powietrza (przewietrzanie) odbywa się na skutek czynników globalnych i ma charakter masowy, jak

również czynniki wewnętrzne - związane z lokalną cyrkulacją powietrza wynikającą z charakteru i układu zabudowy, układu sieci drogowej, rozmieszczenia i wielkości terenów zieleni oraz terenów otwartych. Rozpatrywać można zatem system zewnętrzny przepływu powietrza nad gminą oraz system wewnętrzny na skutek czynników wewnętrznych. System wewnętrzny, który funkcjonuje w oparciu o uwarunkowania topoklimatyczne i topograficzne ujawnia swój wpływ na warunki atmosferyczne głównie podczas ciszy wiatrowych, a więc w warunkach braku oddziaływania dominującego, zewnętrznego systemu przewietrzania gminy.

Gmina Rymanów leży w regionie górzystym, w pobliżu Bieszczadów. Wzniesienia i doliny mogą wpływać na kierunek i prędkość wiatru. Wiatr w takich rejonach często przemieszcza się zgodnie z korytarzami dolin, co prowadzi do wzrostu prędkości wiatru w określonych miejscach. Obecność gór (np. pasma Karpat) może także powodować zjawisko orografii, czyli zmiany w kierunku i intensywności wiatru w zależności od nachylenia terenu.

Gmina Rymanów znajduje się w strefie klimatu umiarkowanego, a jej warunki anemologiczne są Uzdrowisko Rymanów Zdrój

Rymanów Zdrój jest miejscowością oddaloną od siedziby gminy o około 4 km w kierunku południowym. Rymanów Zdrój uzyskał status uzdrowiska w roku 1881. Jest to uzdrowisko podgórskie dolinne, o bioklimacie charakteryzującym się umiarkowanymi, a okresowo silnymi bodźcami atmosferycznymi.

Uzdrowisko położone jest we wschodniej części karpackiej dzielnicy klimatycznej, z przewagą wpływów kontynentalnych nad oceanicznymi. Klimat okolic Rymanowa Zdroju kształtowany jest głównie przez masy powietrza polarno – morskiego i polarno – kontynentalnego. Pozostałe masy powietrza: arktyczne i zwrotnikowe pojawiają się znacznie rzadziej. Widocznym efektem ścierania się ze sobą mas powietrza o różnych parametrach jest zjawisko zachmurzenia, średnioroczne zachmurzenie w uzdrowisku sięga 60% pokrycia nieba przez chmury. W związku z położeniem Rymanowa Zdroju w Beskidzie Niskim, który stanowi

kształtowane przez globalne i regionalne przepływy powietrza, a także wpływ mas powietrza znad Morza Bałtyckiego, a także z południowego wschodu (np. z rejonu Karpat).

W gminie Rymanów występują zmiany ciśnienia atmosferycznego, które mogą powodować lokalne zmiany prędkości i kierunku wiatru. W okresie burzowym oraz w czasie frontów atmosferycznych prędkość wiatru może znacząco wzrosnąć.

Wpływ na warunki anemologiczne w tej okolicy mają również sąsiednie regiony o innym ukształtowaniu terenu, takie jak wyższe pasma górskie (Bieszczady, Beskid Niski). Często dochodzi do oddziaływania wiatru górskiego i dolinnego, co może wzmocnić siłę wiatru w określonych miejscach.

Choć gmina Rymanów jest głównie obszarem wiejskim, obecność zabudowań, dróg czy infrastruktury może wpływać na lokalne turbulencje wiatru, zmieniając jego prędkość i kierunek w miastach i wsiach. Ponadto, działalność rolnicza (np. uprawy) czy leśna mogą również wpływać na mikroklimat i warunki anemologiczne w regionie.

obniżenie równoleżnikowej bariery Karpat, występują tu wiatry typu fenowego tzw. wiatry rymanowskie. Więcej one z kierunku południowego i południowo – wschodniego a ich kierunek jest uwarunkowany południkowym przebiegiem dolin. Wiatry fenowe występują głównie w półroczu jesienno – zimowym. Unikalność klimatu Rymanowa Zdroju polega na tym, że wykazuje on cechy klimatu górskiego, charakteryzuje się dużą zawartością ozonu, soli oraz względnie wysoką wilgotnością powietrza.

Miejscowość Rymanów Zdrój znajduje się w dolinie rzeki Tabor, którą otaczają wzniesienia porośnięte lasami szpilkowymi. Charakterystyczny układ cyrkulacyjny wynikający z położenia obszarów górskich i doliny w kierunku północ-południe sprawia, że na omawianym obszarze pojawiają się masy ciepłego południowego powietrza o charakterze fenu. Warunki te przy odpowiedniej wilgotności i czystości powietrza powodują,

że jest ono bogate w duże ilości jonów ujemnych, ozon i jod. Lasy iglaste wydzielające substancje żywiczne dodatkowo nasycają powietrze, przyczyniając się do tworzenia naturalnego aerozolu leczniczego.

Zgodnie z analizą zaprezentowaną z opracowaniu „Właściwości lecznicze klimatu uzdrowiska Rymanów – Zdrój” stwierdzono, że miejscowość charakteryzuje się

umiarkowanie korzystnymi warunkami klimatycznymi. Mogą one być wykorzystywane w leczeniu klimatycznym chorób narządu ruchu i stanów pourazowych, chorób reumatycznych, chorób układu oddechowego, chorób układu nerwowego i otyłości

3.3. Powietrze

W rozumieniu założeń do ustawy Prawo ochrony środowiska, przygotowywanych w związku z transpozycją do prawa polskiego Dyrektywy w sprawie jakości i czystszej powietrza dla Europy przyjmuje się, że od stycznia 2010 r. dla wszystkich zanieczyszczeń uwzględnionych w ocenie, strefę stanowi:

- aglomeracja o liczbie mieszkańców powyżej 250 tysięcy;
- miasta o liczbie mieszkańców powyżej lub zbliżonej do 100 tysięcy;
- pozostały obszar województwa, nie wchodzący w skład wyżej wspomnianych aglomeracji i miast.

Ocenę jakości powietrza dla roku 2023 w województwie podkarpackim wykonano dla dwóch stref: miasta Rzeszów oraz strefy podkarpackiej. Gmina Rymanów należy do strefy podkarpackiej. W poniższej tabeli przedstawiono klasyfikację strefy podkarpackiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia. Prowadzona ocena ma na celu monitorowanie zmian jakości powietrza i ma być podstawą do podjęcia działań powodujących zmniejszenia stężeń zanieczyszczeń w powietrzu przynajmniej do poziomu stężenia dopuszczalnego na terenie kraju w określonym terminie.

Tabela 2. Klasyfikacja strefy podkarpackiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia w 2023 roku

Nazwa strefy	Symbol klasy strefy dla poszczególnych substancji											
	NO ₂	SO ₂	CO	C ₆ H ₆	Pył PM _{2,5} ²⁾	Pył PM ₁₀	B(a)P	As	Cd	Ni	Pb	O ₃ ¹⁾
podkarpacka	A	A	A	A	A1	A	C	A	A	A	A	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim. Raport wojewódzki za rok 2023

¹⁾ - Dla ozonu – poziom celu długoterminowego, strefa uzyskała klasę D2

²⁾ - Dla pyłu zawieszonego PM_{2,5} – poziom dopuszczalny I faza, strefa uzyskała klasę A

W rocznej ocenie jakości powietrza dla strefy podkarpackiej w 2023 r. z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla celów ochrony zdrowia, stwierdzono:

- przekroczenie obowiązującego dla benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ poziomu docelowego;

- w przypadku ozonu dla poziomu celu długoterminowego strefę podkarpacką zaliczono do klasy D2.

Ocena jakości powietrza za rok 2023 wykazała znaczny spadek stężeń zanieczyszczeń pyłowych, a tym samym istotną poprawę jakości powietrza w województwie podkarpackim. W stosunku do roku 2022 obszar

przekroczenia w województwie podkarpackim zmniejszył się o 93,3%, a ilość mieszkańców regionu narażonych na ponadnormatywne zanieczyszczenie powietrza B(a)P w pyłe zawieszonym PM10 zmniejszyła się o 280 176 osób. W roku 2023 na całym obszarze województwa podkarpackiego, dotrzymane zostały poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5.

Pomimo istotnej poprawy jakości powietrza, w roku 2023 w strefie podkarpackiej wystąpiło przekroczenie średniorocznego poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Przekroczenie to było głównie spowodowane emisją z indywidualnego ogrzewania budynków.

Zgodnie z Raportem wojewódzkim za rok 2023, obejmującym roczną ocenę jakości powietrza w województwie podkarpackim, na terenie gminy Rymanów odnotowano:

- roczne średnie stężenie PM10 na poziomie 15,7 µg/m³;
- minimalna średnia roczna PM10 na poziomie 14,8 µg/m³;
- maksymalna średnia roczna PM10 na poziomie 17,3 µg/m³;
- roczne średnie stężenie PM2,5 na poziomie 9,8 µg/m³;
- minimalna średnia roczna PM2,5 na poziomie 8,3 µg/m³;
- maksymalna średnia roczna PM2,5 na poziomie 11,1 µg/m³;
- roczne średnie stężenie B(a)P na poziomie 0,46 µg/m³;
- minimalna średnia roczna B(a)P na poziomie 0,27 µg/m³;
- maksymalna średnia roczna B(a)P na poziomie 1,16 µg/m³.

Dla B(a)P na terenie gminy Rymanów nie było oszacowanej powierzchni obszaru przekroczenia poziomu docelowego w pyłe zawieszonym PM10.

W obu strefach województwa podkarpackiego, podobnie jak w latach wcześniejszych przekroczony został poziom celu długoterminowego ozonu określony pod kątem ochrony zdrowia, a w strefie podkarpackiej dodatkowo

przekroczony został poziom celu długoterminowego określony w celu ochrony roślin. Przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu spowodowane było przede wszystkim warunkami meteorologicznymi sprzyjającymi tworzeniu się ozonu w przyziemnej warstwie atmosfery oraz napływem spoza granic województwa mas powietrza zanieczyszczonych ozonem.

Poprawa jakości powietrza w roku 2023 jest wypadkową działań na rzecz ochrony powietrza oraz bardzo korzystnych warunków meteorologicznych. Ciepłejsze, w porównaniu do wielolecia, miesiące zimowe skutkowały mniejszymi emisjami zanieczyszczeń do powietrza, zwłaszcza z indywidualnych źródeł grzewczych. Poprawie jakości powietrza sprzyjało również wystąpienie w okresie zimowym opadów przewyższających normy wieloletnie. Największym problemem w skali województwa podkarpackiego są wysokie stężenia benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10. Dostrzegalna jest wysoka zależność pomiędzy zmiennością sezonową i wartościami stężeń, w sezonie grzewczym wielkości stężeń benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 były dużo wyższe niż w okresie letnim. Najwyższe stężenia odnotowano na terenach, gdzie dominuje niska emisja z indywidualnego ogrzewania budynków. Należy jednak zaznaczyć, iż względem roku 2022 widoczna jest poprawa i spadek stężeń B(a)P w pyłe zawieszonym PM10.

W ostatnim dziesięcioleciu można zauważyć poprawę jakości powietrza pod względem poziomu zanieczyszczenia pyłem PM10. Jednakże wysokie dobowe stężenia pyłu zawieszonego PM10 rejestrowane w sezonie grzewczym, pozostają istotnym problemem dla niektórych gmin w strefie podkarpackiej.

W sezonie letnim rejestrowany jest wzrost stężeń ozonu, spowodowany obecnością w atmosferze jego prekursorów oraz w dużej mierze warunkami meteorologicznymi. W 2023 r. nie stwierdzono przekroczenia poziomu docelowego ozonu określonego dla kryterium ochrony zdrowia ludzi. Stwierdzono jednak, podobnie jak w latach poprzednich, przekroczenie poziomu celu długoterminowego.

W odniesieniu do kryterium ochrony roślin, w 2023 r. pomiary jakości powietrza oraz wyniki modelowania nie wykazały przekroczeń poziomów dopuszczalnych określonych dla dwutlenku siarki i tlenków azotu oraz poziomu docelowego ozonu.

Głównym problemem powodującym pogorszenie stanu jakości powietrza w sezonie grzewczym jest niska emisja, powodująca zatrzymywanie się zanieczyszczeń ze spalania paliw stałych w przypowierzchniowej warstwie atmosfery. Punkty te obejmują tereny zurbanizowane, charakteryzujące się gęstą zabudową mieszkaniową.

21 grudnia 2023 r. Sejmik Województwa Podkarpackiego uchwalił aktualizację programów ochrony powietrza i planów działań krótkoterminowych dla strefy podkarpackiej oraz strefy miasto Rzeszów. Celem

opracowania aktualizacji programów ochrony powietrza jest poprawa jakości powietrza i dotrzymanie norm jakości powietrza określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2021 r., poz. 845) na obszarach, gdzie występują przekroczenia. Dokument zawiera analizę przyczyn występowania wysokich stężeń substancji oraz wskazuje działania naprawcze mające na celu ich redukcję do poziomów nieprzekraczających norm. Integralną częścią POP są Plany Działań Krótkoterminowych, wdrażane w sytuacjach wystąpienia ryzyka lub przekroczenia poziomów dopuszczalnych/ docelowych, informowania społeczeństwa lub alarmowych w strefach województwa podkarpackiego w danym roku kalendarzowym.

3.4. Hałas

Hałas to każdy dźwięk o częstotliwości od 16 Hz do 16 000 Hz, zwykle o nadmiernym natężeniu (odczuwalne jako zbyt głośne) w danym miejscu i czasie. Z fizycznego punktu widzenia hałas, czyli odbierane jako dokuczliwe, przykre i szkodliwe dźwięki, to drgania mechaniczne ośrodka sprężystego, najczęściej powietrza. Zmiana ciśnienia gazu w stosunku do ciśnienia atmosferycznego wywołana tymi drganiami, przenosi się w postaci następujących po sobie lokalnych rozrzedzeń i zagęszczeń cząstek ośrodka w przestrzeni otaczającej źródło drgań, tworząc falę akustyczną. Różnica między wartością chwilową ciśnienia w ośrodku przy przejściu fali akustycznej a wartością ciśnienia atmosferycznego zwana jest ciśnieniem akustycznym. Ciśnienie akustyczne opisuje natężenie dźwięku i wyrażane jest w paskalach. W związku z faktem, że słuch ludzki reaguje

na bodźce w sposób logarytmiczny, ciśnienie akustyczne wyraża się często w skali logarytmicznej – w decybelach (dB).

Długotrwałe narażenie na hałas może powodować negatywne skutki zdrowotne. Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego, w szczególności przez obniżenie hałasu przynajmniej do stanu normatywnego i utrzymywanie go na jak najniższym poziomie. Dopuszczalne poziomy emisji hałasu do środowiska, uzależnione są od formy zagospodarowania terenu i pory dnia, zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 112).

Tabela 3. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w dB			
		Drogi lub linie kolejowe		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		L _{Aeq} D Przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	L _{Aeq} N przedział czasu odniesienia równy 8 h	L _{Aeq} D przedział czasu odniesienia równy 8-miu najmniej korzystnym godz. dnia	L _{Aeq} N przedział czasu odniesienia równy 1-ej najmniej korzystnej godz. nocy
1.	a. Obszary A ochrony uzdrowiskowej b. Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2.	a. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b. Tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży c. Tereny domów opieki d. Tereny szpitali w miastach	61	56	50	40
3.	a. Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b. Tereny zabudowy zagrodowej c. Tereny mieszkaniowo- usługowe	65	56	55	45
4.	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców	68	60	55	45

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t.j. Dz. U. z 2014 poz. 112.)

Hałas drogowy powstający podczas ruchu pojazdów jest generowany przez silnik i układ napędowy pojazdu, oddziaływanie opon z nawierzchnią, uderzające o siebie elementy pojazdów głównie ciężarowych a także

przewożony ładunek. Jednym ze źródeł hałasu na terenie gminy Rymanów jest hałas komunikacyjny, który powstaje na drogach wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych.

W celu zmniejszenia emisji hałasu nawierzchnie dróg powinny być utrzymywane w dobrym stanie. Podczas budowy i remontów dróg powinny być wykorzystywane tzw. ciche nawierzchnie. Ciche nawierzchnie charakteryzujące się zawartością wolnych przestrzeni powyżej 15%, nawierzchnie drogowe o zwiększonej zawartości wolnych przestrzeni wpływają istotnie na zmniejszenie emisji hałasu.

Na wielkość emisji hałasu wpływa także prędkość przejeżdżających pojazdów. Zmniejszenie prędkości ruchu jest efektywną metodą redukcji hałasu drogowego. Dużym problemem jest skuteczna egzekucja prędkości ruchu pojazdów samochodowych. W tym celu stosuje się fotoradary, progi spowalniające, ronda, wyniesione skrzyżowania, przewężenia jezdni (np. wysepki), fragmenty ulic z nawierzchnią w innym kolorze lub innym rodzajem nawierzchni (np. z kostki brukowej).

O poziomie hałasu komunikacyjnego decydują także inne parametry ruchu takie jak natężenie ruchu, płynność ruchu, struktura pojazdów, stan techniczny pojazdów. Średni poziom głośności różnych źródeł hałasu komunikacyjnego w dB wynosi:

- samochód osobowy – 40-80;
- hałas ulicy – 60-105;
- autobus – 65-104;
- samochód ciężarowy – 64-92.

Klimat akustyczny gminy Rymanów jest kształtowany przede wszystkim przez hałas komunikacyjny – drogowy oraz hałas przemysłowy (choć w mniejszym stopniu).

Hałas drogowy

Średni dobowy ruch pojazdów na drodze krajowej nr 28 zgodnie z wynikami Generalnego Pomiaru Ruchu z 2015 r., na odcinku Miejsce Piastowe - Rymanów wyniósł 10 669 pojazdów, a na odcinku Rymanów - Zarszyn 6 827 pojazdów. Generowany ruch jest niższy niż średnia dla całej sieci dróg krajowych, która w 2015 roku wyniosła 11 178 poj./dobę.

Drogi wojewódzkie biegnące przez Gminę Rymanów stanowią drogi o kategorii ruchu KR2 tj. nisko obciążone ruchem. Zgodnie z wynikami Generalnego Pomiaru

Ruchu z 2015 r. średni dobowy ruch na drogach wojewódzkich przebiegających przez Gminę Rymanów wyniósł:

- DW 887: 3 607 pojazdów na dobę (poj. /dobę) dla odcinka Brzozów – Rymanów i 4 129 poj. /dobę dla odcinka Rymanów - Daliowa;
- DW889: 1 405 poj. / dobę. Droga wojewódzka nr 887 jest zdecydowanie bardziej obciążana ruchem aniżeli DW889, co jest związane z wykorzystaniem tej drogi przez mieszkańców Gminy Rymanów oraz dojazdem do Rymanowa - Zdroju jako miejscowości uzdrowskiej.⁴

W ostatnich latach na terenie gminy nie było zlokalizowanych punktów pomiarowych w ramach monitoringu hałasu prowadzonego przez WIOŚ.

Do działań ograniczających propagowanie hałasu poza jezdnie należą remonty i przebudowy dróg, w tym dróg gminnych, a także budowa nowych połączeń. Kluczowe w ograniczeniu hałasu drogowego jest utrzymanie w dobrym stanie nawierzchni dróg. Na wielkość emisji hałasu wpływa także prędkość przejeżdżających pojazdów. Zmniejszenie prędkości ruchu jest efektywną metodą redukcji hałasu drogowego. Dużym problemem jest skuteczna egzekucja prędkości ruchu pojazdów samochodowych. W tym celu stosuje się fotoradary, progi spowalniające, ronda, wyniesione skrzyżowania, przewężenia jezdni (np. wysepki).

Hałas tramwajowy

Na terenie gminy Rymanów nie występuje linia tramwajowa, tym samym gmina nie posiada zagrożenia hałasem tramwajowym.

Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy obejmuje dźwięki emitowane przez różnego rodzaju maszyny, urządzenia oraz instalacje stanowiące wyposażenie zakładów przemysłowych i usługowych. Do hałasu przemysłowego zalicza się również dźwięki emitowane przez urządzenia obiektów handlowych, takie jak: klimatyzatory, wentylatory itp., a także urządzenia nagłaśniające w lokalach rozrywkowych i gastronomicznych. W odróżnieniu od

⁴ Strategia rozwoju gminy Rymanów na lata 2021-2030

hałasu komunikacyjnego, hałas przemysłowy ma na ogół charakter lokalny.

Oceny uciążliwości hałasu przemysłowego dokonuje się na podstawie wskaźników L_{AeqD} i L_{AeqN} służących do kontroli warunków korzystania ze środowiska. Czasem odniesienia dla pory dnia jest osiem najmniej korzystnych godzin następujących po sobie, a dla pory nocy jedna najmniej korzystna godzina. Badania hałasu przemysłowego są przeprowadzane przez WIOŚ oraz przez prowadzących instalacje lub użytkowników urządzeń, zobowiązanych do okresowych pomiarów wielkości emisji. Na terenie gminy Rymanów nie było zlokalizowanych punktów pomiarowych hałasu przemysłowego w ramach oceny WIOŚ.

Hałas przemysłowy na terenie gminy nie powoduje tak znacznych uciążliwości jak wspomniany wyżej hałas drogowy. Mimo to nie można pominąć jego roli w kształtowaniu warunków akustycznych gminy. Hałas przemysłowy na terenie gminy ma charakter lokalny, a największe uciążliwości w tym zakresie notowane są w najbliższym sąsiedztwie obiektów emitujących ten hałas. Ogólnie, wśród tych obiektów znajdują się m.in. drobne zakłady usługowe i produkcyjne zlokalizowane w zabudowie mieszkaniowej, zakłady prowadzące działalność gastronomiczną, rozrywkową, a także sklepy, hurtownie i magazyny zlokalizowane na terenach zabudowanych. Podstawowym źródłem hałasu przemysłowego w ww. obiektach są aparatury nagłaśniające, instalacje wentylacyjne, agregaty

prądotwórcze, chłodnie, maszyny budowlane, transport, w tym transport zakładowy. Należy mieć na uwadze, że zakłady te wyposażone są jednak w odpowiednią infrastrukturę ograniczającą w możliwie największym stopniu propagację hałasu poza obiekty wykonywania działalności przetwórczej. Dodatkowo przedsiębiorstwa związane są przepisami odrębnymi w zakresie oddziaływania akustycznego. Źródłem okresowego krótkotrwałego hałasu są także imprezy rozrywkowe i sportowe, zwłaszcza organizowane w przestrzeni otwartej.

Hałas kolejowy i lotniczy

Na terenie gminy Rymanów nie występują lotniska ani lądowiska samolotów. Najbliższe znajduje się w odległości około 7,5 km od północnej granicy gminy, jest to Lotnisko Krosno. Na obszarze gminy Rymanów istnieje linia kolejowa jednotorowa relacji Krosno - Zagórz przebiegająca przez wsie Milcza, Wróblak Szlachecki i Wróblak Królewski o łącznej długości 5,6 km. W miejscowości Wróblak Szlachecki zlokalizowana jest stacja kolejowa z bocznica, a w Milczy - przystanek kolejowy. Zarówno ruch pasażerski, jak i towarowy obsługują na tym odcinku wyłącznie lokomotywy spalinowe. W przypadku remontów torowisk pasażerowie kolei mogą skorzystać z autobusowej komunikacji zastępczej. W 2014 roku transport kolejowy dotyczył jedynie przewozu towarów. W połowie roku 2015 wznowiono połączenia pasażerskie na trasie Jasło-Krosno-Zagórz.⁵

3.5. Pola elektromagnetyczne

Pole elektromagnetyczne może negatywnie oddziaływać na komponenty środowiska, a w szczególności na organizmy żywe. Wystąpić mogą m.in. zaburzenia funkcji ośrodkowego układu nerwowego, układu rozrodczego, hormonalnego i krwionośnego oraz narządów słuchu i wzroku. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na utrzymaniu poziomów

pól elektromagnetycznych poniżej poziomów dopuszczalnych.

Na omawianym terenie, jednym ze źródeł pól elektromagnetycznych są linie wysokiego, średniego i niskiego napięcia oraz jedna linia najwyższego napięcia. Źródłami emisji promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy są również anteny telefonii komórkowej,

⁵ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Rymanów na lata 2016-2020

które są zlokalizowane w kilku miejscach w formie stacji bazowych telefonii komórkowej lub w formie anten nadawczych i przekąźnikowych. Zasięgi występowania pól elektromagnetycznych w otoczeniu stacji bazowych telefonii komórkowych są zależne od mocy doprowadzanej do anten i charakterystyki promieniowania tych anten. Zgodnie z danymi prezentowanymi przez portal SI2PEM, na terenie gminy Rymanów funkcjonują 23 stacje bazowe telefonii komórkowej.

Zgodnie z obowiązującym w 2020 roku rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2007 r. Nr 221, poz. 1645), ustalone zostały zasady prowadzenia pomiarów pól

elektromagnetycznych, których badania obejmowały pomiary natężenia składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego w przedziale częstotliwości co najmniej od 3 MHz do 3000 MHz. Każdego roku wyznaczano po 15 punktów pomiarowych w każdym z trzech obszarów:

- centralne dzielnice lub osiedla miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys.;
- pozostałe miasta;
- tereny wiejskie.

W ostatnich latach na terenie gminy Rymanów nie były prowadzone pomiary poziomu pól elektromagnetycznych w ramach Programu Państwowego Monitoringu Środowiska.

3.6. Zasoby wodne – wody powierzchniowe, podziemne i zagrożenie powodzią

Cały obszar gminy Rymanów znajduje się pod nadzorem Regionalnego Zarządu Gospodarowania Wodami w Rzeszowie. Praktycznie cały teren analizowanego obszaru jest zarządzany przez Nadzór Wodny w Krośnie. Niewielkim obszarem gminy Rymanów (tereny leśne w południowej części gminy) zarządza Nadzór Wodny w Jasle.

Cały analizowany obszar znajduje się w zasięgu dorzecza Wisły, w regionie wodnym Górnej Wisły. Północna część gminy Rymanów znajduje się w ekoregionie „Równiny Wschodnie”, natomiast południowa w ekoregionie „Karpaty”.

Sieć hydrograficzna gminy Rymanów jest zróżnicowana i obejmuje zarówno rzeki, jak i mniejsze ciek wodne, które odwadniają obszar Beskidu Niskiego. Główne elementy sieci rzecznych to rzeki Tabor i Wisłok, które stanowią istotne składniki hydrografii regionu.

Rzeka Tabor jest lewym dopływem Wisłoka i ma długość 27,9 km oraz powierzchnię dorzecza wynoszącą 109,2 km². Tabor bierze początek na północnym skłonie Przełęczy Szklarskiej i w dolnym biegu jest znany również jako Morwawa. Rzeka charakteryzuje się średnim

spadkiem wynoszącym 8,4%, co wskazuje na jej wartki bieg w górnych odcinkach.

Rzeka Wisłok zaczyna swój bieg na zboczach Kanasiówki, a do gminy wpływa w okolicach nieistniejącej wsi Wernejówka. W górnych odcinkach Wisłok ma charakter rzeki górskiej, charakteryzującej się szybkim biegiem wody, skalistym podłożem i licznymi przełomami. Na tym odcinku rzeka jest czysta i stanowi doskonale miejsce do kąpieli. Po dotarciu do Sieniawy, rzeka zmienia charakter, a zaporą wodną tworzy sztuczny zbiornik Besko. Zbiornik ten wpływa na zmiany krajobrazu rzeki, a poniżej zapory Wisłok tworzy dolinę, zwaną Jarem Wisłoka, otoczoną pionowymi zboczami porośniętymi lasami.

Dodatkowe ciek wodne w obrębie gminy to Wisłoczek, Bałucianka, Średnia, Flora, Pielnica, Potok Polański. Te mniejsze rzeki i potoki mają charakterystyczny odcinkowy układ, z dolinami o dużych spadkach, głęboko wciętymi korytami i charakterystycznymi berda. Dna dolin są płaskie i szerokie, utworzone w wyniku nagromadzenia żwiru i piasku.

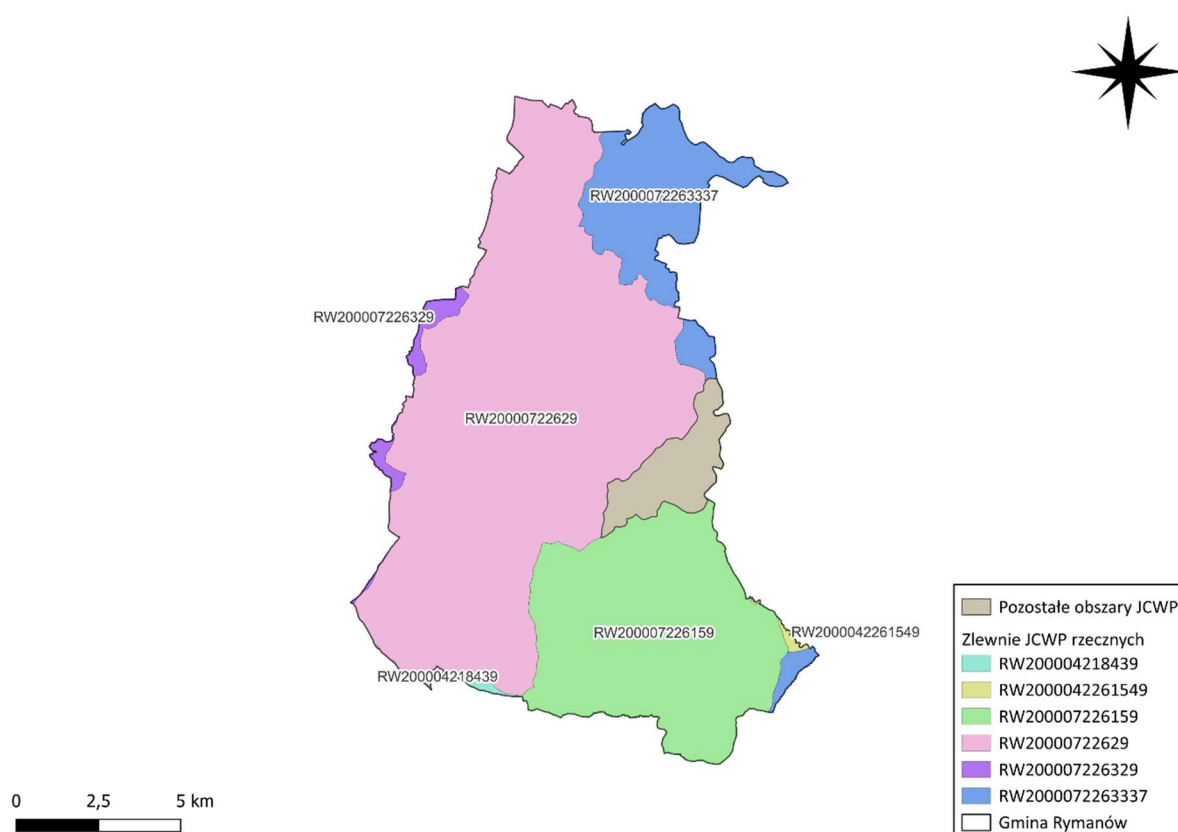
Zbiorniki wodne w gminie to przede wszystkim zaporą Besko, utworzona na rzece Wisłok. Zbiornik pełni kilka funkcji, w tym ochronę przed powodzią, zapewnienie

na omawianym obszarze zidentyfikowano następujące JCWP:

- RW2000072263337 (Wisłok od zb. Besko do Czarnego Potoku);
- RW200007226329 (Lubatówka);
- RW20000722629 (Morwawa);

- RW200004218439 (Jasiołka do Panny);
- RW200007226159 (Wisłok do zb. Besko);
- RW2000042261549 (Odrzechowski);
- RW200021226159 (Zb. Besko).

Na terenie gminy Rymanów nie znajdują się żadne JCWP zbiornikowych, przejściowych oraz przybrzeżnych.

Rysunek 6. Zlewnie JCWP na terenie gminy Rymanów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW WP

Tabela 4. Charakterystyka JCWP na terenie gminy Rymanów

Kod	Typ	Status JCWP	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan ogólny	Ryzyko nieosiągnięcia celu środowiskowego
RW2000072263337	potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze węglanowym	naturalna część wód	umiarkowany stan	poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożone
RW200007226329	potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze węglanowym	silnie zmieniona część wód	umiarkowany potencjał	poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożone

Kod	Typ	Status JCWP	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan ogólny	Ryzyko nieosiągnięcia celu środowiskowego
RW20000722629	potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze węglanowym	silnie zmieniona część wód	słaby potencjał	b.d.	zły stan wód	zagrożone
RW200004218439	potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze krzemianowym	naturalna część wód	umiarkowany stan	poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożone
RW200007226159	potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze węglanowym	naturalna część wód	zły stan	poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożone
RW2000042261549	potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze krzemianowym	naturalna część wód	słaby potencjał	poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożone
RW200021226159	zbiornik przejściowy	silnie zmieniona część wód	dobry potencjał	poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożone

Źródło: Karty charakterystyk JCWP

Celem monitoringu wód powierzchniowych jest dostarczenie wiedzy o stanie wód, koniecznej do podejmowania działań na rzecz poprawy stanu oraz ochrony wód przed zanieczyszczeniem. Zadania te powinny być ukierunkowane na zapewnienie ochrony przed eutrofizacją wywołaną wpływem źródeł bytowo-komunalnych i rolniczych oraz ochronę przed zanieczyszczeniami przemysłowymi, w tym zasoleniem i substancjami szczególnie szkodliwymi dla środowiska wodnego. Uzyskanie spójnego i kompletnego obrazu stanu lub potencjału ekologicznego, stanu chemicznego oraz stanu wód w badanych jednolitych częściach wód powierzchniowych jest wypełnieniem obowiązków zapisanych w Ramowej Dyrektywie Wodnej (RDW) w art. 8 Dyrektywy 2000/60/WE.

Monitoring diagnostyczny i operacyjny przeprowadza się w punkcie pomiarowo-kontrolnym reprezentatywnym dla ocenianej JCWP. Badania w ramach monitoringu badawczego i monitoringu obszarów chronionych prowadzone są w miejscu zależnym od występowania badanego zjawiska/zdarzenia/skażenia oraz od umiejscowienia danego obszaru chronionego.

Zakres i częstotliwość pomiarów i badań wskaźników w ramach poszczególnych rodzajów monitoringu ustala się dla każdego punktu pomiarowo-kontrolnego zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem monitoringowym z uwzględnieniem aktualnego wykazu JCWP określającego status, typologię, cele środowiskowe, zagrożenie nieosiągnięcia celów środowiskowych oraz rodzaj presji oddziałującej na JCWP. Tworzenie nowej sieci monitoringowej polega na weryfikacji sieci istniejącej w poprzednim 6-letnim cyklu gospodarowania wodami. Sieć punktów pomiarowo kontrolnych, na które składają się reprezentatywne punkty diagnostyczne i operacyjne, stanowi podstawę oceny stanu jednolitych części wód.⁷

W latach 2014-2019 prowadzony był monitoring jakości jednolitych części wód powierzchniowych, uwzględniający klasyfikację i ocenę stanu JCWP. Natomiast w latach 2020-2023 została wykonana wyłącznie klasyfikacja wskaźników jakości wód. W tabeli poniżej zestawiono ostatnie wyniki przeprowadzone w ramach monitoringu, uwzględniające JCWP rzecznych i zbiornikowych.

⁷ <https://wody.gios.gov.pl/pjwp/publication/RIVERS/88>

Tabela 5. Monitoring jakości JCWP rzecznych i zbiornikowych na terenie gminy Rymanów

Kod JCWP w cyklu planistycznym (2016-2021)	Klasa elem. biolog.	Klasa elem. fizykoche.	Klasa elementów fizykochem. - specyficzne zanieczyszczenia	Klasa i stan/potencjał ekologiczny	Stan chem.	Ocena stanu JCWP
RW2000122261899	4	>2	2	Słaby stan ekologiczny	Dobry stan chem.	Zły stan wód
RW2000122261929	3	>2	2	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chem. pon. dobrego	Zły stan wód
RW2000122263149	4	>2	2	Słaby stan ekologiczny	Stan chem. pon. dobrego	Zły stan wód
RW200012226332	3	>2	-	Umiarkowany stan ekologiczny	-	Zły stan wód
RW2000122263336	3	>2	2	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chem. pon. dobrego	Zły stan wód
RW2000142263337	4	>2	2	Słaby potencjał ekologiczny	Stan chem. pon. dobrego	Zły stan wód
RW200012226329	4	>2	2	Słaby potencjał ekologiczny	Stan chem. pon. dobrego	Zły stan wód
RW20001222629	3	>2	2	Umiarkowany potencjał ekologiczny	Stan chem. pon. dobrego	Zły stan wód
RW200012218449	3	2	2	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chem. pon. dobrego	Zły stan wód
RW20000226159	3	1	2	Umiarkowany potencjał ekologiczny	Stan chem. pon. dobrego	Zły stan wód
RW20001222613	4	>2	2	Słaby stan ekologiczny	Stan chem. pon. dobrego	Zły stan wód
RW2000122261549	4	>2	2	Słaby stan ekologiczny	Stan chem. pon. dobrego	Zły stan wód

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2016-2021 na podstawie monitoringu – tabela

Dla RW2000072263337 (kod w poprzednim cyklu planistycznym: RW2000122261929, RW200012226198, RW2000122263149, RW2000122261899, RW200012226194, RW200012226312, RW2000122263332, RW2000122263336, RW2000142263337) wskazano presje determinujące oznaczony stan jakości wód:

- troficzna: nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe) oraz źródła przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone);
- hydromorfologiczna: budowle piętrzące - rzeki główne, obiekty mostowe - rzeki pozostałe, górnictwo - rzeki główne;
- chemiczna: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; nieznane (substancje zakazane).

Na terenie ww. zlewni JCWP tereny zurbanizowane zajmują 15% całkowitej powierzchni zlewni, tereny użytkowane rolniczo zajmują 68% całkowitej powierzchni zlewni, a tereny leśne 17% całkowitej powierzchni zlewni.

Dla RW200007226329 (kod w poprzednim cyklu planistycznym RW200012226329) wskazano presje determinujące oznaczony stan jakości wód:

- troficzna: źródła przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (rozproszone);
- zasalająca: eutrofizacja (źródło zgodne ze źródłem troficznym);
- hydromorfologiczna: budowle piętrzące - rzeki główne i rzeki pozostałe, obiekty mostowe - rzeki pozostałe, górnictwo - rzeki główne i rzeki pozostałe;
- chemiczna: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski.

Na terenie ww. zlewni JCWP tereny zurbanizowane zajmują 23% całkowitej powierzchni zlewni, tereny użytkowane rolniczo zajmują 61% całkowitej powierzchni zlewni, a tereny leśne 16% całkowitej powierzchni zlewni.

Dla RW20000722629 (kod w poprzednim cyklu planistycznym RW20001222629) wskazano presje determinujące oznaczony stan jakości wód:

- troficzna: nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe) oraz źródła przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe);
- zasalająca: eutrofizacja (źródło zgodne ze źródłem troficznym);
- hydromorfologiczna: budowle piętrzące - rzeki główne i rzeki pozostałe, obiekty mostowe - rzeki

główne i rzeki pozostałe, górnictwo - rzeki główne i rzeki pozostałe.

Na terenie ww. zlewni JCWP tereny zurbanizowane zajmują 9% całkowitej powierzchni zlewni, tereny użytkowane rolniczo zajmują 59% całkowitej powierzchni zlewni, a tereny leśne 30% całkowitej powierzchni zlewni.

Dla RW200004218439 (kod w poprzednim cyklu planistycznym RW200012218449) wskazano presje determinujące oznaczony stan jakości wód:

- hydromorfologiczna: obiekty mostowe - rzeki pozostałe;
- chemiczna: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; nieznane (substancje zakazane).

Na terenie ww. zlewni JCWP tereny zurbanizowane zajmują 1% całkowitej powierzchni zlewni, tereny użytkowane rolniczo zajmują 27% całkowitej powierzchni zlewni, a tereny leśne 72% całkowitej powierzchni zlewni.

Dla RW200007226159 (kod w poprzednim cyklu planistycznym: RW20000226159, RW20001222613) wskazano presje determinujące oznaczony stan jakości wód:

- hydromorfologiczna: górnictwo - rzeki główne i rzeki pozostałe;
- chemiczna: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo.

Na terenie ww. zlewni JCWP tereny zurbanizowane zajmują 0% całkowitej powierzchni zlewni, tereny użytkowane rolniczo zajmują 20% całkowitej powierzchni zlewni, a tereny leśne 79% całkowitej powierzchni zlewni.

Dla RW2000042261549 (kod w poprzednim cyklu planistycznym RW2000122261549) wskazano presje determinujące oznaczony stan jakości wód:

- troficzna: nawożenie i depozycja oraz źródła bytowe i komunalne (rozproszone);
- hydromorfologiczna: prostowanie koryta - rzeki główne,
- chemiczna: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski.

Na terenie ww. zlewni JCWP tereny zurbanizowane zajmują 0% całkowitej powierzchni zlewni, tereny użytkowane rolniczo zajmują 63% całkowitej powierzchni zlewni, a tereny leśne 37% całkowitej powierzchni zlewni. Dla RW200021226159 (kod w poprzednim cyklu planistycznym RW20000226159) wskazano presje determinujące oznaczony stan jakości wód:

- chemiczna: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; nieznane (substancje zakazane).

Na terenie ww. zlewni JCWP tereny zurbanizowane zajmują 7% całkowitej powierzchni zlewni, tereny użytkowane rolniczo zajmują 63% całkowitej powierzchni zlewni, a tereny leśne 21% całkowitej powierzchni zlewni.

Zgodnie z danymi GUS, w roku 2023 na terenie gminy Rymanów funkcjonowało 224,0 km sieci kanalizacyjnej, a ilość ścieków bytowych odprowadzonych siecią kanalizacyjną wyniosła 483,0 dm³. Dostęp do sieci wodociągowej w gminie posiada 48% odbiorców. W przypadku sieci kanalizacyjnej 99%. Na dzień 1 stycznia 2023 r. istniało 3 083 przyłączy do sieci kanalizacyjnej, a na dzień 31 grudnia 2023 r. 3 856 szt. przyłączy kanalizacyjnych. W 2023 r. na terenie gminy Rymanów doszło do 6 szt. awarii na sieci wodociągowej, których bezpośrednią przyczyną było wyeksploatowanie materiałów użytych do budowy rurociągów.⁸ Liczba bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe w roku 2023 wyniosła 69 sztuki, a przydomowych oczyszczalni ścieków 25. Biorąc pod uwagę niejednokrotnie zły stan bezodpływowych zbiorników na nieczystości, istnieje duże ryzyko rozszczelnienia i przedostania się ścieków bytowych do wód gruntowych i powierzchniowych, co może skutkować pogorszeniem jakości wód.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 13 lipca 2021 r. (Dz.U. 2021 poz. 1576) w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu

jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych, wyróżnia się dwa rodzaje monitoringu stanu chemicznego wód podziemnych, tj. monitoring diagnostyczny i operacyjny. W ramach monitoringu diagnostycznego zakres badań obejmuje elementy fizyczno-chemiczne takie jak:

- ogólne: odczyn pH, temperatura, przewodność elektrolityczna właściwa, tlen rozpuszczony, ogólny węgiel organiczny;
- nieorganiczne: jon amonowy, antymon, arsen, azotany, azotyny, bor, chlorki, chrom, cyjanki, fluorki, fosforany, glin, kadm, magnez, mangan, miedź, nikiel, ołów, potas, rtęć, selen, siarczany, sód, srebro, wapń, wodorowęglany, żelazo.

Natomiast monitoring operacyjny obejmuje ocenę stanu chemicznego Jednolitych Części Wód Podziemnych, które zostały wskazane jako zagrożone ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych oraz stwierdzenia występowania dużych lub utrzymujących się trendów wzrostowych zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego.

Na terenie gminy Rymanów określono jedną Jednolitą Część Wód Podziemnych: GZWP nr 432 Dolina rzeki Wisłok. W 2022 roku Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring diagnostyczny stanu chemicznego wszystkich 174 jednolitych części wód podziemnych. Próbkę wód podziemnych pobrano w 1404 punktach pomiarowych. JCWPd była badana w 6 punktach pomiarowych, ale żaden z nich nie był zlokalizowany w gminie Rymanów. Natomiast w powiecie krośnieńskim punkt znajdował się w miejscowości Potok (gm. miejsko-wiejska Jedlicze), gdzie stwierdzono II klasę jakości wód – wody dobrej jakości.

Wody podziemne

⁸ Raport o stanie gminy Rymanów za rok 2023

Zgodnie z podziałem na regiony hydrogeologiczne obszar gminy Rymanów należy do regionu XIII - przedkarpackiego i XIV - karpackiego.

Przeważający obszar gminy (tereny centralne, wschodnie i północne) znajdują się w zasięgu arkusza Rymanów (nr 1040). W granicach arkusza Rymanów wydzielono następujące użytkowe poziomy wodonośne: czwartorzędowy, czwartorzędowo-trzeciorzędowy oraz trzeciorzędowy (fliszowy).

Czwartorzędowy poziom wodonośny budują osady rzeczne rzeki Tabor oraz Wisłoka wraz z jego dopływami. Wykształcone są w postaci żwirów i piasków, niekiedy ze znaczną ilością materiału drobniejszego. Użytkowy poziom wodonośny występuje w osadach żwirowo piaszczystych z otoczkami, lokalnie zaglinionych. Zasilanie wód podziemnych odbywa się poprzez boczny dopływ z utworów fliszowych, bezpośrednią infiltrację opadów atmosferycznych, a także okresową infiltrację wód powierzchniowych. W związku z brakiem własności retencyjnych w tych utworach, poziom zwierciadła wody w sąsiedztwie rzek uzależniony jest ściśle od jej stanów. Poziom wodonośny występuje na ogół na głębokości do 5 m poniżej powierzchni terenu. Wody omawianego poziomu związane z utworami żwirowo - piaszczystymi stanowią ciągi horyzont o charakterze swobodnym. W rejonach, gdzie utwory czwartorzędowe charakteryzują się dużą zmiennością w profilu pionowym i w poziomym rozprzestrzenieniu oraz tam, gdzie przykryte są warstwą utworów pylastych i lessów, infiltracja opadów bywa utrudniona, a co za tym idzie zasilanie jest ograniczone.

Poziom czwartorzędowo – trzeciorzędowy związany jest z utworami aluwialnymi fragmentów dolin rzeki Tabor oraz Wisłoka wraz z jego dopływami i podścielającymi je seriami piaskowcowo-lupkowymi (fliszowymi). Strop poziomu wodonośnego budują czwartorzędowe osady rzeczne opisane powyżej, natomiast w spągu występują spękane i zeszczelinowane skały piaskowcowo-lupkowe (fliszowe).

Poziom trzeciorzędowy zbudowany jest z utworów fliszowych wykształconych w postaci piaskowców średnio i grubolawicowych przekładanych łupkami ilasto - marglistymi, oraz piaskowców cienkolawicowych

przeławicanych pakietami łupkowymi (warstwy krośnieńskie). Poziom wodonośny stanowi strefa przypowierzchniowa zbudowana ze spękanych piaskowców zawierających wkładki łupków ilasto - marglistych o miąższości do 40 - 80 m. Zasilanie fliszowego poziomu wodonośnego odbywa się w drodze bezpośredniej infiltracji opadów atmosferycznych na wychodniach spękanych piaskowców, a także poprzez pokrywę zwietrzelinową o miąższości na ogół 1-3 m.

Południowa część gminy Rymanów znajduje się w zasięgu arkusza Jaślicka (nr 1056). Na tym terenie występuje czwartorzędowy, trzeciorzędowo-kredowy i trzeciorzędowy (fliszowy) poziom wodonośny. Poziom trzeciorzędowo-kredowy i trzeciorzędowy zbudowany jest z utworów fliszowych wykształconych w postaci piaskowców średnio i grubolawicowych przekładanych łupkami ilasto – marglistymi oraz piaskowców. W poziomie fliszowym wyróżniono jednostki hydrogeologiczne związane z trzeciorzędowo - kredowymi i trzeciorzędowymi warstwami piaskowcowo - łupkowymi. Są one zbudowane w przewodzie z piaskowców grubo- i średniolawicowych, spękanych, zawierających wkładki łupków. Poziom wodonośny stanowi strefa przypowierzchniowa zbudowana ze spękanych piaskowców zawierających wkładki łupków ilasto - marglistych o miąższości do 40 - 80 m. Średnią miąższość warstw wodonośnych bez przewarstwień osadów nieprzepuszczalnych przyjęto w oparciu o dane z obszarów przyległych do arkusza na ok. 15 m. Zasilanie fliszowego poziomu wodonośnego odbywa się w drodze bezpośredniej infiltracji opadów atmosferycznych na wychodniach spękanych piaskowców, a także poprzez pokrywę zwietrzelinową o miąższości na ogół 1-3 m. Zwierciadło wody poziomu fliszowego jest rozczłonkowane, tzn. nie ma charakteru ciągłego. Pływ wód podziemnych w osadach fliszowych odbywa się w strefie spękanej i zeszczelinowanej zgodnie z morfologią terenu, tzn. w kierunku dolin rzecznych.

Niewielki fragment zachodniej części gminy Rymanów znajduje się w zasięgu arkusza Nowy Żmigród (nr 1039). Na tym terenie występuje czwartorzędowy, czwartorzędowo-trzeciorzędowy (fliszowy) oraz trzeciorzędowy (fliszowy) poziom wodonośny.

Czwartorzędowy poziom wodonośny budują osady rzeczne doliny Wisłoki, Jasiołki i potoku Iwla. Wykształcone są w postaci żwirów i piasków. Poza dolinami, na wysoczyznach górne partie żwirów i piasków zawierają niekiedy znaczne ilości materiału drobniejszego. Miąższość utworów czwartorzędowych zalegających w dolinach Wisłoki i Jasiołki dochodzi najczęściej do 5,0 m, rzadziej do 10,0 metrów. Użytkowy poziom wodonośny występuje w osadach żwirowo-piaszczystych z otoczkami, lokalnie zaglinionych. Zasilanie wód podziemnych odbywa się tu poprzez boczny dopływ z utworów fliszowych oraz bezpośrednią infiltrację opadów atmosferycznych, a także infiltrację wód powierzchniowych.

Poziom czwartorzędowo-trzeciorzędowy związany jest z utworami aluwialnymi dolin Wisłoki, Jasiołki i Iwli i podścielającymi je seriami piaskowcowo-łupkowymi

Ujęcia wód podziemnych

Mieszkańcy Gminy Rymanów zaopatrywani są w wodę dzięki możliwości wykorzystania następujących źródeł:

- zbiornika zaporowego na rzece Wisłok w Sieniawie, woda sprzedawana przez Zakład Gospodarki Komunalnej z wodociągu komunalnego i sieci rozdzielczej w Rymanowie, Posadzie Górnej, Rymanowie - Zdroju, Klimkówce, Sieniawie i Głębokiem;
- wodociągów będących w zarządzie spółek wodnych;
- ujęć podziemnych dla wodociągu lokalnego Uzdrowska Rymanów S.A.;
- przydomowych studni kopanych oraz wierconych.

Sposoby zaopatrzenia w wodę na terenie gminy Rymanów są zróżnicowane. Z sieci wodociągowych

GZWP i JCWPd

Niewielki fragment północnej części gminy Rymanów znajduje się w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Dolina rzeki Wisłok” nr 432. GZWP to struktury geologiczne zasobne w wodę, które stanowią lub mogą stanowić w przyszłości strategiczne zasoby

(fliszowymi). Strop poziomu wodonośnego budują czwartorzędowe osady rzeczne opisane powyżej, natomiast w spągu występują spękane i ze szczelinowane skały piaskowcowo łupkowe (fliszowe).

Poziom trzeciorzędowy zbudowany jest z utworów fliszowych wykształconych w postaci piaskowców średnio i gruboławicowych przekładanych łupkami ilasto - marglistymi, oraz piaskowców cienkoławicowych przeławianych pakietami łupkowymi (warstwy krośnieńskie dolne, piaskowce ciężkowickie i piaskowce z Mszanki oraz warstwy menilitowe i warstwy przejściowe). Poziom wodonośny stanowi strefa przypowierzchniowa zbudowana ze spękanych piaskowców zawierających wkładki łupków ilasto - marglistych o miąższości do 40 - 80 m.⁹

korzysta ludność osadzona w miejscowościach o skoncentrowanej zabudowie, natomiast na pozostałych terenach dominuje indywidualne zaopatrzenie.

Na terenie gminy wodę wykorzystuje się ze źródeł, które zawdzięczają swe istnienie wychodniom drugiego piaskowca ciężkowickiego. Ponadto Uzdrowski Zakład Górniczy Rymanów posiada 3 płytkie ujęcia wód mineralnych oraz 5 odwiertów wody mineralnej, z czego eksploatowane są 3 ujęcia płytke i odwiert dla celów produkcyjnych. Dla zapobiegania zanieczyszczeniom tych wód (w tym wód gospodarczych) zostały ustalone strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej odwiertów oraz źródeł. Prócz obszaru górniczego wód mineralnych określone są granice stref lub wydane pozwolenia wodno-prawne na terenie gminy Rymanów.

wód podziemnych do wykorzystania dla zaopatrzenia ludności i podstawowych gałęzi gospodarki wymagających wody wysokiej jakości. GZWP stanowią najcenniejsze fragmenty jednostek hydrostrukturalnych i systemów wodonośnych. Wymagają one szczególnej ochrony w zakresie stanu chemicznego i ilościowego wód podziemnych oraz kontroli zarządzania zasobami, z zachowaniem priorytetu dla zbiorowego zaopatrzenia

⁹ Objaśnienia do mapy hydrogeologicznej Polski w skali 1:50 000, Rymanów 1040, Jaślika 1056, Nowy Żmigród 1039

w wodę do spożycia i zaspokojenia niezbędnych potrzeb gospodarczych. Zgodnie z informacjami podanymi przez Państwową Służbę Hydrogeologiczną GZWP nr 432 zajmuje całkowitą powierzchnię 173,5 km², a główne piętro wodonośne to czwartorzęd. Typ zbiornika: porowy; wodoprzewodność: 25-200 m²/d; moduł jednostkowy zasobów dyspozycyjnych: 58,1 m³/d*km². Głębokość występowania zwierciadła wód podziemnych w obrębie GZWP nr 432 waha się w granicach 0,9–7,3 m i wynosi średnio ok. 2 m. Zwierciadło wód ma charakter swobodny. Piętro czwartorzędowe jest zasilane na drodze bezpośredniej infiltracji wód opadowych oraz przez dopływ lateralny i pionowy, w obrębie dolin

rzecznych, z utworów fliszowych. Drenaż wód odbywa się wzdłuż koryt rzecznych (głównie wzdłuż Wisłoka) i w niewielkim stopniu przez ujęcia wód podziemnych. Duży udział ma również ewapotranspiracja, szczególnie intensywna w rejonach płytkiego występowania zwierciadła wód gruntowych (<2,0 m). Na całym obszarze GZWP nr 432 występuje bardzo wysoka i wysoka podatność na migrację zanieczyszczeń z powierzchni terenu. Wyznaczony obszar ochronny jest użytkowany głównie rolniczo. Ponad 71% powierzchni zajmują grunty orne oraz łąki i pastwiska. Tereny zurbanizowane stanowią niecałe 18%, a lasy tylko 10% wydzielonego obszaru.

Rysunek 7. GZWP i JCWPd na terenie gminy Rymanów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PIG-PIB

W ramach prac nad przygotowaniem drugiej aktualizacji Planów gospodarowania wodami na obszarze dorzecza (3 cykl planistyczny) państwowa służba hydrogeologiczna przeprowadziła przegląd granic JCWPd oraz aktualizację ich. Opracowano podział na 174 JCWPd, który będzie obowiązywał w latach 2022-2027. Jest on oparty na podziale na 172 jednostki

obowiązującym w latach 2016-2021. Prawie cały obszar gminy Rymanów położony jest na terenie JCWPd nr 152. Niewielki fragment w pobliżu miejscowości Wisłoczek położony jest na terenie JCWPd nr 151.

JCWPd nr 151 zajmuje całkowitą powierzchnię 2 646,66 km² i leży na obszarze dorzecza Wisły. Wody podziemne zasilane są głównie poprzez bezpośrednią infiltrację

opadów atmosferycznych, a także w niewielkim stopniu poprzez infiltrację wód powierzchniowych oraz dopływ z podłoża. Zasilanie piętra fliszowego zależy głównie od charakteru litologicznego zwietrzliny i kąta nachylenia stoków. Najdogodniejsze warunki infiltracji istnieją w obrębie dolin rzecznych. Przepływ wód podziemnych odbywa się w kierunku dolin rzecznych, które stanowią podstawę drenażu. Granice hydrodynamiczne biegną po działach wód podziemnych, które pokrywają się z działami wód powierzchniowych. Północną granicę JCWPd stanowi wododział 3-go rzędu zamknięty ujściem Potoku Chołowskiego do Wisłoki powyżej Dębicy. Od wschodu i zachodu JCWPd ogranicza zasięg zlewni Wisłoki. Południowa granica przebiega wzdłuż granicy Polski ze Słowacją. Naturalnymi strefami drenażu wewnątrz JCWPd są rzeki i cieki powierzchniowe z tym, że dla głębiej położonych warstw wodonośnych jest to głównie rzeka Wisłoka. Funkcję drenażu pełnią także ujęcia wód podziemnych (studnie wiercone i kopane, źródła). Kierunki krążenia wód podziemnych są często skomplikowane ze względu na wykształcenie litologiczne i tektonikę utworów fliszu karpackiego.

JCWPd nr 152 zajmuje całkowitą powierzchnię 2 042,61 km² i leży na obszarze dorzecza Wisły. Wody podziemne zasilane są głównie poprzez bezpośrednią infiltrację opadów atmosferycznych, a także w niewielkim stopniu poprzez infiltrację wód powierzchniowych oraz dopływ z podłoża. Zasilanie piętra fliszowego zależy przede wszystkim od charakteru litologicznego zwietrzliny i kąta

nachylenia stoków. Najdogodniejsze warunki infiltracji istnieją w obrębie dolin rzecznych. Przepływ wód podziemnych odbywa w kierunku dolin rzecznych, które stanowią podstawę drenażu. Granice hydrodynamiczne biegną po działach wód podziemnych, które pokrywają się z działami wód powierzchniowych. Północną granicę JCWPd nr 152 stanowi wododział 3-go rzędu zamknięty ujściem rzeki Strug do Wisłoka poniżej Rzeszowa. Od wschodu, zachodu i południa JCWPd ogranicza zasięg zlewni Wisłoka. Naturalnymi strefami drenażu wewnątrz JCWPd są rzeki i cieki powierzchniowe z tym, że dla głębiej położonych warstw wodonośnych jest to głównie rzeka Wisłok. Funkcję drenażu pełnią także ujęcia wód podziemnych (studnie wiercone i kopane, źródła). Kierunki krążenia wód podziemnych są często skomplikowane ze względu na wykształcenie litologiczne i tektonikę utworów fliszu karpackiego.

W 2022 roku Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring diagnostyczny stanu chemicznego wszystkich 174 jednolitych części wód podziemnych. Próbkę wód podziemnych pobrano w 1404 punktach pomiarowych. JCWPd była badana w 6 punktach pomiarowych, ale żaden z nich nie był zlokalizowany w gminie Rymanów. Natomiast w powiecie krośnieńskim punkt znajdował się w miejscowości Potok (gm. Jedlicze), gdzie stwierdzono II klasę jakości wód – wody dobrej jakości.

Jakość wód podziemnych

Natomiast monitoring operacyjny obejmuje ocenę stanu chemicznego Jednolitych Części Wód Podziemnych, które zostały wskazane jako zagrożone ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych oraz stwierdzenia występowania dużych lub utrzymujących się trendów wzrostowych zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego.

Na terenie gminy Rymanów określono jedną Jednolitą Część Wód Podziemnych: GZWP nr 432 Dolina rzeki Wisłok. W 2022 roku Państwowy Instytut Geologiczny –

Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring diagnostyczny stanu chemicznego wszystkich 174 jednolitych części wód podziemnych. Próbkę wód podziemnych pobrano w 1404 punktach pomiarowych. JCWPd była badana w 6 punktach pomiarowych, ale żaden z nich nie był zlokalizowany w gminie Rymanów. Natomiast w powiecie krośnieńskim punkt znajdował się w miejscowości Potok (gm. miejsko-wiejska Jedlicze), gdzie stwierdzono II klasę jakości wód – wody dobrej jakości.

Zagrożenie powodziowe

Wezbrania należą do naturalnych zjawisk reżimu systemu rzek. Stanowią odpowiedź zlewni hydrograficznej, na zwiększone zasilanie powierzchniowe lub podziemne, wynikające najczęściej z intensywnych lub długotrwałych opadów atmosferycznych lub roztopów. Czasem wezbrania mają charakter ekstremalny, przyczyniając się do powstawania szkód. Negatywne konsekwencje powodzi rozpatruje się najczęściej w kategoriach, ujętych w Dyrektywie Powodziowej: zdrowie i życie ludzkie, działalność gospodarcza, środowisko naturalne i dziedzictwo kulturowe.

Podejmowane działania, które mają na celu ochronić ludność i ich zasoby, ujmowane są obecnie w formie zarządzania ryzykiem powodziowym i starają się minimalizować negatywne konsekwencje poprzez:

- odsunięcie powodzi od ludzi;
- odsunięcie ludzi od powodzi;
- naukę obcowania z powodzią.

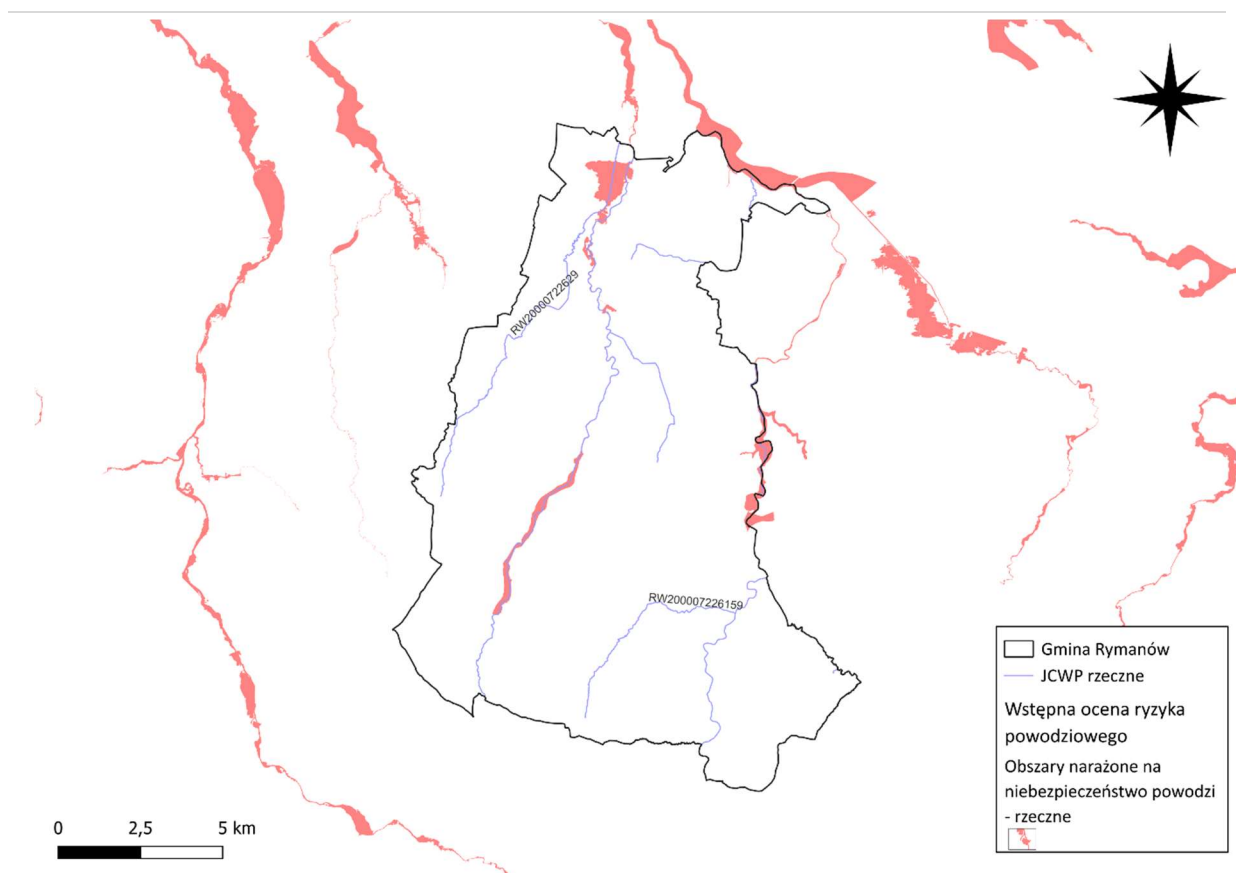
Pierwszy ww. polega głównie na działaniach technicznych, które umożliwiają retencjonowanie nadmiaru wody np. w zbiornikach i na polderach lub ochronę terenów zalewowych poprzez budowę np. wałów przeciwpowodziowych czy bulwarów. Kolejne podejście może uwzględniać rozwiązania ukierunkowane na oddawanie rzekom ich naturalnych terenów zalewowych, np. poprzez usuwanie niepotrzebnych wałów lub relokowanie zabudowy. Trzeci sposób zwykle ma charakter systemowy (np. przygotowywanie planów

zarządzania kryzysowego czy działalność edukacyjna) lub techniczny (np. indywidualne zabezpieczenia budynków zagrożonych zalaniem). Tak ukształtowane zarządzanie ryzykiem powodziowym ma trzy podstawowe cele – zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego, minimalizowanie istniejącego (obecnego) ryzyka, a także poprawę systemu zarządzania nim. Zagrożenia hydrologiczne zazwyczaj związane są z występowaniem powodzi lub suszy, czyli z okresowym nadmiarem lub niedoborem wody.

Państwa Członkowskie UE zobowiązane są zapisami Dyrektywy Powodziowej do przygotowania czterech opracowań – Wstępnej Oceny Ryzyka Powodziowego (WORP), Map Zagrożenia Powodziowego (MZP), Map Ryzyka Powodziowego (MRP) oraz Planów Zarządzania Ryzykiem Powodziowym (PZRP). Są one poddawane regularnemu przeglądowi i aktualizacji w cyklu 6-letnim i stanowią podstawę strategicznego systemu zarządzania ryzykiem powodziowym.

Wstępna Ocena Ryzyka Powodziowego

Głównym celem WORP jest wyznaczenie Obszarów Narażonych na Niebezpieczeństwo Powodzi (ONNP), m.in. w oparciu o analizę powodzi występujących w przeszłości (historycznych) i prawdopodobnych, a także ankietyzację jednostek samorządu terytorialnego. Na terenie gminy Rymanów obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi od strony rzek znajdują się w dolinach rzek: Morwawa i Wisłok od zbiornika Besko.

Rysunek 8. Wstępna ocena ryzyka powodziowego dla gminy Rymanów

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy WMS – Wody Polskie

Mapy Zagrożenia Powodziowego i Mapy Ryzyka Powodziowego

MZP i MRP są opracowywane dla odcinków rzek wyznaczonych jako ONNP w ramach WOPR. MZP przedstawiają m.in. strefy (zasięg) i głębokości zalewu wodami wezbraniowymi dla powodzi w trzech wariantach powodzi – o prawdopodobieństwie wystąpienia raz na 10 lat ($p=10\%$), raz na 100 lat ($p=1\%$)

Plany Zarządzania Ryzykiem Powodziowym

W oparciu o zaktualizowane MZP i MRP, w ramach przygotowania aktualizacji PZRP (aPZRP) na terenie gminy Rymanów wskazano na „obszar problemowy zlewni Wisłoka”, wynikający z prawdopodobieństwa powodzi rzecznych. Powierzchnia obszaru narażonego na powódź wynosi 106,111 km², wartość AAD (średnie roczne straty powodziowe) została oszacowana na 80 914 600,00 zł, natomiast liczba zagrożonych mieszkańców to 7 458 osoby. „Obszar problemowy zlewni Wisłoka” otrzymał oznaczenie A11, co oznacza typ powodzi rzecznych o mechanizmie naturalnego

i raz na 500 lat ($p=0,2\%$). MRP przedstawiają natomiast potencjalne straty powodziowe na zalanych terenach, obliczone głównie na podstawie użytkowania terenu.

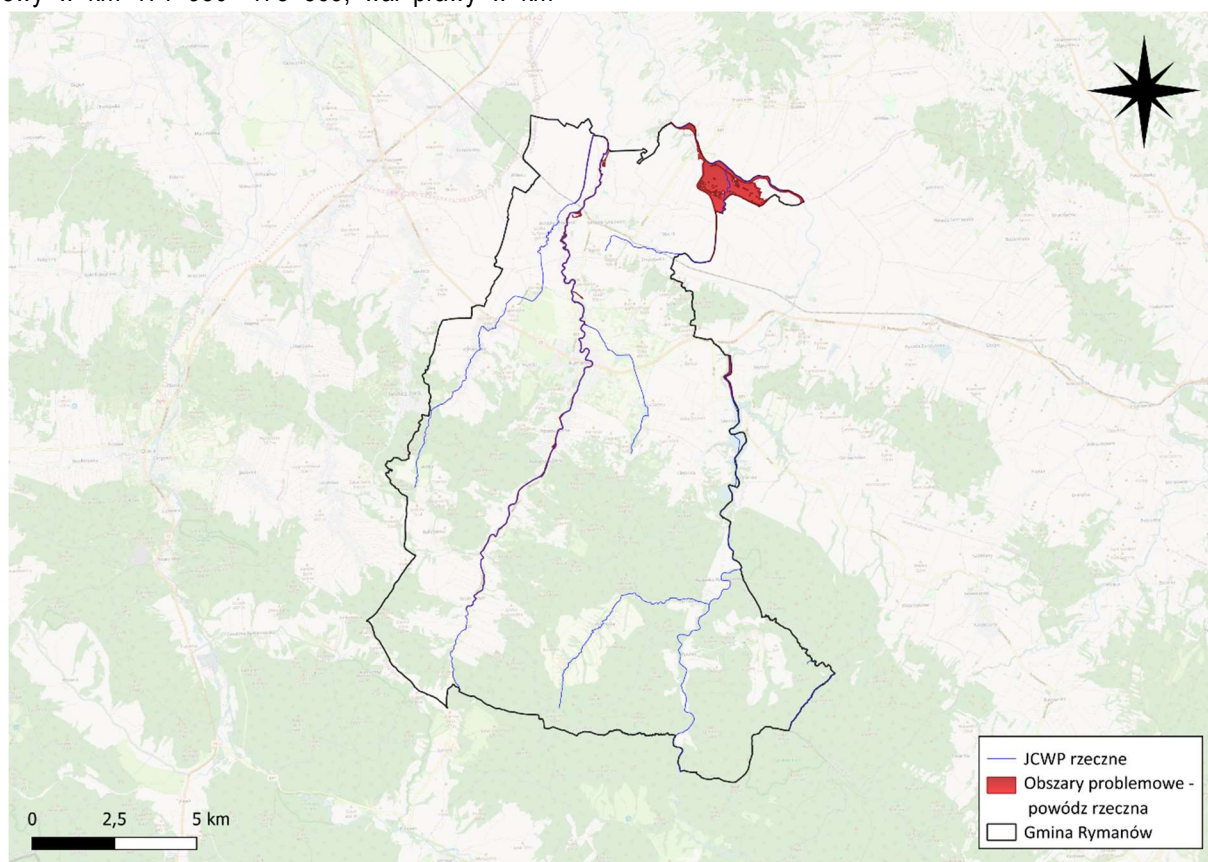
Obszary szczególnego zagrożenia powodzią od strony rzek znajdują się w gminie Rymanów wzdłuż rzeki Morwawa oraz w pobliżu miejscowości Śródek, Góra, Dół (obszary o gęstej sieci mniejszych cieków).

wezbrania. Liczba zagrożonych powodzią obiektów (o średnim prawdopodobieństwie wystąpienia), na „obszarze problemowym zlewni Wisłoka” to:

- obiekty o szczególnym znaczeniu społecznym: 15 szt.;
- oczyszczalnie i przepompownie ścieków: 9 szt.;
- ujęcia wody: 69 szt.;
- cmentarze: 1 szt.

Dla „obszaru problemowego zlewni Wisłoka” zidentyfikowano zaplanowane w PPSS działania polegające na:

- uszczelnieniu i zagęszczeniu wałów, wyrównaniu deniwelacji korony wałów na rzece Nowa Rudzinka (wg MPHP Rudzinka), wał lewy w km rzeki 0+056, wał prawy w km rzeki 0+056-2+437 w m. Bzianka, Milcza, gm. Rymanów, m. Besko, gm. Besko;
- wyrównaniu lokalnych deniwelacji korony wałów, wykonaniu przesłony hydroizolacyjnej, wzmocnieniu wałów w rejonie starorzeczy na rzece Wisłok, wał lewy w km 171+950- 178+563, wał prawy w km 171+950-178+122, w m. Bzianka, gm. Rymanów, m. Trześniów, Jasionów, Wzdów, gm. Brzozów, m. Besko, gm. Besko;
- wyrównaniu lokalnych deniwelacji korony wałów, wykonaniu przesłony hydroizolacyjnej, wzmocnieniu wałów w rejonie starorzeczy na rzece Wisłok, wał prawy w km 171+950- 175+767 w miejscowości Bzianka, gm. Rymanów.¹⁰

Rysunek 9. „Obszar problemowy zlewnia Wisłoka” na terenie gminy Rymanów (zgodnie z Planem zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Geobazy dla Planów Zarządzania ryzykiem powodziowym

3.7. Geologia

Gmina Rymanów znajduje się w obrębie Karpat Wschodnich, które są częścią łuku karpackiego. Budowa

geologiczna tej gminy jest zdominowana przez osady fliszowe, które składają się z naprzemiennie

¹⁰ ROZPORZĄDZENIE MINISTRA INFRASTRUKTURY z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły

występujących piaskowców, łupków i zlepieńców. Osady te powstały w okresie kredowo-paleogeńskim, co oznacza, że miały miejsce w erach geologicznych obejmujących późną kredę oraz początek paleogenu. Na dnie tych osadów znajdują się starsze osady paleozoiczno-mezozoiczne, które stanowią podłoże dla utworów fliszowych.

Gmina Rymanów leży na terenie Fałdu Iwonicza-Rymanowa, który jest jednym z głównych fałdów centralnej depresji karpackiej. Jest to fałd o długości 40 km, który rozciąga się od Żmigrodu na zachodzie do dolin Wisłoka na wschodzie. Najwyższa część tego fałdu występuje w rejonie Lubatówki i przebiega przez takie miejscowości jak Iwonicz Zdrój, Klimkówka, Rymanów Zdrój, aż do Rudawki Rymanowskiej. W tej strefie fałdu na powierzchni występują osady eocenu środkowego i dolnego oraz tzw. łupki pstre.

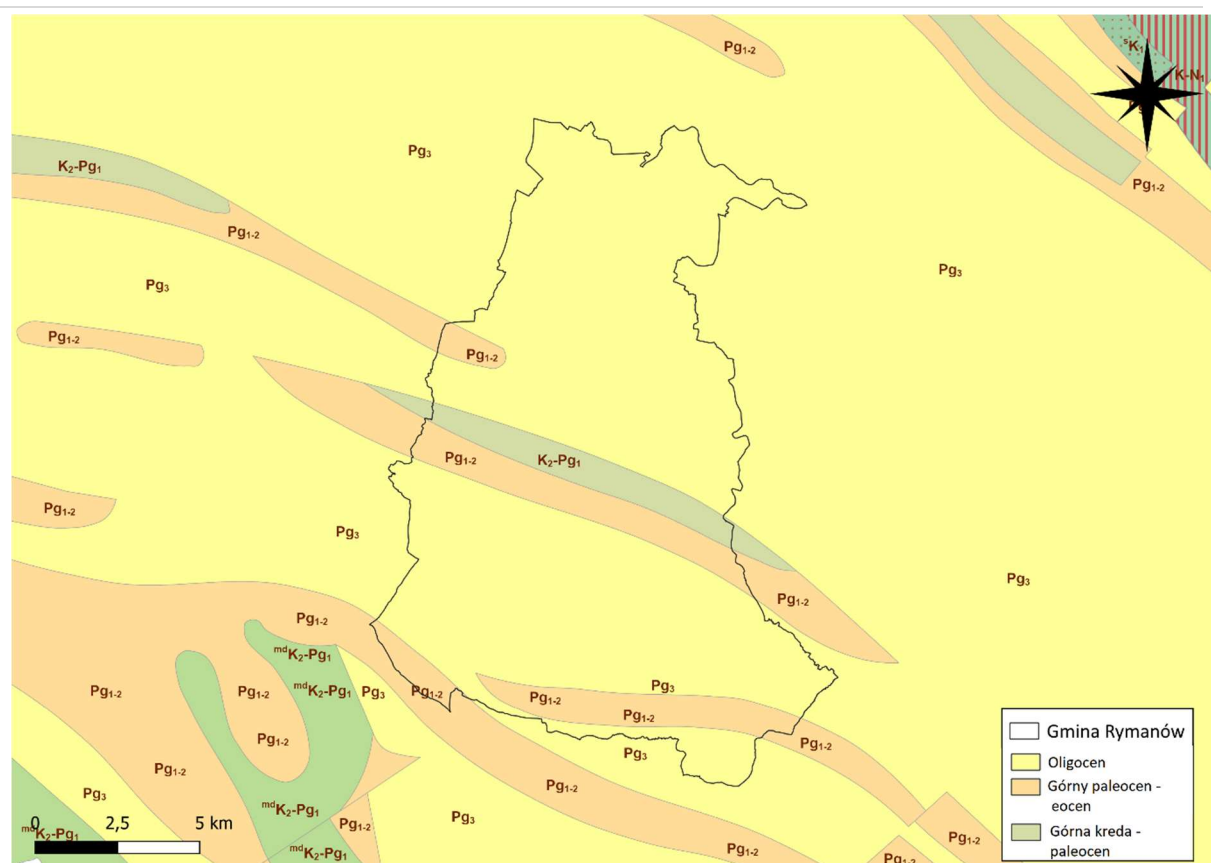
Fałd Iwonicza-Rymanowa charakteryzuje się wyniesieniem, które jest przecięte uskokiemi poprzecznymi, dzielącymi go na bloki. Północne skrzydło fałdu jest złusowane, natomiast południowe jest łagodniejsze i pełniejsze.

Budowa geologiczna Fałdu Iwonicza-Rymanowa obejmuje szereg jednostek stratygraficznych:

1. Warstwy krośnieńskie – to kompleks piaskowców i łupków, gdzie w górnej części dominują łupki, a w dolnej piaskowce.

2. Warstwy przejściowe – zawierają ciemno-szare łupki z wkładkami piaskowców wapnistych. Ich miąższość dochodzi do 200 m, a ich wiek to eocen górny.
3. Łupki menilitowe – są to ciemne łupki bitumiczne o miąższości do 200 m z eocenu górnego.
4. Seria globigerynowa – składająca się z szarych piaskowców o różnej ziarnistości, w górnej części z łupkami. Miąższość tej serii wynosi do 150 m i pochodzi z eocenu górnego.
5. Pstre łupki (I) – łupki szaro-zielone i czerwone, o miąższości do 150 m, z eocenu środkowego.
6. Piaskowiec ciężkowicki (I) – piaskowce różnoziarniste z lepiszczem kwarcowym, o miąższości do 80 m, z eocenu dolnego.
7. Pstre łupki (II) – łupki szare, zielone i czerwone, o miąższości do 15 m, z eocenu dolnego.
8. Piaskowiec ciężkowicki (II) – różnoziarniste piaskowce o miąższości do 90 m, również z eocenu dolnego.

Struktura geologiczna gminy Rymanów, z obecnością fałdu i różnych jednostek stratygraficznych, jest interesującym przykładem na złożoność i różnorodność geologiczną Karpat Wschodnich.

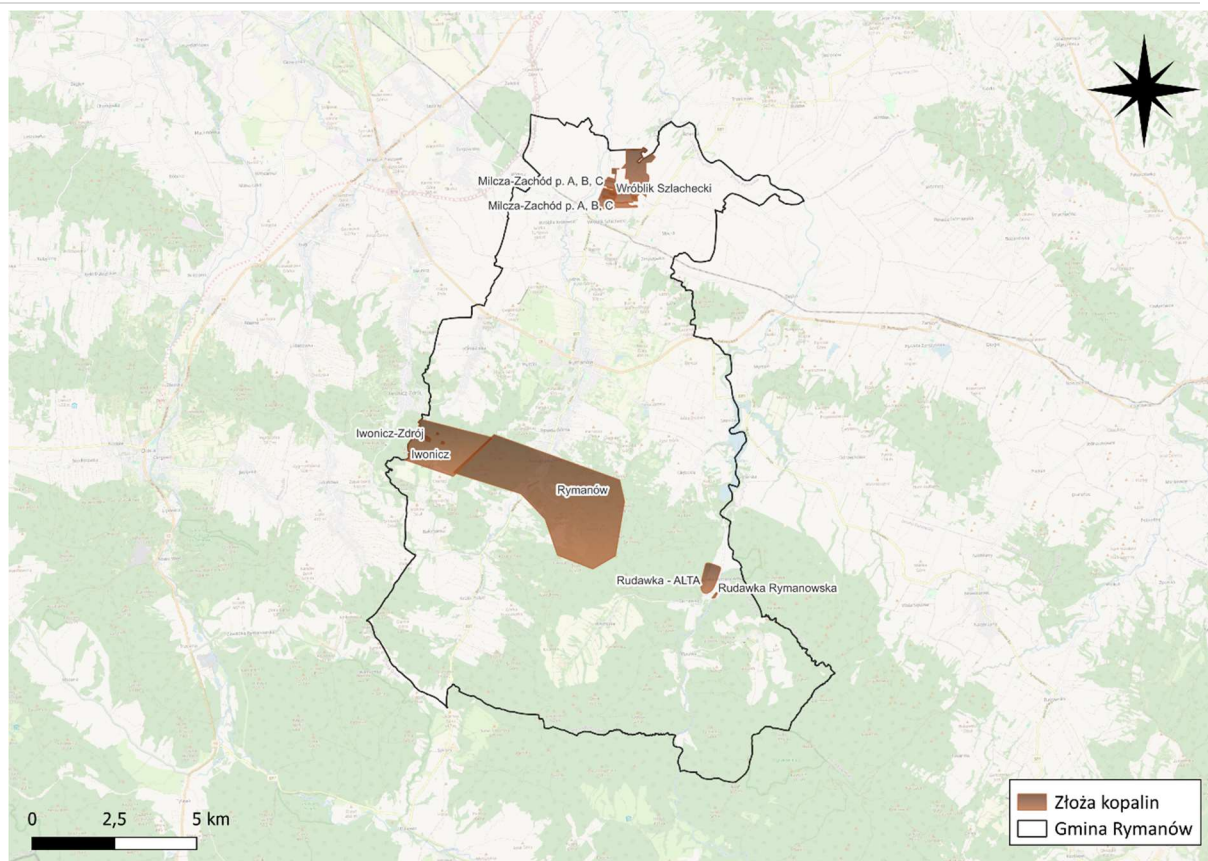

Rysunek 10. Mapa ścięcia poziomego (500 m p.p.m.) dla gminy Rymanów

Źródło: opracowanie własne na podstawie Atlasu geologicznego Polski

Na terenie gminy Rymanów zidentyfikowano dziewięć udokumentowanych złóż kopalin (w tym jedno z trzema polami) oraz po osiem obszarów górniczych i terenów górniczych. Okręgowe Urzędy Górnicze, w granicach ich właściwości miejscowej, wykonują

zadania wymienione w przepisach określających kompetencje dyrektorów okręgowych urzędów górniczych, działając pod bezpośrednim kierownictwem tych dyrektorów. Dla gminy Rymanów, Okręgowy Urząd Górniczy zlokalizowany jest w Krośnie.

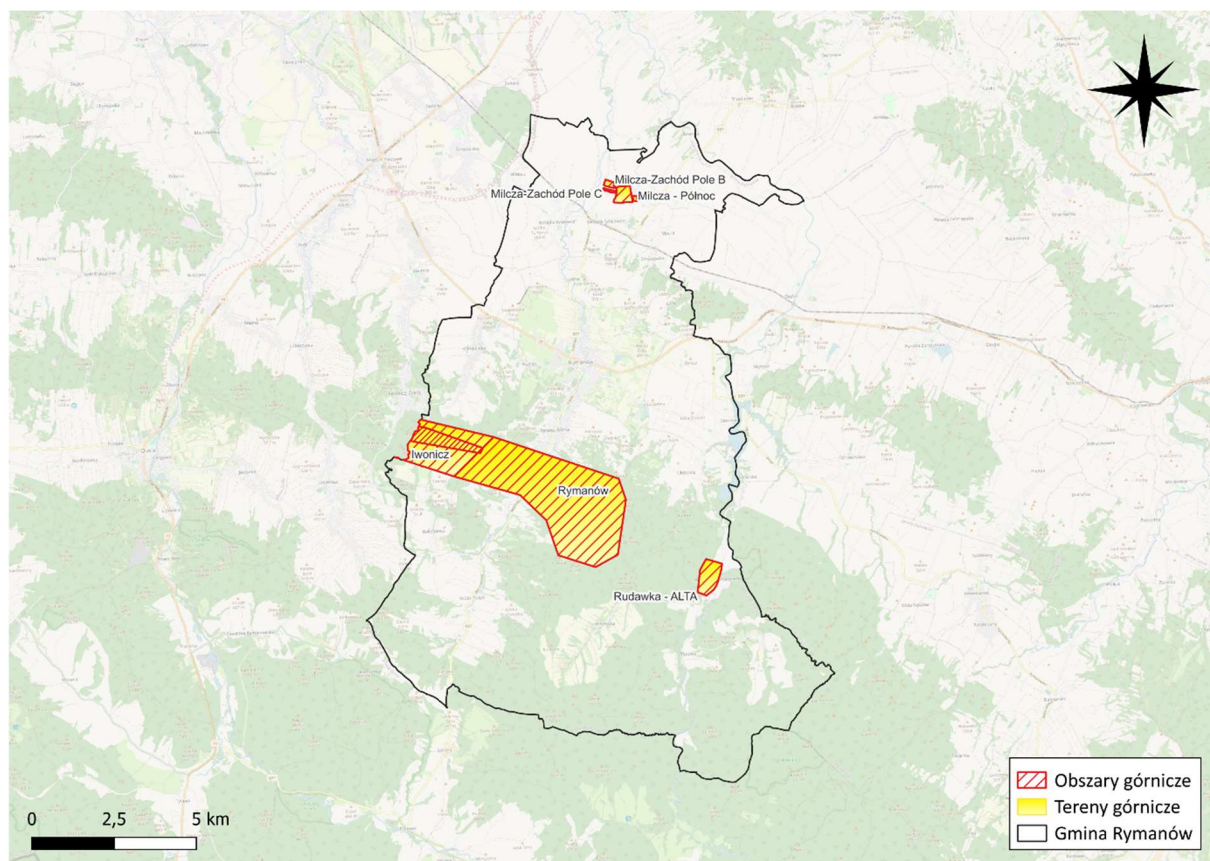
Rysunek 11. Złoża kopalin na terenie gminy Rymanów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CBDG

Zgodnie z Bilansem złóż kopalin w Polsce wg. stanu na 31 grudnia 2023 roku, na terenie gminy Rymanów znajdują się następujące złoża:

1. Rudawka Rymanowska: złożo piasków i żwirów, zasoby geologiczne bilansowe 52 tys. t, stan zagospodarowania: wydobyte zaniechane.
2. Rymanów: złożo wód leczniczych, zasoby geologiczne bilansowe eksploatacyjne 19,6 m³/h, pobór 2 937,0 m³/rok, typ wody: wody lecznicze (mineralizacja >1g/dm³).
3. Iwonicz-Zdrój: złożo ropy naftowej, zasoby wydobywalne bilansowe 15,16 tys. t, zasoby przemysłowe 2,83 tys. t, wydobyte 0,40 tys. t, stan zagospodarowania: eksploatowane.
4. Wróblak Szlachecki: złożo piasków i żwirów, zasoby geologiczne bilansowe 2 722 tys. t, stan zagospodarowania: zasoby rozpoznane szczegółowo.
5. Milcza-Północ: złożo piasków i żwirów, zasoby geologiczne bilansowe 97 tys. t, stan zagospodarowania: zasoby rozpoznane szczegółowo.
6. Milcza-Zachód p. A, B, C: złożo piasków i żwirów, zasoby geologiczne bilansowe 1 225 tys. t, zasoby przemysłowe 1 225 tys. t, wydobyte 160 tys. t, stan zagospodarowania: eksploatowane.
7. Haczów: złożo piasków i żwirów, zasoby geologiczne bilansowe 7 977 tys. t, stan zagospodarowania: wydobyte zaniechane.
8. Iwonicz: złożo wód leczniczych, zasoby geologiczne bilansowe eksploatacyjne 41,09 m³/h, pobór 13 247,50 m³/h, typ wody: wody lecznicze (mineralizacja >1g/dm³), wody lecznicze słabo zmineralizowane (mineralizacja <1g/dm³), wody lecznicze o temperaturze >20°C na wypływie z ujęcia.

9. Rudawka-ALTA: złożo wód leczniczych, zasoby geologiczne bilansowe eksploatacyjne 0,75 m³/h, typ wody: wody lecznicze (mineralizacja >1g/dm³).¹¹

Rysunek 12. Obszary i tereny górnicze w gminie Rymanów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CBDG

Na terenie gminy Rymanów zidentyfikowano:

1. teren i obszar górniczy „Milcza-Północ”, który został ustanowiony 06.12.2023 roku, decyzją ABS.6522.18.2023.SL Starosty Krośnieńskiego;
2. teren i obszar górniczy „Iwonicz-Zdrój 1”, który został wyznaczony 15.10.1997 roku, decyzją GK/wk/MN/3783/97 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa.
3. teren i obszar górniczy „Rudawka-ALTA”, który został wyznaczony 07.03.2022 roku, decyzją
4. teren i obszar górniczy „Milcza-Zachód Pole C”, który został wyznaczony 20.04.2020 roku, decyzją OS-IV.7422.12.2020.AR Marszałka Województwa Podkarpackiego.
5. teren i obszar górniczy „Milcza-Zachód Pole B”, który został wyznaczony 20.04.2020 roku, decyzją OS-IV.7422.12.2020.AR Marszałka Województwa Podkarpackiego.

¹¹ Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2023 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy

6. teren i obszar górniczy „Milcza-Zachód Pole A”, który został wyznaczony 07.11.2017 roku, decyzją OS-IV.7422.30.2017.RK Marszałka Województwa Podkarpackiego.
7. teren i obszar górniczy „Rymanów”, który został wyznaczony 14.08.2012 roku, decyzją DGKhg-4771-12/32397/11/KM Ministra Środowiska.
8. teren i obszar górniczy „Iwonicz”, który został wyznaczony 29.08.2012 roku, decyzją DGKhg-4771-10/34166/11/AW Ministra Środowiska.

Na terenie gminy Rymanów wskazano również na obecność jednego obszaru perspektywicznego (okolice Rudawki Rymanowskiej). Powierzchnia obszaru to 12,75 ha, miąższość 2,3-2,6 m, głębokość rozpoznania 3-4 m, kopalina: żwir genezy osadowej rzecznej (czwartorzęd).

3.8. Gleby

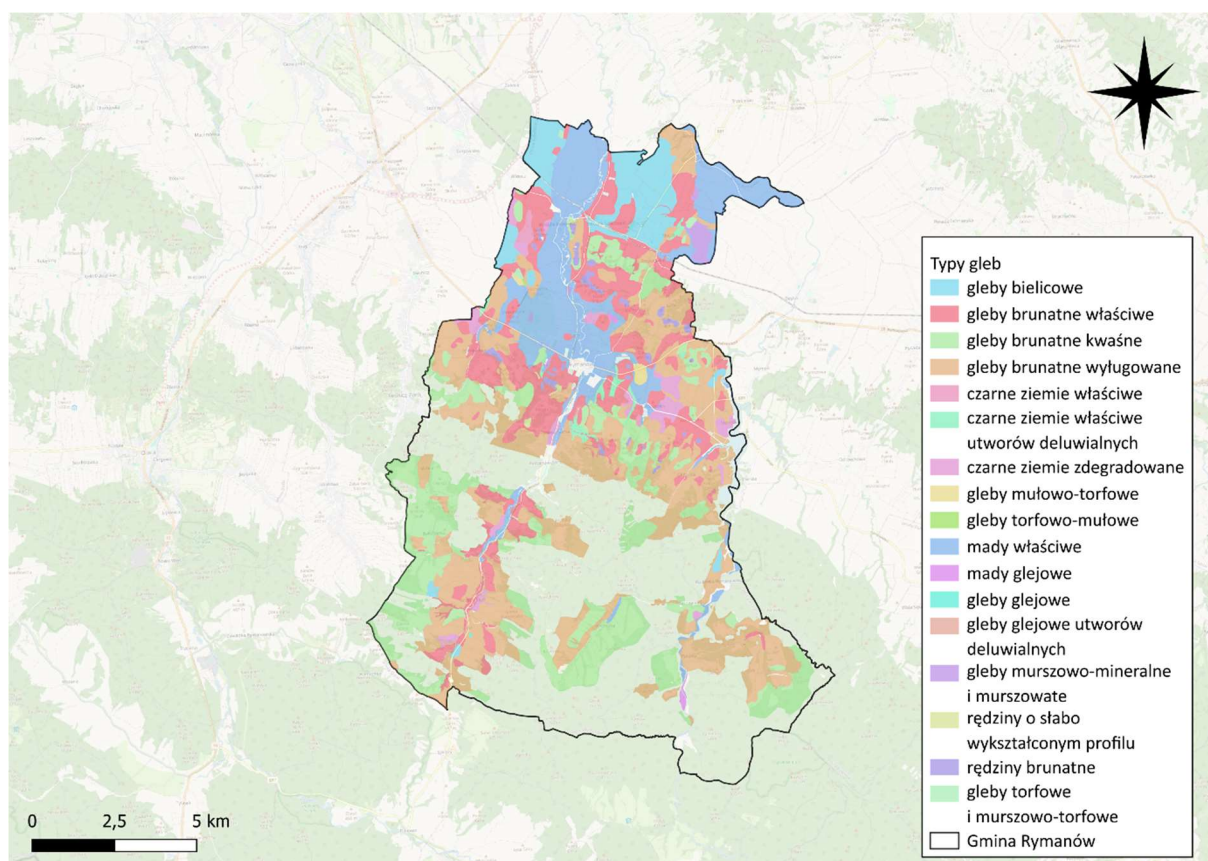
Przeważająca Zgodnie z danymi uwzględnionymi w Powszechnym Spisie Rolnym (2020 r.), użytki rolne w dobrej kulturze na terenie gminy objęły 6 801,29 ha, co stanowiło ponad 98% wszystkich użytków rolnych na omawianym obszarze. Pod zasiewami znalazło się 2 449,05 ha, natomiast uprawy trwałe wyniosły 32,68 ha. Obsiew zbożami stanowił ponad 78% wszystkich zasiewów, a najczęściej uprawianymi zbożami były: pszenica ozima i owies. Wśród wszystkich gospodarstw rolnych (1 028 sztuk), dominowały te o powierzchni upraw wynoszących od 1 do 5 ha. Spośród wszystkich gospodarstw, 578 stosowało środki ochrony roślin do oprysku zbóż, a łączne zużycie nawozów azotowych, fosforowych i potasowych wyniosło 441 ton. Wśród nawozów naturalnych dominowały: gnojowica i obornik.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) jest dokumentem planistycznym, w którym wskazano obszary zagrożone suszą hydrologiczną, atmosferyczną, rolniczą i hydrologiczną. Dodatkowo określono również listę zadań inwestycyjnych służących zwiększaniu retencji oraz wspieraniu przeciwdziałania skutkom suszy. Na tej podstawie, cały obszar gminy Rymanów został zakwalifikowany jako teren słabo zagrożony suszą rolniczą.

Wodoprzepuszczalność to inaczej przepuszczalność hydrauliczna gruntów, która polega na zdolności gruntów do przepływu przez nie wody grawitacyjnie lub pod ciśnieniem. Jest bardzo ważną cechą hydrogeologiczną, ponieważ zależy od niej prędkość przepływu wody przez grunt oraz zasobność podłoża w wodę. Na stopień przepuszczalności mają wpływ: struktura i tekstura

gruntu, wielkość i kształt porów, skład mineralny, geneza gruntu, skład granulometryczny, rodzaj spoiwa, temperatura i lepkość wody oraz ciśnienie hydrostatyczne.

Ze względu na klasyfikację typów gleb gmina Rymanów charakteryzuje się znaczącą obecnością gleb brunatnych wylugowanych, brunatnych kwaśnych oraz mady właściwych. Te pierwsze są na ogół pozbawione węgla wapnia i nieco bardziej zakwaszone od brunatnych właściwych i szarobrunatnych. Gleby brunatne właściwe charakteryzują się obojętnym odczynem. Struktura poziomu próchnicznego jest wyraźnie wykształcona i w znacznym procencie wodoodporna, co stwarza korzystne warunki dla rozwoju systemu korzeniowego roślin uprawnych. Mady właściwe są wytworzone z różnych utworów aluwialnych (rzecznych), najczęściej z piasków lub glin podścielonych piaskami. Najbardziej charakterystyczną cechą mady jest wyraźne warstwowanie osadów rzecznych, łatwo dostrzegalne dzięki zmianom zawartości barwy, zawartości próchnicy, uziarnienia itd. W północnej części gminy występują duże powierzchnie gleb bielcowych, które wytworzyły się na piaskach, zawierających w profilu wyraźny wybielony poziom wymywania i rdzawobrunatny poziom wmycia. W gminie Rymanów (szczególnie w północnej części) znajdują się również duże pokłady gleb brunatnych właściwych, które zwykle sąsiadują z glebami brunatnymi wylugowanymi. Na omawianym terenie spotkać można również niewielkie zasoby: gleb torfowych i murszowo-torfowych, rędzin, czarnych ziem oraz gleb glejowych.

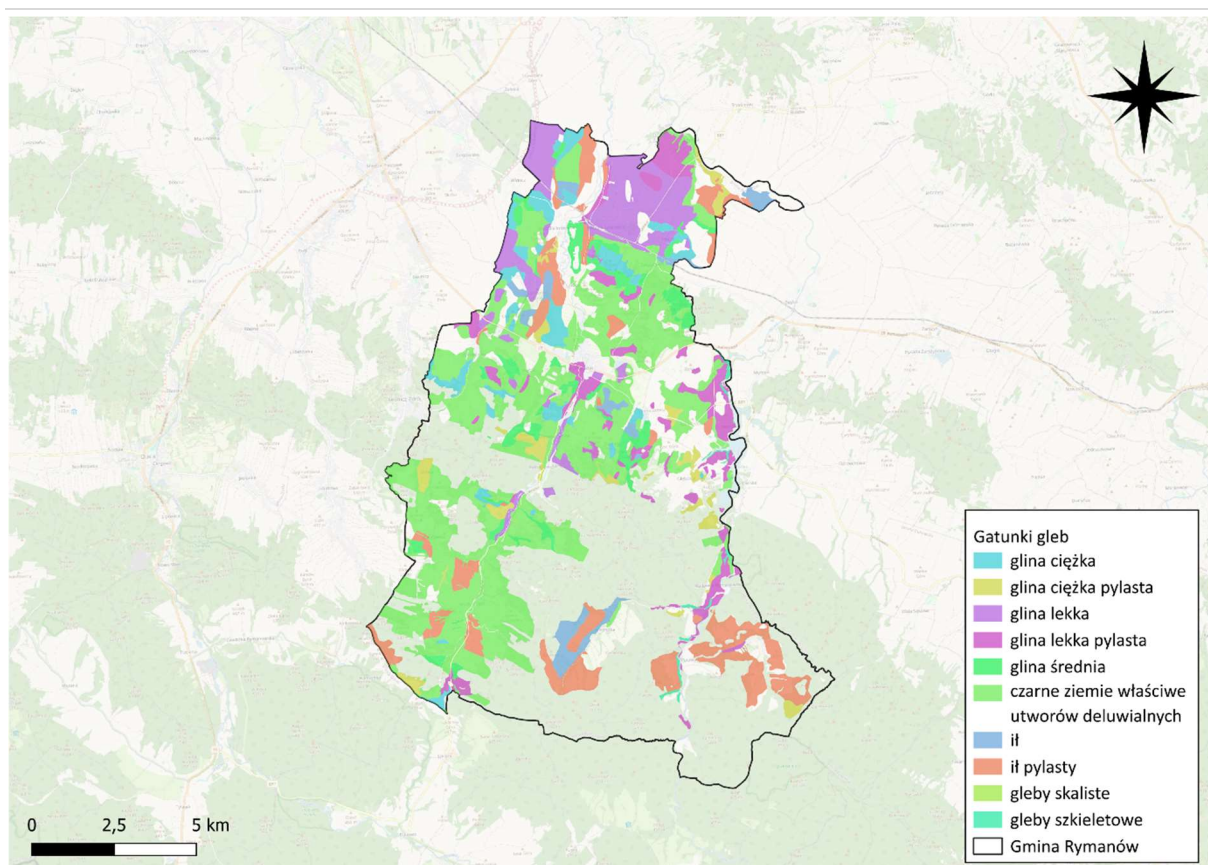

Rysunek 13. Typy gleb na terenie gminy Rymanów

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy glebowo-rolniczej, Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Rzeszowie

Gatunkowo, na terenie gminy Rymanów dominują gleby zbudowane z gliny średniej pylastej, gliny lekkiej i iłu pylastego. W północnej części gminy spotkać można utwory zbudowane z gliny ciężkiej i gliny ciężkiej pylastej. Gлина lekka pylasta zajmuje głównie wschodnie obszary gminy, sąsiadując z gliną średnią. Gleby

szkieletowe zajmują niewielkie tereny przy wschodniej granicy gminy oraz w pobliżu miejscowości Puławy. Natomiast gleby zbudowane z ilów to głównie okolice Wisłoczka, Ładzina i południowo-wschodnich krańców Rymanowa.

Rysunek 14. Gatunki gleb na terenie gminy Rymanów

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy glebowo-rolniczej, Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Rzeszowie

3.9. Flora

Kraje należące do Unii Europejskiej należą do dziewięciu lądowych regionów biogeograficznych, a każdy z nich ma przypisaną unikalną ocenę klimatyczną, roślinną oraz geologiczną. Analiza na poziomie biogeograficznym pozwala zachować odpowiednie gatunki i typy siedlisk, które charakteryzują się podobnymi warunkami naturalnymi (bez uwzględniania granic politycznych czy administracyjnych). Polska znajduje się w zasięgu dwóch regionów, a gmina Rymanów leży na terenie kontynentalnego regionu biogeograficznego.

Regionalizacja geobotaniczna to podział przestrzeni geograficznej z uwzględnieniem zróżnicowania szaty roślinnej. Na podstawie mapy potencjalnej roślinności naturalnej dokonano wydzielenia regionów, natomiast metoda grupowania poszczególnych obszarów bazowała

na charakterystyce krajobrazowej, syntaksonomicznej oraz biogeograficznej.

Potencjalna roślinność naturalna to hipotetyczny stan roślinności, który został opisany fitosocjologicznymi jednostkami zbiorowisk roślinnych, jaki mógłby być osiągnięty na drodze naturalnej sukcesji pierwotnej lub wtórnej pod warunkiem wyeliminowania działalności antropogenicznej oraz stworzenia takich warunków dla roślinności danego regionu, ażeby mogła w pełni wykorzystać możliwości stwarzane przez zróżnicowane siedliska. Przytoczony wyżej stan roślinności określa się na podstawie aktualnego zróżnicowania danego siedliska, biorąc pod uwagę zmiany wywołane działalnością człowieka.¹²

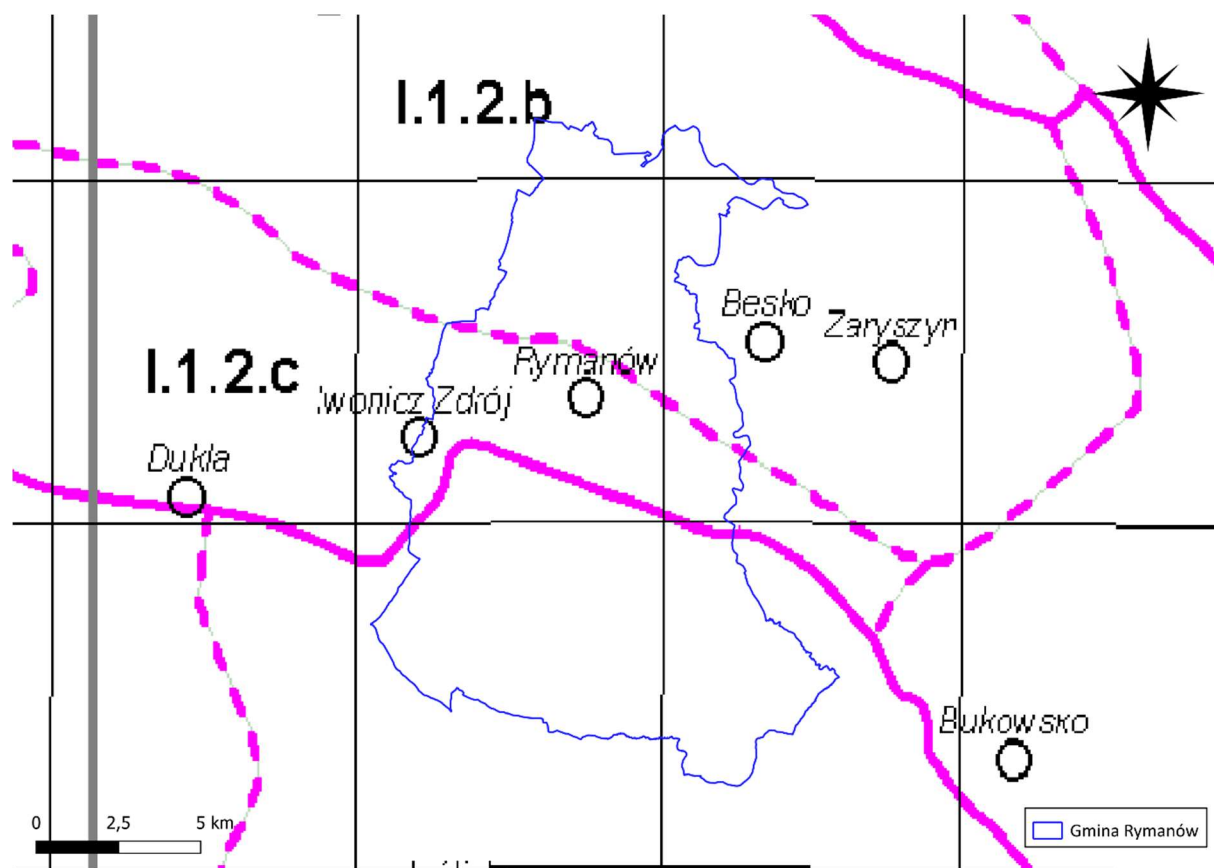
¹² Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania, PAN, Jan Marek Matuszkiewicz, Jacek Wolski

Zgodnie z mapą regionalizacji geobotanicznej Polski, gmina Rymanów znajduje się na obszarze Działu I – Dział Wschodniokarpacki:

- Kraina I.1. – Kraina Karpat Wschodnich;
 - Okręg I.1.2. – Okręg Dolów Jasielsko-Sanockich;
 - Podokręg I.1.2.b. – Podokręg Jasielsko-Krośnieński
 - Podokręg I.1.2.c. – Podokręg Dukielski;
 - Okręg I.1.3. – Okręg Beskidu Niskiego;

- Podokręg I.1.3.b. – Podokręg Beskidu Niskiego Wschodniego "Przełęcz Łupkowska - Przełęcz Dukielska".

Dział Wschodniokarpacki zajmuje całkowitą powierzchnię 8 529,90 km², stanowiąc 2,7% powierzchni całego kraju. Kraina Karpat Wschodnich obejmuje dokładnie taką samą powierzchnię jak Dział Wschodniokarpacki, natomiast Okręg Dolów Jasielsko-Sanockich zajmuje powierzchnię 1 726,90 km², a Okręg Beskidu Niskiego 1 406,20 km².

Rysunek 15. Geobotaniczny podział regionalny Polski na tle gminy Rymanów

Źródło: opracowanie własne na podstawie Podziału arkuszowego mapy regionalizacji geobotanicznej Polski (Jan Marek Matuszkiewicz, IGiPZ PAN, Warszawa, 2008)

Na podstawie opracowanej przez Jana Marka Matuszkiewicza (IGiPZ PAN) Mapy potencjalnej roślinności naturalnej Polski, możliwe było przygotowanie załącznika mapowego przedstawiającego zbiorowiska roślinne zidentyfikowane w gminie Rymanów. Położenie

poszczególnych zbiorowisk można określić jako mozaikowate, ponieważ ich powierzchnie przeplatają się między sobą. Zauważyć jednak można dominację znacznych obszarowo powierzchni żyznej buczyny karpackiej (odmiany wschodniokarpackiej, formy

reglowej) oraz grądu subkontynentalnego (odmiany małopolskiej, formy podgórskiej, serii żyznej). Na omawianym terenie wyróżniono:

- Grąd subkontynentalny, odmiana małopolska, forma podgórska, seria żyzna (*Tilio-Carpinetum*):
 - Grupa zbiorowisk I rzędu: Eutroficzne lasy liściaste;
 - Grupa zbiorowisk II rzędu: Grądy;
 - Grupa zbiorowisk III rzędu: Grądy subkontynentalne;
- Nadrzecna olszyna górska (*Alnetum incanae*):
 - Grupa zbiorowisk I rzędu: Higrofilne lasy liściaste;
 - Grupa zbiorowisk II rzędu: Łęgi;
 - Grupa zbiorowisk III rzędu: Łęgi podgórsko-górskie;
- Nadrzeczne łęgi wierzbowo-topolowe (*Salici-Populetum* (= *Salicetum albo-fragilis* + *Populetum albae*):
 - Grupa zbiorowisk I rzędu: Higrofilne lasy liściaste;
 - Grupa zbiorowisk II rzędu: Łęgi;
 - Grupa zbiorowisk III rzędu: Łęgi niżowe;
- Niżowy łęg wiązowo-dębowy (*Ficario-Ulmetum chrysosplenietosum*):
 - Grupa zbiorowisk I rzędu: Higrofilne lasy liściaste;
 - Grupa zbiorowisk II rzędu: Łęgi;
 - Grupa zbiorowisk III rzędu: Łęgi niżowe;
- Podgórski łęg jesionowy (*Carici remotae-Fraxinetum*):
 - Grupa zbiorowisk I rzędu: Higrofilne lasy liściaste;
 - Grupa zbiorowisk II rzędu: Łęgi;
 - Grupa zbiorowisk III rzędu: Łęgi podgórsko-górskie;
- Żyzna buczyna karpacka, odmiana wschodniokarpacka, forma podgórska (*Dentario glandulosae-Fagetum*):

- Grupa zbiorowisk I rzędu: Eutroficzne lasy liściaste;
- Grupa zbiorowisk II rzędu: Buczyny;
- Grupa zbiorowisk III rzędu: Buczyny żyzne (typowe).

Pierwsze ww. zbiorowisko zajmuje znaczne obszary w północnej części gminy, lecz swoimi zasięgami dociera również liniowo w kierunku południa. Na terenie kraju siedlisko to zajmuje ok. 6 240,30 km², obejmując prawie 2% całkowitej powierzchni. Gatunki główne tworzące drzewostan to: grab, dąb szypułkowy, lipa drobnolistna. Gatunki domieszkowe w drzewostanie: klon pospolity, świerk, buk i jodła, dąb bezszypułkowy, kolon jawor, brzozy – brodawkowata i omszona, osika i jabłoń dzika oraz modrzew polski. Natomiast na siedliskach wilgotnych również jesion, olsza czarna oraz wiąz – górski, polny i szypułkowy. Warstwa krzewów może być w różnym stopniu rozwinięta, zazwyczaj jest lepiej wykształcona na siedliskach żyzniejszych i wilgotniejszych. Oprócz podrostu drzew w jej skład wchodzi: leszczyna pospolita, trzmieliny – pospolita i brodawkowata, kruszyna pospolita, czeremcha zwyczajna, głóg jednoszyjkowy, suchodrzew pospolity, kalina koralowa i jarzab pospolity, rzadziej inne gatunki, np. wawrzynek wilczyczko, czy kłokoczka południowa. Warstwa porostowo-mszysta jest słabo wykształcona z takimi gatunkami mchów, jak: żurawiec falisty, gatunki z rodzaju krótkosz, dzióbekowiec Zetterstedta, merzyk pokrewny oraz płótymerzyki – kończyste i fałdowany.

Nadrzecna olszyna górska zajmuje niewielkie powierzchnie w gminie Rymanów, przebiegając liniowo, głównie w osi północ-południe. Na terenie kraju siedlisko to zajmuje ok. 1 575,50 km², obejmując tylko 0,5% całkowitej powierzchni. Za gatunki charakterystyczne dla omawianego zbiorowiska uważa się: olszę szarą, perz psi, świerząbek orzęsiony, szalwią lepłą, rutewkę orlikolistną, pióropusznik strusi, żywokost sercowaty, bodziszek żałobny, lepieźniki wyłysiały i różowy. Drzewostan tworzą najczęściej: olsza szara, jesion, czeremcha, świerk, wierzba krucha oraz inne wierzby. W warstwie krzewów pojawiają się: wiciokrzew suchodrzew, a z pnączy chmiel zwyczajny. W runie obficie rosną: podagrycznik, kuklik zwisły, bluszcz

kurdybanek, tojeść pospolita, jaskier rozłogowy, jeżyna popielica i inne. Zbiorowiska te występują na miejscach zalewanych przez wodę. Dzięki zalewom, w kształtowaniu się gleby znaczną rolę odgrywają naniesione cząstki organiczne i mineralne (mul i piasek). Gleba ma charakter mady górskiej o miąższości kilkudziesięciu centymetrów i wykazuje znaczną żyzność. Podłoże z reguły jest kamieniste, utworzone z otoczków naniesionych przez wodę.

Nadrzeczne łęgi wierzbowo-topolowe zlokalizowane są jedynie w północnej części gminy Rymanów. Na terenie kraju siedlisko to zajmuje ok. 4 408,40 km², obejmując ponad 1,4% całkowitej powierzchni. Siedliska te stanowią starsze stadium rozwojowe łęgu wierzbowego i są stosunkowo rzadko spotykane. Obejmują typowe lasy łęgowe, występujące w pobliżu wód powierzchniowych. Drzewostan charakteryzuje się bardzo nierówną linią koron, złożonych najczęściej z topoli czarnej, topoli białej, wierzby kruchej i wierzby białej. Podszyt gęsto zarośnięty gatunkami: wierzby trójpręcikowej, wierzby purpurowej, czerwemchy, dzikiego bzu czarnego i trzmieliny pospolitej. Gęste runo, zróżnicowane na kilka warstw tworzą: trybula leśna, bylica pospolita, nawłóć kanadyjska, nawłóć późna, pokrzywa zwyczajna.

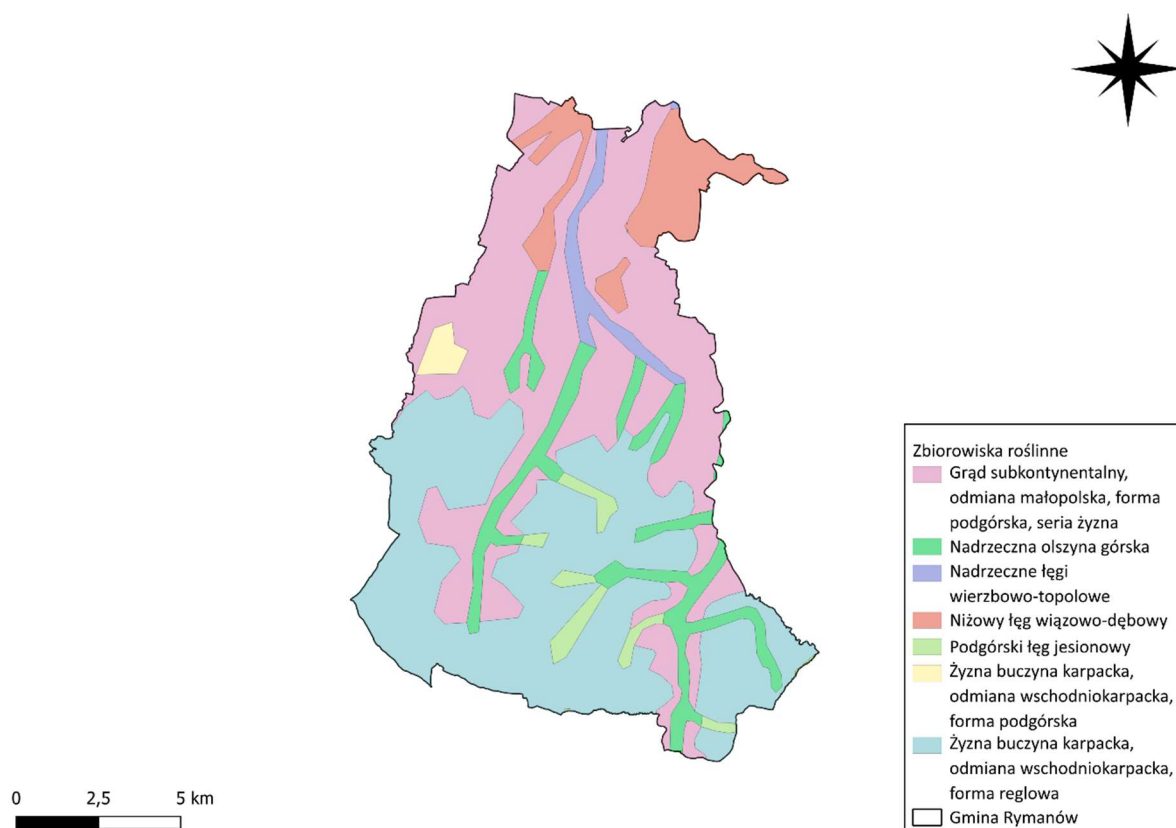
Niżowy łęg wiązowo-dębowy znajduje się w północnej części gminy, na obszarach bogatych w zasoby wód powierzchniowych. Na terenie kraju siedlisko to zajmuje ok. 4 399,90 km², obejmując nieco ponad 1,4% całkowitej powierzchni. Jest to zbiorowisko okresowo zalewane wodami rzecznyymi lub pozostające pod wpływem okresowych spływów wód powierzchniowych albo ruchomych wód gruntowych. Łęgi te najczęściej sąsiadują z wilgotnymi i niskimi łąkami. Typowa łęg jest zbiorowiskiem o zróżnicowanej strukturze pionowej i przestrzennej z wyraźnie zaznaczoną zmiennością sezonową. Drzewostan tworzą najczęściej: dąb szypułkowy, jesion wyniosły, wiąz szypułkowy, polne i górskie, klon polny, jabłoń dzika, czerwemcha zwyczajna, lipa drobnolistna, grab zwyczajny, olsza czarna, topole i wierzby. Bujna i wielogatunkowa warstwa krzewów jest tworzona najczęściej przez: dereń świdwą, szlak pospolity, głóg dwuszyjkowy, bez czarny, trzmielinę pospolitą, kalinę koralową, porzeczkę czerwoną i leszczynę pospolitą. Warstwa zielna składa

się z kilku poziomów, bogatych pod kątem składu florystycznego. Tworzą ją najczęściej byliny o dużych wymaganiach glebowych: złoć żółta, zawilce, piżmaczek wiosenny, kokorycze, śledziennica skrętolistna, miodunka ćma, bluszcz kurdybanek i kuklik pospolity.

Podgórski łęg jesionowy stanowi w gminie Rymanów powierzchnią kontynuację liniowego przebiegu nadrzecznej olszyny górskiej. Na terenie kraju siedlisko to zajmuje ok. 713,9 km², obejmując tylko 0,228% całkowitej powierzchni. Omawiane zbiorowisko tworzy zespół leśny, kształtujący się w dolinach zwykle niewielkich cieków o dużym spadku oraz w obrębie źródeł. Gleby to najczęściej bardzo żyzne, drobnoziarniste mady z zachodzącym procesie darniowym i brunatnienia, czasem również z procesem bagiennym, który skutkuje powstawaniem mulu o odczynie obojętnym lub lekko zasadowym. Drzewostan tworzą najczęściej: jesion wyniosły, olsza czarna i szara, klon jawor, klon zwyczajny, buk zwyczajny, wiąz górski, dąb szypułkowy, lipa drobnolistna. Warstwa krzewów jest zwykle słabo wykształcona, a tworzą ją m.in.: leszczyna pospolita, trzmielina pospolita, głogi oraz wiciokrzew czarny (na obszarach górskich). Warstwa runa jest najczęściej zwarta, bujna i różnorodna gatunkowo, a w jej skład wchodzi: pokrzywa zwyczajna, niecierpek pospolity, czyściec leśny, podgorycznik pospolity, kostrzewa olbrzymia, jasnota gajowiec, a na obszarach górskich również: starzec jajowaty, świerżbek orzęsiony i jarmianka większa.

Żyzna buczyna karpacka, odmiana wschodniokarpacka, forma podgórska zajmuje znaczne obszary w południowej części gminy. Na terenie kraju siedlisko to zajmuje ok. 692,3 km², obejmując jedynie 0,221% całkowitej powierzchni. Preferuje siedliska chłodne i wilgotne, zajmuje gleby brunatne właściwe i brunatne kwaśne oraz rędziny. Drzewostan jest bukowo-jodłowy z domieszką świerka oraz jaworu. Zazwyczaj ubogą warstwę krzewów tworzy podrost drzew oraz jarzębina, a niekiedy także leszczyna. W warstwie zielnej najczęściej notowane są takie gatunki, jak: marzanka (przytulia) wonna, gajowiec żółty, zawilec gajowy, szczawik zajęczy, szczyr trwały, kopytnik pospolity, żywece – cebulkowy i gruczołowaty oraz nerecznice –

samcza, krótkoostna i szerokolistna, wietlica samicza, zachyłka trójkatna i paprotnik kolczysty.

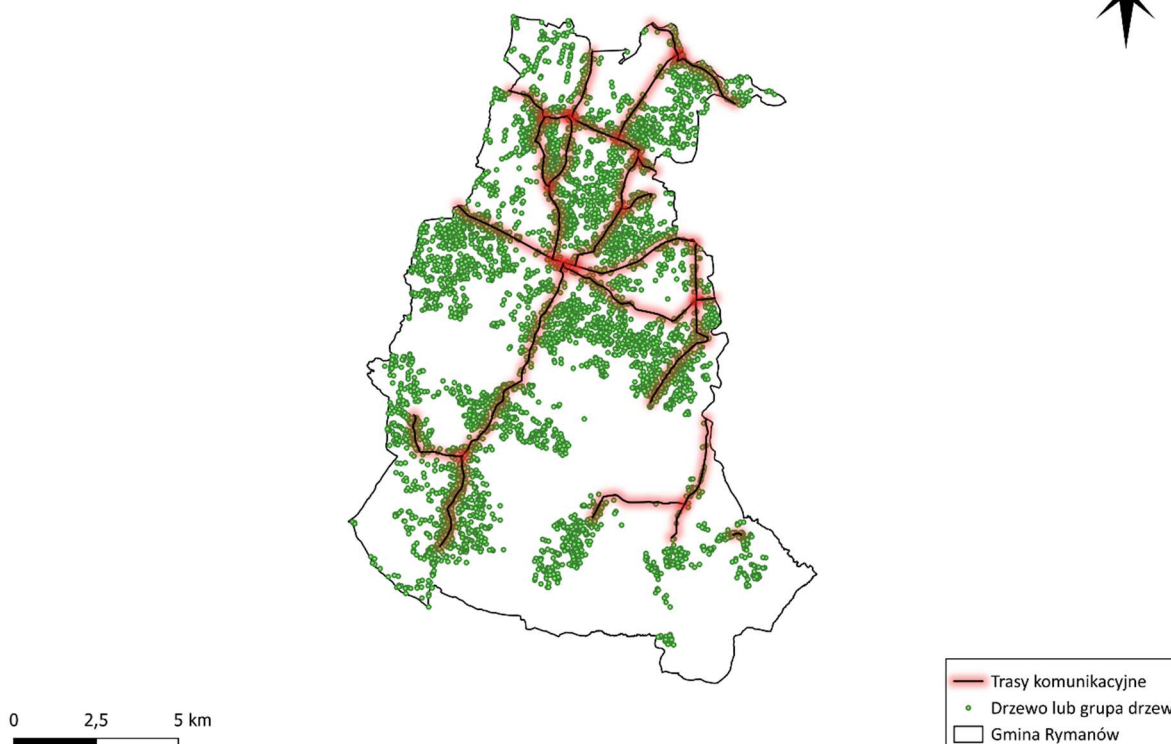
Rysunek 16. Potencjalna roślinność naturalna gminy Rymanów – zbiorowiska roślinne

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy potencjalnej roślinności naturalnej Polski (IGiPZ PAN, Warszawa)

Zieleń sąsiadująca z siecią drogową

Rozwój infrastruktury drogowej stanowi podstawę funkcjonowania obszarów antropogenicznych. Jednocześnie drogi i ulice są źródłem hałasu i zanieczyszczeń, posiadają niekorzystne warunki mikroklimatyczne i budzą negatywne odczucia społeczne. Wprowadzana w pasie drogowym zieleń ma za zadanie poprawić walory krajobrazowe i estetyczne otoczenia oraz polepszyć warunki sanitarne tych przestrzeni. Dbłość o właściwe utrzymanie zieleni

sąsiadującej z siecią drogową wpływa na bezpieczeństwo uczestników ruchu, ale także na właściwe odwodnienie powierzchni nieprzepuszczalnych. Szczegółowe wytyczne dotyczące zakładania i utrzymania zieleni przydrożnej, sporządzone dla dróg o konkretnych parametrach, pozwalają: wykonać właściwy projekt zakładania zieleni, zrealizować prace związane z nasadzeniami, określić zakres i długość trwania okresu adaptacji zieleni oraz przygotować plany utrzymania istniejącej zieleni.

Rysunek 17. Drzewostan gminy Rymanów na tle istniejącej sieci drogowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOT

Zieleń sąsiadująca z zabudową

Obszary zieleni towarzyszące zabudowie, czy to mieszkalnej czy produkcyjno-usługowej pełnią nie tylko funkcję estetyczną, ale również higieniczną i izolacyjną. Szczególnym rodzajem zieleni są przydomowe ogródki, które pozwalają rozbudować powierzchnię biologicznie

czynną danego obszaru. Dodatkowe skwery i zieleńce to miejsca stworzone dla poprawy warunków krajobrazowych, ale również takie, z których korzystają mieszkańcy i turyści.

Siedliska przyrodnicze i stanowiska roślin chronionych

Siedliska przyrodnicze są to obszary, które charakteryzują się określoną roślinnością, zwierzętami oraz warunkami środowiskowymi, które tworzą specyficzne ekosystemy. Siedliska pełnią kluczową rolę w utrzymaniu bioróżnorodności, zapewniając odpowiednie warunki do życia dla wielu gatunków roślin i zwierząt, w tym także tych chronionych. Ochrona i zrozumienie struktury siedlisk jest niezbędne do skutecznego zarządzania zasobami przyrodniczymi, a także do zachowania równowagi ekologicznej.

Zgodnie z danymi Banku danych o zasobach przyrodniczych oraz udostępnionych przez GDOŚ,

na terenie gminy Rymanów zidentyfikowano siedliska przyrodnicze:

- 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion);
- 6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże;
- 9110 Kwaśne buczyny (Luzulo-Fagenion);
- 9130 Żyzne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion);
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny;
- 9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani);

- 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe;
- 91P0 Wyżynny jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*).

Siedlisko 6410 jest jedną z najbardziej zróżnicowanych półnaturalnych formacji łąkowych powstałych na skutek ekstensywnej gospodarki człowieka. Łąki te wyróżniają się wielogatunkową strukturą i swoistą fenologią rozwoju, a ich amplituda ekologiczna jest bardzo szeroka. Powstają zarówno na podłożach zasobnych, jak i mezotroficznym oraz oligotroficznym, wilgotnym i świeżym. Specyficzną cechą siedliska jest zmienny poziom wody gruntowej w ciągu roku, stanowiący zasadniczy element różnicujący i decydujący o wykształceniu się swoistej roślinności. Charakterystyczne gatunki omawianego siedliska to: kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, nasięźrał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, przytulia północna *Galium boreale*, okrzyń łąkowy *Laserpitium prutenicum*, czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*, sierpik barwierski *Serratula tinctoria*, oman wierzbolistny *Inula salicina*, bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*, olszewnik kminkolistny *Selinum caryifolia* i koniopłoch łąkowy *Silaum silaus*. Rozwój łąk trzęślicowych bywa najczęściej efektem melioracji torfowisk przejściowych lub niskich. Osuszenie tych siedlisk spowodowało wymuszenie w okresie wegetacyjnym znacznych ruchów pionowych wody w glebie. Zmienność poziomu zwierciadła wody gruntowej, która utrzymuje się wysoko wiosną i jesienią, a opada nisko lub bardzo nisko w pełni lata, daje możliwość koegzystencji wielu gatunkom roślin, często o skrajnie różnych wymaganiach siedliskowych, charakterystycznych dla omawianego siedliska przyrodniczego.

Siedlisko 6510 obejmuje bogate w gatunki mezofilne łąki, występujące od nizu po tereny podgórskie, użytkowane jedno- lub dwukośnie i umiarkowanie nawożone. Charakteryzuje się znaczną zmiennością lokalno-siedliskową, związaną głównie z żyznością i wilgotnością gleby. Jest silnie uzależnione od formy i intensywności gospodarki łąkarskiej. Są to łąki, które mogą być wykorzystywane ekstensywnie do wypasu

zwierząt, które mają dużą wartość przyrodniczą. Typowe gatunki roślin dla siedliska to: Barszcz syberyjski *Heracleum sibiricum*, Barszcz zwyczajny *Heracleum sphondylium*, Bodziszek łąkowy *Geranium pratense*, Brodawnik zwyczajny *Leontodon hispidus*, Chaber łąkowy *Centaurea jacea*, Dzwonek rozpięchły *Campanula patula*, Groszek łąkowy *Lathyrus pratensis*, Jastrun właściwy *Leucanthemum vulgare*, Kminek zwyczajny *Carum carvi*, Komonica zwyczajna *Lotus corniculatus*, Koniczyna drobnogłówkowa *Trifolium dubium*, Koniczyna łąkowa *Trifolium pratense*, Konietlica łąkowa *Trisetum flavescens*, Kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, Kozibród łąkowy *Tragopogon pratensis*, Kozibród wschodni *Tragopogon orientalis*, Krwawnik pospolity *Achillea millefolium*, Kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, Marchew zwyczajna *Daucus carota*, Mniszek pospolity *Taraxacum officinale*, Pasternak zwyczajny *Pastinaca sativa*, Pępawa dwuletnia *Crepis biennis*, Przytulia pospolita *Galium mollugo*, Rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, Rogownica pospolita *Cerastium holosteoides*, Skalnica ziarenkowata *Saxifraga granulata*, Stokłosa miękka *Bromus hordaceus*, Szczaw rozpięchły *Rumex thyrsiflorus*, Świerzbica polna *Knautia arvensis*, Tymotka łąkowa *Phleum pratense*, Wiechlina łąkowa *Poa pratensis*, Wiechlina zwyczajna *Poa trivialis*, Wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*.

Siedlisko 9110 obejmuje lasy bukowe występujące na ubogich, zakwaszonych glebach. Zasięg siedliska na terenie kraju pokrywa się z obszarem występowania buka. Siedlisko to obejmuje zbiorowiska ubogie pod względem florystycznym. Warstwa drzewostanu jest zwarta i zdominowana przez buk zwyczajny, niekiedy z domieszką jodły lub świerka, a rzadziej innych gatunków. Pod okapem drzewostanu, ze względu na duże ocienienie, warstwa krzewów rozwija się słabo, podobnie warstwa zielna, a na ziemi zalega gruba warstwa liści bukowych. Warstwa mszysta, jest stosunkowo dobrze rozwinięta. W runie dominują gatunki acydofilne. Typowe gatunki roślin omawianego siedliska to: Borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, Buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, Fiołek leśny *Viola reichenbachiana*, Gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, Jodła pospolita *Abies alba*, Konwalijka dwulistna

Maianthemum bifolium, Kosmatka gajowa *Luzula luzuloides*, Kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, Kostrzewa leśna *Festuca altissima*, Marzanka wonna *Galium odoratum*, Nerecznica krótkoostna *Dryopteris carthusiana*, Podbiałek alpejski *Homogyne alpina*, Podrzeń żebrowiec *Blechnum spicant*, Przenęt purpurowy *Prenanthes purpurea*, Siódmaczek leśny *Trientalis europaea*, Szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, Śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa*, Świerk pospolity *Picea abies*, Trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, Trzcinnik owłosiony *Calamagrostis villosa*, Widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum*, Widłoząb miotłowy *Dicranum scoparium*, Wroniec widlasty *Huperzia selago*, Złotowłos strojny *Polytrichastrum formosum*.

Siedlisko 9130 obejmuje Polskę południową i północno-zachodnią. Pokrywa się z zasięgiem występowania buka zwyczajnego oraz kwaśnych buczyn. W odróżnieniu jednak od kwaśnych buczyn siedlisko to wykształca się na glebach żyzniejszych. Drzewostan na nizinach jest przeważnie czysto bukowy, a w górach z domieszką jodły, świerka, czasem jaworu. Warstwa krzewów jest zazwyczaj słabo rozwinięta. Runo wykazuje zmienność sezonową, dominują w nim gatunki charakterystyczne dla żyznych lasów liściastych. Pokrycie warstwy zielnej jest bardzo zmienne i zależne od fazy rozwojowej drzewostanu. Typowe gatunki siedliska 9130 to: Czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum*, Dzióbekowiec Zetterstedta *Eurhynchium angustriete*, Fiołek leśny *Viola reichenbachiana*, Gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, Kokorycz pusta *Corydalis cava*, Kostrzewa leśna *Festuca altissima*, Perlówka jednokwiatowa *Melica uniflora*, Płonnik strojny *Polytrichastrum formosum*, Prosownica rozpierzchła *Milium effusum*, Przytulia wonna *Galium odoratum*, Szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, Zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, Ziarnopłon wiosenny *Ficaria verna*, Żurawiec falisty *Atrichum undulatum*, Żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera*.

Siedlisko 9170 obejmuje wielogatunkowe lasy liściaste na żyznych, świeżych i wilgotnych glebach. Drzewostan ma budowę piętrową. Dominuje w nim grab i dąb, a jako gatunki domieszkowe występuje najczęściej lipa, klon i świerk. Warstwę krzewów tworzy leszczyna oraz podrost gatunków budujących drzewostan. Warstwa runa jest

bogata pod względem florystycznym i wykazuje zmienność sezonową. Dominują w niej gatunki charakterystyczne dla żyznych lasów liściastych. Typowe rośliny to: Buk zwyczajny (*Fagus sylvatica*), czerecha pospolita (*Padus avium*), dąb bezszypułkowy (*Quercus petraea*), dąb szypułkowy (*Quercus robur*), dereń świdwa (*Cornus sanguinea*), gajowiec żółty (*Galeobdolon luteum*), grab zwyczajny (*Carpinus betulus*), gwiazdnica wielkokwiatowa (*Stellaria holostea*), jaskier kaszubski (*Ranunculus cassubicus*), jaskier różnolistny (*Ranunculus auricomus*), jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior*), jodła pospolita (*Abies alba*) (na wyżynach), klon polny (*Acer campestre*), klon pospolity (*Acer platanoides*), leszczyna pospolita (*Corylus avellana*), lipa drobnolistna (*Tilia cordata*), olsza czarna (*Alnus glutinosa*), przylaszczka pospolita (*Hepatica nobilis*), przytulia leśna (*Galium sylvaticum*), przytulia Schulteza (*Galium schultesii*), przytulinka wiosenna (*Cruciata glabra*), świerk pospolity (*Picea abies*), trzmielina brodawkowata (*Euonymus verrucosa*), trzmielina pospolita (*Euonymus europaea*), turzyca orzęsiona (*Carex pilosa*), wiąz górski (*Ulmus glabra*), wiąz polny (*Ulmus minor*), wiąz szypułkowy (*Ulmus laevis*), wiechlina gajowa (*Poa nemoralis*), wiśnia ptasia (*Cerasus avium*), zawilec gajowy (*Anemone nemorosa*), zdrojówka rutewkowata (*Isopyrum thalictroides*), żankiel zwyczajny (*Sanicula europaea*).

Siedlisko 9180 to wielogatunkowe, żyzne lasy jaworowe, jaworowo-bukowe i klonowo-lipowe rozwijające się na stromych stokach i zboczach skalnych, z reguły przy nachyleniu 30–50°, na glebach silnie szkieletowych, z często występującym na powierzchni rumoszem, głazami i blokami skalnymi oraz silnie zaznaczającymi się, aktywnymi procesami erozyjnymi. Podłożem są gleby inicjalne, rankery lub pararędziny, rzadziej gleby brunatne lub rędziny, prawie zawsze bardzo żyzne i wilgotne, z próchnicą typu mull lub mull moder, znajdujące się pod wpływem wód stokowych przemieszczających się równoległe do powierzchni stoku. Mikroklimaty siedlisk są z reguły chłodne i wilgotne, bardzo często o charakterze klimatu górskiego. W drzewostanie panują gatunki ekologicznie przystosowane do tych trudnych warunków siedliskowych, zdolne do tworzenia wielopniowych, odroślowych form i do szybkiego rozwoju młodych

drzewek na ruchomym podłożu. Najbardziej charakterystycznymi dla tego siedliska drzewami są: jawor, w wielu wypadkach tworzący jednogatunkowe drzewostany, oraz lipa szerokolistna. W wyższych położeniach współdominują jarzab pospolity i buk zwyczajny, z domieszką jodły i świerka, zaś w niższych klon pospolity i jesion wyniosły z domieszką wiazu górskiego, lipy drobnolistnej, dębu bezszypułkowego i graba. Warstwa krzewów osiąga zwarcie bardzo zróżnicowane, w zależności od podtypu i stanowiska, różny także jest jej skład gatunkowy.

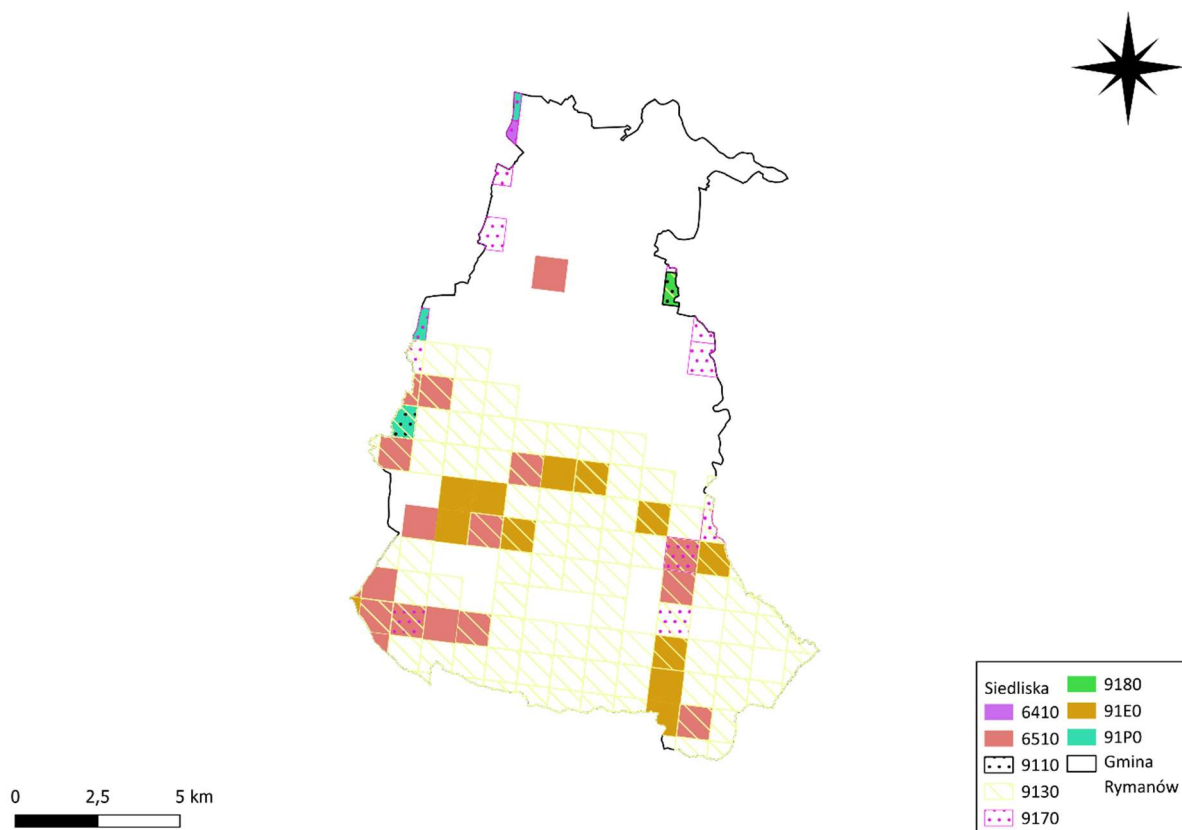
Siedlisko 91E0 obejmuje nadrzeczne lasy: olszowe, jesionowe, wierzby białej i kruchej oraz topoli białej i czarnej. Wymienione lasy wykształcają się na glebach zalewanych wodami rzecznyymi, o wysokim poziomie wód gruntowych, głównie klasyfikowanych jako pobagienne lub napływowe aluwialne. Zgodnie z definicją należy tu kilka istotnie różniących się podtypów drzewostanów, a mianowicie od jesionowo-olszowych na obszarach źródlisk i związanych z nimi cieków, przez olszowe w dolinach szybko płynących rzek, olszyny nad wolno płynącymi strumieniami, górskie olszynki z olszą szarą, po nadbrzeżne lasy wierzbowe i topolowe nad dużymi rzekami. Okresowe zalewy są typowe dla łęgów, ale nie są warunkiem koniecznym: płyty siedliska spotyka się także w miejscach niezalewanych, a pozostających pod wpływem ruchu wód gruntowych. Są to cenne lasy, pełniące funkcje ochrony wód gruntowych oraz stanowiące ważne schronienie dla wielu gatunków. Typowe gatunki roślin dla siedliska to: w drzewostanie: Jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, Olsza czarna *Alnus glutinosa*, Topola biała *Populus alba*, Topola czarna *Populus nigra*, Wierzba biała *Salix alba*, Wierzba krucha *Salix fragilis*. W warstwie krzewów: Czeremcha zwyczajna *Padus avium*, Kruszyna pospolita *Frangula alnus*, Porzeczka czarna *Ribes nigrum*. W runie: Chmiel zwyczajny *Humulus lupulus*, Czartawa drobna *Circaea alpina*, Czartawa pospolita *Circaea lutetiana*, Czyściec leśny *Stachys sylvatica*, Gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, Gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum*, Jeżyna popielica *Rubus caesius*, Karbienieć pospolity *Lycopus europaeus*, Kielisznik zaroślowy *Calystegia sepium*, Kosaciec żółty *Iris pseudacorus*, Kostrzewa olbrzymia *Festuca gigantea*, Krwawnica pospolita *Lythrum salicaria*,

Kuklik zwisły *Geum rivale*, Leszczyna zwyczajna *Corylus avellana*, Mozga trzcinowata *Phalaris arundinacea*, Niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, Podagrycznik zwyczajny *Aegopodium podagraria*, Pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, Przytulia błotna *Galium palustre*, Przytulia czepna *Galium aparine*, Psianka słodkogórz *Solanum dulcamara*, Sądziec konopiasty *Eupatorium cannabinum*, Śledziennica skrętołista *Chrysosplenium alternifolium*, Świerżabek orzęsiony *Chaerophyllum hirsutum*, Tarczycza pospolita *Scutellaria galericulata*, Tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*, Turzycza długowłosa *Carex elongata*, Turzycza dziobkowata *Carex rostrata*, Wietlica samcza *Athyrium filix-femina*, Zawilec żółty *Anemone ranunculoides*, Ziaenoplon wiosenny *Ficaria verna*, Żywokost lekarski *Symphytum officinale*.

Siedlisko 91P0 charakteryzuje się zdecydowaną dominacją jodły w drzewostanie, niekiedy także domieszką świerka i sosny w postaciach uboższych oraz buka w żyzniejszych. Niższe warstwy lasu są zwykle dość dobrze rozwinięte. Duże znaczenie w budowie warstwy runa mają paprocie i mszaki. W zdecydowanej większości stanowisk siedliska 91P0 znajdują się na szczytach lub zboczach wzniesień o zróżnicowanej ekspozycji i nachyleniu, bądź też w obniżeniach pomiędzy tymi wzniesieniami, a niektóre płyty zajmują głęboko wcięte, przełomowe doliny cieków wodnych. Zbiorowiska boru jodłowego wykazują dość dużą zmienność w zależności od położenia w dolinie i podłoża, z czym związane są żyzność i uwilgotnienie siedliska. Tak więc możemy mieć do czynienia z płatami uboższymi i suchszymi w górnej części zboczy, z typowymi w jego środku i wilgotnymi w części dolnej i na dnie doliny. Typowe gatunki roślin w drzewostanie: Buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, Jodła pospolita *Abies alba*, Sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*, Świerk pospolity *Picea abies*. Typowe gatunki w warstwie krzewów: Bez czarny *Sambucus nigra*, Bez koralowy *Sambucus racemosa*, Jarzab pospolity *Sorbus aucuparia*, Kruszyna pospolita *Frangula alnus*, Leszczyna pospolita *Corylus avellana*. Natomiast w runie: Bodziszek cuchnący *Geranium robertianum*, Borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, Czartawa drobna *Circaea alpina*, Fiolek leśny *Viola reichenbachiana*, Gajnik Isniący *Hylocomium splendens*,

Gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, Jastrzębiec leśny *Hieracium murorum*, Jeżyna Bellardiego *Rubus pedemontanus*, Jeżyna gruczołowata *Rubus hirtus*, Konwalijka dwulistna *Maianthemum bifolium*, Kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, Nerecznica krótkoostna *Dryopteris carthusiana*, Nerecznica samcza *Dryopteris filix-mas*, Nerecznica szerokolistna *Dryopteris dilatata*, Płonnik strojny *Polytrichastrum formosum*, Płaskomerzyk pokrewny *Plagiomnium affine*, Przytulinka wiosenna *Cruciata glabra*, Rokietnik pospolity *Pleurozium*

schreberi, Sałatnik leśny *Mycelis muralis*, Siódmaczek leśny *Trientalis europaea*, Szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, Tujowiec tamaryszkowaty *Thuidium tamariscinum*, Turzyca palczasta *Carex digitata*, Widłak jałowcowaty *Spinulum annotinum*, Wierzbownica górska *Epilobium montanum*, Wietlica samcza *Athyrium filix-femina*, Zachyłka oszczepowata *Phegopteris connectilis*, Zachyłka trójkątna *Gymnocarpium dryopteris*, Żurawiec falisty *Atrichum undulatum*.

Rysunek 18. Siedliska przyrodnicze na terenie gminy Rymanów

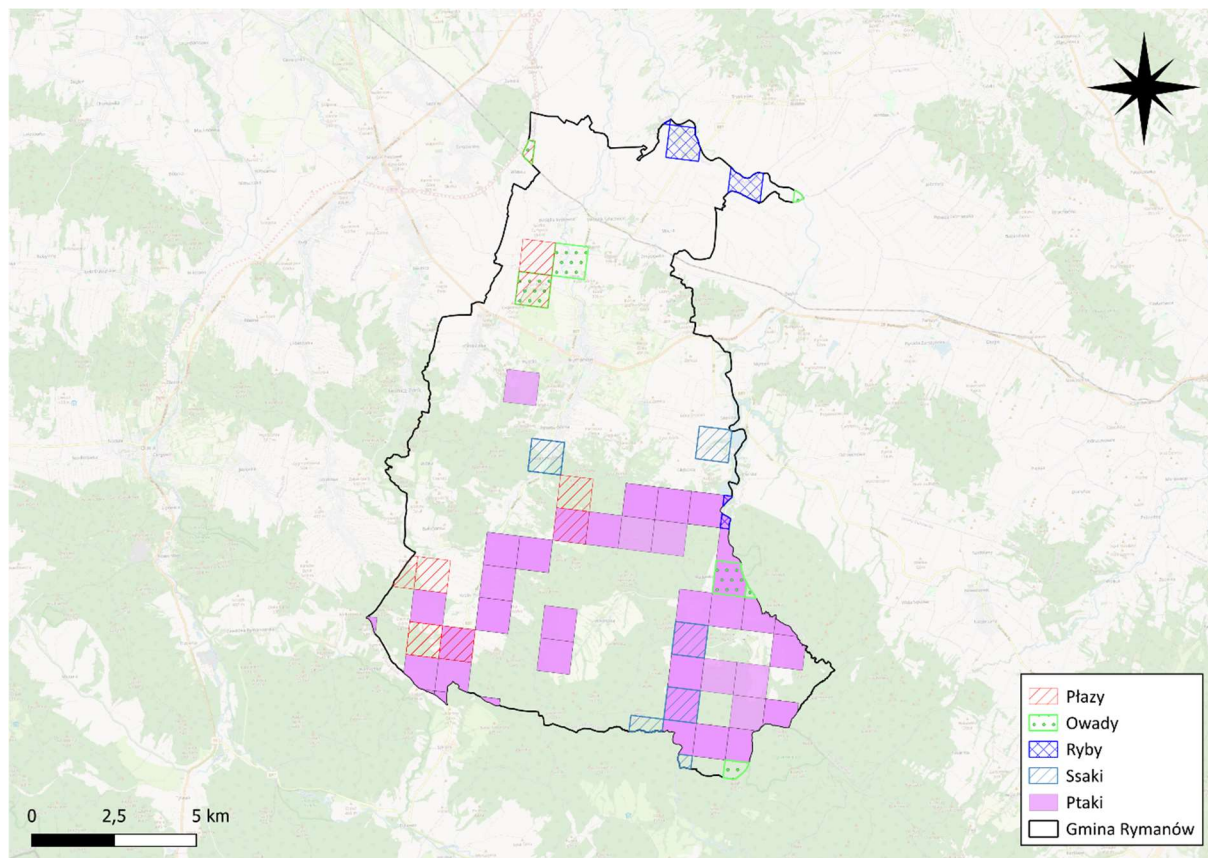
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych geoprzestrzennych GDOŚ

3.10. Fauna

Kula ziemską została podzielona na osiem krain zoogeograficznych: pięć z nich znajduje się na półkuli wschodniej, dwie na półkuli zachodniej a jedna otacza biegun południowy. Największą z nich jest kraina palearktyczna, która w całości leży na półkuli północnej, głównie w strefie klimatów okołobiegunowych,

umiarkowanych oraz w części podzwrotnikowych. Obejmuje swym zasięgiem Europę, północną Afrykę i znaczną część Azji. Zwierzęta tej krainy są typowe dla tych stref klimatyczno-roślinnych.

Na podstawie danych geoprzestrzennych GIOŚ, opracowano inwentaryzację faunistyczną obejmującą tereny gminy Rymanów.

Rysunek 19. Inwentaryzacja faunistyczna w gminie Rymanów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ

Ptaki

- Bocian czarny (*Ciconia nigra*);
- Derkacz zwyczajny (*Crex crex*);
- Dzięcioł białogrzbisty (*Dendrocopos leucotos*);
- Dzięcioł czarny (*Dryocopus martius*);
- Dzięcioł trójpalczasty (*Picoides tridactylus*);
- Dzięcioł zielonosiwy (*Picus canus*);
- Gąsiorek (*Lanius collurio*);
- Jarząbek (zwyczajny) (*Bonasa bonasia*);
- Jarząbatka (*Sylvia nisoria*);
- Mucholówka białoszyja (*Ficedula albicollis*);
- Mucholówka mała (*Ficedula parva*);
- Orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*);
- Przepiórka (zwyczajna) (*Coturnix coturnix*);
- Puszczyk uralski (*Strix uralensis*);

- Trzmielojad (zwyczajny) (*Pernis apivorus*);
- Włochatka (zwyczajna) (*Aegolius funereus*);
- Zimorodek (zwyczajny) (*Alcedo atthis*).

Płazy

- Kumak górski (*Bombina variegata*);
- Traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*).

Ssaki

- Nocek duży (*Myotis myotis*);
- Podkowiec mały (*Rhinolophus hipposideros*);
- Wydra (*Lutra lutra*).

Ryby

- Brzanka (*Barbus peloponnesius*);
- Kiełb białopłetwy (*Gobio albipinnatus*);
- Kiełb Kesslera (*Gobio kessleri*);
- Łosoś (*Salmo salar*).

Owady

- Czerwończyk nieparek (*Lycaena dispar*);
- Modraszek nausitous (*Maculinea nausithous*);
- Modraszek telejus (*Maculinea teleius*);
- Nadobnica alpejska (*Rosalia alpina*);
- Zgniotek cynobrowy (*Cucujus cinnaberinus*).

Na podstawie internetowej bazy danych (Ornitho.pl) gromadzącej informacje dotyczące zaobserwowanych gatunków zwierząt, przygotowano spis faunistycznych identyfikacji na terenie gminy Rymanów (lata 2024-2025):

1. ptaki:

- łabędź niemy (*Cygnus olor*)
- łabędź krzykliwy (*Cygnus cygnus*)
- gęś tundrowa (*Anser serrirostris*)
- gęś białoczelna (*Anser albifrons*)
- gęgawa (*Anser anser*)
- bernikla rdzawoszyja (*Branta ruficollis*)
- gęsiówka egipska (*Alopochen aegyptiaca*)
- kazarka rdzawa (*Tadorna ferruginea*)
- ohar (*Tadorna tadorna*)
- świstun (*Mareca penelope*)
- cyraneczka (*Anas crecca*)
- krzyżówka (*Anas platyrhynchos*)
- rożeniec (*Anas acuta*)
- płaskonos (*Spatula clypeata*)
- krakwa (*Mareca strepera*)
- krzyżówka x krakwa (*Mareca strepera* x *Anas platyrhynchos*)
- cyranka (*Spatula querquedula*)
- głowienka (*Aythya ferina*)
- podgorzałka (*Aythya nyroca*)
- czernica (*Aythya fuligula*)
- gagół (*Bucephala clangula*)
- bielaczek (*Mergellus albellus*)
- szlachar (*Mergus serrator*)
- nurogęś (*Mergus merganser*)
- kuropatwa (*Perdix perdix*)
- przepiórka (*Coturnix coturnix*)
- bażant (*Phasianus colchicus*)
- nur czarnoszyi (*Gavia arctica*)
- perkoz (*Tachybaptus ruficollis*)
- perkoz dwuczuby (*Podiceps cristatus*)
- perkoz rogaty (*Podiceps auritus*)
- zausznik (*Podiceps nigricollis*)
- kormoran (*Phalacrocorax carbo*)
- kormoran mały (*Microcarbo pygmaeus*)
- czapla biała (*Ardea alba*)
- czapla siwa (*Ardea cinerea*)
- czapla purpurowa (*Ardea purpurea*)
- bocian czarny (*Ciconia nigra*)
- bocian biały (*Ciconia ciconia*)
- ibis kasztanowaty (*Plegadis falcinellus*)
- trzmielozad (*Pernis apivorus*)
- kania czarna (*Milvus migrans*)
- bielik (*Haliaeetus albicilla*)
- błotniak stawowy (*Circus aeruginosus*)
- błotniak zbożowy (*Circus cyaneus*)
- błotniak stepowy (*Circus macrourus*)
- błotniak łąkowy (*Circus pygargus*)
- jastrząb (*Accipiter gentilis*)
- krogulec (*Accipiter nisus*)
- myszołów (*Buteo buteo*)
- orlik krzykliwy (*Clanga pomarina*)
- rybołów (*Pandion haliaetus*)
- pustułka (*Falco tinnunculus*)
- kobczyk (*Falco vespertinus*)
- drzemlik (*Falco columbarius*)
- kobuz (*Falco subbuteo*)
- sokół wędrowny (*Falco peregrinus*)
- wodnik (*Rallus aquaticus*)
- derkacz (*Crex crex*)
- kokoszka (*Gallinula chloropus*)
- łyska (*Fulica atra*)
- żuraw (*Grus grus*)
- sieweczka rzeczna (*Charadrius dubius*)
- sieweczka obrożna (*Charadrius hiaticula*)
- siewka złota (*Pluvialis apricaria*)
- siewnica (*Pluvialis squatarola*)
- czajka (*Vanellus vanellus*)
- biegus rdzawy (*Calidris canutus*)
- piaskowiec (*Calidris alba*)
- biegus malutki (*Calidris minuta*)
- biegus mały (*Calidris temminckii*)
- biegus krzywodzioby (*Calidris ferruginea*)
- biegus zmienny (*Calidris alpina*)
- batalion (*Calidris pugnax*)
- kszyc (*Gallinago gallinago*)
- słonka (*Scolopax rusticola*)

- rycyk (*Limosa limosa*)
- kulik wielki (*Numenius arquata*)
- brodziec śniady (*Tringa erythropus*)
- krwawodziób (*Tringa totanus*)
- kwokacz (*Tringa nebularia*)
- samotnik (*Tringa ochropus*)
- łączak (*Tringa glareola*)
- brodziec piskliwy (*Actitis hypoleucos*)
- kamusznik (*Arenaria interpres*)
- mewa czarnogłowa (*Ichthyaetus melanocephalus*)
- mewa mała (*Hydrocoloeus minutus*)
- śmieszka (*Chroicocephalus ridibundus*)
- mewa siwa (*Larus canus*)
- mewa żółtonoga (*Larus fuscus*)
- mewa białogłowa (*Larus cachinnans*)
- mewa srebrzysta / białogłowa / romańska (*Larus argentatus / cachinnans / michahellis*)
- mewa trójpalczasta (*Rissa tridactyla*)
- rybitwa krótkodzioba (*Gelochelidon nilotica*)
- rybitwa rzeczna (*Sterna hirundo*)
- rybitwa białowąsa (*Chlidonias hybrida*)
- rybitwa czarna (*Chlidonias niger*)
- rybitwa białoskrzydła (*Chlidonias leucopterus*)
- siniak (*Columba oenas*)
- grzywacz (*Columba palumbus*)
- sierpówka (*Streptopelia decaocto*)
- turkawka (*Streptopelia turtur*)
- kukulka (*Cuculus canorus*)
- puszczyk (*Strix aluco*)
- puszczyk uralski (*Strix uralensis*)
- uszatka błotna (*Asio flammeus*)
- jerzyk (*Apus apus*)
- zimorodek (*Alcedo atthis*)
- żoła (*Merops apiaster*)
- dudek (*Upupa epops*)
- dzięcioł zielonosiwy (*Picus canus*)
- dzięcioł zielony (*Picus viridis*)
- dzięcioł czarny (*Dryocopus martius*)
- dzięcioł duży (*Dendrocopos major*)
- dzięcioł średni (*Dendrocopos medius*)
- dzięciołek (*Dryobates minor*)
- skowrończyk krótkopalcowy (*Calandrella brachydactyla*)
- skowronek (*Alauda arvensis*)
- brzegówka (*Riparia riparia*)
- dymówka (*Hirundo rustica*)
- oknówka (*Delichon urbicum*)
- świergotek polny (*Anthus campestris*)
- świergotek drzewny (*Anthus trivialis*)
- świergotek łąkowy (*Anthus pratensis*)
- świergotek rdzawogardły (*Anthus cervinus*)
- siwerniak (*Anthus spinoletta*)
- pliszka żółta (*Motacilla flava*)
- pliszka żółta ("tundrowa", ssp. *thunbergi*) (*Motacilla flava thunbergi*)
- pliszka górska (*Motacilla cinerea*)
- pliszka siwa (*Motacilla alba*)
- pluszcz (*Cinclus cinclus*)
- strzyżyk (*Troglodytes troglodytes*)
- pokrzywnica (*Prunella modularis*)
- kopciuszek (*Phoenicurus ochruros*)
- pleszka (*Phoenicurus phoenicurus*)
- pokląska (*Saxicola rubetra*)
- kłaskawka (*Saxicola rubicola*)
- białorzytka (*Oenanthe oenanthe*)
- kos (*Turdus merula*)
- kwiczoł (*Turdus pilaris*)
- śpiewak (*Turdus philomelos*)
- drożdżik (*Turdus iliacus*)
- paszkoł (*Turdus viscivorus*)
- rokitniczka (*Acrocephalus schoenobaenus*)
- łożówka (*Acrocephalus palustris*)
- trzciniak (*Acrocephalus arundinaceus*)
- zaganiacz (*Hippolais icterina*)
- kapturka (*Sylvia atricapilla*)
- piegża (*Curruca curruca*)
- cierniówka (*Curruca communis*)
- świstunka leśna (*Phylloscopus sibilatrix*)
- pierwiosnek (*Phylloscopus collybita*)
- piecuszek (*Phylloscopus trochilus*)
- mysikrólik (*Regulus regulus*)
- zniczek (*Regulus ignicapilla*)
- mucholówka szara (*Muscicapa striata*)
- mucholówka białoszyja (*Ficedula albicollis*)
- raniuszek (*Aegithalos caudatus*)
- sikora uboga (*Poecile palustris*)
- sosnówka (*Periparus ater*)

- modraszka (*Cyanistes caeruleus*)
 - bogatka (*Parus major*)
 - kowalik (*Sitta europaea*)
 - pełzacz leśny (*Certhia familiaris*)
 - remiz (*Remiz pendulinus*)
 - wilga (*Oriolus oriolus*)
 - gąsiorek (*Lanius collurio*)
 - srokosz (*Lanius excubitor*)
 - srokosz (ssp. *homeyeri*) (*Lanius excubitor homeyeri*)
 - sójka (*Garrulus glandarius*)
 - sroka (*Pica pica*)
 - kawka (*Coloeus monedula*)
 - gawron (*Corvus frugilegus*)
 - wrona siwa (*Corvus cornix*)
 - kruk (*Corvus corax*)
 - szpak (*Sturnus vulgaris*)
 - wróbel (*Passer domesticus*)
 - mazurek (*Passer montanus*)
 - zięba (*Fringilla coelebs*)
 - jer (*Fringilla montifringilla*)
 - kulczyk (*Serinus serinus*)
 - dzwonec (*Chloris chloris*)
 - szczygieł (*Carduelis carduelis*)
 - czyż (*Spinus spinus*)
 - makolągwa (*Linaria cannabina*)
 - rzepołuch (*Linaria flavirostris*)
 - czeczotka (*Acanthis flammea*)
 - krzyżodziób świerkowy (*Loxia curvirostra*)
 - gil (*Pyrrhula pyrrhula*)
 - grubodziób (*Coccothraustes coccothraustes*)
 - trznadel (*Emberiza citrinella*)
 - potrzos (*Emberiza schoeniclus*)
 - potrzyszcz (*Emberiza calandra*)
2. ssaki:
- zając szarak (*Lepus europaeus*)
 - wilk (*Canis lupus*)
 - lis pospolity (*Vulpes vulpes*)
 - sarna europejska (*Capreolus capreolus*)
 - nornica ruda (*Myodes glareolus*)
3. gady:
- zaskroniec zwyczajny (*Natrix natrix*)
4. ważki:
- świtezianka błyszcząca (*Calopteryx splendens*)
 - świtezianka dziewica (*Calopteryx virgo*)
 - pałątka pospolita (*Lestes sponsa*)
 - łątka dziewczeczka (*Coenagrion puella*)
 - nimfa stawowa (*Enallagma cyathigerum*)
 - tężnica wytworna (*Ischnura elegans*)
 - pióronóg zwykły (*Platycnemis pennipes*)
 - żagiew ruda (*Aeshna isocetes*)
 - husarz władca (*Anax imperator*)
 - husarz ciemny (*Anax parthenope*)
 - gadziogłówka pospolita (*Gomphus vulgatissimus*)
 - smaglec ogonokleszcz (*Onychogomphus forcipatus*)
 - lecicha białoznaczna (*Orthetrum albistylum*)
 - lecicha pospolita (*Orthetrum cancellatum*)
 - szablak wędrowny (*Sympetrum fonscolombii*)
 - szablak krwisty (*Sympetrum sanguineum*)
5. motyle dzienne:
- powszeletek brunatek (*Erynnis tages*)
 - dostojka latonia (*Issoria lathonia*)
 - rusalka osetnik (*Vanessa cardui*)
 - osadnik megera (*Lasiommata megera*)
 - paź królowej (*Papilio machaon*)
6. prostoskrzydłe:
- złotawek nieparek (*Chrysocraon dispar*)
 - świerszcz polny (*Gryllus campestris*)
 - turkuć podjadek (*Gryllotalpa gryllotalpa*)
 - długoskrzydłak sierposz (*Phaneroptera falcata*)
 - podkrzewin szary (*Pholidoptera griseoaptera*)
 - podłateczyn łąkowy (*Roeseliana roeselii*)
7. modliszki:
- modliszka zwyczajna (*Mantis religiosa*).

3.11. Formy ochrony przyrody

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1478 ze zm.) elementami środowiska objętymi ochroną na podstawie w/w ustawy są następujące formy ochrony przyrody:

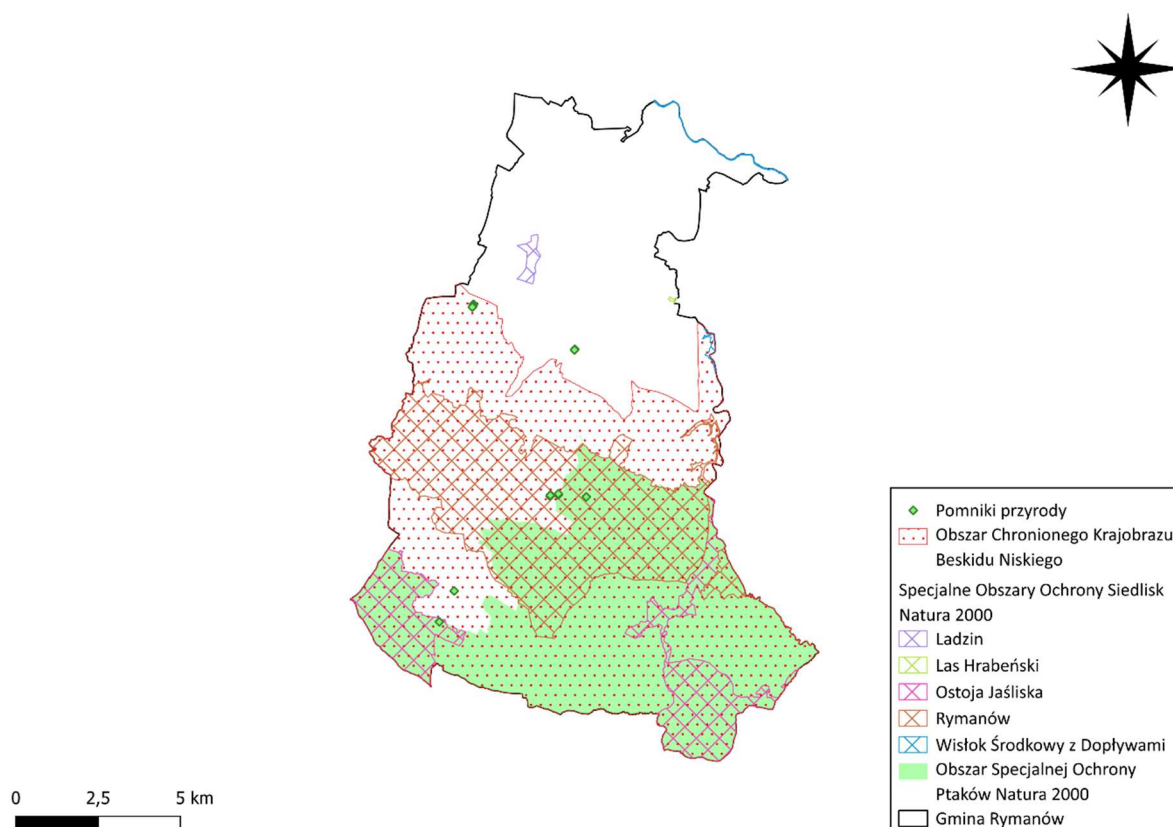
- parki narodowe,
- rezerваты przyrody,
- parki krajobrazowe,
- obszary chronionego krajobrazu,
- obszary Natura 2000,
- pomniki przyrody,
- stanowiska dokumentacyjne,
- użytki ekologiczne,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Każda z form spełnia inną rolę w polskim systemie ochrony przyrody i służy innym celom, dlatego charakteryzuje się odmiennym reżimem ochronnym oraz

zakresem ograniczeń w użytkowaniu. Formy ochrony przyrody tworzą duży i zróżnicowany zespół środków pozwalających realizować ochronę przyrody, powstały w efekcie rozwoju naukowych podstaw ochrony przyrody i jej wieloletniej praktyki.

Zgodnie z danymi Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (CRFOP) na terenie gminy Rymanów znajdują się:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego;
- Obszar Natura 2000 „Rymanów”;
- Obszar Natura 2000 „Ostoja Jaślińska”;
- Obszar Natura 2000 „Las Hrabeński”;
- Obszar Natura 2000 „Wisłok Środkowy z Dopływami”;
- Obszar Natura 2000 „Ladzin”;
- Obszar Natura 2000 „Beskid Niski”;
- 8 pomników przyrody.

Rysunek 20. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Rymanów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CRFOP

Pomniki przyrody na terenie gminy Rymanów stanowią:

- Jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior*), utworzony 28.12.2000 r., o wysokości 22 m, pierśnicy 175 cm, obwodzie 550 cm oraz szacowanym wieku: 300 lat; zlokalizowany jest za rzeką, na polach, nieopodal cerkwi;
- grupa drzew: 2 dęby szypułkowe (*Quercus robur*), ustanowione 25.05.1954 r., o wysokości 29-30 m, pierśnicy 140-146 m, obwodach 440-459 m; rosną w ogrodzie otaczającym zajazd „Ostoja”;
- Lipa szerokolistna (*Tilia platyphyllos*), utworzony 12.03.1954 r., rosnący w ogrodzie otaczającym zajazd „Ostoja”, szacowany wiek: 350 lat; w roku 2004 znalezione przewrócone i martwy pień;
- Lipa drobnolistna (*Tilia cordata*), utworzony 12.05.1982 r., o wysokości 13 m, pierśnicy 220 cm, obwodzie 691 cm oraz szacowanym wieku: 520 lat; zlokalizowany przy kościele we wsi Królik Polski;
- grupa drzew: 2 jesiony wyniosłe (*Fraxinus excelsior*), ustanowione 15.07.1978 r., o wysokości 24 m, obwodzie 440 cm, pierśnicy 140 cm, szacowany wiek: 280 lat; rosną w parku obok budynku Nadleśnictwa Rymanów;
- Daglezja zielona (Jedlica Douglasa) - *Pseudotsuga menziesii*, ustanowiony 01.06.2017 r., o wysokości 38 m, pierśnicy 317 cm i obwodzie 996 cm; zlokalizowany na terenie nieruchomości nr ewid 439 – obręb Wołuszowa;
- grupa 4 drzew: trzy lipy i jeden dąb szypułkowy, ustanowione 01.06.2017 r., o wysokości 20-28 m, obwodach: 314-365 cm i pierśnicach: 100-116 cm; nazwa pomnika „Na cerkwisku”;
- grupa 3 lip, utworzony 01.06.2017 r., o wysokościach 21-24 m, o obwodach 295-434 cm oraz pierśnicach 94-138 cm; rosną na terenie nieruchomości nr ewidencyjnym 442 – obręb Wołuszowa

Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego został utworzony 01.01.1998 roku, na podstawie Rozporządzenie Nr 10 Wojewody Krośnieńskiego z dnia 2 lipca 1998 r. w sprawie utworzenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa krośnieńskiego. Jego całkowita powierzchnia wynosi 82 946,00 ha. Obszar ten łączy się z Magurskim Parkiem Narodowym, Jaśliskim Parkiem Krajobrazowym i Wschodniobeskidzkim Obszarem Chronionego

Krajobrazu. Charakteryzuje się dużą lesistością i niskim stopniem przekształcenia antropogenicznego. Na jego terenie dominują łagodne pasma zalesionych pasm górskich. Obszar składa się z kompleksu głównego, kompleksu Grab oraz mniejszych kompleksów: Krempna, Olchowiec i Polany.

Obszar Natura 2000 „Rymanów” PLB280015 został wyznaczony przez Komisję Europejską 13.02.2009 roku, natomiast w Polsce 29.09.2022 roku. Jego całkowita powierzchnia to 5 132,96 ha, obejmując swym zasięgiem gminy: Iwonicz-Zdrój, Rymanów, Bukowisko i Zarszyn. Dla Obszaru obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 28 maja 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Rymanów PLH180016 oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 9 listopada 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Rymanów PLH180016.

Obszar Natura 2000 „Ostoja Jaślińska” PLH180014 został wyznaczony przez Komisję Europejską 13.02.2009 roku, natomiast w Polsce 01.10.2022 roku. Jego całkowita powierzchnia to 29 189,91 ha, obejmując swym zasięgiem gminy: Iwonicz-Zdrój, Komańcza, Krempna, Rymanów, Dukla, Jaśliska, Bukowsko, Zarszyn. Dla Obszaru obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 16 kwietnia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Jaślińska PLH180014 oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 18 września 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Jaślińska PLH180014.

Obszar Natura 2000 „Las Hrabeński” PLH180039 został wyznaczony przez Komisję Europejską 08.02.2011 roku, natomiast w Polsce 11.11.2023 roku. Jego całkowita powierzchnia to 125,23 ha, obejmując swym zasięgiem gminę Rymanów i Besko. Dla Obszaru obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 2 listopada 2020 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Las Hrabeński PLH180039,

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 27 lutego 2023 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Las Hrabieński PLH180039 oraz Plan Urządzenia Lasu sporządzony na lata od 2019 do 2028 dla Nadleśnictwa Rymanów.

Obszar Natura 2000 „Wisłok Środkowy z Dopływami” PLH180030 został wyznaczony przez Komisję Europejską 08.02.2011 roku, natomiast w Polsce 04.10.2022 roku. Jego całkowita powierzchnia to 1 064,64 ha, obejmując swym zasięgiem gminy: Domaradz, Frysztak, Wiśniowa, Krosno, Rymanów, Haczów, Krościenko Wyżne, Boguchwała, Wojaszkówka, Rzeszów, Lubenia, Czudec, Korczyna, Strzyżów, Besko i Niebylec. Dla Obszaru obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 4 sierpnia 2023 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wisłok Środkowy z Dopływami PLH180030.

Obszar Natura 2000 „Ladzin” PLH180038 został wyznaczony przez Komisję Europejską 08.02.2011 roku, natomiast w Polsce 11.11.2022 roku. Jego całkowita powierzchnia to 50,14 ha, obejmując swym zasięgiem jedynie gminę Rymanów. Dla Obszaru obowiązuje: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 28 czerwca 2016 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ladzin PLH180038, Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska

w Rzeszowie z dnia 23 lutego 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ladzin PLH180038 oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 1 lutego 2023 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ladzin PLH180038.

Obszar Natura 2000 „Beskid Niski” PLB180002 został wyznaczony w Polsce 13.10.2007 roku nowelizacją Rozporządzenia z 2004 roku – obecnie obowiązującym aktem prawnym wyznaczającym obszar jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków. Jego całkowita powierzchnia to 151 966,63 ha, obejmując swym zasięgiem gminy: Iwonicz-Zdrój, Ropa, Nowy Żmigród, Komańcza, Krempna, Rymanów, Grybów, Jaśliska, Osiek Jasielski, Krynica-Zdrój, Zarszyn, Gorlice, Uście Gorlickie, Łabowa, Dukla, Lipinki, Bukowsko, Dębowiec, Sękowa, Nawojowa, Kamionka Wielka. Dla Obszaru obowiązuje: Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Komańcza na lata 2016 – 2025, Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Rymanów na lata 2019 – 2028, Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Lesko na lata 2019 – 2028, Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Dukla na lata 2018 – 2027, Aneks do Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Kołaczyce na lata 2018 – 2027.

3.12. Obszary i obiekty posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego

Archeologia i rys historyczny

Mimo, iż ziemie okolic Rymanowa były zamieszkane już w młodszej epoce kamienia, na co wskazują liczne znaleziska archeologiczne, intensywny rozwój osadnictwa na tych terenach nastąpił dopiero po przyłączeniu ich do Polski, czego dokonał Kazimierz Wielki. 15 marca 1376 r. książę Władysław Opolczyk wydał w Sanoku dokument, oparty na prawie magdeburskim, na mocy którego na gruntach wsi Cisna i Ladzin powstało nowe miasto o nazwie „Ladisslavia”. Nazwa Rymanów pojawiła się w dokumentach dopiero

w 1415 r., a jej pochodzenie tłumaczy częściowo akt lokacyjny miasta, w którym wymieniony został zasadzca miasta Mikołaj, syn Reymanna, co może wskazywać, że podstawą formy „Rymanów” jest niemieckie imię ojca zasadzcy – Reymann.

W XV i XVI w. Rymanów otrzymał od królów polskich liczne przywileje na odbywanie w mieście jarmarków i posiadanie własnych składów handlowych. Obok handlu rozwijało się również rzemiosło. Pożogi wojenne, które dotknęły Podkarpacie w XVII w., osłabiły tempo rozwoju gospodarczego miasta. Podobna sytuacja powtórzyła się

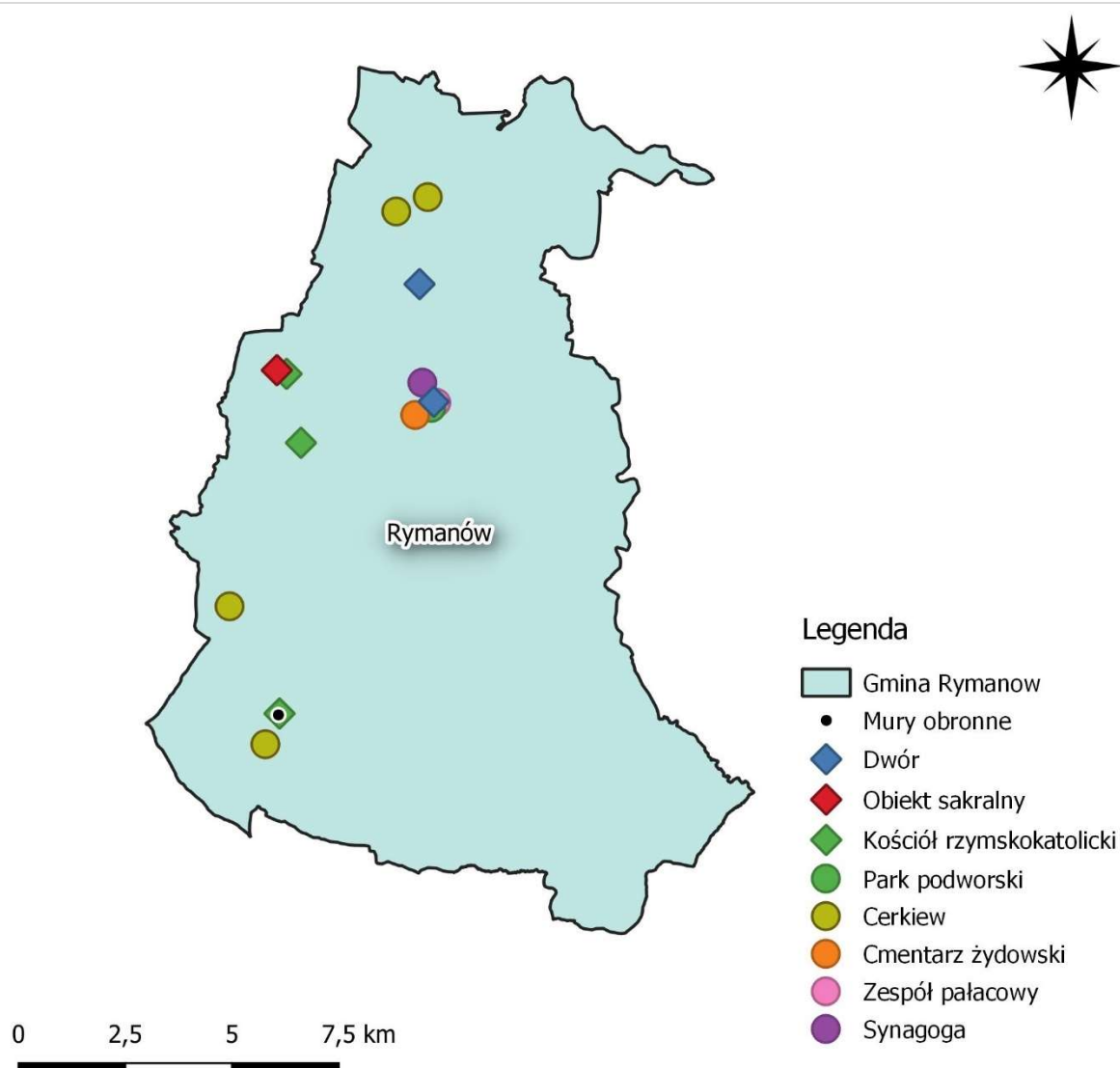
na początku XVIII w. W tym czasie miasto wielokrotnie niszczyły pożary. Ponowne ożywienie gospodarcze przyniósł wiek XIX. Na nowo rozwinęło się rzemiosło i handel, ponieważ Rymanów stanowił miejsce zaopatrzenia dla licznych wsi polskich i łemkowskich.

Od 1872 r. dobra rymanowskie stanowiły własność Anny (z Działyńskich) i Stanisława Potockich. Występowanie wód leczniczych w Iwoniczu Zdroju, skłoniło właścicieli tych dóbr do szukania podobnych źródeł w okolicznych górach i dolinie rzeki Tabor, natrafiono na nie na pograniczu wsi Posada Górna, Deszno, Wołuszowa. Odkrycie dało początek rozwojowi uzdrowiska. Wybudowano pierwsze pensjonaty. Wykonano nową obudowę ujęć wodnych, a spływające do jednej studni źródła mineralne rozdzielono na trzy odrębne źródła.

Wraz z rozwojem przemysłu naftowego w okolicach Podkarpacia wybudowano transversalną linię kolejową prowadzącą zaledwie 4 km od miasta. Sprzyjało to dalszemu rozwojowi handlu i rzemiosła, a także drobnego przemysłu i usług. Po wybuchu I wojny światowej miasto stało się miejscem przemarszu i kwaterunku oddziałów austriackich, ale również miejscem mobilizacji polskich organizacji paramilitarnych. Przed końcem września 1914 r. dotarły tu wojska

rosyjskie, które wyrządziły duże szkody miastu i jego mieszkańcom. Dwudziestolecie międzywojenne to okres odbudowy i rozbudowy Rymanowa i dalszego rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego miasta i okolicznych miejscowości. Nastąpił poważny rozwój działalności licznych organizacji i towarzystw polskich i żydowskich (Żydzi stanowili blisko 1/3 mieszkańców i w znacznej mierze utrzymywali w swych rękach handel i przemysł). Rozwój miasta przerwały wydarzenia II wojny światowej. W wyniku walk z Niemcami część miasta została zniszczona. W pobliżu Rymanowa okupant zorganizował obóz zagłady, w którym zginęło 10 tys. jeńców radzieckich, a także dokonał eksterminacji licznej w mieście ludności żydowskiej. W więzieniach i okolicznych miejscach straceń ginęli także rymanowianie.

Gmina Rymanów, położona w południowo-wschodniej Polsce, posiada bogatą historię archeologiczną, świadczącą o zamieszkiwaniu tych terenów od bardzo dawnych czasów. Na obszarze wiejskim gminy odnotowano 201 osad i śladów osadniczych oraz 1 kopiec i 1 grodzisko. Na obszarze miasta Rymanów odnotowano 33 osady i ślady osadnicze. Zabytki te stanowią cenne źródło wiedzy o przeszłości regionu.

Rysunek 21. Lokalizacja głównych zabytków nieruchomych w gminie Rymanów

Źródło: opracowanie własne, na podstawie www.zabytek.pl

Dziedzictwo kulturowe gminy

Teren gminy Rymanów bogaty jest w obiekty, stanowiące zabytki nieruchome, do których należą przede wszystkim budowle o charakterze sakralnym, założenia dworsko-parkowe, budynki mieszkalne i świecką architekturę, zabudowania uzdrowiskowe, a nadto cmentarze wyznaniowe.

Zespół dworsko-parkowy w Rymanowie

Położony jest we wschodniej części miasta, na prawym brzegu potoku Tabor; jest oddalony nieznacznie na południe od drogi Krosno-Sanok. Dobra rymanowska pod koniec XVIII wieku zakupił Franciszek Skórski od Anny z Ossolińskich Potockiej. W pierwszej połowie XIX wieku należały one do Józefa Skórskiego

i jego żony Zofii z Siginiów Skórskiej, a następnie do ich córek Józefy Garczyńskiej i Zofii Urbańskiej, które zamieszkiwały w Krakowie, a włości rymanowskie oddawały w dzierżawę. W 1872 roku majątek nabyli od nich Anna z Działyńskich i Stanisław Potoccy, którzy oprócz zarządzania dobrami ziemskimi aktywnie angażowali się w życie gospodarcze i społeczne miasta oraz okolicznych wsi. Anna Potocka założyła we dworze dobrze prosperującą szkołę snycerską. Po śmierci Stanisława dobrami rymanowskimi zarządzała sama Anna, a później dwaj jej najstarsi synowie. Ostatnim przedwojennym właścicielem majątku ziemskiego był syn Józefa Potockiego – Stanisław. Dwór rymanowski wzniesiony został w pierwszej połowie XIX wieku dla Zofii

z Signiów Skórskiej przez jej brata Piotra Siginio. Dworski park krajobrazowy pochodzi z początku XIX wieku.

Cerkiew pw. Zaśnięcia Bogurodzicy w Bałuciance

Cerkiew usytuowana jest w północnej części wsi, na południowym zboczu góry Przymiarki, przy bocznej drodze prowadzącej do trasy Rymanów-Jaśliska. Usytuowana jest na wzniesieniu w kształcie plateau zwróconym ku południa. Czas jej powstania określany jest niejednoznacznie na wiek XVII lub drugą połowę XVIII wieku, albo na rok 1820, który też jest wiązany z ewentualnym remontem lub przebudową świątyni. W 1899 roku cerkiew była remontowana; wymieniono wówczas pokrycie dachu z gontowego na blaszane. W 1932 roku poprawiono murek wokół cerkwi i wykonano bramkę od północnego-zachodu, w kierunku cmentarza. W czasie II wojny światowej wieża zawaliła się na nawę, w 1945 roku wzniesiono ją na nowo, przy czym użyto nowego materiału. W 1946 roku po wysiedleniu ludności łemkowskiej przeszła w użytkowanie Kościoła Rzymskokatolickiego, wówczas prezbiterium zamieniono na zakrystię. Budowla w ostatnich latach przeszła gruntowny remont, który przywrócił sprawność techniczną obiektu oraz jego oryginalne rozwiązania architektoniczne.

Cerkiew greckokatolicka pw. Przeniesienia Relikwii św. Mikołaja w Króliku Polskim (d. Wołoskim)

Położona jest nad potokiem Tabor, na terenie nieistniejącej wsi Królik Wołoski. Oddalona jest około 100 metrów od drogi z Jaślisk do Rymanowa. Zespół cerkiewny tworzy cerkiew, dzwonnica i kostnica, otacza go zaś mur. Cerkiew została wzniesiona w latach 1843-45, w stylu klasycystycznym. Najstarszy nagrobek na otaczającym świątynię cmentarzu jest z roku 1874 roku. Cerkiew była odnawiana w latach 1923 oraz 1930. Podczas działań wojennych w 1944 roku została uszkodzona, następnie po wojnie znajdował się magazyn PGR Szklary.

Zespół dworsko-parkowy w Bziance

Zlokalizowany jest przy drodze Rymanów-Trześniów. Dwór w Bziance po raz pierwszy wymieniono w 1461 roku, należał wówczas do miecznika sanockiego Fryderyka z Jaćmierza. Na przełomie XVIII i XIX wieku przy dworze założono park o powierzchni kilku hektarów.

Pod koniec XIX wieku nowymi właścicielami majątku zostali Grodziccy. W latach 1911-1914 Franciszek Grodzicki wznosił nowy murowany dwór, a kilka lat wcześniej rozpoczęło prace przy modernizacji folwarku, przy którym działała cegielnia, nowy młyn i tartak. W 1914 roku rozebrano stary drewniany dwór. Po zakończeniu działań wojennych, we wrześniu 1939 roku majątek przeszedł w ręce władz niemieckich. Wraz z wycofaniem się Niemców i nadejściem wojsk sowieckich we dworze zorganizowano na kilka miesięcy szpital polowy Armii Czerwonej. W tym czasie zdewastowano poważnie park. W końcu 1944 roku majątek przejęło państwo.

Cmentarze

Cmentarze w gminie Rymanów, podobnie jak w wielu innych częściach Polski, pełnią nie tylko funkcję pochówku, ale także są ważnymi pomnikami kulturowymi i historycznymi. Zabytkowe cmentarze stanowią świadectwo tradycji pogrzebowych, a także historii lokalnej społeczności. Cmentarze są również miejscami pamięci o ważnych postaciach związanych z historią wsi i miasta, stanowiąc pomniki lokalnych wydarzeń. Dzięki swojej architekturze i układowi, zabytkowe cmentarze stanowią element krajobrazu kulturowego, który warto chronić i badać, by zachować tę część dziedzictwa dla przyszłych pokoleń. Ponadto, cmentarze pełnią również funkcje edukacyjne, przypominając o historii, wierzeniach oraz tradycjach religijnych i społecznych danej epoki. Znaczenie cmentarzy jako zabytków polega na ich wartości jako miejsc, które łączą pamięć z teraźniejszością i pozwalają lepiej zrozumieć lokalną tożsamość kulturową i religijną.

Cmentarz żydowski w Rymanowie

Zajmuje powierzchnię 2,64 ha i znajduje się na południowych obrzeżach miasta, około 500 m od jego centrum, na południowy wschód od ul. Kalwaria. Cmentarz zajmuje działkę o nieregularnym kształcie, położoną na wzniesieniu stromo opadającym w kierunku zachodnim. Data założenia cmentarza nie jest znana. Z całą pewnością istniał już na początku XVII w. Potwierdzają to najstarsze zidentyfikowane macewy, pochodzące z lat 1616, 1619, 1627, 1678-1679, 1680. Do połowy XVIII wieku cmentarz służył jako miejsce pochówku zmarłych z Rymanowa oraz miejscowości

podlegających miejscowemu kahałowi, m.in. z Brzozowa, Bukowska, Jaćmierza, Jasienicy Rosielnej, Jaślisk, Nowotańca, Rogów i Zarszyna. Około 1915 roku w południowym krańcu cmentarza powstał cmentarz wojenny.

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.) jednostki samorządu terytorialnego zobligowane są do ochrony zabytków, które znajdują się na terenach gminy oraz do prowadzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomości. Ewidencja zabytków w gminie Rymanów została przyjęta Zarządzeniem Burmistrza Gminy Rymanów Nr 97/2016 z dnia

23.06.2016 r., które było kilkakrotnie zmieniane. Gminna Ewidencja Zabytków została sporządzona w formie kart, zawierających w szczególności dane umożliwiające identyfikację zabytku, stanowi ona część wojewódzkiej ewidencji zabytków, która z kolei wchodzi w skład krajowej ewidencji zabytków prowadzonej przez Generalnego Konserwatora Zabytków. Istotnym czynnikiem wpływającym na jakość ochrony zabytków jest uwzględnienie zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego. W gestii gminy jest uzupełnienie, bądź zmiana przepisów obowiązujących w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 6. Wykaz zabytków nieruchomości na terenie Gminy Rymanów, wpisanych do rejestru zabytków (księga A) - stan na 31 grudnia 2024 roku

L.p.	Miejscowość	Określenie zabytku	Numer rej. zabytków
1.	Bałucianka	Cerkiew greko-kat. pw. Zaśnięcia Przeświętej Bogurodzicy, ob. kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP, drewn., 2 poł. XVIII	A-1257 z 12.02.1992 i z 13.06.2013
2.	Bałucianka	Dzwonnica, 1820	A-1257 z 12.02.1992 i z 13.06.2013
3.	Bałucianka	Ogrodzenie, kam., 1 poł. XIX	A-1257 z 12.02.1992 i z 13.06.2013
4.	Bałucianka	Krzyż z nieistniejącej cerkwi pw. Narodzenia Bogurodzicy w Desznie, na terenie przykościelnym, met. 2 poł. XIX	B/ 1068 z 25.09.2023
5.	Bzianka	Zespół dworski, XIX-XX: dwór, park, budynki gospodarcze	A-88 z 16.01.1986
6.	Deszno	Willa „Zaosie” nr 79, 1912	A-97 z 17.06.1986
7.	Klimkówka	Kościół par. pw. św. Michała Archanioła, drewn., 1864	A-1267 z 24.02.1992
8.	Klimkówka	Cmentarz grzebalny przy kościele	A-1267 z 24.02.1992
9.	Klimkówka	Ogrodzenie z 4 kapliczkami, bramą i bramką, mur., 1866	A-1657 z 24.02.2020
10.	Klimkówka	Kościół fil. pw. Świętego Krzyża, drewn., 1868	A-1268 z 17.02.1992
11.	Klimkówka	Ogrodzenie	A-1268 z 17.02.1992
12.	Klimkówka	Park dworski, XIX	A-1070 z 5.06.1995
13.	Królik Polski	Kościół par. pw. Narodzenia Marii, drewn., 1754	A-147 z 8.05.1989
14.	Królik Wołoski	Cerkiew pw. Przeniesienia Relikwi św. Mikołaja, 1843-5	A-1376 z 31.01.1985 i z 15.09.2015
15.	Królik Wołoski	Dzwonnica	-1376 z 31.01.1985 i z 15.09.2015
16.	Królik Wołoski	Cmentarz cerkiewny	-1376 z 31.01.1985 i z 15.09.2015
17.	Ladzin	Zespół dworski, XVIII/XIX: dwór, mur. -drewn., park, piwnica w parku	A-95 z 16.06.1986
18.	Rymanów	Kościół par. pw. św. Wawrzyńca, 1779-81, 1841, 1944-48	4-ZN z 15.11.1948
19.	Rymanów	Ogrodzenie terenu kościelnego z dwoma wieżami w narożnikach od frontu - kaplicą i dzwonnica, 3 kapliczkami i schodami, 1779-88	A-1735 z 21.10.2021
20.	Rymanów	Plebania, 1779-81, 1948	4-ZN z 15.11.1948
21.	Rymanów	Wikarówka, 1906	A-1735 z 21.10.2021
22.	Rymanów	Ruina bożnicy, ul. Piękna, 1 poł. XVII, XIX	A-273 z 3.11.1970

L.p.	Miejscowość	Określenie zabytku	Numer rej. zabytków
23.	Rymanów	Cmentarz żydowski	A-343 z 24.10.1995
24.	Rymanów	Grobowiec rodz. Bieleckich, na cmentarzu komunalnym, kam., XIX/XX	B/703 z 18.02.2015
25.	Rymanów	Plebania, 1780	A-74 z 27.11.1952
26.	Rymanów	Zespół pałacowy, ob. Nadleśnictwo, 1 poł. XIX	A-887 z 27.11.1952 i z 20.04.2012
27.	Rymanów	Dom, ul. Bieleckiego 9, drewn., k. XIX	A-1312 z 18.02.1985
28.	Rymanów	Dom, ul. Sanocka 15, 1914	A-1611 z 16.06.1986
29.	Rymanów	Leśniczówka w Posadzie Górnej, drewn., z otoczeniem leśnym, ul. Zdrojowa 50, 1870	A-1637 z 15.02.1985
30.	Rymanów	Gorzelnia, ul. Mitkowskiego 5, k. XIX	A-97 z 26.07.2004
31.	Rymanów	Budynek transformatora, ul. Zdrojowa, 1929-30	A-347 z 24.03.2009
32.	Sieniawa	Cerkiew greko-kat. pw. Bogurodzicy, ob. kościół rzym.-kat. fil., pw. Matki Boskiej Częstochowskiej, drewn., 1874	A-1042 z 28.01.1992
33.	Sieniawa	Dzwonnica	A-1042 z 28.01.1992
34.	Sieniawa	Cmentarz	A-1042 z 28.01.1992
35.	Sieniawa	Szkoła, 1935	A-87 z 15.01.1986
36.	Wróblak Królewski	Cerkiew greko-kat. pw. Zaśnięcia NMP, ob. kościół rzym.-kat. par., 1888	A-277 z 14.04.1992
37.	Wróblak Królewski	Dzwonnica	A-277 z 14.04.1992
38.	Wróblak Szlachecki	Cerkiew pw. Zaśnięcia Matki Boskiej, ob. kościół rzym.-kat. par., drewn., 1869	A-69 z 31.01.1985
39.	Wróblak Szlachecki	Dzwonnica	A-69 z 31.01.1985

Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa

Wszystkie wymienione w niniejszym rozdziale tereny i obiekty stanowią dla gminy i jej mieszkańców cenny zasób dziedzictwa kulturowego. W celu zachowania wyjątkowych walorów historycznych i kulturowych układów urbanistycznych, zespołów zabudowy, a także

pojedynczych obiektów architektonicznych, należy w miarę możliwości dążyć do uczynienia ich formy i granic pierwotnych założeń tak, aby stały się atrakcyjne zarówno dla mieszkańców, jak i dla turystów.

4. Istotne problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu

Problemy środowiskowe w gminie Rymanów wynikają z różnych czynników związanych zarówno z działalnością człowieka, jak i warunkami naturalnymi. Poniżej znajduje się ocena i charakterystyka głównych problemów środowiskowych tego obszaru:

1. Jakość powietrza

Jakość powietrza w gminie Rymanów, podobnie jak w wielu innych rejonach Podkarpacia, bywa pogorszona w sezonie grzewczym. Główne źródła zanieczyszczeń to:

- Spalanie paliw stałych w domowych piecach i kotłach o niskiej efektywności,
- Emisja spalin samochodowych, szczególnie w rejonach drogi krajowej nr 28 i drogi wojewódzkiej nr 887,
- Okresowe wypalanie traw i nielegalne spalanie odpadów. Pomimo podejmowanych działań w zakresie wymiany pieców i popularyzacji odnawialnych źródeł energii, problem smogu w zimie nadal występuje.

2. Zanieczyszczenia z infrastruktury

Rozwój infrastruktury drogowej i działalność gospodarcza w gminie Rymanów przyczyniają się do emisji zanieczyszczeń:

- Hałas i emisje spalin związane z transportem samochodowym,
- Zanieczyszczenie gleby i wód gruntowych z nieodpowiednio zabezpieczonych składowisk odpadów,
- Wpływ infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na naturalne siedliska.

3. Jakość wód

Główne problemy związane z jakością wód w gminie to:

- Możliwe zanieczyszczenia rzeki Wisłok i jej dopływów pochodzące z rolnictwa (azotany, fosforany),
- Nielegalne zrzuty ścieków do wód powierzchniowych,
- Niska retencja wodna powodująca szybsze odpływy i okresowe niedobory wody. Pomimo istnienia systemów oczyszczania ścieków, nadal występują przypadki zanieczyszczenia wód, zwłaszcza w obszarach o rozproszonej zabudowie.

4. Susza i podtopienia

Gmina Rymanów jest narażona zarówno na susze, jak i lokalne podtopienia:

- Brak odpowiedniej retencji wód przyczynia się do problemów z dostępnością wody w okresach suszy,
- Intensywne opady mogą prowadzić do gwałtownych podtopień i erozji gleb,
- Obszary o średnim prawdopodobieństwie powodzi są szczególnie narażone na zalania. Działania w zakresie malej retencji i ochrony

- przeciwpowodziowej wymagają intensyfikacji.

5. Gospodarka leśna

Lasy w gminie Rymanów odgrywają istotną rolę w ekosystemie i gospodarce regionu, ale stoją przed wyzwaniami:

- Wylesianie i fragmentacja lasów w wyniku działalności człowieka,
- Presja turystyczna i rekreacyjna prowadząca do degradacji niektórych terenów,
- Ryzyko pożarów leśnych w okresach suszy. Leśnictwo w regionie jest zarządzane w sposób zrównoważony, jednak zmiany klimatyczne mogą negatywnie wpłynąć na kondycję drzewostanu.

6. Turystyka

Rymanów i okolice cieszą się dużym zainteresowaniem turystów, co ma zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki:

- Wzrost ruchu turystycznego prowadzi do wzrostu ilości odpadów,
- Intensywna eksploatacja terenów rekreacyjnych może przyczynić się do degradacji przyrody,
- Presja na zasoby wodne i energetyczne w sezonie turystycznym. Działania na rzecz ekoturystyki i zrównoważonego rozwoju są kluczowe dla ochrony przyrody regionu.

Gmina Rymanów mierzy się z szeregiem problemów środowiskowych, w tym zanieczyszczeniem powietrza, wód, wpływem infrastruktury na ekosystem oraz wyzwaniami związanymi z turystyką i gospodarką leśną. Niezbędne są dalsze działania w zakresie ekologicznej edukacji, inwestycji w odnawialne źródła energii oraz poprawy retencji wodnej, aby zminimalizować negatywne skutki zmian klimatu i działalności człowieka.

5. Adaptacja do zmian klimatu oraz ekstremalnych zjawisk pogodowych

Zmiany klimatu następują z coraz większą intensywnością. Wraz z nimi coraz częściej występują

zjawiska ekstremalne jak nawałne deszcze, susze i fale chłodu, suche, silne porywy wiatru czy też trąby

powietrzne i huragany latem. Zjawiska te stanowią poważne zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania gminy oraz zdrowia i życia jej mieszkańców. W związku z tym konieczne jest zwiększenie gotowości i zdolności do reagowania na skutki zmian klimatu, na różnych poziomach – zarówno krajowym jak i lokalnym, poprzez podjęcie działań adaptacyjnych. W Polsce ochrona klimatu jak i adaptacja do zmian klimatu są jednym z priorytetów Rządu, co znalazło m.in. odzwierciedlenie w Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA2020). Dokument wpisuje się w ramową politykę Unii Europejskiej w zakresie adaptacji do zmian klimatu, której celem jest poprawa odporności państw członkowskich na aktualne i oczekiwane zmiany klimatu, zwracając szczególną uwagę na lepsze przygotowanie do ekstremalnych zjawisk klimatycznych i pogodowych oraz redukcję kosztów społeczno-ekonomicznych z tym związanych. Głównym celem ww. dokumentu jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu, realizowane poprzez określenie działań adaptacyjnych, które należy podjąć do 2020 roku w najbardziej wrażliwych na zmiany klimatu obszarach takich jak: gospodarka wodna, rolnictwo, leśnictwo, różnorodność biologiczna, zdrowie, energetyka, budownictwo i gospodarka przestrzenna, obszary zurbanizowane, transport, obszary górskie i strefy wybrzeża. Działania adaptacyjne obejmują m.in. przedsięwzięcia techniczne np. wypracowywanie standardów konstrukcyjnych uwzględniających zmiany klimatu, rozwój źródeł odnawialnych energii, budownictwo energooszczędne jak i zmiany regulacji prawnych np. w systemie planowania przestrzennego ograniczające możliwość zabudowy terenów zagrożonych powodziami itd. Na poziomie lokalnym, gminnym, realizacja celów wskazanych w SPA 2020 może odbywać się przez szereg działań. Do najważniejszych z nich należą:

- podjęcie działań sprzyjających zachowaniu, ochronie i wzbogacaniu walorów przyrodniczych terenów wchodzących w skład systemu przyrodniczego gminy, w tym niezabudowywanie dolin rzecznych

mających istotne znaczenie w kształtowaniu odpowiednich warunków życia w gminie oraz na terenach sąsiednich;

- rozbudowa sieci kanalizacyjno-deszczowej i wyposażenie jej w zbiorniki retencyjno-podczyszczające;
- przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych poprzez zwiększenie retencji i utrzymanie cieków oraz związanej z nimi infrastruktury hydrotechnicznej w dobrym stanie;
- spowolnienie odpływu wód deszczowych poprzez ich retencjonowanie w połączeniu z terenami zieleni;
- zachowanie istniejącej i wprowadzenie nowej zieleni urządzonej (parki, zieleń osiedlowa, zieleń przydrożna) na terenach zabudowanych – łagodzenie zmian klimatu i oczyszczanie powietrza na obszarach intensywnie zabudowanych.

Wiele szczegółowych wytycznych w zakresie planowania i zagospodarowania terenów ujętych jest w dokumencie pt. „Mitygacja i adaptacja do zmian klimatu w planowaniu przestrzennym”, który został opracowany w ramach projektu "Zainspiruj naszą przestrzeń – programy szkoleniowe i publikacje dla planistów – etap I", współfinansowanego ze środków PO WER. (<https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/mitygacja-i-adaptacja-do-zmian-klimatu-w-planowaniu-przestrzennym>). Jest to publikacja w najszerszym dotychczas sposób informująca o możliwościach i dobrych praktykach zastosowanych w adaptacji terenów zurbanizowanych do zmian klimatu.

W odniesieniu do gminy Rymanów konieczne są kierunki i działania zmierzające do adaptacji do zmian klimatu w zakresie planowania przestrzennego:

- stosowanie indywidualnych źródeł ogrzewania ze źródeł odnawialnych lub niskoemisyjnych;
- projektowanie układów retencjonowania wód opadowych na cele podlewania ogrodów na terenach posesji;
- zachowanie dróg dojazdowych i wewnętrznych pozwalających na projektowania co najmniej 0,5 m szerokich pasów zieleni;
- spowolnienie odpływu wód deszczowych i opadowych poprzez ich retencjonowanie w miejscu ich powstania w połączeniu z terenami zieleni,

dodatkowo w celu zapewnienia odprowadzenia nadmiaru wody w sytuacjach nadzwyczajnych, sugeruje się projektowanie odrębnych układów kanalizacji deszczowej z retencją w ramach zbiorników podziemnych oraz odbiornikami wód opadowych jako wód infiltrujących na łąkach, co pozwoli na skuteczne zarządzanie wodą opadową i minimalizację ryzyka powodzi;

- projektowanie, co najmniej 30% powierzchni biologicznie czynnych;
- projektowanie terenów zieleni publicznej i alei ze szpalerami drzew w klasach dróg co najmniej zbiorczych;
- ochrona i uzupełnienie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz biologicznej obudowy cieków;

- utrzymanie oraz zwiększanie zdolności retencyjnych systemu hydrologicznego gminy;
- zapewnienie odpowiednich ram prawnych, organizacyjnych oraz finansowych, dla skutecznej ochrony lokalnych zasobów przyrodniczych, mających wysokie znaczenie w kontekście retencji wód oraz pełnionych funkcji klimatycznych – wzmocnienie ochrony systemu przyrodniczego poprzez uwzględnienie jego znaczenia w dokumentach z dziedziny planowania przestrzennego oraz innych opracowaniach strategicznych;
- ochrona i rozwój systemu przyrodniczego w gminie. Generalnie na terenie gminy należy dążyć do zwiększenia udziału zieleni wysokiej.

6. Potencjalne zmiany środowiska w przypadku braku realizacji Planu Ogólnego

Plan ogólny jest nowym dokumentem planistycznym, który zajmie miejsce dotychczas obowiązujących studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Plan ogólny jest aktem prawa miejscowego wobec czego będzie wiążącą moc prawną przy uchwalaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, co podkreśla jego kluczową rolę w kształtowaniu polityki przestrzennej gminy. Ustawodawca wyznaczył termin na uchwalenie planów ogólnych do 31 grudnia 2025 r. Po tej dacie studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego stracą swoją moc prawną. Brak przyjęcia

planu ogólnego w wymaganym terminie skutkować będzie niemożliwością prowadzenia jakichkolwiek prac o charakterze planistycznym na terenie gminy, w tym uchwalania nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Nieuchwalenie planu ogólnego nie spowoduje likwidacji istniejącego zagospodarowania przestrzennego gminy, jednak może prowadzić do nieprawidłowego, chaotycznego i ograniczonego rozwoju. Nie opracowanie „Planu Ogólnego Gminy Rymanów” może utrudnić realizację strategicznych celów gminy, wpłynąć negatywnie na rozwój inwestycji oraz osłabić ochronę środowiska i ładu przestrzennego.

7. Przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne i skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także środowisko

7.1. Oddziaływanie na biotyczne elementy środowiska (różnorodność biologiczną, zwierzęta oraz siedliska roślinności, grzybów i porostów)

Plan Ogólny Gminy Rymanów uwzględnia rozwiązania mające na celu ochronę i utrzymanie różnorodności biologicznej poprzez utrzymywanie trwałych użytków zielonych. Na terenie gminy znajdują się ekosystemy o wysokiej wartości ekologicznej, takie jak doliny rzeczne, łąki i kompleksy leśne, które pełnią kluczową rolę w ochronie siedlisk i gatunków. Szczególne znaczenie mają obszary Natura 2000, które pełnią funkcję korytarzy ekologicznych oraz siedlisk dla wielu gatunków chronionych.

W celu minimalizacji negatywnego wpływu urbanizacji na różnorodność biologiczną, Plan Ogólny przewiduje ograniczenia w zakresie intensywnej zabudowy na terenach cennych przyrodniczo. Ochronie podlegają również korytarze ekologiczne, które umożliwiają migrację zwierząt oraz wymianę genetyczną między populacjami, co jest kluczowe dla stabilności ekosystemów.

Plan zakłada także ochronę ekosystemów wodnych i dolin rzecznych, poprzez ograniczenie zabudowy w ich sąsiedztwie oraz zachowanie terenów zielonych wzdłuż cieków wodnych. W celu przeciwdziałania fragmentacji siedlisk w strefach otwartych i zieleni rekomenduje się ograniczenie budowy barier antropogenicznych, takich jak drogi i osiedla, które mogłyby uniemożliwiać swobodne przemieszczanie się zwierząt.

Zastosowanie takich rozwiązań pozwala na minimalizację negatywnego wpływu inwestycji na siedliska oraz przeciwdziałanie izolacji ekosystemów, co ma kluczowe znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej. Ponadto w Planie Ogólnym uwzględniono zasadę zrównoważonego rozwoju, dążąc do harmonijnego połączenia rozwoju przestrzennego gminy z ochroną środowiska naturalnego.

Ustalenia Planu Ogólnego Gminy Rymanów mają pozytywny wpływ na zwierzęta. Odpowiednie zarządzanie przestrzenią gminy może sprzyjać ochronie bioróżnorodności, zachowaniu siedlisk oraz minimalizacji negatywnego wpływu działalności człowieka na faunę.

Plan uwzględnia wyznaczenie strefy otwartej oraz strefy zieleni i rekreacji, które obejmują lasy, tereny wodne i obszary rolne o dużym znaczeniu przyrodniczym. Obszary te stanowią naturalne siedliska dla zwierząt, w tym ssaków, ptaków, owadów i płazów. Zachowanie tych terenów przyczynia się do ochrony gatunków charakterystycznych dla ekosystemów rolniczych i leśnych.

Plan ogólny dąży do ograniczenia nieuregulowanego rozwoju infrastruktury poprzez utrzymanie naturalnych korytarzy ekologicznych, które umożliwiają swobodną wędrówkę dzikiej fauny i tym samym zapobiega potencjalnej izolacji populacji. Dotyczy to zwłaszcza terenów leśnych oraz obszarów przyległych do rzek i cieków wodnych, które pełnią funkcję naturalnych dróg migracyjnych.

Strefy zieleni i rekreacji, mogą stać się miejscem bytowania dla wielu gatunków zwierząt, o ile zostaną odpowiednio zaplanowane. Ograniczenie zabudowy oraz zachowanie obszarów zielonych w formie parków, łąk i lasów sprzyja różnorodności biologicznej i tworzy dogodne warunki do życia dla ptaków, owadów oraz małych ssaków.

Plan uwzględnia zagrożenia związane z rozwojem infrastruktury, m.in. poprzez uwzględnienie przejść dla zwierząt oraz ochronę terenów cennych przyrodniczo przed intensywną urbanizacją.

Zachowanie cieków wodnych oraz terenów podmokłych ma kluczowe znaczenie dla ochrony płazów, ryb i ptactwa

wodnego. Plan ogólny chroni te obszary, włączając je do strefy zieleni i rekreacji lub strefy otwartej, co ogranicza możliwość ich degradacji. Dzięki temu zapewnia ochronę siedlisk dla takich gatunków jak żaby, bociany, kaczki czy wydry.

Plan Ogólny Gminy Rymanów przyczynia się do zachowania różnorodności gatunkowej, ochrony siedlisk oraz minimalizacji negatywnych skutków rozwoju infrastruktury na zwierzęta. Odpowiednie zarządzanie przestrzenią pozwala na ograniczenie fragmentacji ekosystemów, zachowanie korytarzy ekologicznych oraz ochronę terenów wodnych i zielonych. Jednocześnie rozwój rolnictwa i infrastruktury wymaga wdrożenia mechanizmów zapobiegających negatywnym skutkom dla dzikiej fauny i zwierząt hodowlanych.

Ustalenia Planu Ogólnego Gminy Rymanów mają istotne znaczenie dla roślinności, zarówno w ekosystemach naturalnych, jak i na terenach użytkowanych rolniczo oraz zurbanizowanych. Plan wpływa na ochronę roślinności naturalnej, zachowanie terenów zielonych oraz ograniczenie presji urbanizacyjnej na ekosystemy roślinne.

Plan Ogólny Gminy Rymanów zakłada utworzenie strefy zieleni i rekreacji oraz strefy otwartej, które obejmują lasy, łąki, pastwiska i tereny wodne. Ich ochrona ma na celu zachowanie lokalnych ekosystemów oraz bioróżnorodności, a także przeciwdziałanie degradacji obszarów zielonych wskutek rozwoju zabudowy. Zachowanie naturalnych zbiorowisk roślinnych sprzyja utrzymaniu siedlisk dla owadów zapylających oraz innych organizmów, które są zależne od różnorodnej roślinności. Dodatkowo, ochrona terenów podmokłych wspomaga rozwój roślinności hydrologicznej, takiej jak trzciny, pałki wodne czy rośliny bagiennne, które pełnią istotną rolę w procesie filtracji wody oraz stabilizacji linii brzegowych rzek i zbiorników wodnych.

Na terenie gminy Rymanów znajduje się znaczna powierzchnia lasów, które odgrywają istotną rolę w ochronie przyrody, stabilizowaniu klimatu i zatrzymywaniu wód opadowych. Plan przewiduje objęcie ich ochroną w ramach strefy otwartej, co zapobiegnie niekontrolowanej zabudowie oraz nadmiernej eksploatacji. Ograniczenie intensywnej

gospodarki leśnej ma na celu zachowanie naturalnego składu gatunkowego drzewostanów oraz stworzenie korzystnych warunków dla bytowania wielu gatunków zwierząt i roślin. Istotnym elementem polityki przestrzennej gminy jest również ochrona terenów objętych różnymi formami ochrony przyrody, w tym pomników przyrody, do których zaliczają się stare drzewa o wyjątkowym znaczeniu ekologicznym i historycznym. Plan uwzględnia także rozwój funkcji rekreacyjnej lasów poprzez wyznaczenie tras spacerowych i ścieżek edukacyjnych, co pozwoli mieszkańcom lepiej poznawać lokalne zasoby przyrodnicze i podnosić świadomość ekologiczną.

Rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz usługowego w przeznaczonych do tego strefach może prowadzić do zmniejszenia powierzchni terenów zielonych i ich stopniowego przekształcania w tereny zurbanizowane. Aby ograniczyć ten proces, plan wprowadza regulacje, które zapewniają ochronę zieleni w obrębie nowych inwestycji. Określenie minimalnego wskaźnika powierzchni biologicznie czynnej pozwoli zachować przestrzeń na tereny zielone w obrębie osiedli, w tym trawniki, ogrody i skwery. Przewidziane jest również wydzielenie terenów zieleni osiedlowej i rekreacyjnej oraz ochrona istniejących drzewostanów poprzez wdrażanie działań kompensacyjnych w przypadku konieczności usunięcia drzew i krzewów. W ten sposób plan dąży do harmonijnego połączenia rozwoju budownictwa z ochroną terenów zielonych, co przełoży się na poprawę estetyki przestrzeni oraz komfortu życia mieszkańców.

Plan obejmuje także działania na rzecz ochrony gatunków objętych prawną ochroną oraz cennych siedlisk przyrodniczych. Szczególną uwagę poświęcono ochronie form ochrony przyrody oraz zachowaniu cennych walorów środowiska.

Ochronie podlegają również tereny podmokłe oraz ekosystemy wodne, które stanowią siedlisko wielu gatunków roślin wodnych i bagiennych. Istotnym elementem planu jest także zachowanie tradycyjnego charakteru terenów rolniczych, gdzie różnorodne formy użytkowania gruntów sprzyjają utrzymaniu bogatej flory oraz bioróżnorodności.

Ustalenia Planu Ogólnego Gminy Rymanów mają na celu ochronę terenów zielonych, zachowanie bogactwa flory oraz ograniczenie negatywnego wpływu procesów urbanizacyjnych na środowisko przyrodnicze. Przemysłane regulacje przestrzenne wspierają zrównoważony rozwój, łącząc ochronę zasobów naturalnych z możliwością dalszego rozwoju gospodarczego i mieszkalnictwa. Dzięki temu gmina może skutecznie dbać o swoje walory przyrodnicze i jednocześnie zapewniać mieszkańcom odpowiednie warunki do życia i pracy.

Część stref otwartych (SO) znajdujących się w północnej części gminy, w funkcjach dodatkowych profili ma przeznaczenie pod elektrownie wiatrowe i słoneczne. Elektrownie fotowoltaiczne oraz farmy wiatrowe, jako elementy transformacji energetycznej, wywierają zróżnicowany wpływ na różnorodność biologiczną, uzależniony przede wszystkim od ich lokalizacji, skali inwestycji oraz sposobu zagospodarowania terenu. Oddziaływanie tych instalacji na faunę i florę nie jest jednorodne i może przybierać zarówno formy bezpośrednie, jak i pośrednie, wpływając na strukturę i funkcjonowanie ekosystemów.

W przypadku elektrowni fotowoltaicznych, podstawowe oddziaływanie przyrodnicze związane jest z przekształceniem pokrywy terenu w fazie realizacyjnej. Usunięcie naturalnej roślinności oraz niwelacja terenu mogą prowadzić do spadku lokalnej różnorodności gatunkowej, zwłaszcza w siedliskach łąkowych, murawowych i kserotermicznych. W dalszej fazie eksploatacji oddziaływanie instalacji fotowoltaicznych jest zazwyczaj ograniczone, choć może wpływać na mikroklimat i sukcesję roślin pod panelami, szczególnie w przypadku stosowania intensywnych zabiegów porządkowych, takich jak koszenie czy chemiczne usuwanie roślinności. Właściwe zarządzanie terenem, obejmujące m.in. wprowadzanie rodzimych gatunków roślin, ekstensywne użytkowanie łąk czy pozostawianie stref niekoszonych, może jednak przynieść pozytywny efekt dla lokalnej flory i fauny, zwłaszcza owadów zapylających, gadów czy ptaków związanych z terenami otwartymi.

Oddziaływanie farm wiatrowych na różnorodność biologiczną jest z kolei bardziej istotne w kontekście

fauny, a szczególnie ptaków i nietoperzy. Kolizje ze śmigłami turbin wiatrowych stanowią realne zagrożenie, zwłaszcza w przypadku lokalizacji w bezpośrednim sąsiedztwie korytarzy migracyjnych, żerowisk i miejsc lęgowych. Dodatkowo, praca turbin generuje hałas i wibracje, które mogą działać odstraszaюще na zwierzęta, prowadząc do zmiany ich zachowań oraz opuszczania dotychczasowych siedlisk. Szczególnym problemem są udokumentowane przypadki śmiertelności nietoperzy w wyniku urazów spowodowanych zmianami ciśnienia powietrza wokół wirników, nawet bez fizycznego kontaktu z urządzeniem.

Wpływ farm wiatrowych na florę jest relatywnie niewielki i ogranicza się głównie do powierzchni zajętej pod fundamenty, drogi serwisowe i infrastrukturę towarzyszącą. W szerszym ujęciu inwestycje te mogą jednak prowadzić do fragmentacji siedlisk oraz zmian w lokalnych warunkach hydrologicznych, co wymaga szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko na etapie planowania.

Należy podkreślić, że kluczowym czynnikiem minimalizującym negatywne oddziaływania obu typów instalacji jest ich odpowiednia lokalizacja, uwzględniająca walory przyrodnicze i funkcje ekologiczne danego obszaru. Unikanie inwestowania w obrębie korytarzy migracyjnych, obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej oraz siedlisk gatunków chronionych znacząco ogranicza ryzyko konfliktów środowiskowych. Równie istotne są działania kompensacyjne i zarządcze, takie jak stosowanie pasów buforowych, instalowanie budek lęgowych, utrzymanie biologicznie czynnych powierzchni czy zapewnienie przejść dla zwierząt w obrębie infrastruktury.

Wpływ instalacji fotowoltaicznych i wiatrowych na różnorodność biologiczną jest złożony i silnie zależny od kontekstu przestrzennego. Przy zachowaniu wysokich standardów lokalizacyjnych i wdrożeniu odpowiednich rozwiązań środowiskowych możliwe jest ograniczenie ich negatywnego oddziaływania, a w niektórych przypadkach – wspieranie funkcjonowania lokalnych układów przyrodniczych.

7.2. Oddziaływanie na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 i pozostałe formy ochrony przyrody

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1478 ze zm.) elementami środowiska objętymi ochroną na podstawie w/w ustawy są następujące formy ochrony przyrody:

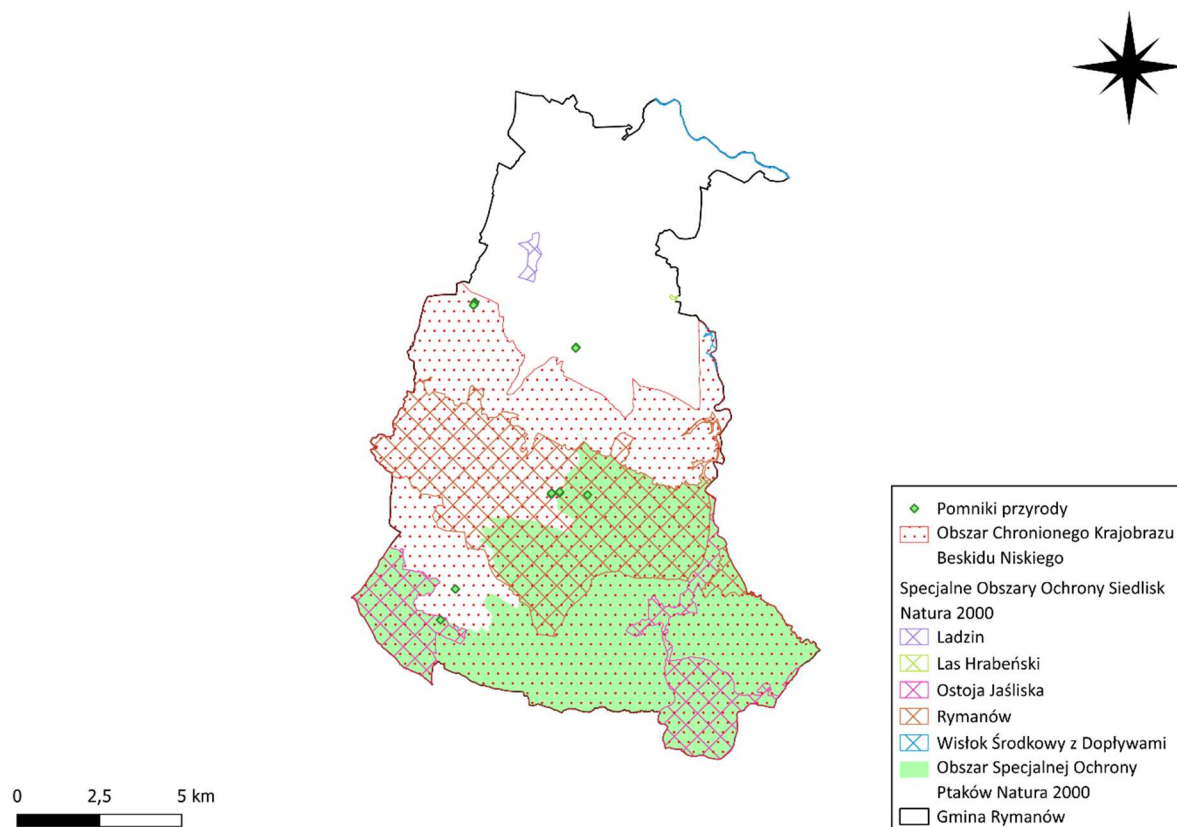
- parki narodowe,
- rezerваты przyrody,
- parki krajobrazowe,
- obszary chronionego krajobrazu,
- obszary Natura 2000,
- pomniki przyrody,
- stanowiska dokumentacyjne,
- użytki ekologiczne,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Każda z form spełnia inną rolę w polskim systemie ochrony przyrody i służy innym celom, dlatego

charakteryzuje się odmiennym reżimem ochronnym oraz zakresem ograniczeń w użytkowaniu. Formy ochrony przyrody tworzą duży i zróżnicowany zespół środków pozwalających realizować ochronę przyrody, powstały w efekcie rozwoju naukowych podstaw ochrony przyrody i jej wieloletniej praktyki.

Zgodnie z danymi Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (CRFOP) na terenie gminy Rymanów znajdują się:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego;
- Obszar Natura 2000 „Rymanów”;
- Obszar Natura 2000 „Ostoja Jaślińska”;
- Obszar Natura 2000 „Las Hrabeński”;
- Obszar Natura 2000 „Wisłok Środkowy z Dopływami”;
- Obszar Natura 2000 „Ladzin”;
- Obszar Natura 2000 „Beskid Niski”;
- 8 pomników przyrody.

Rysunek 22. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Rymanów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CRFOP

Pomniki przyrody na terenie gminy Rymanów stanowią:

- Jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior*), utworzony 28.12.2000 r., o wysokości 22 m, pierśnicy 175 cm, obwodzie 550 cm oraz szacowanym wieku: 300 lat; zlokalizowany jest za rzeką, na polach, nieopodal cerkwi;
- grupa drzew: 2 dęby szypułkowe (*Quercus robur*), ustanowione 25.05.1954 r., o wysokości 29-30 m, pierśnicy 140-146 m, obwodach 440-459 m; rosną w ogrodzie otaczającym zajazd „Ostoja”;
- Lipa szerokolistna (*Tilia platyphyllos*), utworzony 12.03.1954 r., rosnący w ogrodzie otaczającym zajazd „Ostoja”, szacowany wiek: 350 lat; w roku 2004 znaleziony przewrócony i martwy pień;
- Lipa drobnolistna (*Tilia cordata*), utworzony 12.05.1982 r., o wysokości 13 m, pierśnicy 220 cm, obwodzie 691 cm oraz szacowanym wieku: 520 lat; zlokalizowany przy kościele we wsi Królik Polski;
- grupa drzew: 2 jesiony wyniosłe (*Fraxinus excelsior*), ustanowione 15.07.1978 r., o wysokości 24 m,

obwodzie 440 cm, pierśnicy 140 cm, szacowany wiek: 280 lat; rosną w parku obok budynku Nadleśnictwa Rymanów;

- Daglezja zielona (Jedlica Douglasa) - *Pseudotsuga menziesii*, ustanowiony 01.06.2017 r., o wysokości 38 m, pierśnicy 317 cm i obwodzie 996 cm; zlokalizowany na terenie nieruchomości nr ewid 439 – obręb Wołuszowa;
- grupa 4 drzew: trzy lipy i jeden dąb szypułkowy, ustanowione 01.06.2017 r., o wysokości 20-28 m, obwodach: 314-365 cm i pierśnicach: 100-116 cm; nazwa pomnika „Na cerkwisku”;
- grupa 3 lip, utworzony 01.06.2017 r., o wysokościach 21-24 m, o obwodach 295-434 cm oraz pierśnicach 94-138 cm; rosną na terenie nieruchomości nr ewidencyjnym 442 – obręb Wołuszowa

Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego został utworzony 01.01.1998 roku, na podstawie Rozporządzenie Nr 10 Wojewody Krośnieńskiego z dnia 2 lipca 1998 r. w sprawie utworzenia obszarów

chronionego krajobrazu na terenie województwa krośnieńskiego. Jego całkowita powierzchnia wynosi 82 946,00 ha. Obszar ten łączy się z Magurskim Parkiem Narodowym, Jaśliskim Parkiem Krajobrazowym i Wschodniobeskidzkim Obszarem Chronionego Krajobrazu. Charakteryzuje się dużą lesistością i niskim stopniem przekształcenia antropogenicznego. Na jego terenie dominują łagodne pasma zalesionych pasm górskich. Obszar składa się z kompleksu głównego, kompleksu Grab oraz mniejszych kompleksów: Krempna, Olchowiec i Polany.

Obszar Natura 2000 „Rymanów” PLB280015 został wyznaczony przez Komisję Europejską 13.02.2009 roku, natomiast w Polsce 29.09.2022 roku. Jego całkowita powierzchnia to 5 132,96 ha, obejmując swym zasięgiem gminy: Iwonicz-Zdrój, Rymanów, Bukowisko i Zarszyn. Dla Obszaru obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 28 maja 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Rymanów PLH180016 oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 9 listopada 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Rymanów PLH180016.

Obszar Natura 2000 „Ostoja Jaślińska” PLH180014 został wyznaczony przez Komisję Europejską 13.02.2009 roku, natomiast w Polsce 01.10.2022 roku. Jego całkowita powierzchnia to 29 189,91 ha, obejmując swym zasięgiem gminy: Iwonicz-Zdrój, Komańcza, Krempna, Rymanów, Dukla, Jaśliska, Bukowsko, Zarszyn. Dla Obszaru obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 16 kwietnia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Jaśliska PLH180014 oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 18 września 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Jaśliska PLH180014.

Obszar Natura 2000 „Las Hrabeński” PLH180039 został wyznaczony przez Komisję Europejską 08.02.2011 roku, natomiast w Polsce 11.11.2023 roku. Jego całkowita powierzchnia to 125,23 ha, obejmując swym zasięgiem

gminę Rymanów i Besko. Dla Obszaru obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 2 listopada 2020 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Las Hrabeński PLH180039, Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 27 lutego 2023 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Las Hrabeński PLH180039 oraz Plan Urządzania Lasu sporządzony na lata od 2019 do 2028 dla Nadleśnictwa Rymanów.

Obszar Natura 2000 „Wisłok Środkowy z Dopływami” PLH180030 został wyznaczony przez Komisję Europejską 08.02.2011 roku, natomiast w Polsce 04.10.2022 roku. Jego całkowita powierzchnia to 1 064,64 ha, obejmując swym zasięgiem gminy: Domaradz, Frysztak, Wiśniowa, Krosno, Rymanów, Haczów, Krościenko Wyżne, Boguchwała, Wojaszkówka, Rzeszów, Lubenia, Czudec, Korczyna, Strzyżów, Besko i Niebylec. Dla Obszaru obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 4 sierpnia 2023 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wisłok Środkowy z Dopływami PLH180030.

Obszar Natura 2000 „Ladzin” PLH180038 został wyznaczony przez Komisję Europejską 08.02.2011 roku, natomiast w Polsce 11.11.2022 roku. Jego całkowita powierzchnia to 50,14 ha, obejmując swym zasięgiem jedynie gminę Rymanów. Dla Obszaru obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 28 czerwca 2016 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ladzin PLH180038, Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 23 lutego 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ladzin PLH180038 oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 1 lutego 2023 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ladzin PLH180038.

Obszar Natura 2000 „Beskid Niski” PLB180002 został wyznaczony w Polsce 13.10.2007 roku nowelizacją Rozporządzenia z 2004 roku – obecnie obowiązującym aktem prawnym wyznaczającym obszar jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków. Jego całkowita powierzchnia to 151 966,63 ha, obejmując swym zasięgiem gminy: Iwonicz-Zdrój, Ropa, Nowy Żmigród, Komańcza, Krempna, Rymanów, Grybów, Jaślicka, Osiek Jasielski, Krynica-Zdrój, Zarszyn, Gorlice, Uście Gorlickie, Łabowa, Dukla, Lipinki, Bukowsko, Dębowiec, Sękowa, Nawojowa, Kamionka Wielka. Dla Obszaru obowiązują: Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Komańcza na lata 2016 – 2025, Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Rymanów na lata 2019 – 2028, Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Lesko na lata 2019 – 2028, Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Dukla na lata 2018 – 2027, Aneks do Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Kołaczyce na lata 2018 – 2027.

Pełnią one istotną funkcję w ochronie ekosystemów dolin rzecznych oraz krajobrazu naturalnego, zapewniając korytarze migracyjne dla fauny oraz ochraniając siedliska cenne przyrodniczo.

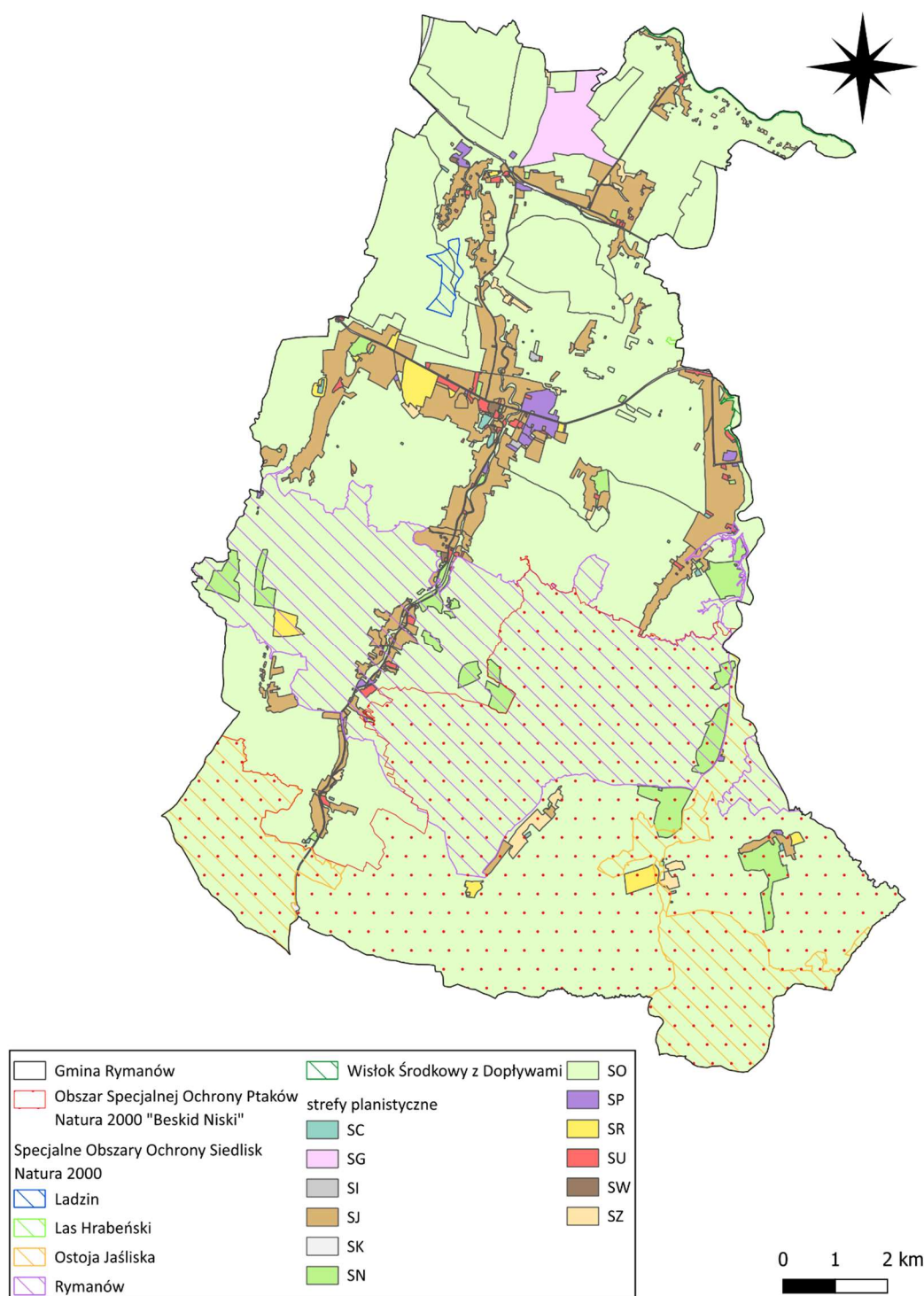
Formy ochrony przyrody zajmują znaczną część gminy Rymanów, więc nie wiele stref planistycznych nakłada się na formy ochrony przyrody. Na terenie gminy Rymanów nie przewiduje się znaczących przekształceń zagospodarowania terenu w związku z realizacją nowego planu ogólnego, wyznaczone strefy będą nawiązywać do istniejącego już sposobu zagospodarowania przestrzennego i obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zmiany będą dotyczyć głównie obszarów przeznaczonych pod nowe budynki, jako zabudowa uzupełniająca w istniejących już strefach wielofunkcyjnych z zabudową.

Plan uwzględnia wymogi wynikające z ustawy o ochronie przyrody, co oznacza, że działania mogące negatywnie wpłynąć na cele ochronne obszaru Natura 2000 oraz innych obszarów chronionych są ograniczone lub wymagają dodatkowych analiz. Przewiduje się, że utrzymanie znacznych terenów w strefie otwartej wpłynie pozytywnie na ochronę bioróżnorodności oraz ograniczy negatywne skutki urbanizacji.

Plan Ogólny Gminy Rymanów z jednej strony umożliwia zrównoważony rozwój przestrzenny gminy, a z drugiej stara się zachować cenne ekosystemy i dostosować działania inwestycyjne do wymogów ochrony środowiska. W przyszłości kluczowe będzie prowadzenie analiz oraz ścisła współpraca z organami ochrony przyrody, aby uniknąć negatywnych konsekwencji ingerencji w obszary Natura 2000 i inne formy ochrony przyrody.

Plan zakłada, że nowa zabudowa powinna koncentrować się w istniejących strukturach osadniczych, co oznacza, że rozwój gminy nie będzie się rozprzestrzeniał na obszary cenne przyrodniczo, co jest działaniem sprzyjającym przeciwdziałaniu fragmentaryzacji siedlisk przyrodniczych.

Uwzględniając ograniczenia wynikające z występowania obszaru Natura 2000, plan wyklucza intensywną zabudowę na terenach o szczególnym znaczeniu dla ochrony siedlisk i gatunków. Dzięki temu wpływ uzupełnienia zabudowy na obszary chronione został maksymalnie ograniczony. Ponadto w ramach realizacji planu zaleca się stosowanie rozwiązań przyjaznych środowisku, takich jak zachowanie pasa zieleni izolacyjnej wokół terenów zabudowy oraz wykorzystanie technologii zmniejszających emisję zanieczyszczeń i hałasu. Plan przewiduje ochronę wartości krajobrazowych, a także ograniczenie zabudowy w dolinach rzecznych i terenach o dużej wartości ekosystemowej, w związku z czym nie przewiduje się znaczącego negatywnego oddziaływania na cele i integralność obszarów Natura 2000 oraz innych form ochrony przyrody. Potwierdzeniem powyższego jest wyznaczenie bardzo dużej strefy otwartej, która została wyznaczona na terenach o cennych walorach przyrodniczych, zlokalizowanych poza obszarami zabudowy, w celu ochrony naturalnych ekosystemów i zachowania bioróżnorodności w Gminie zgodnie z polityką przestrzenną Gminy. Profil podstawowy strefy otwartej to: teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren lasu, teren zieleni naturalnej, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej. Wyznaczone strefy planistyczne oraz obszary uzupełnienia zabudowy na tle form ochrony przyrody przedstawiają poniższe ryciny.

Rysunek 23. Strefy planistyczne Planu Ogólnego Gminy Rymanów na tle obszarów Natura 2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CRFOP oraz projektu Planu Ogólnego Gminy Rymanów

Na podstawie przygotowanej ryciny przedstawiającej położenie poszczególnych stref planistycznych na tle wyznaczonych obszarów Natura 2000, określono następujące wnioski:

1. Cały obszar Natura 2000 „Ladzin” znajduje się w strefie otwartej (SO), która w profilu podstawowym ma przypisane funkcje: teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren lasu, teren zieleni naturalnej, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej. W sąsiedztwie

obszaru Natura 2000 „Ladzin” znajduje się strefa 39SO, na terenie której w profilu dodatkowym przypisane są tereny elektrowni wiatrowych, elektrowni słonecznych oraz zieleni urządzonej. Zgodnie z informacją przedstawioną w Planie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 „Ladzin”, lokalizowanie farm wiatrowych w granicach omawianej formy ochrony przyrody prawdopodobnie doprowadzi do uszczuplenia areálu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk motyli. Natomiast posadowienie turbin przy granicy obszaru winno być poprzedzone odpowiednimi działaniami minimalizującymi negatywne oddziaływania, zarówno na etapie budowy, jak i eksploatacji. Każda planowana inwestycja powinna być poprzedzona sezonową inwentaryzacją fauny bezkręgowców (w tym motyli dziennych i nocnych) oraz analizą stanu siedlisk roślinnych. Ocena oddziaływania na środowisko powinna uwzględniać cykl życiowy motyli, powiązania z roślinami żywicielskimi i mikroklimatem oraz przestrzenną strukturę populacji. Negatywny wpływ inwestycji często wynika nie z samych turbin, lecz z towarzyszącej infrastruktury: dróg dojazdowych, placów montażowych czy sieci kablowych. Ich projektowanie powinno minimalizować ingerencję w siedliska cenne florystycznie i entomologicznie, np. przez prowadzenie tras poza kompleksami łąkowymi i zadrzewieniami śródpolnymi. Utrzymanie mozaikowatej, nieintensywnie użytkowanej roślinności w otoczeniu turbin może ograniczyć utratę siedlisk dla motyli. Wskazane jest unikanie intensywnego koszenia, stosowania herbicydów oraz zagospodarowania terenu w sposób jednorodny. W miejscach o dużym znaczeniu przyrodniczym można wprowadzać nasadzenia roślin nektarodajnych i żywicielskich. Po oddaniu farmy wiatrowej do użytku konieczne jest wdrożenie monitoringu oddziaływań, obejmującego również grupy bezkręgowców. W przypadku stwierdzenia znaczących negatywnych skutków dla populacji motyli, należy wdrożyć środki kompensacyjne, np. renaturyzację sąsiednich łąk, redukcję użytkowania lub ochronę mikrosiedlisk.

2. Cały obszar Natura 2000 „Las Hrabeński” znajduje się w strefie otwartej (SO), która w profilu podstawowym ma przypisane funkcje: teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren lasu, teren

zieleni naturalnej, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

3. Cały obszar Natura 2000 „Wisłok Środkowy z Dopływami” znajduje się w strefie otwartej (SO), która w profilu podstawowym ma przypisane funkcje: teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren lasu, teren zieleni naturalnej, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.
4. Obszar Natura 2000 „Ostoja Jaślicka” znajduje się praktycznie w całości na terenie strefy otwartej (SO). Jednakże jego zasięg obejmuje również niewielkie powierzchniowo fragmenty innych stref: SP (strefa gospodarcza), SN (strefa zieleni i rekreacji), SJ (strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną) oraz SR (strefa produkcji rolniczej). Zgodnie z rastrowym obrazem powierzchni terenu, ww. strefy są już zagospodarowane i funkcjonują w ramach opisanych profili podstawowych. Plan nie przewiduje powiększania ich już istniejących powierzchni i zawiera się w zasięgu przestrzennym zgodnym z istniejącym zagospodarowaniem.
5. Obszar Natura 2000 „Rymanów” znajduje się praktycznie w całości na terenie strefy otwartej (SO). Jednakże jego zasięg obejmuje również fragmenty innych stref: SN (strefa zieleni i rekreacji), SR (strefa produkcji rolniczej), SU (strefa usług), SJ (strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną), SP (strefa gospodarcza). Zgodnie z rastrowym obrazem powierzchni terenu, strefy: SR, SU, SJ oraz SP są już zagospodarowane i funkcjonują w ramach opisanych profili podstawowych. Plan nie przewiduje powiększania ich już istniejących powierzchni i zawiera się w zasięgu przestrzennym zgodnym z istniejącym zagospodarowaniem. W miejscowości Wólka wyznaczono rozległą obszarowo strefę SN (strefa zieleni i rekreacji) z dopuszczeniem zabudowy turystycznej opieki zdrowotnej. Plany inwestycyjne zakładają rozwój na tym terenie obszaru rekreacyjno-uzdrowiskowego, co zostało szczegółowo opisane w Uzasadnieniu do projektu uchwały w sprawie uchwalenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego „Wólka 1/2021” w Gminie Rymanów. Obszar objęty planem położony jest w Obszarze Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego, w obszarze Natura 2000 „Rymanów”

(PLH180016) oraz w strefie „C” ochrony uzdrowiskowej Uzdrowiska Rymanów Zdrój. Ustalenia planu w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenów, uwzględniają położenie w obszarach prawnie chronionych. Uwzględnione zostały również wnioski z prognozy oddziaływania na środowisko. Ustalenia projektu MPZP „Wólka 1/2021” w Gminie Rymanów uwzględniają wymagania ochrony środowiska, w tym gospodarowania wodami i ochrony gruntów rolnych i leśnych. W granicach całego obszaru objętego planem zakazuje się lokalizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz zakaz realizacji inwestycji, których uciążliwość wykraczałaby poza granicę terenu lub granicę własności podmiotu prowadzącego działalność, na którym inwestycja będzie realizowana. Ponadto plan miejscowy ustala stosowanie proekologicznych systemów grzewczych. Plan miejscowy zapewnia prawidłowe gospodarowanie wodami poprzez ustalenie odpowiednich wymogów w zakresie odprowadzania ścieków jak i wód opadowych lub roztopowych. Sporządzony plan miejscowy pozwoli na stabilizowanie zasad zagospodarowania przestrzennego w całym obszarze poprzez kompleksowe rozwiązania obejmujące kompozycję funkcjonalno-przestrzenną uwzględniającą: relacje z terenami otaczającymi, prawidłową obsługę komunikacyjną i powiązania z układem komunikacyjnym gminy oraz systemowe rozwiązania w zakresie infrastruktury technicznej. Ustalenia planu zapewnią ochronę ładu przestrzennego z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju i wpłyną na efektywne gospodarowanie przestrzenią.¹³

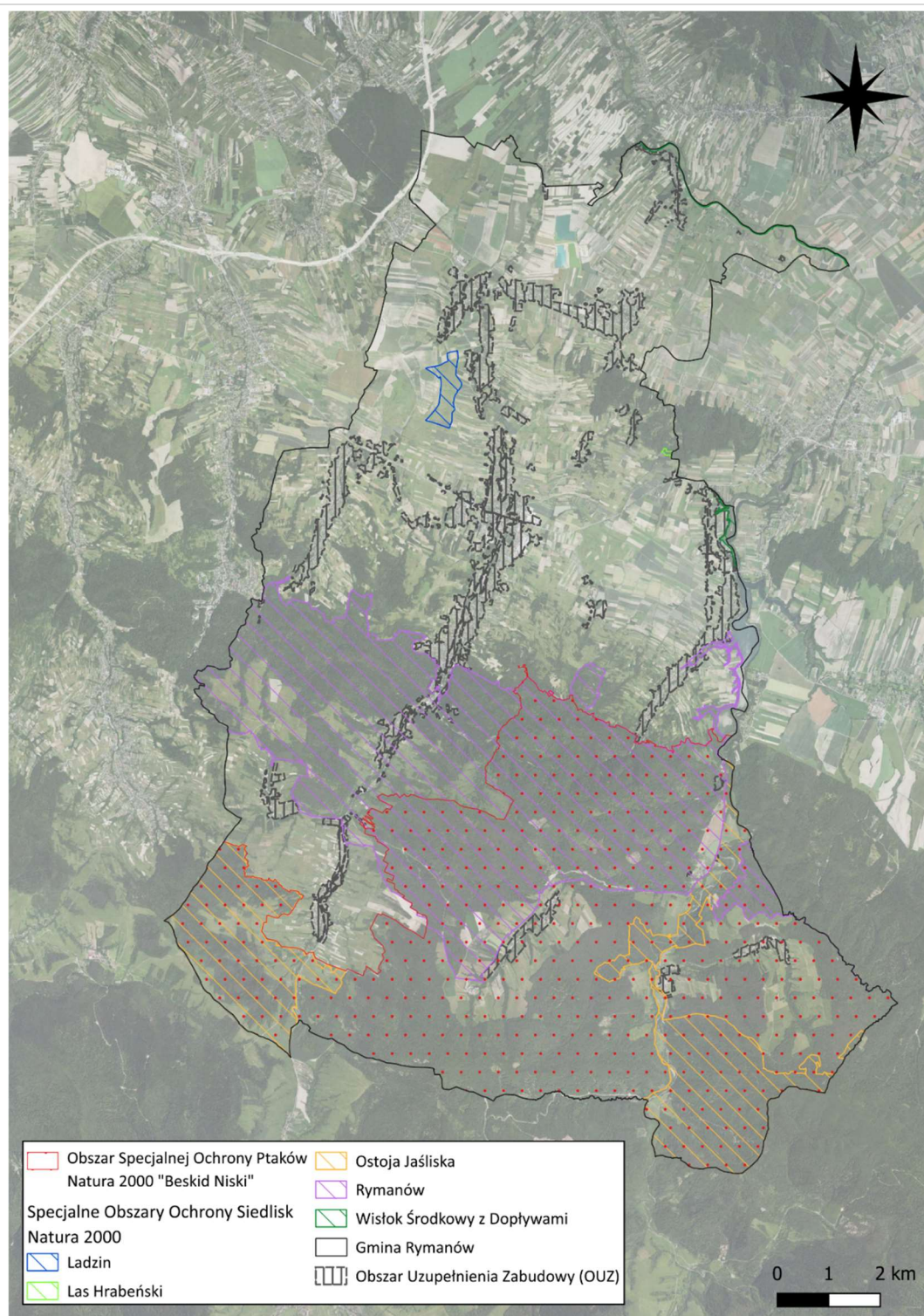
6. Obszar Natura 2000 „Beskid Niski” znajduje się praktycznie w całości na terenie strefy otwartej (SO).

Jednakże jego zasięg obejmuje również fragmenty innych stref: SN (strefa zieleni i rekreacji), SC (strefa cmentarzy), SR (strefa produkcji rolniczej), SJ (strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną), SP (strefa gospodarcza), SZ (strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową). Zgodnie z rastrowym obrazem powierzchni terenu, ww. strefy są już zagospodarowane i funkcjonują w ramach opisanych profili podstawowych. Plan nie przewiduje powiększania ich już istniejących powierzchni i zawiera się w zasięgu przestrzennym zgodnym z istniejącym zagospodarowaniem.

Analiza rozmieszczenia stref planistycznych na tle obszarów Natura 2000 w Gminie Rymanów wskazuje na generalną zgodność zapisów planu ogólnego z celami ochrony przyrody. Obszary takie jak „Ladzin”, „Las Hrabeński” oraz „Wisłok Środkowy z Dopływami” znajdują się w całości w granicach strefy otwartej (SO), której profil funkcjonalny – obejmujący m.in. tereny rolnictwa z zakazem zabudowy, lasy i zieleń naturalną – sprzyja zachowaniu wartości przyrodniczych tych terenów.

Pozostałe obszary Natura 2000, w tym „Ostoja Jaślicka”, „Rymanów” oraz „Beskid Niski”, również w znacznej części objęte są strefą SO, jednak ich zasięg przecina się z innymi strefami funkcjonalnymi, m.in. mieszkaniowymi, usługowymi, rolniczymi i gospodarczymi. Należy jednak podkreślić, że kolizje te dotyczą wyłącznie terenów już zagospodarowanych, a plan nie przewiduje ich dalszej intensyfikacji ani rozszerzenia. Z tego względu nie stwarzają one istotnego zagrożenia dla integralności obszarów Natura 2000, o ile utrzymane zostaną aktualne warunki użytkowania i obowiązujące standardy ochrony środowiska.

¹³ UZASADNIENIE do projektu uchwały w sprawie uchwalenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego „Wólka 1/2021” w Gminie Rymanów

Rysunek 24. Obszary Uzupełnienia Zabudowy (OUZ) w Gminie Rymanów na tle obszarów Natura 2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CRFOP oraz projektu Planu Ogólnego Gminy Rymanów

Na podstawie przygotowanej ryciny przedstawiającej położenie Obszarów Uzupełnienia Zabudowy na tle wyznaczonych obszarów Natura 2000, określono następujące wnioski:

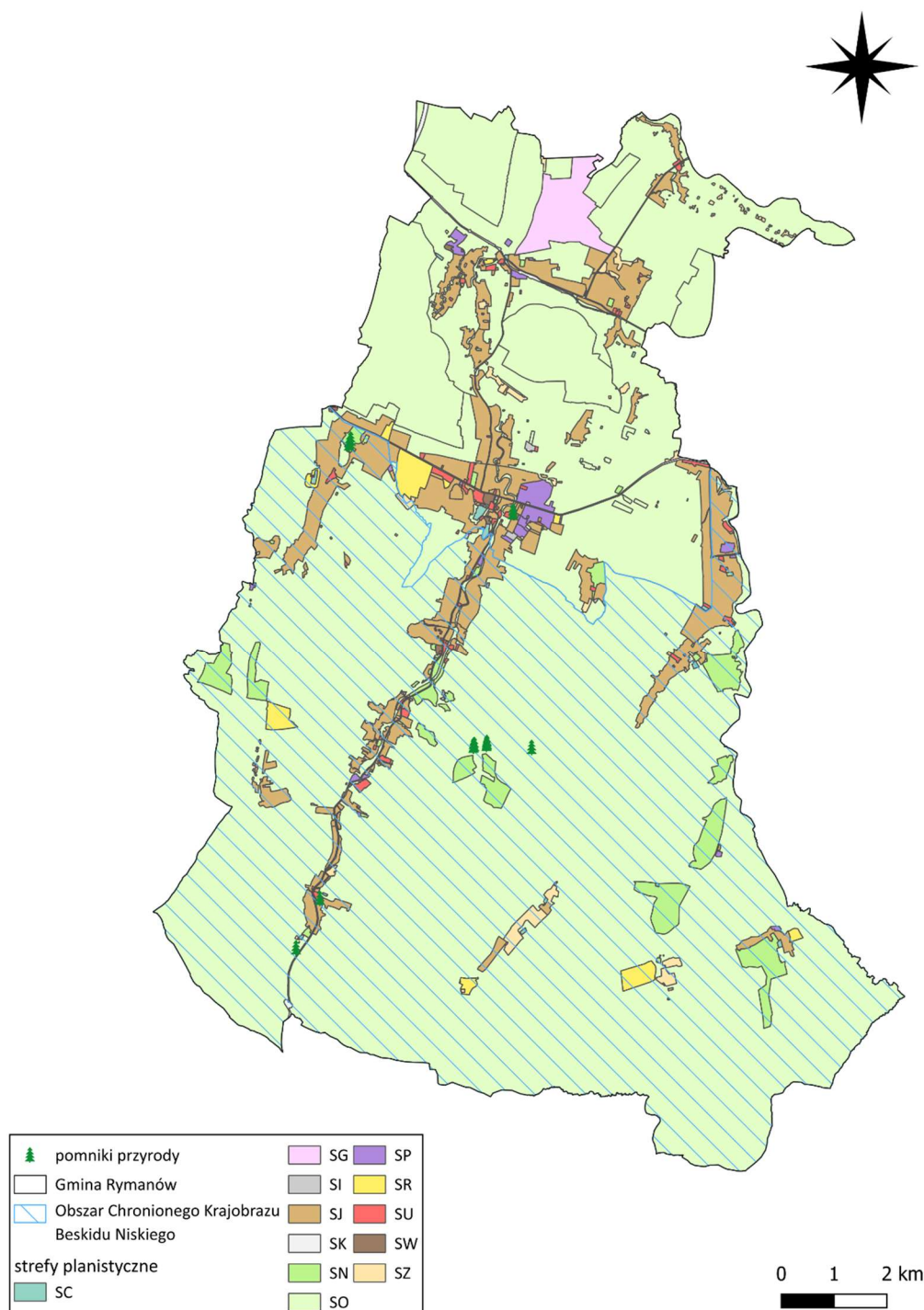
1. Na obszarach Natura 2000 „Ladzin”, „Las Hrański” i „Wisłok Środkowy z Dopływami” nie wyznaczono żadnych Obszarów Uzupełnienia Zabudowy (OUZ).
2. Na obszarze Natura 2000 „Ostoja Jańska” zaplanowano utworzenie OUZ na terenie miejscowości Puławy Dolne i Rudawka

Rymanowska. Są to już obszary zabudowane, które w niewielkim stopniu będą wchodzić w kolizję z analizowaną formą ochrony przyrody.

3. Na obszarze Natura 2000 „Rymanów” zaplanowano utworzenie OUZ na terenie miejscowości Rudawka Rymanowska, Rymanów Zdrój, częściach wsi Pod Hubinem, Młyn, Deszno i na obszarze ośrodka wypoczynkowego Domki Rudawka. Są to już obszary zabudowane, które w niewielkim stopniu będą wchodzić w kolizję z analizowaną formą ochrony przyrody.
4. Na obszarze Natura 2000 „Beskid Niski” zaplanowano utworzenie OUZ na terenie miejscowości Wisłoczek, Puławy, Puławy Górne, Rudawka Rymanowska i na obszarze ośrodka wypoczynkowego Domki Rudawka. Są to już

obszary zabudowane, które w niewielkim stopniu będą wchodzić w kolizję z analizowaną formą ochrony przyrody.

Analiza lokalizacji Obszarów Uzupełnienia Zabudowy (OUZ) na tle obszarów Natura 2000 w Gminie Rymanów wskazuje, że dla obszarów „Ladzin”, „Las Hrabieński” oraz „Wisłok Środkowy z Dopływami” nie przewidziano żadnych OUZ. W przypadku „Ostoi Jaśliskiej”, „Rymanowa” i „Beskidu Niskiego” planowane OUZ zlokalizowane są wyłącznie na terenach już zabudowanych, głównie w miejscowościach takich jak Puławy, Rudawka Rymanowska czy Rymanów-Zdrój. Przewidywana skala uzupełnień jest niewielka i nie stwarza istotnego zagrożenia dla integralności obszarów chronionych.

Rysunek 25. Strefy planistyczne Planu Ogólnego Gminy Rymanów na tle Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego i pomników przyrody

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CRFOP oraz projektu Planu Ogólnego Gminy Rymanów

Na podstawie przygotowanej ryciny przedstawiającej położenie poszczególnych stref planistycznych na tle Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego oraz pomników przyrody, określono następujące wnioski:

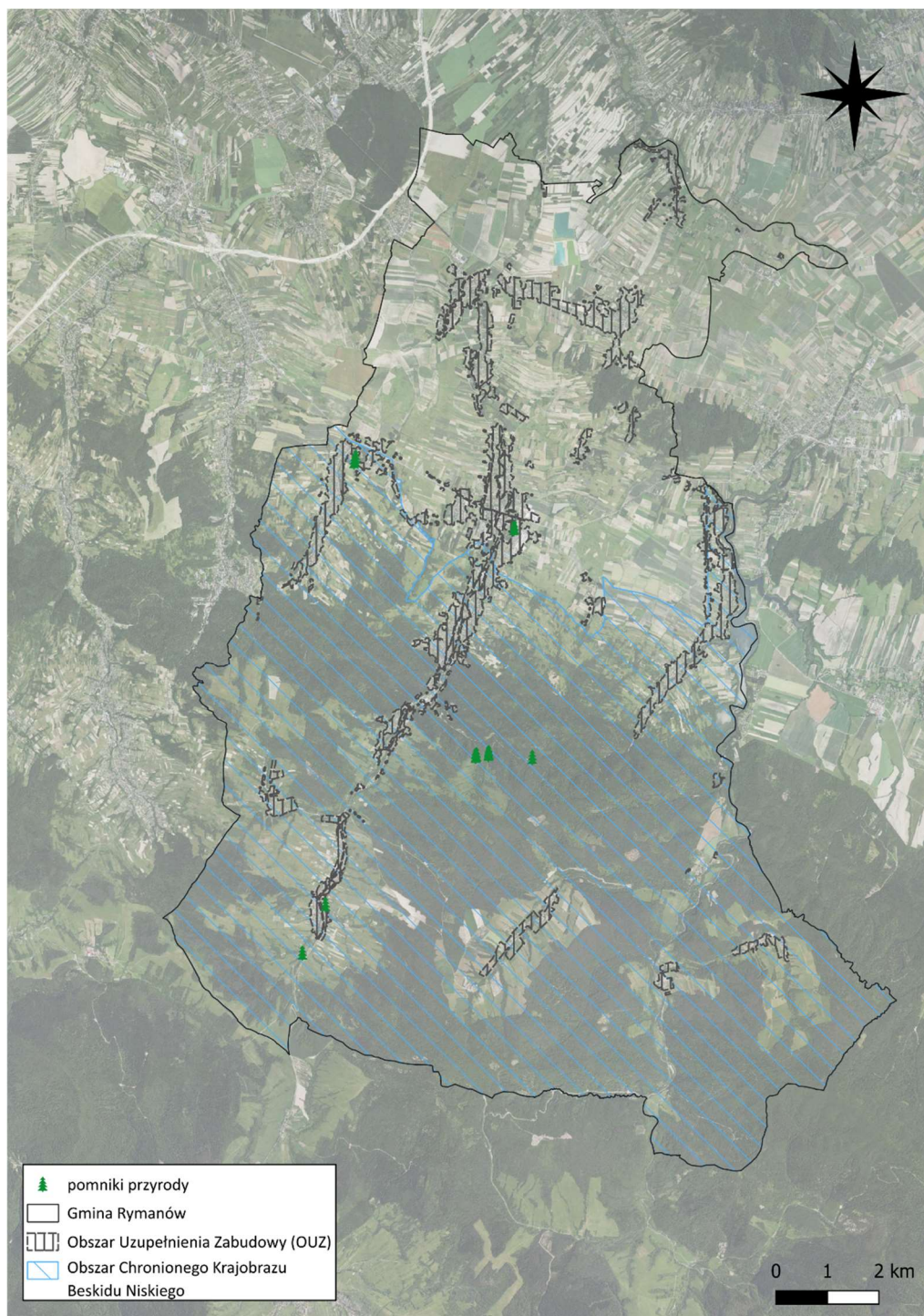
1. Pomniki przyrody znajdują się w strefach: SN (strefa zieleni i rekreacji), SU (strefa usług) oraz

SO (strefa otwarta). Ww. strefy są już zagospodarowane zgodnie z zaplanowaną dla nich funkcją podstawową.

2. Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego znajduje się praktycznie w całości na terenie strefy otwartej (SO). Jednakże jego

zasięg obejmuje również fragmenty innych stref: SN (strefa zieleni i rekreacji), SC (strefa cmentarzy), SR (strefa produkcji rolniczej), SU (strefa usług), SJ (strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną), SP (strefa gospodarcza), SZ (strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową). Zgodnie z rastrowym

obrazem powierzchni terenu, ww. strefy są już zagospodarowane i funkcjonują w ramach opisanych profili podstawowych. Plan nie przewiduje powiększania ich już istniejących powierzchni i zawiera się w zasięgu przestrzennym zgodnym z istniejącym zagospodarowaniem.

Rysunek 26. Obszary Uzupełnienia Zabudowy (OUZ) w Gminie Rymanów na tle Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego oraz pomników przyrody

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CRFOP oraz projektu Planu Ogólnego Gminy Rymanów

Obszary Uzupełnienia Zabudowy w Gminie Rymanów zostały zlokalizowane w istniejących strukturach osadniczych, w przeważającej mierze na terenach już zagospodarowanych o charakterze mieszkaniowym. Znajdują się one granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego, jednak ze względu na koncentrację wokół zagospodarowanych już obszarów, nie stanowią one istotnego zagrożenia dla walorów krajobrazowych i przyrodniczych tej formy ochrony przyrody. OUZ nie kolidują bezpośrednio z pomnikami przyrody, a ich lokalizacja nie narusza przestrzennych relacji ochronnych wobec tych indywidualnych form

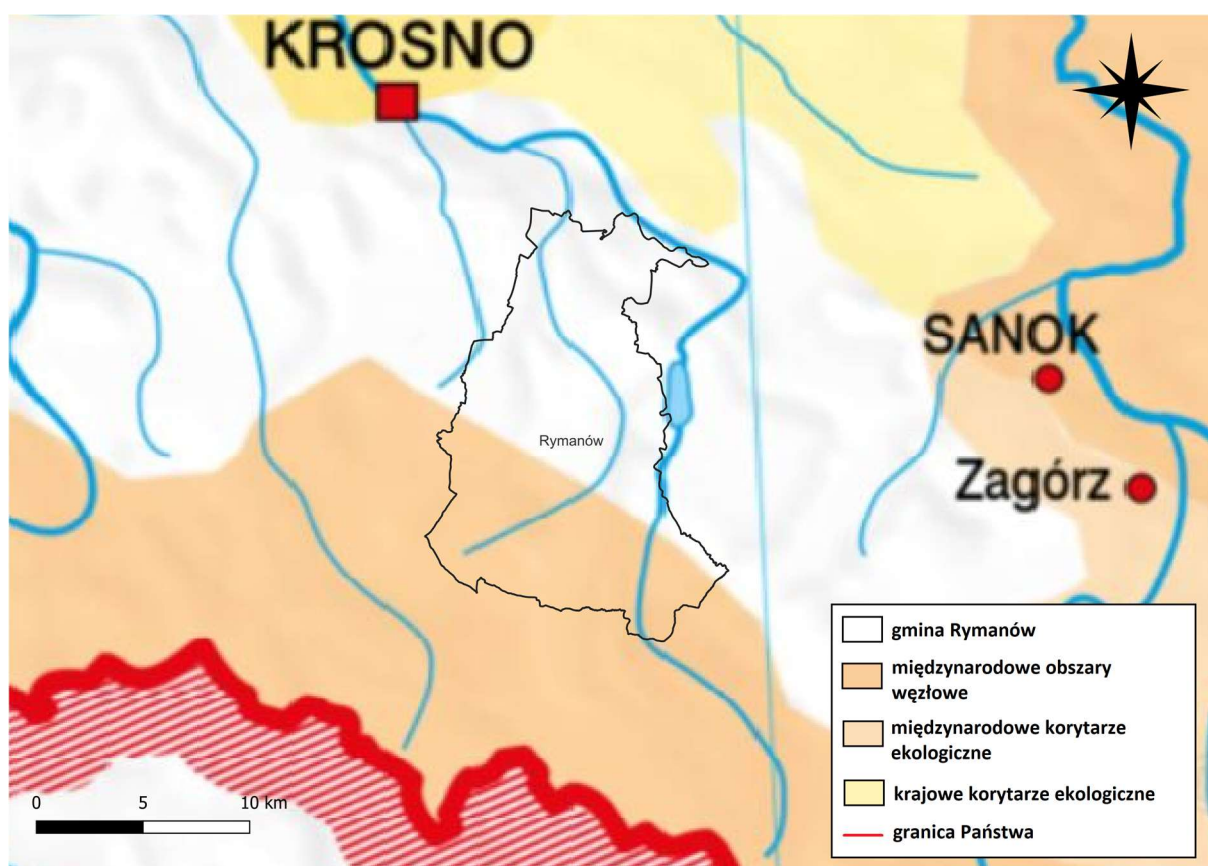
ochrony przyrody. Planowane działania są więc spójne z zasadą zrównoważonego rozwoju i mogą być uznane za neutralne środowiskowo w kontekście istniejących ograniczeń ochronnych.

Wśród strefy otwartej (SO) wyznaczono 14 części stref, dla których w profilach dodatkowych opisano: tereny elektrowni słonecznych lub wiatrowych. Są to: 19SO, 20SO, 21SO, 24SO, 29SO, 8SO, 11SO, 40SO, 42SO, 22SO, 39SO, 34SO, 38SO oraz 41SO. Żadna z ww. stref nie znajduje się na terenach wyznaczonych form ochrony przyrody.

7.3. Oddziaływanie na korytarze ekologiczne

Europejska Sieć Ekologiczna (EECONET) powstała z myślą o stworzeniu spójnego przestrzennie i funkcjonalnie systemu najlepiej zachowanych obszarów europejskich, zarówno z uwzględnieniem różnorodności biologicznej, jak i krajobrazowej. Celem utworzenia sieci EECONET była przede wszystkim ochrona, ale również wzmocnienie bądź odtworzenie obszarów o wysokich walorach środowiskowych. ECONET-PL będąca krajowym odpowiednikiem sieci EECONET, została wyznaczona na podstawie przeglądu danych literaturowych, materiałów kartograficznych oraz przyrodniczych baz danych.

Przez południową część gminy Rymanów przebiega międzynarodowy obszar węzłowy Beskid Niski (44M). Obszar ten zyskuje popularność wśród turystów uprawiających survival, z uwagi na bogactwo urozmaiconych, trudno dostępnych terenów leśnych. Obszar węzłowy 44M jest zaliczany do mniej atrakcyjnych i rzadziej odwiedzanych obszarów górskich i podgórskich. Omawiany obszar węzłowy razem z 6 innymi obszarami uzupełnionymi korytarzami ekologicznymi, tworzy zwarte pasmo o udziale lasów sięgającym nawet 84%. Jest to jedno z dwóch pasm tworzących wspólnie Strefę krajobrazową Karpat.

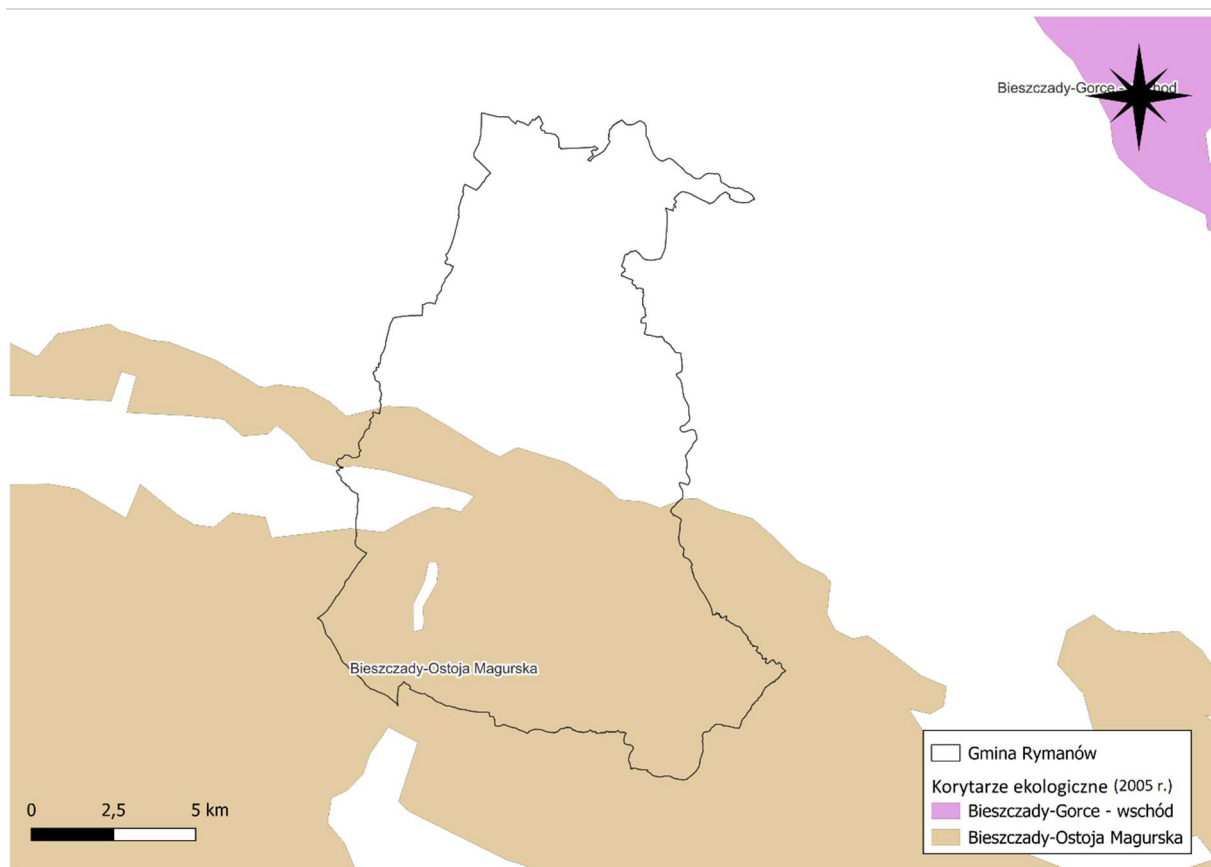

Rysunek 27. Gmina Rymanów na tle krajowej sieci ekologicznej ECONET

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy Krajowej sieci ECONET

W roku 2005 na zlecenie Ministra Środowiska realizowano projekt korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć Natura 2000 w Polsce (w ramach programu Phare PLO105.02). Głównym celem omawianego projektu była minimalizacja fragmentacji cennych przyrodniczo terenów, a także dbałość o istniejące już połączenia między poszczególnymi płatami środowiska naturalnego. Stworzenie możliwości migrowania wielu gatunków flory i fauny zarówno po kraju, jak i po całym kontynencie ułatwi utrzymanie gatunków zagrożonych oraz wpłynie na zachowanie prawidłowych procesów ekologicznych. Szczególną cechą stworzonej sieci korytarzy jest to, że obejmuje swym zasięgiem nie tylko obszary prawnie chronione, ale również inne tereny cenne przyrodniczo, które pozbawione są opieki ustawowej. Są to m.in. obszary

zasiedlone przez zagrożone lub rzadkie gatunki, które charakteryzują się dużym stopniem izolacji oraz te tereny, które gwarantują możliwość ewentualnej migracji. Uzupełnieniem oraz kontynuacją pierwotnych założeń opisanej powyżej sieci korytarzy stał się Projekt opracowany przez Zakład Ssaków PAN w Białowieży, przy współpracy ze Stowarzyszeniem dla Natury „Wilk” oraz Muzeum i Instytutem Zoologii PAN. W ramach tego opracowania połączono założenia sieci ECONET-PL (cieki i zbiorniki wodne) oraz obszary prawnie chronione, a także tereny, które nie znalazły się w sieci Natura 2000, lecz spełniają warunki dla migracji zwierząt chronionych. W wyniku tych prac zaprojektowano 7 korytarzy głównych (o znaczeniu międzynarodowym), a także wiele korytarzy uzupełniających (o znaczeniu krajowym).

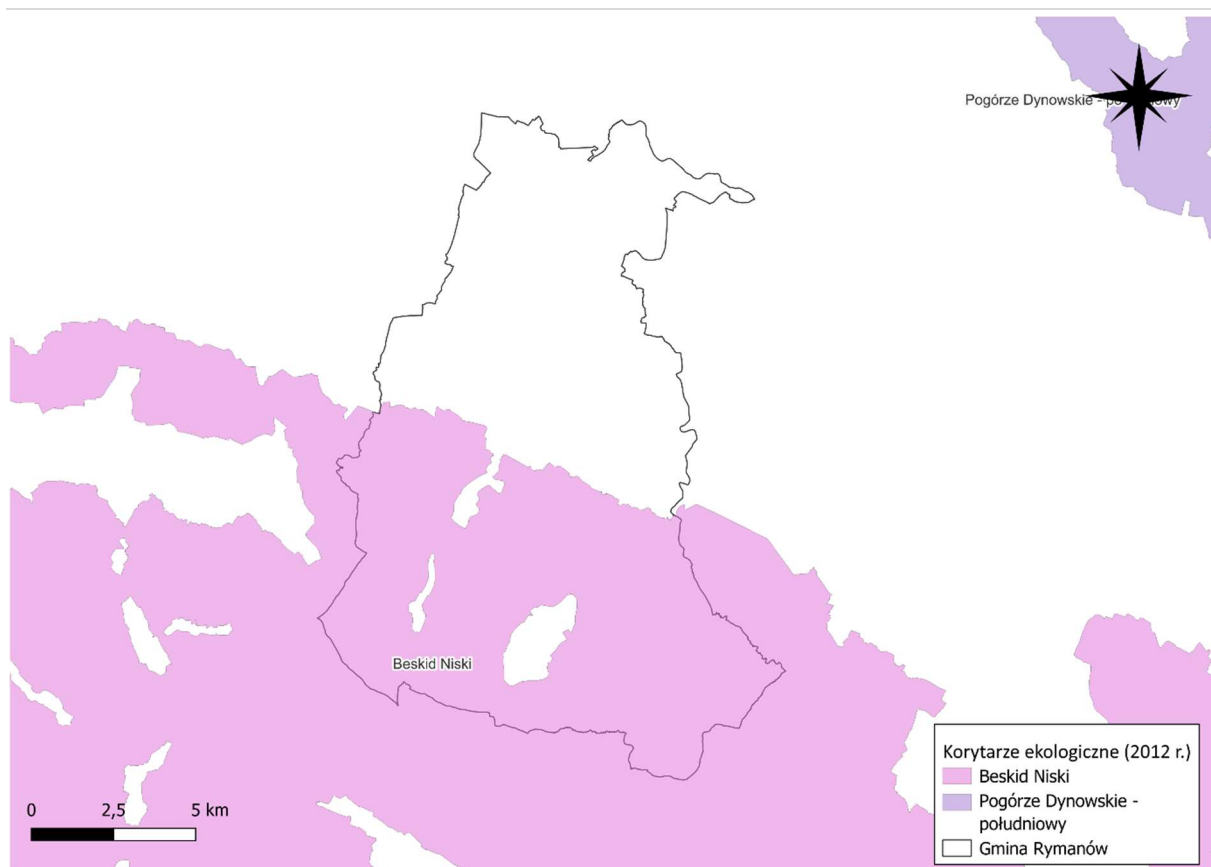

Rysunek 28. Korytarze ekologiczne wyznaczone w 2005 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy korytarzy ekologicznych w Polsce

Przez teren gminy Rymanów przebiega korytarz ekologiczny wyznaczony w roku 2005, o nazwie „Bieszczady – Ostoja Magurska” (GKK-2). Korytarz ten łączy się w południowej części z korytarzem „Bieszczady-południe”, od zachodu graniczy z korytarzem „Ostoja

Magurska”, a od wschodu z korytarzem „Solina”. Na terenie gminy Rymanów korytarz ekologiczny „Bieszczady – Ostoja Magurska” zajmuje tereny południowe i jest ważnym szlakiem migracyjnym ptaków i ssaków.

Rysunek 29. Korytarze ekologiczne wyznaczone w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy korytarzy ekologicznych w Polsce

Przez teren gminy Rymanów przebiega korytarz ekologiczny wyznaczony w roku 2012, o nazwie „Beskid Niski” (GKK-2). Korytarz ten łączy się we wschodniej części z korytarzem „Bieszczady”, natomiast w zachodniej części z korytarzami: „Pogórze Rożnowskie” i „Beskid Sądecki”. Na terenie gminy Rymanów korytarz ekologiczny „Beskid Niski” zajmuje tereny południowe.

Na terenie gminy zidentyfikowano również lokalny korytarz ekologiczny rzeki Morawa oraz korytarz rangi regionalnej związany z doliną rzeki Wisłok.

Dużym zagrożeniem dla istniejących korytarzy są pojawiające się bariery, które mogą przerwać ich ciągłość, uniemożliwić lub utrudnić migrację zwierząt. Są to przede wszystkim:

- drogi i linie kolejowe;
- duże rzeki;
- osadnictwo;
- śluzy;
- zapory i elektrownie wodne na rzekach.

Infrastruktura komunikacyjna w postaci dróg i linii kolejowych stanowi obecnie największe zagrożenie dla

zachowania łączności ekologicznej w skali kontynentalnej. Główne zagrożenia jakie cziphają na istniejące korytarze to:

- tworzenie barier ekologicznych uniemożliwiających lub utrudniających przemieszczanie się zwierząt np. poprzez zastosowanie ogrodzeń ochronnych całkowicie uniemożliwia przemieszczanie się gatunków naziemnych a prowadzenie dróg/linii kolejowych w nasypach i wykopach znacznie je utrudnia;
- utrata i degradacja siedlisk, w wyniku rozwoju infrastruktury liniowej oraz obiektów im towarzyszących, których negatywne oddziaływanie związane z użytkowaniem wykracza często poza obszar objęty inwestycją;
- zabijanie zwierząt gatunków dzikich i domowych w wyniku wypadków i kolizji (zależne od obecności ogrodzeń ochronnych i ich parametrów, natężenia ruchu pojazdów oraz charakteru obszarów przecinanych przez drogę).

Ww. zagrożenia mogą doprowadzić do:

- izolacji populacji i siedlisk;

- ograniczenia możliwości wykorzystania arealów osobniczych (do zdobywania pożywienia, szukania schronienia, dostępu do miejsc rozrodu);
- zahamowania lub ograniczenia migracji i wędrówek;
- problemów z kolonizacją nowych siedlisk, a co za tym idzie do ograniczonego zasięgu przepływu genów, obniżenia zmienności genetycznej lokalnych populacji, co prowadzi do ich osłabienia i stopniowego wymierania.

Sposoby ochrony migrujących zwierząt przy drogach obejmują:

- zastosowanie ogrodzenia o odpowiedniej wysokości na całej długości;
- uwzględnienie wielkości oczek siatki i ich rozkładu pionowego (w odniesieniu do małych zwierząt);
- użycie odpowiednich materiałów do budowy ogrodzenia (siatki stalowe, zabezpieczone przed korozją, oczka prostokątne lub kwadratowe, słupki rurowe stalowe);
- przeciwdziałanie powstawaniu nieszczelności w ogrodzeniach (szczególnie przy powierzchni gruntu i na połączeniach z obiektami infrastruktury);
- właściwe kształtowanie otoczenia drogi (w miejscach bez ogrodzenia);
- ograniczanie barierowego oddziaływania umocnień (ubezpieczeń) koryt cieków wodnych;
- wykorzystanie roślinności osłonowej.

Plan uwzględnia wyznaczenie strefy otwartej oraz strefy zieleni i rekreacji, które obejmują lasy, tereny wodne i obszary rolne o dużym znaczeniu przyrodniczym. Obszary te stanowią naturalne siedliska dla zwierząt,

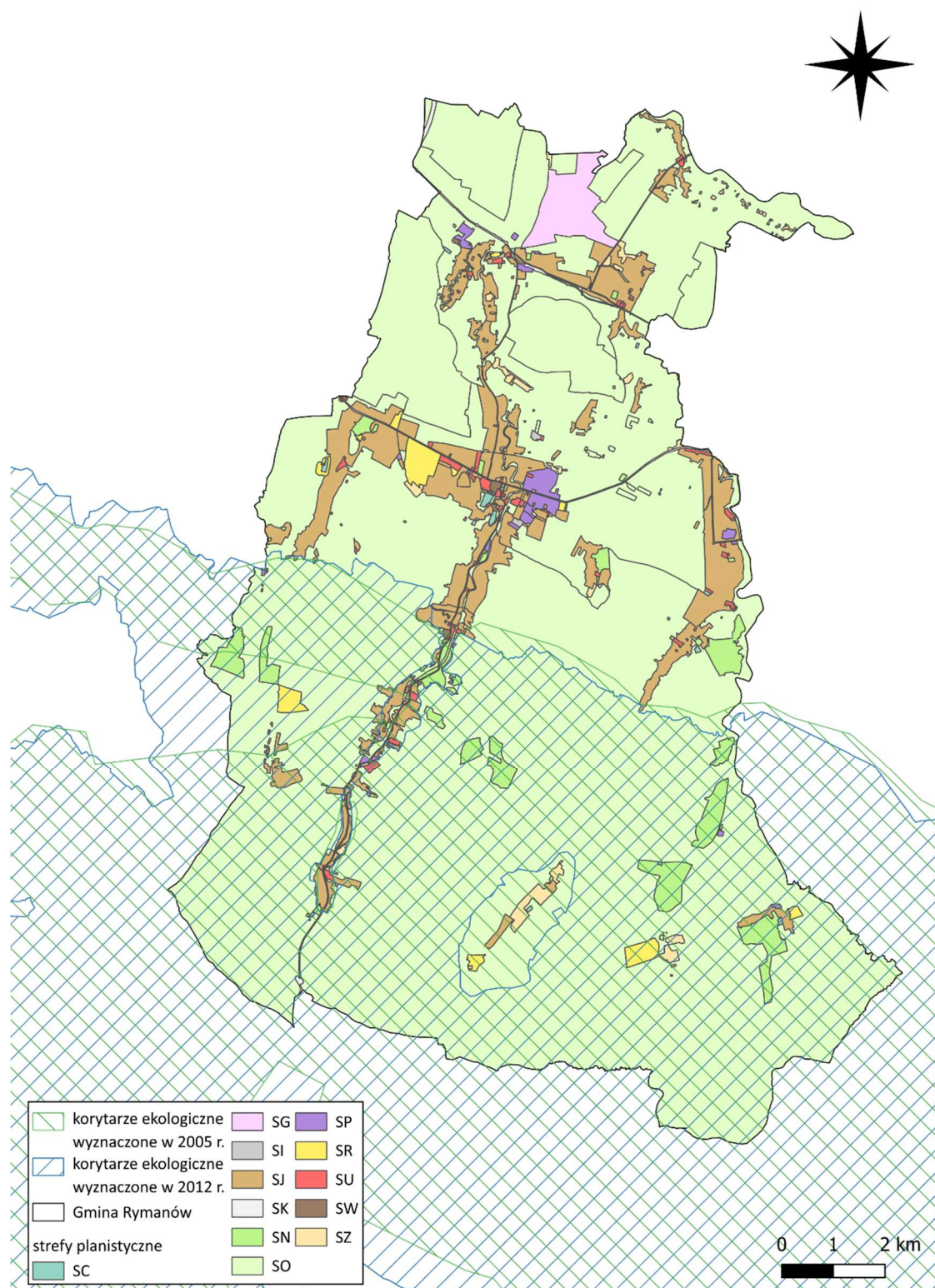
w tym ssaków, ptaków, owadów i płazów. Zachowanie tych terenów przyczynia się do ochrony gatunków charakterystycznych dla ekosystemów rolniczych i leśnych.

Nieuregulowany rozwój infrastruktury może powodować fragmentację siedlisk, co utrudnia migrację zwierząt i prowadzi do izolacji populacji. Plan ogólny dąży do ograniczenia tego zjawiska poprzez utrzymanie naturalnych korytarzy ekologicznych, które umożliwiają swobodną wędrówkę dzikiej fauny. Dotyczy to zwłaszcza terenów leśnych oraz obszarów przyległych do rzek i cieków wodnych, które pełnią funkcję naturalnych dróg migracyjnych.

Strefy zieleni i rekreacji, mogą stać się miejscem bytowania dla wielu gatunków zwierząt, o ile zostaną odpowiednio zaplanowane. Ograniczenie zabudowy oraz zachowanie obszarów zielonych w formie parków, łąk i lasów sprzyja ograniczeniu fragmentaryzacji siedlisk i tworzy dogodne warunki do życia dla ptaków, owadów oraz małych ssaków.

Plan uwzględnia zagrożenia związane z rozwojem infrastruktury, m.in. poprzez uwzględnienie przejść dla zwierząt oraz ochronę terenów cennych przyrodniczo przed intensywną urbanizacją.

Zachowanie cieków wodnych oraz terenów podmokłych ma kluczowe znaczenie dla ochrony płazów, ryb i ptactwa wodnego. Plan ogólny chroni te obszary, włączając je do strefy zieleni i rekreacji lub strefy otwartej, co ogranicza możliwość ich degradacji. Dzięki temu zapewnia ochronę siedlisk oraz naturalne drogi migracji, tereny te są spójne z naturalnymi korytarzami ekologicznymi co przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 30. Korytarze ekologiczne w Gminie Rymanów na tle stref planistycznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CRFOP oraz projektu Planu Ogólnego Gminy Rymanów

Znaczną część korytarzy ekologicznych pokrywają strefy otwarte (SO), których profil funkcjonalny obejmuje m.in. tereny rolnicze z zakazem zabudowy, lasy i zieleń naturalną. Takie zagospodarowanie sprzyja zachowaniu i ochronie struktur przyrodniczych, ponieważ nie generuje presji inwestycyjnej, a jednocześnie umożliwia migrację i rozprzestrzenianie się organizmów. Również strefy SN, SR czy częściowo SC – choć nie tak ściśle podporządkowane ochronie przyrody jak SO – mają stosunkowo niski poziom urbanizacji i mogą pełnić funkcję buforową wobec korytarzy.

Pomimo ogólnej zgodności planu z przebiegiem korytarzy, lokalne kolizje mogą wystąpić w miejscach, gdzie planowane lub istniejące strefy zabudowy – takie jak SJ (zabudowa jednorodzinna), SW (zabudowa wielorodzinna), SZ (zagrodowa), SU (usługowa) oraz SP (gospodarcza) – przecinają lub przylegają do przebiegu korytarzy ekologicznych. Zabudowa w tych strefach może stanowić lokalne bariery ekologiczne, ograniczając swobodny przepływ osobników, a także przyczyniając się do fragmentacji siedlisk. Istotne jest, że strefy te obejmują w dużej mierze tereny już zagospodarowane, co ogranicza skalę potencjalnych zagrożeń. Niemniej jednak, w punktach przecięcia zabudowy z korytarzami zalecane jest stosowanie środków minimalizujących

wpływ antropopresji, takich jak zachowanie nieprzekształconych pasów zieleni wzdłuż cieków wodnych, zapewnienie przejść dla zwierząt, ograniczenie szczelności zabudowy i jej wysokości oraz wprowadzenie ciągłości biologicznie czynnych powierzchni w obrębie stref planistycznych.

Plan ogólny Gminy Rymanów zasadniczo nie narusza funkcjonalności głównych korytarzy ekologicznych, a zastosowanie stref otwartych oraz zieleni rekreacyjnych i rolniczych wzdłuż kluczowych ciągów migracyjnych stanowi korzystny element struktury przestrzennej. Jednak w newralgicznych lokalizacjach, gdzie zabudowa ingeruje w układ korytarzy, konieczne będzie wdrożenie działań planistycznych i technicznych mających na celu ograniczenie jej oddziaływania na funkcjonowanie przyrodniczego systemu powiązań.

Wśród strefy otwartej (SO) wyznaczono 14 części stref, dla których w profilach dodatkowych opisano: tereny elektrowni słonecznych lub wiatrowych. Są to: 19SO, 20SO, 21SO, 24SO, 29SO, 8SO, 11SO, 40SO, 42SO, 22SO, 39SO, 34SO, 38SO oraz 41SO. Żadna z ww. stref nie znajduje się na terenach wyznaczonych korytarzy ekologicznych.

7.4. Oddziaływanie na ludzi

Ustalenia Planu Ogólnego Gminy Rymanów w sposób długotrwały, pośredni i bezpośredni pozytywnie będą oddziaływać na mieszkańców, ich jakość życia oraz warunki mieszkaniowe. Ustalenia zawarte w Planie regulują rozwój przestrzenny gminy, co bezpośrednio przekłada się na komfort życia mieszkańców, ich zdrowie oraz bezpieczeństwo. Plan zakłada rozwój zabudowy mieszkaniowej w sposób uporządkowany, harmonijnie wpisujący się w lokalne warunki i potrzeby społeczności. Strefy mieszkaniowe zostały zaprojektowane tak, aby zapewnić komfortowe warunki życia, uwzględniając dostęp do nowoczesnej infrastruktury technicznej, terenów zielonych oraz szerokiego wachlarza usług publicznych. Kluczowym założeniem jest ograniczenie rozproszonej zabudowy, co pozwala uniknąć problemów związanych z chaosem urbanistycznym, nadmiernym rozdrobnieniem przestrzeni oraz wysokimi kosztami

rozbudowy infrastruktury. Dzięki temu nowa zabudowa będzie nie tylko funkcjonalna i estetyczna, ale także sprzyjająca zrównoważonemu rozwojowi i poprawie jakości życia mieszkańców. Ustalenia planu mają na celu poprawę jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie lepszego dostępu do kluczowych usług publicznych, takich jak edukacja, opieka zdrowotna oraz administracja. Dzięki wyznaczeniu strefy usługowej w starannie dobranych, strategicznych lokalizacjach, mieszkańcy będą mogli korzystać z niezbędnych udogodnień.

Plan kładzie szczególny nacisk na czynniki wpływające na zdrowie publiczne, uwzględniając poprawę jakości powietrza, zwiększenie dostępu do terenów zielonych oraz ograniczenie hałasu i innych źródeł zanieczyszczeń. Wprowadzenie strefy zieleni i przestrzeni rekreacyjnych zapewnia mieszkańcom możliwość aktywnego spędzania

czasu na świeżym powietrzu, co sprzyja zdrowemu trybowi życia oraz pozytywnie wpływa na kondycję fizyczną i psychiczną. W ramach tych działań przewiduje się tworzenie parków, skwerów, ścieżek rowerowych i tras spacerowych, które będą sprzyjać rekreacji i integracji społecznej. Plan Ogólny Gminy Rymanów reguluje ochronę terenów przyrodniczych i leśnych, które pełnią kluczową rolę w ekosystemie. Zachowanie tych obszarów nie tylko pomaga w redukcji zanieczyszczeń i poprawie jakości powietrza, ale także wspiera naturalną

retencję wód, co przyczynia się do poprawy jakości środowiska a tym samym pozytywnie wpływa na zdrowie mieszkańców Gminy. Dzięki zrównoważonemu podejściu do zagospodarowania przestrzeni, plan pozwala na harmonijne współistnienie obszarów zurbanizowanych z terenami przyrodniczymi.

Plan przewiduje strefę gospodarczą co wspiera rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy.

7.5. Oddziaływanie na wody

Plan Ogólny Gminy Rymanów pozytywnie wpływa na gospodarkę wodną, regulując zagospodarowanie przestrzenne w sposób mający na celu ochronę zasobów wodnych, ograniczenie ryzyka powodziowego oraz poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych. Wpływ ten obejmuje zarówno obszary naturalnych cieków wodnych, jak i gospodarkę wodną w kontekście zagospodarowania przestrzeni pod zabudowę mieszkaniową czy działalność gospodarczą.

Plan Ogólny Gminy Rymanów uwzględnia ochronę zasobów wodnych, obejmującą zarówno rzeki, zbiorniki wodne, jak i obszary podmokłe, które pełnią kluczową rolę w retencji wodnej oraz stabilizacji lokalnego mikroklimatu. Cieki wodne nie przepływają przez teren gminy, a jedynie stanowią jej granice. Plan przewiduje ich ochronę oraz zachowanie ich funkcji retencyjnej poprzez włączenie do strefy otwartej oraz strefy zieleni i rekreacji, co ogranicza ingerencję urbanizacyjną i pozwala na swobodny przepływ wód oraz zachowanie naturalnych ekosystemów wodnych.

Ważnym elementem planowania przestrzennego gminy jest minimalizacja wpływu urbanizacji na jakość wód. Wprowadzone regulacje zakładają ograniczenie zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie cieków wodnych i zbiorników, co zapobiega ich zanieczyszczaniu oraz ogranicza spływ zanieczyszczeń, takich jak środki chemiczne czy osady powierzchniowe, do rzek i jezior. Dzięki tym działaniom gmina dąży do utrzymania wysokiej jakości wód powierzchniowych, co ma szczególne znaczenie w kontekście ochrony ekosystemów wodnych oraz zapewnienia odpowiednich warunków do życia organizmów wodnych.

Plan uwzględnia także zachowanie dużych powierzchni gruntów rolnych i leśnych w ramach strefy otwartej, które

pełnią kluczową rolę w naturalnej retencji wód i ochronie zasobów wodnych. Utrzymanie pasów zieleni wzdłuż rzek, rowów melioracyjnych i terenów podmokłych wspiera naturalne procesy filtracyjne, redukując spływ nawozów i środków ochrony roślin do cieków wodnych. W ten sposób gmina dąży do ograniczenia eutrofizacji wód, poprawy ich czystości oraz ochrony przed długoterminową degradacją ekosystemów wodnych.

Wyznaczone w gminie Rymanów strefy planistyczne zostały tak przemyślane, aby możliwe było utrzymanie zdolności gleb do absorpcji wody w dolinach rzecznych i lepszą regulację stosunków wodnych oraz zachowanie bioróżnorodności obszarów wilgotnych i podmokłych.

Zachowanie powierzchni biologicznie czynnej w obszarach zurbanizowanych to kolejny istotny aspekt ochrony zasobów wodnych, ponieważ zapobiega odpływowi nadmiernych ilości wód z ekosystemu oraz ochronę przez zjawiskiem suszy.

Kwestia ochrony wód podziemnych, zwłaszcza w kontekście zasobów wykorzystywanych do zaopatrzenia mieszkańców w wodę pitną, również została uwzględniona w planie. Choć nie wyznaczono formalnych stref ochronnych dla ujęć wody, plan wprowadza ograniczenia w zakresie zabudowy oraz działalności gospodarczej, które mogłyby prowadzić do zanieczyszczenia wód gruntowych. W szczególności ograniczono rozwój intensywnej działalności przemysłowej oraz wprowadzono zasady zagospodarowania przestrzeni, które zmniejszają ryzyko skażenia chemicznego i biologicznego.

Plan wskazuje także rozwiązania zwiększające zdolność terenów do retencji wody, co ma kluczowe znaczenie w obliczu zmian klimatycznych. Działania te obejmują ochronę naturalnych zbiorników wodnych, tworzenie

terenów zielonych w obszarach zurbanizowanych oraz wspieranie rozwiązań opartych na naturalnych procesach hydrologicznych, co przyczynia się do zwiększenia odporności gminy na ekstremalne zjawiska pogodowe i poprawy bilansu wodnego.

Ustalenia Planu Ogólnego Gminy Rymanów odgrywają kluczową rolę w zarządzaniu zasobami wodnymi oraz regulacji retencji wód i będą powodować długotrwałe, pośrednie, pozytywne oddziaływania na nie.

Wśród strefy otwartej (SO) wyznaczono 14 części stref, dla których w profilach dodatkowych opisano: tereny elektrowni słonecznych lub wiatrowych. Są to: 19SO, 20SO, 21SO, 24SO, 29SO, 8SO, 11SO, 40SO, 42SO, 22SO, 39SO, 34SO, 38SO oraz 41SO. Farmy wiatrowe i fotowoltaiczne oddziałują na ludzi zarówno

bezpośrednio, jak i pośrednio. W przypadku farm wiatrowych możliwe są lokalne uciążliwości, takie jak hałas turbin, efekt migotania cienia czy zmiany w krajobrazie, które mogą wpływać na komfort życia mieszkańców. Farmy fotowoltaiczne oddziałują głównie wizualnie, choć są to instalacje ciche i bezemisyjne, a ich wpływ na otoczenie jest minimalny. Najważniejszym, choć pośrednim, oddziaływaniem obu typów instalacji jest poprawa jakości powietrza. Jako źródła zeroemisyjne przyczyniają się one do redukcji zanieczyszczeń powietrza (PM₁₀, NO_x, SO₂, CO₂), ograniczając tym samym ryzyko chorób układu oddechowego i krążenia oraz zmniejszając śmiertelność związaną ze smogiem. W efekcie rozwój OZE przynosi realne korzyści zdrowotne i środowiskowe na poziomie regionalnym i krajowym.

7.6. Oddziaływanie na powietrze

Ustalenia Planu Ogólnego Gminy Rymanów pozytywnie wpływają na jakość powietrza poprzez regulację rozwoju przestrzennego, w tym zabudowy mieszkaniowej, transportu, usług i działalności gospodarczej.

Plan Ogólny Gminy Rymanów przewiduje strefy z opcją zabudowy mieszkaniowej – jedno lub wielorodzinnej o różnej intensywności i wskaźnikach zabudowy, co może skutkować zwiększoną emisją zanieczyszczeń powietrza, szczególnie w okresie grzewczym. Wzrost liczby budynków oraz rozwój infrastruktury mogą prowadzić do zwiększonej emisji pyłów zawieszonych i gazów cieplarnianych, pochodzących głównie ze spalania paliw stałych w systemach grzewczych oraz z transportu. Jednak dzięki świadomej polityce przestrzennej, zachowaniu dużych obszarów zielonych, negatywny wpływ na jakość powietrza zostaje istotnie zredukowany. Tereny zielone pełnią funkcję naturalnych filtrów powietrza, wychwytyując zanieczyszczenia i przyczyniając się do poprawy mikroklimatu gminy.

Ważnym aspektem działań planistycznych jest wspieranie ekologicznych źródeł ogrzewania, takich jak np. pompy ciepła, co ogranicza emisję szkodliwych substancji do atmosfery. Stopniowe odchodzenie od paliw kopalnych na rzecz odnawialnych źródeł energii

wpisuje się w strategię wspólnotową mającą na celu osiągnięcie zeroemisyjności i poprawy jakości powietrza. Wprowadzenie regulacji dotyczących minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej w obszarach zabudowy zapobiega nadmiernej kumulacji zanieczyszczeń, jednocześnie zwiększając zdolność roślinności do pochłaniania dwutlenku węgla oraz filtracji pyłów.

Zachowanie bardzo dużej strefy otwartej (SO) ma kluczowe znaczenie dla poprawy jakości powietrza. Naturalne obszary leśne i łąkowe stanowią skuteczną barierę dla pyłów i zanieczyszczeń, ograniczając ich rozprzestrzenianie się w przestrzeni zurbanizowanej. Dodatkowo, otwarte tereny w dolinach rzek i obszarach niezamieszkałych przyczyniają się do naturalnej wentylacji gminy, co sprzyja cyrkulacji powietrza i redukcji nagromadzonych zanieczyszczeń.

Działania przewidziane w planie mają także na celu ograniczenie emisji związanych z transportem. Kontrolowany rozwój infrastruktury drogowej oraz wprowadzanie rozwiązań sprzyjających ograniczeniu ruchu samochodowego w obszarach mieszkalnych pozwala na redukcję spalin i pyłów generowanych przez pojazdy. Dodatkowo, planowanie przestrzeni w sposób

umożliwiający mieszkańcom łatwy dostęp do usług i miejsc pracy na terenie gminy zmniejsza konieczność codziennych dojazdów do większych ośrodków miejskich, co w dłuższej perspektywie może skutkować mniejszą emisją zanieczyszczeń komunikacyjnych.

Ustalenia Planu Ogólny Gminy Rymanów mają istotne znaczenie dla ochrony jakości powietrza poprzez wdrażanie strategii niskoemisyjnych, uporządkowanie zagospodarowania przestrzennego oraz zapewnienie odpowiedniej ilości terenów biologicznie czynnych.

Wprowadzone regulacje przyczyniają się do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, redukcji niskiej emisji i poprawy mikroklimatu, co ma korzystny wpływ zarówno na zdrowie mieszkańców, jak i na stan środowiska naturalnego, na rośliny i zwierzęta jak również na istniejącą zabudowę i zabytki. Ograniczenie szkodliwych emisji oraz wspieranie ekologicznych źródeł energii stanowią kluczowe elementy polityki przestrzennej gminy, które przyczyniają się do długofalowej poprawy jakości powietrza oraz przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych.

7.7. Oddziaływanie na gleby, powierzchnię ziemi i zasoby naturalne

Plan Ogólny Gminy Rymanów pozytywnie wpływa na strukturę użytkowania powierzchni ziemi, określając obszary przeznaczone pod zabudowę, działalność gospodarczą, rolnictwo, infrastrukturę oraz tereny zielone. Odpowiednie planowanie przestrzenne pozwala na racjonalne gospodarowanie gruntami, minimalizowanie degradacji gleby oraz ochronę wartościowych terenów przed niekontrolowaną urbanizacją.

Jednym z kluczowych aspektów planu jest ochrona gruntów rolnych wysokiej klasy bonitacyjnej (I–III) oraz gruntów leśnych. Utrzymanie tych terenów w ramach strefy otwartej przyczynia się do zapobiegania degradacji i przekształcaniu gruntów rolnych na cele nierolnicze, co pozwala na kontynuację produkcji rolnej, zachowania żyzności gleb i ograniczenia procesów erozyjnych poprzez kontrolowane użytkowanie ziemi, czy ochronę obszarów leśnych, które pełnią funkcję stabilizującą glebę oraz wspierają renegację wód. Ograniczenie możliwości zabudowy na najlepszych gruntach rolnych zapewnia ich trwałą użyteczność gospodarczą i ekologiczną.

Aby minimalizować negatywne skutki rozwoju zabudowy, takie jak uszczelnienia powierzchni ziemi, zwiększenie eksploatacji gruntów czy potencjalnej degradacji gleby, Plan uwzględnia zachowanie minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej, co zapewnia przestrzeń do infiltracji wód opadowych, rozwój zielonej infrastruktury, np. pasów zieleni i parków, które

ograniczają erozję gleby i stabilizują mikroklimat, czy kontrolowany rozwój terenów inwestycyjnych, aby uniknąć nadmiernego zużycia gruntów na cele budowlane.

Ustalenia Planu Ogólnego Gminy Rymanów będą pozytywnie wpływać na ochronę i racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi, takimi jak gleby, wody, lasy, surowce mineralne oraz odnawialne źródła energii. Dzięki odpowiedniemu zarządzaniu przestrzenią, plan sprzyja zrównoważonemu rozwojowi gminy, minimalizując negatywne skutki nadmiernej eksploatacji tych zasobów.

Jednym z istotnych aspektów ochrony zasobów naturalnych jest zachowanie terenów zielonych oraz systemów wodnych, które pełnią funkcję ekologiczną i hydrologiczną. Plan przewiduje objęcie dużej części terenów cennych przyrodniczo strefami otwartymi oraz jej fragment strefami zieleni i rekreacji, co pozwala na ograniczenie nadmiernej ingerencji człowieka i utrzymanie naturalnych ekosystemów. Dzięki temu zachowane zostają siedliska roślin i zwierząt, a także funkcje ekosystemowe, takie jak filtracja powietrza, magazynowanie wody oraz stabilizacja mikroklimatu.

Ochrona zasobów wodnych stanowi kluczowy element Planu Ogólnego Gminy Rymanów, co szczegółowo omówiono w rozdziale 7.5. niniejszej Prognozy.

Równie ważnym aspektem planu jest ochrona zasobów glebowych, które są nieodłącznym elementem krajobrazu

rolniczego gminy i stanowią podstawę lokalnej gospodarki. W celu ograniczenia presji na grunty rolne i leśne, plan zakłada koncentrację nowej zabudowy w obszarach już częściowo zurbanizowanych, co pozwala na racjonalne wykorzystanie istniejącej infrastruktury i zmniejsza potrzebę zajmowania nowych terenów pod rozwój budownictwa. Dzięki temu zachowana zostaje mozaikowa struktura pól, łąk i lasów, co sprzyja zarówno ochronie krajobrazu, jak i zrównoważonemu wykorzystaniu gruntów rolnych.

W celu minimalizacji negatywnego wpływu urbanizacji na jakość gleby, plan przewiduje wprowadzenie minimalnych wartości powierzchni biologicznie czynnej w różnych strefach funkcjonalnych, co ogranicza nadmierne uszczelnianie gruntu. Dzięki temu gleby zachowują swoje naturalne funkcje, takie jak retencja wody, regulacja temperatury oraz możliwość rozwoju

roślinności, co pozytywnie wpływa na lokalny mikroklimat i ogranicza skutki ekstremalnych zjawisk pogodowych.

W zakresie gospodarki surowcami naturalnymi, Plan Ogólny Gminy Rymanów przewiduje strefę górnictwa. W granicach tej strefy znajdują się udokumentowane złoża, a wskazane ustalenia stanowią kontynuację polityki przestrzennej gminy. Natomiast wyznaczenie tej strefy nie będzie wiązało się z tworzeniem nowych obszarów górniczych, kontynuowana będzie dotychczasowa działalność.

Działania planistyczne skupiają się na racjonalnym i oszczędnym gospodarowaniu zasobami, w tym wodą i energią, co przyczynia się do długoterminowej ochrony środowiska. Wspierane są również rozwiązania zwiększające efektywność energetyczną oraz odnawialne źródła energii (OZE), które pozwalają na ograniczenie zużycia zasobów nieodnawialnych.

7.8. Oddziaływanie na klimat i jego zmiany

Ustalenia Planu Ogólnego Gminy Rymanów wpływać będą długoterminowo, pośrednio pozytywnie na klimat zarówno na poziomie lokalnym, poprzez kształtowanie struktury przestrzennej i użytkowanie gruntów, jak i na poziomie globalnym, ograniczając emisję gazów cieplarnianych i dostosowując gminę do zmian klimatycznych. Odpowiednie planowanie przestrzenne może zmniejszać negatywne skutki zmian klimatu, takie jak ekstremalne temperatury, susze, intensywne opady i powodzie. Plan przewiduje zachowanie minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej, co umożliwia lepszą regulację temperatury i poprawę mikroklimatu. Zielona infrastruktura, obejmująca strefy zieleni i rekreacji, dodatkowo wspomaga naturalne procesy chłodzenia powietrza, a także pomaga ograniczyć nagłe skoki temperatur. W ten sposób zmniejsza się również zapotrzebowanie na energię wykorzystywaną do klimatyzacji budynków, co przekłada się na niższą emisję dwutlenku węgla.

Jednym z priorytetów planu jest również ochrona terenów otwartych oraz gruntów rolniczych, które odgrywają istotną rolę w retencji wody i ograniczaniu przesuszenia gleb. Naturalna retencja wodna wspiera zdolność gleby

do magazynowania wody, co stanowi skuteczne zabezpieczenie przed skutkami suszy. Obszary rolne, łąki i lasy, dzięki swojej przepuszczalnej strukturze, ograniczają szybki spływ wód opadowych, co ma kluczowe znaczenie w czasach coraz częstszych ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak długotrwałe okresy suszy oraz gwałtowne opady deszczu. Zachowanie tych terenów w ich pierwotnym stanie pozwala na naturalne wchłanianie i zatrzymywanie wilgoci w glebie, co dodatkowo stabilizuje lokalny mikroklimat i przeciwdziała degradacji zasobów wodnych.

Ważnym elementem strategii klimatycznej gminy jest także ochrona terenów leśnych, obszarów chronionej przyrody, zadrzewień śródpolnych oraz obszarów zielonych, które pełnią kluczową rolę w regulacji warunków atmosferycznych. Lasy i pasy zieleni działają jak naturalne pochłaniacze CO₂, wspierając stabilizację klimatu i poprawę jakości powietrza. Roślinność nie tylko pomaga zmniejszyć ilość gazów cieplarnianych w atmosferze, ale także poprawia retencję wodną, ogranicza erozję gleby oraz zmniejsza efekt miejskiej wyspy ciepła. W związku z tym plan zakłada utrzymanie i rozwój zielonych korytarzy ekologicznych, które będą

nie tylko poprawiać komfort życia mieszkańców, ale także przyczynią się do większej odporności ekosystemów na zmiany klimatyczne.

Plan Ogólny Gminy Rymanów wyznacza rozwiązania mające na celu łagodzenie skutków zmian klimatycznych

oraz zwiększenie odporności ekosystemów i infrastruktury na ekstremalne warunki pogodowe. Działania te obejmują ograniczenie emisji gazów cieplarnianych poprzez rozwój OZE, ochronę terenów zielonych i rolniczych oraz wsparcie dla naturalnych procesów retencji wodnej.

7.9. Oddziaływanie na dobra materialne, zabytki i krajobraz

Ustalenia Planu Ogólnego Gminy Rymanów wpływają na kształtowanie i ochronę krajobrazu, regulując rozmieszczenie zabudowy, ochronę terenów otwartych oraz rozwój infrastruktury. Krajobraz gminy charakteryzuje się przewagą terenów rolniczych, obszarów zielonych oraz zabudową jednorodzinną. Analizowany Plan ogólny uwzględnia zarówno ochronę walorów krajobrazowych, jak i konieczność adaptacji do nowych inwestycji. W celu ochrony tych walorów krajobrazowych plan wprowadza strefę otwartą, co pozwala na ograniczenie rozproszonej zabudowy i zachowanie przestrzeni przyrodniczej i rolniczej w jej dotychczasowym kształcie. Dzięki temu ograniczona zostaje presja urbanizacyjna na tereny o dużej wartości przyrodniczej i krajobrazowej.

Aby zminimalizować wpływ nowej zabudowy na wygląd i estetykę krajobrazu, plan określa zasady lokalizacji budynków, uwzględniając minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej oraz dopasowanie wysokości i gabarytów obiektów do otaczającego krajobrazu. Priorytetem jest harmonijne wpisanie nowej zabudowy w przestrzeń, tak aby zachować tradycyjne układy przestrzenne, osie widokowe oraz ciągłość krajobrazu kulturowego. Ograniczenie intensywnej zabudowy w obszarach o szczególnym znaczeniu wizualnym zapobiega degradacji estetycznej gminy i umożliwia mieszkańcom oraz odwiedzającym korzystanie z walorów otwartej przestrzeni.

Zachowanie terenów zieleni i rekreacji oraz ochrona naturalnych krajobrazów dolin rzecznych, terenów podmokłych i kompleksów leśnych pozwala na utrzymanie wysokiego poziomu bioróżnorodności i ochronę ekosystemów, które są nieodłącznym elementem krajobrazu gminy. Obszary te nie tylko pełnią

funkcję ekologiczną, ale także estetyczną – chronią cenne widoki i zapobiegają degradacji naturalnego układu przestrzennego. Wprowadzenie ograniczeń w zakresie lokalizacji nowych inwestycji w pobliżu dolin rzecznych pozwala na zachowanie ich pierwotnego charakteru, co jest kluczowe dla ochrony walorów wizualnych oraz ekologicznych gminy.

Plan przewiduje także utrzymanie zadrzewień śródpolnych oraz alei drzewnych, które są charakterystycznym elementem krajobrazu rolniczego i odgrywają istotną rolę w jego kształtowaniu. Drzewa i pasy zieleni przydrożnej nie tylko podnoszą wartość estetyczną przestrzeni, ale także stanowią naturalne osłony przeciwwiatrowe, redukują hałas i wpływają na mikroklimat okolicy. Ich ochrona oraz kontrolowana gospodarka leśna przyczyniają się do zachowania integralności krajobrazu, zapobiegając jego fragmentacji i utracie unikalnych cech.

Ważnym elementem polityki przestrzennej gminy jest także ochrona dziedzictwa kulturowego, obejmująca zabytkowe układy przestrzenne, historyczne miejsca oraz charakterystyczną tradycyjną zabudowę. Dzięki zachowaniu starych budynków, cmentarzy, parków i historycznych alei drzew, plan przyczynia się do ochrony krajobrazu kulturowego, który kształtuje tożsamość i historię regionu. Wprowadzono regulacje ograniczające intensywną zabudowę w sąsiedztwie obiektów zabytkowych, co pozwala na uniknięcie degradacji historycznych miejsc oraz utrzymanie ich unikalnego charakteru. Nowe inwestycje muszą być dostosowane do skali i estetyki otoczenia, co zapewnia ich harmonijną integrację z istniejącą strukturą przestrzenną.

Ustalenia Planu Ogólny Gminy Rymanów uwzględniają ochronę dziedzictwa kulturowego i zabytków, regulując

sposób zagospodarowania przestrzeni tak, aby zapewnić zachowanie wartości historycznych i ochronę obiektów objętych ochroną konserwatorską. Ustalenia planu wpływają na zachowanie tradycyjnego układu przestrzennego gminy, ochronę budowli o wartości historycznej oraz kontrolę nowej zabudowy, aby była zgodna z charakterem kulturowym regionu.

Plan Ogólny Gminy Rymanów wpływa pozytywnie na dobra materialne, takie jak nieruchomości, infrastruktura techniczna, zasoby gospodarcze oraz mienie publiczne i prywatne. Odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni może przyczynić się do wzrostu wartości nieruchomości, rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawy jakości infrastruktury. Z drugiej strony, niekontrolowana urbanizacja mogłaby prowadzić do degradacji zasobów materialnych i problemów w funkcjonowaniu gminy.

Elektrownie wiatrowe i słoneczne wpływają na krajobraz, zabytki i dobra materialne głównie poprzez swoją obecność wizualną. Farmy wiatrowe, ze względu na dużą skalę, mogą dominować w przestrzeni i zakłócać panoramy, szczególnie w krajobrazach otwartych i o wysokich walorach kulturowych. Farmy fotowoltaiczne mają mniejszy wpływ wizualny, ale przy dużym

zagęszczeniu mogą przekształcać charakter terenów rolniczych.

W przypadku zabytków, niekorzystne oddziaływanie polega na zakłóceniu historycznego kontekstu przestrzennego, zwłaszcza gdy instalacje pojawiają się w strefach ochrony konserwatorskiej lub w sąsiedztwie obiektów o wysokich walorach kulturowych. Pozytywnie, inwestycje OZE mogą przyczyniać się do rewitalizacji zdegradowanych terenów (np. nieużytków przemysłowych), zwiększać dochody lokalnych wspólnot i poprawiać jakość infrastruktury. Przy właściwym planowaniu, z poszanowaniem kontekstu przestrzennego i historycznego, możliwa jest integracja takich instalacji z krajobrazem kulturowym i ograniczenie ich negatywnego wpływu.

Plan Ogólny Gminy Rymanów wpływa więc długoterminowo, pozytywnie na dobra materialne poprzez racjonalne planowanie przestrzeni, ochronę infrastruktury, rozwój gospodarki. Dzięki jego ustaleniom ochronie podlega rolnictwo i dobra związane z produkcją rolną, zabezpieczone są zabytki oraz mienie publiczne przed degradacją. Dzięki temu gmina może rozwijać się w sposób zrównoważony, zachowując równowagę między rozwojem inwestycyjnym a ochroną istniejących dóbr materialnych.

7.10. Oddziaływania skumulowane

Przeprowadzenie analizy oddziaływania skumulowanego inwestycji powinny być przedmiotem analiz w ramach oceny oddziaływania na środowisko konkretnej inwestycji. W chwili obecnej brak wiedzy na temat ostatecznej listy inwestycji, które realnie zostaną zrealizowane. Podczas realizacji przedsięwzięć może dojść do lokalnych utrudnień i krótkotrwałych kumulacji niekorzystnego oddziaływania – np. utrudnienia w ruchu

drogowym czy komunikacji miejskiej. Oddziaływania te jednak będą lokalne, krótkotrwałe i ustąpią w momencie zakończenia prac.

8. Rozwiązania mające na celu zapobieganie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru

Plan ogólny Gminy Rymanów, poprzez określone strefy planistyczne zakłada minimalizację negatywnego wpływu zagospodarowania przestrzennego na środowisko, która obejmuje zarówno zapobieganie degradacji środowiska, ograniczanie skutków działalności człowieka, jak i kompensację przyrodniczą w przypadkach, gdzie negatywnych oddziaływań nie można całkowicie uniknąć.

Przed opracowaniem Planu ogólnego przeprowadzono analizę istniejących uwarunkowań, aby uniknąć negatywnego oddziaływania na środowisko i zapewnić zrównoważony rozwój gminy. Pod uwagę wzięto m.in. takie czynniki jak istniejąca struktura osadnicza, układ komunikacyjny, zasoby przyrodnicze oraz tereny cenne ekologicznie, co pozwoliło na wyznaczenie stref funkcjonalnych w sposób minimalizujący ingerencję w naturalne ekosystemy.

W procesie planowania uwzględniono tereny o wysokiej wartości przyrodniczej, aby ochronić bioróżnorodność i zapobiec fragmentacji siedlisk. Przeanalizowano również tereny zagrożone powodzią oraz obszary o istotnym znaczeniu dla retencji wodnej, co pozwoliło na uniknięcie zabudowy w miejscach narażonych na ekstremalne zjawiska hydrologiczne.

Podział gminy na strefy planistyczne został przeprowadzony w taki sposób, aby ograniczyć nadmierne rozpraszanie zabudowy i zapewnić harmonijne współistnienie terenów mieszkalnych, gospodarczych, rolniczych i przyrodniczych.

Uwzględnienie powyższych uwarunkowań na etapie opracowania Planu ogólnego pozwoliło na wyznaczenie stref w sposób zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. Dzięki temu możliwe jest skuteczne ograniczenie negatywnego wpływu działalności człowieka na środowisko oraz zapewnienie równowagi pomiędzy potrzebami gospodarczymi, społecznymi i ekologicznymi gminy.

W ramach działań planistycznych szczególną uwagę należy skierować na ograniczenie inwestycji, które mogą negatywnie oddziaływać na środowisko, a także na wprowadzanie działań związanych z zadrzewianiem, dolesianiem oraz ochroną obszarów objętych ochroną przyrodniczą. Aktualny stan środowiska przyrodniczego na obszarze objętym opracowaniem można uznać

za dobry. Zapisy zawarte w projekcie planu ogólnego, omówione w rozdziale 6, zostały opracowane tak, aby minimalizować potencjalne negatywne skutki istniejących i planowanych funkcji przestrzennych.

Planowany rozwój terenów zabudowanych przewiduje rozwój infrastruktury technicznej, która będzie sprzyjała zachowaniu lub odbudowie równowagi przyrodniczej na terenach zurbanizowanych. Jednocześnie zapisy dotyczące ochrony zasobów środowiska przyrodniczego w projekcie planu ogólnego zostały sformułowane w sposób wystarczająco rygorystyczny, aby przeciwdziałać potencjalnym niekorzystnym skutkom wynikającym z realizacji nowych inwestycji.

Jednocześnie realizacja ustaleń planu ogólnego, przy uwzględnieniu szczegółowych ustaleń w dalszych etapach procesów planistycznych, nie powinna prowadzić do istotnego pogorszenia stanu środowiska przyrodniczego, zwłaszcza na obszarach objętych ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 ze zm.).

W przypadku inwestycji drogowych zlokalizowanych w pobliżu opracowywanego terenu, w celu ograniczenia wpływu hałasu na tereny wymagające ochrony akustycznej oraz na dziką faunę migrującą w pobliżu obszarów chronionych, może zaistnieć konieczność zastosowania ekranów akustycznych oraz innych środków niwelujących te negatywne oddziaływania.

Do przedsięwzięć, które mogą być realizowane w ramach stref wielofunkcyjnych, gospodarczej czy infrastrukturalnej podczas realizacji których może pojawić się chwilowe, krótkotrwałe negatywne oddziaływania na środowisko należą inwestycje z zakresu budowy i przebudowy dróg oraz infrastruktury drogowej, parkingowej i rowerowej, zabudowy mieszkalnej i gospodarczej, infrastruktury sanitarnej. Inwestycje te powodować będą negatywne oddziaływanie na środowisko tylko na etapie budowy, następnie przyczynią się do poprawy stanu środowiska na analizowanym terenie i będą na nie oddziaływać pozytywnie. Inwestycje te w zdecydowanej większości, z uwagi na swój charakter podlegać będą procedurze oddziaływania na środowisko, w której szczegółowo

analizowane będzie oddziaływanie na poszczególne komponenty środowiska. W ramach procedury uwzględniane będą również analizy dotyczące minimalizacji bądź kompensacji możliwych oddziaływań. W efekcie ocenie zostanie poddany poziom znacząco oddziaływań. W procedurze oceny oddziaływania na środowisko powinni być zaangażowani projektanci, administracja samorządowa, służby ochrony przyrody, środowisko naukowe i organizacje społeczne. Potencjalne negatywne oddziaływania, które mogą wystąpić przy realizacji zaplanowanych zadań inwestycyjnych można ograniczyć poprzez stosowanie zabiegów technicznych z uwzględnieniem następujących praktyk:

- odpowiednio dobrze przemyślany wybór lokalizacji inwestycji (a w przypadku inwestycji liniowych ich przebiegu) uwzględniający lokalne uwarunkowania, walory przyrodnicze i występowanie zabytków,
- odpowiednio staranne przygotowanie projektu, przy uwzględnieniu potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy jak i w fazie eksploatacji inwestycji,
- odpowiednie zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy, w szczególności w sąsiedztwie obszarów szczególnie wrażliwych na negatywne oddziaływanie, obiektów zabytkowych oraz siedzib ludzkich,
- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów, rozwiązań konstrukcyjnych i organizacji pracy ograniczających wpływ na środowisko w fazie budowy, oraz eksploatacji tj. stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT), pozwalających na ograniczenie negatywnego oddziaływania w trakcie budowy, w tym technologii: niskoemisyjnych, niskoodpadowych, wodooszczędnych i energooszczędnych, tj.:
 - ograniczających emisję substancji zanieczyszczających do wód (uszczelnianie procesów przy budowie i po jej zakończeniu, zabezpieczenie przed wyciekami z urządzeń oraz przestrzeganie warunków pozwoleń na budowę),
 - ograniczających emisję substancji do powietrza (stosowanie pojazdów i urządzeń niskoemisyjnych) oraz przestrzeganie zaostrzonych warunków pozwoleń na budowę dotyczących odpowiedniego sposobu prowadzenia robót (np. ograniczających pylenie),
- dostosowanie terminów prac do terminów rozrodu, wegetacji, okresów lęgowych, maskowanie (wkomponowywanie w otoczenie) elementów dysharmonijnych dla krajobrazu,
- zabezpieczanie terenu budowy przed infiltracją ewentualnych wycieków z maszyn i urządzeń oraz ograniczanie do minimum zużycia kopalin poprzez prowadzenie efektywnej i racjonalnej gospodarki materiałami i odpadami – w celu ochrony powierzchni ziemi, w tym gleb i zasobów naturalnych (kopalin),
- sprawna realizacja prac i ograniczenie do minimum strefy bezpośredniej ingerencji w środowisko w celu skrócenia czasu i zasięgu możliwego negatywnego oddziaływania na środowisko,
- racjonalne gospodarowanie materiałami ograniczające ilość powstających odpadów,
- rekultywacja bądź przywrócenie do stanu sprzed realizacji inwestycji terenów zdegradowanych w wyniku realizacji inwestycji,
- ograniczanie do minimum wycinki drzew i krzewów oraz zapewnienie ochrony drzew przed ewentualnym uszkodzeniem podczas prowadzenia prac,
- stworzenie siedlisk zastępczych (tj. budki lęgowe, skrzynki dla nietoperzy) na okres prowadzenia prac,
- w przypadku prowadzenia inwestycji przez stanowiska roślin chronionych, jeśli nie można uniknąć takiego wariantu, należy stosować przenoszenie okazów w inne korzystne miejsce pod nadzorem botanicznym.

9. Rozwiązania alternatywne

W ramach opracowania Planu ogólnego Gminy Rymanów przeprowadzono analizę różnych wariantów rozwiązań przestrzennych, aby zapewnić optymalny układ funkcjonalny, uwzględniający zarówno rozwój gospodarczy i społeczny, jak i ochronę środowiska. Alternatywne rozwiązania rozważano w odniesieniu do określonych w planie ogólnym stref planistycznych oraz ich profilu funkcjonalnego.

W wariantcie „zero” oceniono skutki braku realizacji planu ogólnego, tj. utrzymania obecnego stanu zagospodarowania. Następnie rozważano zmianę lokalizacji niektórych stref i przeznaczenia terenów, oceniając czy i którą lokalizację stref zmniejszyć lub zwiększyć na rzecz innej strefy.

Ostatecznie przyjęte rozwiązania są wynikiem szczegółowej analizy wariantów i wyboru tych, które w największym stopniu odpowiadają potrzebom gminy, zapewniając zrównoważony rozwój oraz harmonijne współistnienie przestrzeni inwestycyjnych, mieszkaniowych i przyrodniczych. Dzięki uwzględnieniu różnych scenariuszy zagospodarowania przestrzeni możliwe było wypracowanie optymalnej koncepcji,

uwzględniającej zarówno uwarunkowania środowiskowe, jak i potrzeby mieszkańców oraz przedsiębiorców.

Układ strefowy zaproponowany w projekcie planu ogólnego wpłynie na obszary sąsiadujące, niosąc ze sobą pewne konsekwencje dla środowiska przyrodniczego. Niemniej, zawarte w planie rozwiązania zostały zaprojektowane z myślą o minimalizacji negatywnych oddziaływań.

Alternatywne warianty rozwiązań były szczegółowo rozpatrywane na etapie przygotowywania projektu, uwzględniając również analizę wniosków dotyczących zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy. Ostatecznie przyjęte rozwiązanie zostało uznane za optymalne. Projekt planu ogólnego opiera się na obowiązujących kierunkach rozwoju zawartych w studium oraz obowiązujących planach miejscowych, jednocześnie stanowiąc ulepszoną alternatywę. Dokument ten uwzględnia zarówno postulaty władz gminy, instytucji, jak i mieszkańców, proponując kompleksowe i zrównoważone podejście do rozwoju przestrzennego.

10. Transgraniczne oddziaływanie na środowisko

Rozważenie możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć jest obowiązkiem wynikającym z Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzonej w Espoo w dniu 25 lutego 1991 r. (Dz. U. 1999 nr 96, poz. 1110). Specjalnej analizie powinny podlegać inwestycje zlokalizowane blisko granic państwa, a także te realizowane dalej, ale ze względu na rozmiar przedsięwzięcia mogące powodować znaczące emisje lub zmiany w środowisku.

Wszystkie ustalenia Planu Ogólnego Gminy Rymanów realizowane będą w obrębie gminy. Realizowane ustalenia, biorąc pod uwagę ich zakres oraz charakter oddziaływań nie będą negatywnie oddziaływać poza granicami państwa. Wobec powyższych wniosków, nie stwierdzono konieczności poddania projektu Planu Ogólnego Gminy Rymanów procedurze transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko.

11. Napotkane trudności i luki w wiedzy

Poziom szczegółowości prowadzonej strategicznej oceny oddziaływania jest ściśle powiązany z poziomem szczegółowości Planu ogólnego. Strefy planistyczne w planie ogólnym wyznaczają jedynie kierunki dla przyszłego rozwoju przestrzennego gminy. Kierunki te będą uszczegóławiane w miejscowych planach

zagospodarowania przestrzennego, które z kolei będą określały zasady zabudowy i zagospodarowania terenu.

Plan ogólny nie określa zatem szczegółowych rozwiązań inwestycyjnych, lecz wyznacza ramy dla polityki

przestrzennej gminy, brak zatem konkretnych inwestycji podlegających szczegółowej ocenie.

12. Przewidywane metody analizy skutków realizacji Planu Ogólnego

Analiza skutków realizacji ustaleń Planu Ogólnego w zakresie funkcji i sposobu zagospodarowania przestrzennego Gminy będzie możliwa po uchwaleniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Plan ogólny, będąc aktem prawa miejscowego, wyznacza ogólne ramy i zasady kształtowania przestrzeni, które będą realizowane w szczegółowych dokumentach planistycznych. Monitorowanie realizacji inwestycji oraz zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy odbywać się będzie regularnie, z uwzględnieniem corocznych analiz.

W zakresie ochrony środowiska odpowiedzialność za monitoring spoczywa na instytucjach takich jak Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny oraz na odpowiednich wydziałach ochrony środowiska w strukturach administracji lokalnej. Monitoring obejmuje ocenę stanu wód powierzchniowych i podziemnych, jakości powietrza, klimatu akustycznego oraz gleb, a wyniki są publikowane w corocznych raportach dotyczących stanu środowiska województwa warmińsko-mazurskiego.

W zakresie gospodarki ściekowej Gmina powinna zwrócić szczególną uwagę na regularne kontrole wywozu nieczystości ze zbiorników bezodpływowych oraz na prawidłowe usuwanie osadów ściekowych z indywidualnych oczyszczalni. Zapisy Planu Ogólnego umożliwiają rozwój zabudowy na terenach rolniczych, co wymaga ścisłego przestrzegania ustaleń dotyczących zachowania powierzchni biologicznie czynnej, linii zabudowy od lasów oraz ochrony sąsiedztwa terenów chronionych.

Spółeczny aspekt wdrażania Planu Ogólnego również wymaga uwzględnienia. W celu oceny poziomu satysfakcji mieszkańców z realizowanych rozwiązań

miasto może przeprowadzać konsultacje społeczne oraz ankiety, które pozwolą na zbieranie opinii i uwag. Wyniki tych działań mogą być podstawą do dalszej optymalizacji rozwiązań przestrzennych.

Zgodnie z art. 32 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym Wójt Gminy Rymanów zobowiązany jest do przeprowadzania analiz zagospodarowania przestrzennego co najmniej raz w kadencji Rady Gminy. Analizy te powinny uwzględniać inne dokumenty strategiczne, takie jak raporty z realizacji programu ochrony środowiska, rejestry pozwoleń na budowę czy zestawienia rozbiórki.

W monitoringu można stosować różne wskaźniki, takie jak:

- Społeczne: np. powierzchnia terenów zieleni urządzonej na mieszkańca,
- Ekonomiczne: struktura wydatków na inwestycje komunalne i ochronę środowiska,
- Ekologiczne: jakość wód, różnorodność biologiczna, powierzchnie objęte ochroną przyrodniczą.

Wyniki monitoringu powinny być publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej, co zapewni transparentność i dostęp do informacji dla mieszkańców. Regularne przeglądy stanu technicznego infrastruktury, w tym urządzeń do odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków, oraz kontrola gospodarki odpadami będą kluczowe dla zrównoważonego rozwoju przestrzennego Gminy.

13. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Prognoza wykonana została w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, którą reguluje ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. 2024 poz. 1112 ze zm.), zwana dalej ustawą ooś. Celem tej procedury jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu dokumentu.

Procedura strategicznej oceny oddziaływania na środowisko stanowi formalny proces oceny oddziaływania na środowisko dokumentu pn. „Plan Ogólny Gminy Rymanów”. W ramach tej procedury określone jest jak realizacja zapisów analizowanego dokumentu wpłynie na środowisko.

Plan ogólny zgodnie z art. 13a ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym sporządza się dla obszaru całej gminy z wyłączeniem terenów zamkniętych innych niż ustalone przez ministra właściwego do spraw transportu. Opracowanie obejmuje cały obszar Gminy Rymanów.

Plan ogólny jest aktem prawa miejscowego, który uwzględnia się przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Stanowi on również podstawę do wydawania decyzji dotyczących lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz warunków zabudowy i zagospodarowania terenu.

Ustalenia Planu ogólnego zostały sporządzone z uwzględnieniem uwarunkowań rozwoju przestrzennego Gminy, które wynikają m.in. z Planu Zagospodarowania Województwa, obszarów chronionych występujących na obszarze opracowania, rozmieszczenia istniejącej lub planowanej infrastruktury Gminy.

Ustalenia „Planu Ogólnego Gminy Rymanów” realizują istotne cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu krajowym i międzynarodowym.

Planie ogólnym Gminy Rymanów wyznacza się w sposób rozłączny następujące strefy planistyczne:

- a) Strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną (SW),
- b) Strefa wielofunkcyjna z zabudową jednorodzinną (SJ),
- c) Strefy wielofunkcyjne z zabudową zagrodową (SZ),

- d) SU – strefy usługowe,
- e) SG – strefy gospodarcze,
- f) SR – strefy produkcji rolniczej,
- g) SI – strefa infrastrukturalna,
- h) SN – strefa zieleni i rekreacji,
- i) SC – strefy cmentarzy,
- j) SG – strefa górnictwa,
- k) SO – strefy otwarte,
- l) SK – strefa komunikacyjna.

Dla każdej ze stref, z wyjątkiem strefy komunikacyjnej i strefy otwartej określono wartości minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej, nie mniejsze niż wynika to z przepisów Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów.

Dla części stref planistycznych ustalono obowiązkowo wartości maksymalnej nadziemnej intensywności zabudowy, maksymalnego udziału powierzchni zabudowy oraz maksymalnej wysokości zabudowy.

Dla wybranych stref określono również profile dodatkowe.

Prognoza składa się dwóch części. Pierwsza część obejmuje szczegółową ocenę istniejących uwarunkowań środowiskowych na obszarze objętym planem, uwzględniając podział środowiska na jego główne komponenty. W ramach tej analizy dokonano charakterystyki obecnego użytkowania terenu, warunków gruntowo-wodnych, glebowych, rzeźby terenu, istniejących form roślinności i fauny, a także lokalnego klimatu i klimatu akustycznego. Omówiono również czynniki wpływające na środowisko antropogeniczne, takie jak infrastruktura techniczna, stan zabytków oraz elementy krajobrazu kulturowego. Część ta obejmuje analizę przestrzeni w granicach administracyjnych gminy z uwzględnieniem jego specyfiki lokalnej, takich jak naturalne warunki geograficzne oraz zasoby przyrodnicze i kulturowe. W szczególności zwrócono uwagę na istniejące formy ochrony przyrody, w tym na korytarze ekologiczne, obszary zieleni miejskiej oraz dolinę rzeki Prądnik, która odgrywa kluczową rolę w lokalnym ekosystemie. Zidentyfikowano potencjalne

zagrożenia dla środowiska, takie jak uszczelnienie powierzchni biologicznie czynnych, fragmentacja siedlisk przyrodniczych czy ryzyko zanieczyszczenia wód i gleb w związku z realizacją przyszłych inwestycji.

Druga część prognozy odnosi się bezpośrednio do zapisów projektu planu ogólnego, analizując ich zgodność z obowiązującymi przepisami prawa ochrony środowiska, takimi jak ustawa Prawo ochrony środowiska, Prawo wodne, ustawa o ochronie przyrody oraz inne regulacje związane z zagospodarowaniem przestrzennym. W tej części przeanalizowano wpływ ustaleń planu na poszczególne elementy środowiska.

W szczególności skupiono się na wpływie projektowanych stref planistycznych na lokalne środowisko przyrodnicze i społeczne, w tym na minimalizację negatywnych skutków takich jak emisja hałasu, zanieczyszczenia powietrza czy fragmentacja terenów zielonych. Przeanalizowano również sposoby łagodzenia potencjalnych negatywnych oddziaływań, w tym zachowanie powierzchni biologicznie czynnych, ochronę terenów otwartych oraz ograniczenie intensywności zabudowy w sąsiedztwie obszarów chronionych.

Prognoza dokonuje szczegółowej analizy skutków zapisów planu na środowisko przyrodnicze, społeczne i gospodarcze. Wskazano, że projektowane zmiany mogą prowadzić do ograniczonych przekształceń środowiska, takich jak uszczelnienie powierzchni biologicznie czynnych czy miejscowe zmiany w przepływie mas powietrza. Jednocześnie przyjęte rozwiązania minimalizują potencjalne negatywne skutki poprzez wprowadzenie ograniczeń w intensywności zabudowy, ochronę korytarzy ekologicznych oraz zachowanie ciągłości terenów zieleni.

W aspekcie społecznym prognoza podkreśla, że realizacja planu przyczyni się do poprawy warunków życia mieszkańców poprzez lepszy dostęp do infrastruktury, usług publicznych i terenów

rekreacyjnych. Projekt zakłada również ochronę dziedzictwa kulturowego gminy, co pozwoli na zachowanie jego unikalnego charakteru i atrakcyjności turystycznej. Zapisy dokumentu są zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju, kładąc nacisk na integrację środowiska naturalnego z działalnością człowieka.

Analiza wskazuje, że realizacja zapisów planu ogólnego nie wpłynie negatywnie na integralność obszarów chronionych ani nie spowoduje znaczących zmian w ich funkcjonowaniu. Prognoza zaleca jednak dalsze monitorowanie środowiska oraz wprowadzenie środków ochronnych na etapie realizacji inwestycji. Szczególną uwagę należy zwrócić na kontrolę emisji zanieczyszczeń, ochronę wód powierzchniowych i gruntowych oraz przeciwdziałanie nadmiernemu hałasowi.

Plan ogólny zakłada niewielkie zwiększenie terenów zabudowy, które będą ściśle powiązane z istniejącym zainwestowaniem. Wyznaczone obszary inwestycyjne nie ingerują w istniejące formy ochrony przyrody, a ich realizacja będzie miała ograniczony wpływ na lokalne ekosystemy. Dodatkowo dokument zachowuje znaczną część terenów otwartych, co pozwala na utrzymanie funkcji ekologicznych i krajobrazowych miasta.

Podsumowując, prognoza wykazuje, że realizacja projektu Planu Ogólnego Gminy Rymanów jest zgodna z zasadami ochrony środowiska, zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego. Skutki środowiskowe realizacji zapisów planu będą głównie lokalne i ograniczone dzięki zastosowaniu odpowiednich regulacji oraz działań minimalizujących potencjalne oddziaływanie.

14. Spis tabel

Tabela 1. Etapy SOOŚ projektu dokumentu pn. „Plan Ogólny Gminy Rymanów”	8
Tabela 2. Klasyfikacja strefy podkarpackiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia w 2023 roku	28
Tabela 3. Dopuszczalne poziomy hałas w środowisku.....	31
Tabela 4. Charakterystyka JCWP na terenie gminy Rymanów	36
Tabela 4. Monitoring jakości JCWP rzecznych i zbiornikowych na terenie gminy Rymanów	38
Tabela 6. Wykaz zabytków nieruchomych na terenie Gminy Rymanów, wpisanych do rejestru zabytków (księga A) - stan na 31 grudnia 2024 roku.....	75

15. Spis rysunków

Rysunek 1. Gminy powiatu krośnieńskiego.....	22
Rysunek 2. Średnie temperatury maksymalne i minimalne [°C] – wartości z obserwacji 30-letnich.....	24
Rysunek 3. Opady atmosferyczne (mm) i liczba dni ze śniegiem – wartości z obserwacji 30-letnich.....	25
Rysunek 4. Róża wiatrów – średnia z obserwacji 30-letnich.....	26
Rysunek 5. Zlewnie JCWP rzecznych na terenie gminy Rymanów	35
Rysunek 6. Zlewnie JCWP na terenie gminy Rymanów	36
Rysunek 7. GZWP i JCWPd na terenie gminy Rymanów	44
Rysunek 8. Wstępna ocena ryzyka powodziowego dla gminy Rymanów	47
Rysunek 9. „Obszar problemowy zlewnia Wisłoka” na terenie gminy Rymanów (zgodnie z Planem zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły).....	48
Rysunek 10. Mapa ścięcia poziomego (500 m p.p.m.) dla gminy Rymanów	50
Rysunek 11. Złoża kopalin na terenie gminy Rymanów.....	51
Rysunek 12. Obszary i tereny górnicze w gminie Rymanów.....	52
Rysunek 13. Typy gleb na terenie gminy Rymanów	54
Rysunek 14. Gatunki gleb na terenie gminy Rymanów.....	55
Rysunek 15. Geobotaniczny podział regionalny Polski na tle gminy Rymanów.....	56
Rysunek 16. Potencjalna roślinność naturalna gminy Rymanów – zbiorowiska roślinne.....	59
Rysunek 17. Drzewostan gminy Rymanów na tle istniejącej sieci drogowej.....	60
Rysunek 18. Siedliska przyrodnicze na terenie gminy Rymanów	64
Rysunek 19. Inwentaryzacja faunistyczna w gminie Rymanów	65
Rysunek 20. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Rymanów	69
Rysunek 21. Lokalizacja głównych zabytków nieruchomych w gminie Rymanów	73
Rysunek 22. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Rymanów	84
Rysunek 23. Strefy planistyczne Planu Ogólnego Gminy Rymanów na tle obszarów Natura 2000	87
Rysunek 24. Obszary Uzupełnienia Zabudowy (OUZ) w Gminie Rymanów na tle obszarów Natura 2000	90
Rysunek 25. Strefy planistyczne Planu Ogólnego Gminy Rymanów na tle Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego i pomników przyrody.....	92
Rysunek 26. Obszary Uzupełnienia Zabudowy (OUZ) w Gminie Rymanów na tle Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego oraz pomników przyrody.....	93
Rysunek 27. Gmina Rymanów na tle krajowej sieci ekologicznej ECONET	95
Rysunek 28. Korytarze ekologiczne wyznaczone w 2005 roku.....	96
Rysunek 29. Korytarze ekologiczne wyznaczone w 2012 roku.....	97
Rysunek 30. Korytarze ekologiczne w Gminie Rymanów na tle stref planistycznych	99